IANCU COLEAȘĂ

PROBLEME DE GRAMATICĂ ROMÂNĂ

ÎNTREBĂRI ȘI RĂSPUNSURI

IANCU COLEAȘA

PROBLEME DE GRAMATICĂ ROMÂNĂ

ÎNTREBĂRI ȘI RĂSPUNSURI

EDITURA DIDACTICĂ ȘI PEDAGOGICĂ
BUCUREȘTI — 1981

MOTTO:

Ai toată viața un școlar pe care niciodată nu trebuie să-l pierzi din ochi: TU ÎNSUȚI.

(N. Iorga)

CUVÎNT ÎNAINTE

Scopul lucrării de față este acela de a veni în sprijinul celor care ar dori să aprofundeze cunoștințele de gramatică română prin verificarea și fixarea acestora pe baza unor texte literare, folosind ca metodă de lucru munca independentă.

„E limpede — arată R. Dottrens — că trebuie să înzestrăm copilul cu cunoștințe de bază, dar să-l determinăm să și le însușească astfel încît să-i trezim dorința de a le aprofunda el însuși“.[1]

În acest sens, lucrarea vizează o serie de obiective didactico-pedagogice, printre care:

— creșterea posibilităților aplicative în vederea transformării cunoștințelor în calități de exprimare;

— evidențierea normelor gramaticale (definiții, clasificări, flexiuni, valențe etc.) prin observarea și interpretarea faptelor de gramatică existente în texte;

— angajarea nivelurilor superioare ale gîndirii în vederea verificării, consolidării și fixării cunoștințelor prin conexiunea inversă, principalul mijloc de remediere a lipsurilor pe loc.

Răspunsurile dau posibilitatea rezolvării corecte a întrebărilor, a problemelor de morfologie și sintaxă.

Fixarea cunoștințelor prin muncă independentă, observare, învățare prin descoperire asigură îmbunătățirea cunoștințelor și formarea de priceperi și deprinderi de muncă, dezvoltă puterea de discernămînt gramatical.

În lucrare au fost incluse unele noțiuni și probleme de fonetică și vocabular, cu implicație gramaticală, precum și unele elemente de ortografie și punctuație, pentru a dezvolta, la elevi, deprinderile de vorbire și scriere corectă, obiectiv major al activității instructiv-educative în școala noastră.

Prezența unor texte într-un grupaj mai extins la unele părți de vorbire sau la frază a fost determinată de necesitatea de a cuprinde cît mai multe aspecte reclamate de rezolvarea integrală (sau aproape integrală) a întrebărilor.

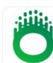
[1] R. Dottrens, *A educa și a instrui*, București, E.D.P., 1970.

Dacă autorul a reușit să îndeplinească obiectivele propuse, atunci din efortul său, împreună cu al cititorului, va cîștiga nu numai gramatica română, ci și aceia care vorbesc și scriu în dulcea noastră limbă românească.

Sperăm că lucrarea de față va fi utilă cititorilor, celor încadrați sau nu în una din formele de învățămînt și educație din țara noastră, precum și acelora care se pregătesc pentru admitere în liceu sau în facultate.

AUTORUL

Constanța, 1978

CUPRINS

Partea a II-a

(RĂSPUNSURI)

Morfologia

Sintaxa

Partea a III-a

(ÎNTREBĂRI FĂRĂ RĂSPUNSURI)

Morfologia

Sintaxa

INDICAŢII PRIVIND FOLOSIREA LUCRĂRII

1. În *părţile a II-a* şi *a III-a* nu au fost repetate întrebările de la *partea I.*

Semnul (...) — pus în urma numărului repetat la *partea a II-a* şi la *partea a III-a* — înseamnă întrebarea de la *partea I.*

2. La *Cuprins* se află paginile unde au fost puse întrebările de la *partea I* şi paginile unde au fost date răspunsurile la *partea a II-a.*

	Paginile cu întrebări	Paginile cu răspunsuri
Ex. I. Substantivul	1— 7	78—87
II. Adjectivul	7—10	87—91

ş.a.m.d.

3. *Pentru autori şi opere,* vezi *Bibliografia generală* (lingvistică, pedagogică şi literară). Acolo unde un autor apare cu două sau mai multe lucrări (opere, volume) s-au specificat titlurile operelor (volumelor). Ex. Marin Preda, *Risipitorii, Intrusul* etc.

Pentru autorii cu un singur volum s-a specificat doar numele autorului, după textul respectiv.

BIBLIOGRAFIE

I. BIBLIOGRAFIE LINGVISTICA

1. * * * *Gramatica limbii române*, vol. I şi II, Bucureşti, Editura Academiei R.S.R., 1966.
2. * * * *Îndreptar ortografic, ortoepic şi de punctuaţie*, Bucureşti, Editura Academiei R.S.R., 1971.
3. Bejan D., *Observaţii asupra propoziţiei de excepţie*, CL, 1/1969.
4. Beldescu G., Popescu I., *Gramatica limbii române...*, Bucureşti, E.D.P., 1972.
5. Breban V. (coord.), *Limba română corectă*, Bucureşti, Editura ştiinţifică, 1973.
6. Canarache Ana, *Verbe defective în limba română*, L.R., 5/1960.
7. Chiosa Georgeta Clara, *Bazele lingvistice pentru teoria şi practica predării limbii române*, Bucureşti, E.D.P., 1971.
8. Chiosa Georgeta Clara, *Programa de limba română...* LL, II/1973.
9. Ciobanu Fulvia, *...Cumulul şi excepţia*, L.R., 4/1962.
10. Ciobanu F., Sfîrlea Lidia, *Cum scriem; Cum pronunţăm corect*, Bucureşti, Editura ştiinţifică, 1970.
11. Ciompec Georgeta, *Încercare de definire contextuală a adv. rom.*, Sc.L., 1/1974.
12. Coteanu I., Dănăilă I., *Introducere în lingvistica şi filologia românească*, Bucureşti, Editura Academiei R.S.R., 1970.
13. Coteanu I. (sub coord.), *Limba română contemporană*, vol. I şi II, Bucureşti, E.D.P.
14. Constantinescu Dobridor Gh., *Morfologia limbii române*, 1974.
15. Dragomirescu Gh., *Manual preparator...*, Bucureşti, E.D.P., 1969.
16. Dron Virgiliu, Constantinescu, S. Gh., *Culegere de texte literare pentru analize gramaticale*, Bucureşti, E.D.P., 1969.
17. Draşoveanu D., *Observaţii asupra verbelor nepredicative*, L.R., 5/1973.
18. Gabrea Maria, *Eficienţa în predarea gramaticii*, L.L., III/1973.
19. Gabrea Maria, *Lingvistica şi predarea gramaticii*, L.L., IV/1973.
20. Golopenţia Ştefania, *Locuţiunile şi predarea lor* (vezi în: *Probleme de gramatică şi stilistică*, 1967).
21. Graur Al. (sub redacţie), *Tratat de lingvistică generală*, Bucureşti, Editura Academiei R.S.R., 1972.
22. Graur Al., *Puţină... aritmetică*, Bucureşti, Editura ştiinţifică, 1971.
23. Graur Al., *Lingvistica pe înţelesul tuturor*, E.E.R., 1972.
24. Graur Al., *Gramatica azi*, Bucureşti, Editura Academiei R.S.R., 1973.
25. Graur Al., *Studii de lingvistică generală*, Bucureşti, Editura Academiei R.S.R., 1960.

26. Graur Al., *Mic tratat de ortografie*, București, Editura științifică, 1974.
27. Gruiță G., *În legătură cu caracterul normativ al gramaticii limbii române*, L.L., II/1973.
28. Guțu-Romalo V., *Corectitudine și greșală*, București, Editura științifică, 1972.
29. Hodiș V., *Elementul predicativ suplimentar*, L.R., 6/1967 și L.R., 2/1969.
30. Iancu Victor, *Limbaj cotidian și rostire literară*, Timișoara, Editura Facla, 1977.
31. Ioanițescu Eugen, *Locuțiunile adjectivale*, L.R., 6/1956.
32. Ionescu Miciora M. El. *Culegere de exerciții gramaticale*, București, E.D.P., 1956.
33. Iordan Iorgu, Guțu-Romalo V., Niculescu Al., *Structura morfologică a limbii române contemporane*, București, Editura științifică, 1967.
34. Lăudat I. D., *Tradițional și modern în învățămînt*, L.L., I/1973.
35. Mihăescu N., *Carte despre limba românească*, București, E.D.P., 1972.
36. Neagoe Elena, *Observații asupra verbelor copulative* C.L., 1/1961.
37. Novac Alexandrina și Coleașă Iancu, *Culegere de fraze analizate sintactic*, București, E.D.P., 1973.
38. Poalelungi Gh., *Locuțiunile adjectivale*, L.R., 2/1963.
39. Popescu Ștefania, *Culegere de exerciții gramaticale...*, București, E.D.P., 1968.
40. Roman I., *Vorbiți mai bine, scrieți...* București, Editura științifică, 1966.
41. Seche Luiza, *Prefixele și elementele de compunere*, L.R., 1/1974.
42. Seche Luiza, *Compunerea cu ajutorul abrevierilor*, L.L.R., 3/1977.
43. Șerban V., *Sintaxa limbii române* (curs practic), București, E.D.P., 1970.
44. Teodorescu Ecaterina, *Propoziția subiectivă*, București, Editura științifică, 1972.
45. Wald Henry, *Limbaj și valoare*, E.E.R., 1973.
46. Wald Lucia, *Sisteme de comunicare umană*, București, Editura științifică, 1973.
47. Vasiliu Laura, *Note pentru definitivarea propoziției*, S.C.L., 3/1960.
48. Zdrenghea Mircea, *Probleme de analiză morfologică*, București, Editura științifică, 1971.
49. Zdrenghea Mircea, *În legătură cu vocativul*, L.R., 6/1956.

*
* *

II. BIBLIOGRAFIE PEDAGOGICĂ

1. * * * *Tribuna școlii*, nr. 153/1975 — *Activizarea maximală a elevilor pentru o scriere corectă*.
2. Beldescu G., *Ortografia în școală*, București, E.D.P., 1973.
3. Beldescu Gh., *Tipuri de exerciții în predarea limbii române* (în vol. *Probleme de metodică a limbii române...*, București, E.D.P., 1960).
4. Caiaoglu E., *Pot fi folosite probleme distractive la lecții ?* R.P., 2/1972.
5. Chiosa Clara Georgeta, *Cum să corectăm unele greșeli de gramatică și ortografie ale elevilor noștri*, R.P., 1/1957.
6. Cazacu Slama, *Contribuția școlii la însușirea regulilor de comunicare corectă*, R.P., 7/1976.
7. Dancsuly Andrei, *Perfecționarea formelor de organizare a procesului de învățămînt*, R.P., 8/1972.

8. Dottrens Robert, *A educa şi a instrui*, Bucureşti, E.D.P., 1970.
9. Găvenea Al., *Cunoaşterea prin descoperire în învăţămînt*, Bucureşti, E.D.P., 1975.
10. Iacob Şt., *Dezvoltarea gîndirii prin studierea textului literar*, R.P., 12/1969.
11. Iordache Maria, *Stimularea creativităţii*, R.P., 12/1972.
12. Mihăescu N., *Îndrumări pentru studiul limbii române*, Bucureşti, E.D.P., 1976.
13. Munteanu Georgeta, *Exerciţii structurale şi învăţarea ortografiei*, R.P., 1/1975.
14. Popescu Ştefania, *Corelaţia dintre studierea noţiunilor teoretice de gramatică şi formarea deprinderilor de scriere corectă*, R.P., 1/964.
15. Stoica Ana, *Dezvoltarea creativităţii...*, R.P., 10/1970.
16. Teodorescu V., *O nouă concepţie în studierea limbii române* (în vol. *Probleme de perfecţionare a procesului de învăţămînt)*.
17. Verdeş Ion, Popescu-Mihăileşti Al., *Unele probleme ale repetării la limba şi literatura română...*, R.P., 1/969.

III. BIBLIOGRAFIE LITERARĂ

1. Agîrbiceanu Ion, *Arhanghelii*, Bucureşti, E.P.L., 1962.
2. Alexandrescu Gr., *Poezii, Memorial de călătorie*, Bucureşti, E.P.L., 1961.
3. Alecsandri Vasile, *Mărgăritărele*, Bucureşti, E.T., 1962.
4. *Alexandria, Esopia*, Bucureşti, E.S.P.L.A., 1960.
5. Andriţoiu Al., *Poezii* (vezi A. Martin).
6. Anghel Dimitrie, *În grădină*, Bucureşti, E.T., 1963.
7. Arghezi Tudor, *Poezii* (vezi A. Martin).
8. Bacovia G., *Scrieri alese*, Bucureşti, E.P.L., 1961.
9. Banuş Maria, *Poezii*, Bucureşti, E.P.L., 1961.
10. Barbu Ion, *Versuri şi proză*, Bucureşti, Editura Minerva, 1970.
11. Bălcescu N., *Românii supt Mihai Voievod Viteazul*, Bucureşti, E.T., 1963, vol. I şi II.
12. Bănuţă Ion, *Poezii* (vezi A. Martin).
13. Bassarabescu I., *Pe drezină*, Bucureşti, E.P.L., 1963.
14. Papadat Bengescu H., *Concert din muzică de Bach*, Bucureşti, E.P.L., 1963.
15. Beniuc Mihai, *Poezii* (vezi A. Martin).
16. Blaga Lucian, *Poezii*, Bucureşti, E.P.L., 1966.
17. Blaga Lucian, *Hronicul şi cîntecul vîrstelor*, Bucureşti, E.T., 1965.
18. Bogza Geo, *Pagini contemporane*, Bucureşti, E.T., 1975.
19. Bogza Geo, *Paznic de far*, Bucureşti, Editura Minerva, 1970.
20. Botez Demostene, *Memorii*, Bucureşti, Editura Minerva, 1970.
21. Bolintineanu D., *Poezii*, Bucureşti, E.T., 1963.
22. Botta Emil, *Poezii* (vezi A. Martin).
23. Boureanu Radu, *Vioara cosmică*, Bucureşti, E.P.L., 1962.
24. Brad Ion, *Poezii* (vezi A. Martin).
25. Brătescu-Voineşti I. Al., *Întuneric şi lumină*, Bucureşti, E.P.L., 1963.
26. Breslaşu Marcel, *Versuri*, Bucureşti, Editura Minerva, 1973.
27. Camilar Eusebiu, *Negura*, Bucureşti, E.S.P.L.A., 1961.
28. Cantemir Dimitrie, *Descrierea Moldovei*, Bucureşti, E.T., 1961.
29. Caragiale I. L., *Nuvele şi povestiri*, Bucureşti, E.T., 1963.
30. Caragiale I. L., *Momente şi schiţe*, Bucureşti, E.T., 1968.
31. Caragiale Matei, *Craii de Curtea-Veche*, Bucureşti, E.P.L., 1965.
32. Carianopol Virgil, *Poezii* (vezi A. Martin).

33. Cazaban Al., *Chipuri și suflete*, București, Editura Minerva, 1973.
34. Cerna Panait, *Poezii*, București, E.P.L., 1963.
35. Călinescu George, *Enigma Otiliei*, București, E.T., vol. I și II, 1965.
36. Călinescu George, *Bietul Ioanide*, București, E.P.L., 1965.
37. Cocea N. D., *Vițelul de aur*, București, E.T., 1964.
38. Coșbuc George, *Balade și Idile*, București, E.T., 1964.
39. Creangă I., *Amintiri din copilărie, povești, povestiri*, București, E.T., 1962.
40. Budai-Deleanu Ion, *Țiganiada*, București, Editura Minerva, 1967.
41. Augustin-Doinaș Șt., *Poezii* (vezi A. Martin).
42. Dominte C., vezi *Tratat de lingvistică generală* (Bibliografia lingvistică).
43. Donici Al., *Fabule*, București, E.T., 1963.
44. Elvin B., *Camil Petrescu*, București, E.P.L., 1962.
45. Eminescu M., *Poezii*, București, E.P.L., 1962.
46. Eminescu M., *Proză literară*, București, E.P.L., 1964.
47. Felea Victor, *Poezii* (vezi A. Martin).
48. Filimon Nicolae, *Ciocoii vechi și noi*, București, E.S.P.L.A., 1961.
49. Galaction Gala, *La Vulturi !*, București, E.T., 1962.
50. Galaction Gala, *Jurnal*, vol. I, București, Editura Minerva, 1973.
51. Galan V. Em., *Bărăgan*, București, E.T., 1963.
52. Gane N., *Nuvele*, București, E.S.P.L.A., 1959.
53. Ghica Ion, *Opere*, vol. I, București, E.P.L., 1967.
54. Ghilia Alecu Ivan, *Cîntec de drumeție*, București, E.S.P.L.A., 1958.
55. Gîrleanu Emil, *Cea dintîi durere*, București, E.T., 1963.
56. Goga Octavian, *Poezii*, București, Editura Minerva, 1972.
57. Hagiu Grigore, *Poezii* (vezi A. Martin).
58. Hașdeu B. P., *Scrieri literare*, București, E.S.P.L.A., 1960.
59. Hogaș Calistrat, *În Munții Neamțului*, București, E.T., 1969.
60. Ibrăileanu Garabet, *Studii literare*, București, E.T., 1957.
61. Ibrăileanu Garabet, *Privind viața*, București, Editura Dacia, 1972.
62. Iorga N., *O viață de om. Așa cum a fost*, București, Editura Minerva, 1972.
63. Iorga N., *Cugetări*, București, Editura Albatros, 1972.
64. Iosif Șt. O., *Poezii alese*, București, E.T., 1962.
65. Iosifescu Silvian, *În jurul romanului*, București, E.P.L., 1961.
66. Ivasiuc Al., *Iluminări*, București, Editura Eminescu, 1977.
67. Macedonski Al., *Poezie și proză*, București, E.T., 1960.
68. Martin Aurel, *Poeți contemporani*, vol. II, București, Editura Eminescu, 1971.
69. Mironescu I. I., *Furtună Veteranul*, București, E.T., 1961.
70. Negruzzi Costache, *Alexandru Lăpușneanul*, București, E.P.L., 1966.
71. Negruzzi Iacob, *Scrieri alese*, București, Editura Meridiane, 1970.
72. Nicolescu V., *Poezii* (vezi A. Martin).
73. Odobescu Al. I., *Pseudo-kynegetikos sau Fals tratat de vînătoare*, București, E.P.L., 1961.
74. Pann Anton, *Povestea vorbei*, București, E.T., 1960.
75. Păunescu Adrian, *Poezii* (vezi A. Martin).
76. Petrescu Camil, *Ultima noapte de dragoste, întîia noapte de război*, București, E.P.L., 1962.
77. Petrescu Cezar, *Apostol*, București, E.P.L., 1965.
78. Popescu D. R., *Vînătoarea regală*, București, Editura Eminescu, 1973.
79. Preda Marin, *Moromeții*, București, E.S.P.L.A., 1955.
80. Preda Marin, *Risipitorii*, București, E.P.L., 1969.
81. Preda Marin, *Intrusul*, București, Editura Eminescu, 1970.

82. Preda Marin, *Imposibila întoarcere,* București, Editura Cartea Românească, 1971.
83. Rău Aurel, *Poezii* (vezi A. Martin).
84. Rebreanu Liviu, *Pădurea spînzuraților,* București, E.P.L., 1963.
85. Rebreanu Liviu, *Răscoala,* București, E.P.L., 1963.
86. Russo Alecu, *Piatra Teiului,* București, E.P.L., 1963.
87. Russu Iosif Ion, *Elemente autohtone...,* București, Editura Academiei R.S.R., 1970.
88. Sadoveanu Mihail, *Județ al Sărmanilor,* București, E.T., 1965.
89. Sadoveanu Mihail, *Locul unde nu s-a intîmplat nimic...,* București, E.P.L., 1969.
90. Sadoveanu Mihail, *Șoimii,* București, Editura Junimea, 1972.
91. Stănescu Nichita, *Poezii* (vezi A. Martin).
92. Slavici, I., *Mara,* București, E.P.L., 1961.
93. Slavici I., *Nuvele,* București, Editura Minerva, 1971.
94. Stancu Zaharia, *Poezii* (vezi A. Martin).
94. Stancu Zaharia, *Desculț...*
95. Stelaru Dimitrie, *Poezii* (vezi A. Martin).
96. Șerb Ioan (sub red.), *Flori alese din poezia populară,* București, E.S.P.L.A., 1960.
97. Topîrceanu G., *Balade vesele și triste,* București, E.T., 1963.
98. Utan Tiberiu, *Poezii* (vezi A. Martin).
99. Vianu Tudor, *Jurnal,* București, Editura Eminescu, 1970.
100. Vinea Ion, *Poezii* (vezi A. Martin).
101. Vlahuță Al., *În vîltoare,* București, E.T., 1960.
102. Vlahuță Al., *Poezii,* București, E.S.P.L.A., 1956.
103. Zamfirescu Duiliu, *Viața la țară,* București, E.S.P.L.A., 1956.

LISTA DE ABREVIERI

accentuat=acc.
acuzativ=ac.
adjectiv=adj.
adjectiv pronominal=adj. pron.
adverb=adv.
adversativ=advers.
afirmativ=afirm.
articol=art.
articol hotărît=art. hot.
articol nehotărît=art. nehot.
articulat=artic.
atribut=atrib.
atribut pronominal=atrib. pron.
atribut substantival prepozițional=atrib. subst. prep.
cardinal=card.
cazul=caz.
comparativ=compar.
complement=compl.
complement direct=compl. dir.
complement indirect=compl. indir.
complement de agent=compl. ag.
complement circumstanțial de loc=c. c. loc.
complement circumstanțial de timp= =c. c. timp
complement circumstanțial de mod= =c. c. mod
complement circumstanțial de cauză= =c. c. cz.
complement circumstanțial de scop= =c. c. scop
complement circumstanțial instrumental=c. c. instrum.
complement circumstanțial sociativ= =c. c. soc.
complement circumstanțial de relație= =c. c. relaț.
complement circumstanțial concesiv= =c. c. csv.
complement circumstanțial condițional= c. c. cdț.
complement circumstanțial opozițional=c. c. opozit.
complement circumstanțial cumulativ= =c. c. cumul.
complement circumstanțial de excepție=c. c. except.
comun=com.
conclusiv (ă)=conclus.
condițional-optativ=condiț. opt.
conjugare=conjug.
conjuncție=conj.
conjunctiv=conjunct.
copulativ=cop.
dativ=D.
declinare=decl.
dezvoltată=dezv.
diateză=diat. (act., pasivă=pas., reflex.)
distributiv=distrib.
dubitativă=dubitat.
egalitate=egalit.
element predicativ suplimentar=el. pred. supl.
enclitic=enclit.
enunțiativă=enunț.
feminin=fem.
genitiv=G.
genitival=genit.
gerunziu=ger.
hotărît=hot.
imperativ=imper.
impersonal=impers.
indicativ=indic.
inferioritate=infer.
infinitiv=infinit.

interjecţie=interj.
interogativ (ă)=interog. (inter. — relat.)
intranzitiv=intranz.
juxtapunere=juxt.
locuţiune=loc.
locuţiune substantivală=loc. subst.
locuţiune adjectivală=loc. adj.
locuţiune pronominală=loc. pronom.
locuţiune numerală=loc numer.
locuţiune verbală=loc. v.
locuţiune adverbială=loc. adv.
locuţiune prepoziţională=loc. prep.
locuţiune conjuncţională=loc. conj.
locuţiune interjecţională=loc. interj.
mai mult ca perfectul=m. m. c. perf.
masculin=masc.
monomembră=monom.
multiplicativ=multiplic.
nearticulat=neart.
negativ=negat.
nehotărit=nehot.
nepredicativ=nepredic.
nominativ=N.
numeral=numer.
nume predicativ=n. pred.
participiu=particip.
perfect=perf.
perfect simplu=perf. s.
perfect compus=perf. comp.
plural=pl.
pozitiv=pozit.
predicat=pred.
predicat verbal=pred. v.
predicat nominal=pred. nom.
predicativ=predic.
prepoziţie=prep.
prezent=prez.
pronominal=pronom.
proclitic=proclit.
pronume=pron.
pronume personal=pron. pers.
pronume demonstrativ=pron. dem.
pronume reflexiv=pron. reflex.
pronume interogativ=pron. interog.
pronume relativ=pron. relat.
pronume interogativ-relativ=pron. inter.-relat.
pronume nehotărit=pron. nehot.
pronume negativ=pron. negat.
propoziţie=prop.
propoziţie principală=prop. princip. (p.p.)
propoziţie secundară=prop. sec.
propoziţie subiectivă=S.
propoziţie predicativă=P.
propoziţie predicativ-suplimentară=P.S.
propoziţie de agent=Ag.
propoziţie atributivă=A.
propoziţie completivă directă=C. D.
propoziţie completivă indirectă=I.
propoziţie circumstanţială de loc=L.
propoziţie circumstanţială de timp=T.
propoziţie circumstanţială de scop (finală)=F.
propoziţie circumstanţială de cauză=C_z.
propoziţie circumstanţială de mod=M.
prop. circumstanţială instrumentală==C. I.
propoziţie circumstanţială sociativă==Soc.
propoziţie circumstanţială de relaţie==C.R.
propoziţie circumstanţială concesivă==Csv.
propoziţie circumstanţială consecutivă==Cst.
propoziţie circumstanţială condiţională=Cdţ.
propoziţie circumstanţială opoziţională=C. O.
propoziţie circumstanţială cumulativă=Cumul.
propoziţie circumstanţială de excepţie=C. E.
propriu-zis=pr.-zis
raport de coordonare=rap. de coord.
raport de subordonare=rap. de subord.
reflexiv=reflex.
singular=sing. (sg).
substantiv=subst.
superlativ relativ=super. relat.
superlativ absolut=super. abs.
superioritate=super.
terminaţii=termin.
tranzitiv=tranz.
vocativ=V.
valoare=val.

SIGLE

Limba română = LR
Limbă și literatură = LL
Limbă și literatură română (pentru elevi) = LLR.
Cercetări de lingvistică = CL
Studii și cercetări lingvistice = SCL
Revista de pedagogie = RP
Editura Academiei R.S.R. = Ed. Acad. R.S.R.
Editura didactică și pedagogică = E.D.P.
Editura științifică = E. șt.
Editura enciclopedică română = E.E.R.
Editura pentru literatură = E.P.L.
Ed. de stat pentru literatură și artă = = E.S.P.L.A.
Editura tineretului = ET.
Editura Eminescu = Ed. Em.
Editura Cartea Românească = C.R.
Pentru editurile : Dacia, Facla, Minerva, Junimea, Albatros etc., s-au păstrat titlurile în întregime.

Partea I
ÎNTREBĂRI

MORFOLOGIA

I. *SUBSTANTIVUL*

1. *Recunoaşteţi substantivele* din textele date. *Arătaţi* ce denumesc ele : lucruri, fiinţe, substanţe, fenomene, însuşiri, acţiuni etc.

a) Cine s-a amestecat printre flăcăi şi fete la clasă sau la şezătoare şi n-a petrecut ceasuri de mulţumire auzind glumele tinerilor, pîcîlirile lui Picală şi Tândală, poveştile lui Sfarmă-Piatră, Strîmbă-Lemne şi ale lui Statu-Palmă-Barbă-Cot, istoria vacariului care s-a mîniat pe sat, şi mai ales cimiliturile propuse fetelor ca să le gîcească ?

(V. Alecsandri — *Românii şi poezia lor* — din *Mărgăritărele)*

b) Palpită visul seminţelor
un foşnet de cîmp şi amiezi de grădină
un veac păduret
popoare de frunze
şi-un murmur de neam cîntăreţ

(Lucian Blaga — *Mirabila sămînţă)*

c) În pîntecele acestor munţi zac comorile minerale cele mai bogate şi mai felurite din Europa : sarea, fierul, argintul, arama, plumbul, mercurul, zincul, antimoniul, arsenicul, cobaltul, tuteaua, teluritul şi, în sfîrşit, metalul cel mai îmbelşugat decît toate, aurul, pe care-l vezi strălucind şi prin noroiul drumurilor.

(N. Bălcescu)

d) Un tunet răzleţ, răsărit din miazănoapte, răscoli clocotitor nemărginirile rotunde şi un ropot fără întrerupere şi nedesluşit vestea, de pretutindeni, apropierea prăpăstioasă a artileriei cereşti... Vijelia îşi trimisese înainte pe cel mai ager dintre vestitorii săi înaripaţi.

(Calistrat Hogaş)

Uraganele umplură jgheaburile largi ale munţilor şi, ca nişte imense puhoaie vijelioase, se rostogoleau prăpăstios la vale ; viforul şuiera, gemea, urla... Fierbeau văzduhurile şi cerurile clocoteau sub descărcările zguduitoare ale tunetelor.

(Ibidem)

e) Gîndirea şi limbajul apar concomitent şi se dezvoltă împreună. A crede că în mintea noastră apare mai întîi noţiunea şi judecata şi abia pe urmă expresia lor verbală este tot aşa de greşit ca şi a crede că întîi apare cuvîntul şi apoi se formează noţiunea.

(Lucia Wald)

f) Mila, îndurarea şi generozitatea ce arăta Mihai-Vodă... mări favorul popoarelor pentru dînsul, trase inimile nobilimii Ardealului şi lauda tuturor naţiilor străine.

(N. Bălcescu)

g) Aicea este dreptatea, aicea pricina cea bună, tocmelile, legăturile şi giurămintele de pace... ! Grăbiţi dar, căci cu biruinţa vă aşteaptă o slavă mare, şi o bogată pradă. Iar duşmanul (întorcîndu-şi mîna către dînsul), ce are oară pe seamă-i, fără numai credinţa călcată în picioare şi giurămîntul batjocorit, lipsa de orice bărbăţie, vicleniile, cursele, sfaturile oţărîtoare cu turcii şi nelegiuirea unor legături vinovate ?

(Ibidem)

h) Revoluţia din 1848 din Ţara Românească singură pricepu că spre a asigura libertatea, trebuie a lăsa pe boieri a putrezi în pace şi a ucide boieria prin proclamarea dreptului comun.

(Ibidem)

i) Colo, mai jos, Ţiganca, sora Surei,... în dreapta, la rînd, pe crengi deosebite : Roşcata, Bogheta şi Cucuieta.

(Emil Gîrleanu)

— Auzi un lătrat ? E Dudaş — Dudaşache, dulăul, păzitorul.

(Ibidem)

j) Iată, vin pe rînd, păreche, şi pătrund cole-n poiană
Bujorelul vioi, rumen, cu nălţuţa odoleană,
Frăţiori şi romăniţe, care se aţin la drumuri,
Clopoţei şi măzărele îmbătate de parfumuri.
Iată frageda sulcină, steluşoare, blînde nalbe,
Urmărind pe busuiocul, iubitor de sînuri albe,
Dediţei şi garofiţe pîrguite-n foc de soare
Toporaşi ce se înclină gingaşelor lăcrămioare.

(V. Alecsandri)

k) ...Şi mai încolo boulenii treji, Duman şi Joian, stau cuminţi, cu gîturile întinse, aşteptînd jugul.

(Emil Gîrleanu)

l) Adevărul unei bucurii sau liniştea unui gînd curat erau deseori puse la îndoială în timpul nopţii, iar alteori îndoiala şi nepăsarea din timpul zilei erau străluminate în somn de bucurii mari.

(Marin Preda — *Risipitorii*)

m) Locurile acestea au văzut în luptă pe cei mai mari şi mai slăviţi voievozi ai noştri : pe Mircea cel Mare, pe Vlad Ţepeş, pe Radu de la Afumaţi şi pe Mihai Viteazul.

(Al. Vlahuţă — *În vîltoare*)

n) Peste cîteva zile după asta, auzim că Nică Oşlobanu s-a dus să învețe la școala catihetică din Folticeni, vorbă să fie. Văru-meu Ion Mogorogea, Gîtlan, Trăsnea şi alţi cunoscuţi ai mei se duseseră tot acolo.

(I. Creangă)

o) Nic-a lui Constantin a Cosmei din Humulești se duse şi el... am rămas numai trei la Pavel Ciubotariul : eu, Gîtlan, văru-meu Ioan Mogorogea şi moş Bodrîngă pe deasupra.

(Ibidem)

2. *Aşezaţi* în două coloane diferite substantivele comune şi cele proprii de la *pct. 1 a, l, m, n, o*.

3. *Idem* substantivele simple şi compuse de la *pct. 1 a, f, m, n, o.*

4. *Treceţi*, într-un tabel, substantivele de la *pct. 1 a, e, i, m, n, o*, la toate genurile.

5. *Grupaţi* substantivele mobile în cele două categorii :

a) formate prin adăugare de sufixe (moţiune) ;

b) prin întrebuinţarea de cuvinte diferite : pionier-pionieră, prieten-prietenă, băiat-fată, elev-elevă, student-studentă, frate-soră, unchi-mătuşă, scriitor-scriitoare, bărbat-femeie, mire-mireasă, cocoş-găină, bunic-bunică, învăţător-învăţătoare, ginere-noră.

6. *Indicaţi* substantivele epicene, subliniaţi cu o linie substantivele care au numai forma masculină şi cu două linii pe cele care au numai forma feminină : fluture, jder, papagal, piţigoi, uliu, viezure, bîtlan, cocostîrc, lăstun, lebădă, licurici, şalău, sticlete, greier, ţînţar, liliac, mistreţ, bursuc, furnică, cămilă, girafă, veveriţă, vultur, zimbru.

7. *Arătaţi* formele de feminin ale substantivelor şi explicaţi cum se formează : cuscru, nepot, fiu, cumătru, profesor, student, elev, muncitor, electronist, comunist, frumosul, circumstanţial, predicativ, opoziţional, concesiv.

8. *Scoateţi* substantivele şi grupaţi-le după număr (singular, plural, singular cu înţeles de plural) : tractor, leu, urs, prieten, peşte, icre, cîlţi, lemn, televizor, apă, fată, semănătoare, morcovi, în ţara franţuzului, revoluţie, judecată, anotimp, elevă, studentă.

9. *Puneţi* pe trei coloane substantivele defective de număr *(numai singular, numai plural, cu forme multiple de singular şi plural) :* bunătate, cinste, curaj, cîlţi, icre, tăiţei, oaspete-oaspe, pîntece-pîntec, glonţ-glonte, aripi-aripe, cămine-căminuri, libertate, fraternitate, înţelepciune, prudenţă, foame, şale, zori, Alpi, Bucegi, Carpaţi, Vîlcele, şoarece-şoarec, fluture-flutur, berbec-berbece, chibrite-chibrituri, coli-coale, şcoli-şcoale, uliţe-uliţi, sete, grîu, secară, petrol, aur, miere, orez, piper, sînge, unt, vată, cimbru, Iaşi, Balcani, cleşte, ochelari, pantaloni, bretele, cioareci, iţari, livadă-livede, basc-bască, poem-poemă, fascicul-fasciculă, vremuri-vremi, ochi-ochiuri, boli-boale, mazăre, mei, pătrunjel, usturoi, ţelină, box, baschet, fotbal, oină, şah, tenis, volei, chimie, geografie, Alba-Iulia, Buzău, Roma, bade, taică, Gheorghe, Maria.

10. *Scrieţi la plural* (nearticulat) substantivele de mai jos : metru, flăcău, masă, navă, movilă, chip, trunchi, dig, cuib, astru, cărbune, odaie, *indicîndu-se genul : a) masculin, b) feminin, c) neutru.*

11. *Alcătuiţi* propoziţii cu pluralul (articulat) al substantivelor : metru, flăcău, astru, navă, masă, movilă, chip, trunchi, dig.

12. *Scoateți* substantivele cu sens colectiv și subliniați sufixul cu o linie : tineret, muncitorime, armată, brădet, frunziș, mestecăniș, porumbiște, zmeuriș, lemnărie, aluniș, apă, plumb, aur, dăscălime, pistol, stilou, tufăriș.

13. *Formați* substantive colective cu ajutorul sufixelor : -et, -iș, -ime, -ărie, -iște, de la : bolovan, lemn, alun, mărăcine, mulți, papură, țăran, prund, stejar, brad, paltin, învățător, student. Subliniați cu o linie sufixele.

14. *Puneți* (în paranteză) *sinonimele* și *antonimele* corespunzătoare cuvintelor date și subliniați forma literară (la sinonime) : zăpadă, varză, cartofi, abis, abuz, porumbel, bir, pîine, hatîr, hărmălaie, adevărat, adevăr, amar, anarhie, amic, normal, simpatic, apropiat, aici, bun, bucurie, da, drege, divizibil, egal, flux, alb, superior.

15. *Grupați* în cinci coloane (pe cazuri) substantivele de la *pct. 1/b, d* și puneți în paranteză funcția lor în propoziție.

16. *Declinați* (singular și plural cu art. nehotărît, proclitic) în propoziție substantivele : *erou, țară, popor.*

17. *Idem* cu articol hotărît enclitic (singular, plural).

18. *Alcătuiți* genitiv-dativul (singular al substantivelor articulate cu articol hotărît și cu articol nehotărît) : *gramatică, grădină, scînteie, vie, lună, mare.*

19. *Scrieți corect* următoarele substantive compuse (cu liniuță de unire, într-un singur cuvînt, cu literă mare la începutul fiecărui cuvînt, cu literă mare numai inițiala primului cuvînt) : meșter, lăcătuș, bună credință, unt de lemn, zi muncă, drum de fier, pierde vară, bună stare, radio jurnal, tele jurnal, Delta dunării, Țara Bîrsei, Ordinul muncii, Întîi Mai, Editura didactică și pedagogică, Facultatea de Filologie.

20. *Subliniați* figurile de stil care au la bază substantive :

a) Nu plumbi curgeau, ci rîu de foc
Și linii-ntregi cădeau pe loc.

(G. Coșbuc)

b) Gigantică poartă-o cupolă pe frunte
Și vorba-i e tunet, răsufletul ger.

(Ibidem)

c) Peste flori ce cresc în umbră
Lîngă ape pe poteci
Vezi bejenii de albine
Armii grele de furnici...

(M. Eminescu — *Poezii*)

d) Zarea-și picură argintul
Pe ovezele de aur,
Ostenit, din aripi, bate
Ca un vis pribeag, un graur.

(O. Goga)

21. Arătați (în paranteză) părțile de vorbire din care au provenit substantivele : scumpul, binele, zicerea, oful, nimicul, bogații, albul, darnicul, întreitul, noul, susul, cotcodacul, bîldibîcul, eul.

22. *Formați* cîte două substantive cu fiecare sufix și prefix dat : a) *sufixe :* -ar, -an, -(ă)tate, -eală, -et, -ință, ime, -(ă)mînt, -tor, -ură ; b) *prefixe :* in-, pre-, des-, ne-, stră-, între-, re-.

23. *Analizați* substantivele de la *pct. 1 a* și *f*, după modelul : substantiv, felul (comun sau propriu, simplu sau compus), genul, numărul, cazul, declinarea (I, a II-a, a III-a), funcția în propoziție, articolul.

24. *Scoateți* locuțiunile substantivale pe care le recunoașteți între alte locuțiuni și sintagme metaforice : — aducere aminte, dare de mînă, băgare de seamă, luare în primire, ținere de minte, foc de paie, luare de contact, părere de rău, un nu știu ce (cine), spuma laptelui, a băga de seamă, a lua în primire, pana corbului, spicul grîului, ropot de grindeni, un tîrîie-brîu, cel rău, la o adică.

25. *Dați cîte 5 exemple* de substantive compuse prin alăturare și prin contopire.

26. *Unde este greșeala ? Subliniați* forma corectă : acoaladă — acoladă, acuratețâ — acuratețe, aleie — alee, alineat — aliniat, amploaiat — amploiat, ante belic — antebelic, asfisiere — asfixiere, batog — batoc, bazorelief — basorelief, basma — bazma, cataclizm — cataclism, consiliul de miniștri — Consiliul de Miniștri, egzemă — eczemă, gogoașe — gogoașă, fermuar — fermoar, isbîndă — izbîndă, lescaie — lăscaie, ne cuviință — necuviință, picup — picap, pat-vagon — patvagon, șearpe — șarpe, siringă — seringă, jeratic — jăratic, șurup — șurub, înplinire — împlinire, îmbunare — înbunare, floarea-soarelui — floareasoarelui, bună stare — bunăstare, Satu Lung — Satulung, Sfarmă Piatră — Sfarmă-Piatră, Balta-Albă — Balta Albă, Poiana-Țapului — Poiana Țapului.

27. *Despărțiți* în silabe cuvintele și apoi subliniați : cu o linie diftongii, cu două triftongii, cu o linie punctată vocalele în hiat :
alee, baie, cheag, creier, epocă, deal, geam, gheară, ianuarie, ieftin, îndoială, noiembrie, piatră, poezie, proiect, voie, bietul, cheia, ciur, credeau, iau, miei, nou, pionier, miori, moarte, ploile, plouat, soseau.

28. *Așezați* accentul pe silaba corespunzătoare din cuvintele de mai jos : popor, patriot, șase, nouă, lăudasem, ajunsesem, cîntam, oameni, prieteni, damigene, dacă, dărăpănat, dreapta, escortă, electrotehnic, epopee, feeric, fermoar, izolație, inversiune, măruntaie, roată, robinet, străvechi, verzui, veșnic, zvăpăiat, zbucium, prepeliță, răzmeriță, bivoliță, veveriță, gărgăriță, bolnav, caracter, duminică, dușman, fenomen, regizor, doctoriță.

29. *Dați exemple* de alternanțe vocalice și consonantice în cadrul cuvintelor.

30. *Arătați* cum are loc formarea cuvintelor în limba română prin mijloace interne.

II. *ADJECTIVUL*

1. *Dați cîte două* exemple (în propoziții) de adjectiv care să exprime următoarele calități sau proprietăți : calități fizice și psihice, materia, părți dintr-un colectiv, posesorul, și originea, agentul, acțiunea.
2. *Dați exemple* de adjective variabile cu o terminație.
3. *Idem* de adjective invariabile.

4. *Găsiţi* locuţiuni adjectivale corespunzătoare substantivelor date : băiat, scriitor, piatră, lucru, copil, acţiune, om.

5. *Subliniaţi adjectivele* provenite din alte părţi de vorbire (pronume, numeral, verb, participiu, gerunziu).

a) Doi ani de zile, vreo cîţiva voinici spoiţi cu cărbuni pe ochi, foarte îndrăzneţi şi foarte cruzi, băgaseră spaima în trei hotare.

(I. L. Caragiale — *Nuvele şi povestiri*)

b) Nici un zbor în atmosferă, pe zăpadă nici un pas...

(V. Alecsandri)

c) În timp de un an şi jumătate cumpăraseră două sfori de moşie, ridicaseră un han şi o pereche de case de piatră ; vite multe, oi, cinci cai şi mai avea, se zice, şi bănet.

(I. L. Caragiale — *Nuvele şi povestiri*)

d) În adevăr, sînt vreo douăzeci voluntari tineri claie peste grămadă, în cîteva trăsuri conduşi de un ofiţer şi doi sergenţi rezervişti către Dunăre la război. Poposesc două-trei ceasuri aci, să se odihnească şi caii.

(Ibidem)

e) Acelaşi dor, acelaşi suflet
Palpită-n fiecare floare.

(Al. Vlahuţă — *În viltoare*)

f) Însă pal mă duc acuma în grădina devastată
Şi pe masa părăsită...
Mă întind ca şi un mort.

(George Bacovia)

(...) În grădina cangrenată
În oglinda larg-ovală încadrată în argint.

(Ibidem)

g) Să mai salut o dată colibele din vale
Dorminde cu un aer de pace...
(...) Chiar moartea ce răspînde teroarea-n omenire
Prin vinele vibrînde gheţoasele-i fiori.

(M. Eminescu — *Poezii*)

h) Şi apa murmurîndă în cale-i se opreşte.

(D. Bolintineanu)

i) Şi cîţi străini din toată lumea, şi cîte inimi purtate de dor ; şi cîte suflete zdrobite şi rătăcite n-au trecut prin satul nostru.

(I. Creangă)

6. *Aşezaţi* (în paranteză) femininul adjectivelor variabile : alb, albicios, bienal, blajin, cicălitor, epuizat, fals, inclus, determinat, competent, mincinos.

7. *Treceţi* adjectivele la toate gradele de comparaţie : dulce, mare, frumos = pozitiv, comparativ (de superioritate, egalitate, inferioritate), superlativ (relativ, absolut).

8. *Subliniați adjectivele* și arătați (într-o coloană) la ce grade de comparație sînt folosite :

a) Matematicile le preda, ceremonios, în hainele cele mai îngrijite, cu gulerul cel mai înalt și totdeauna proaspăt.

(N. Iorga — *O viață de om...*)

b) Cei mai mari acum din sfadă,
Stau pe-ncăierate puși ;
Cei mai mici de foame-aduși,
Se scîncesc și plîng grămadă
Pe la uși.

(G. Coșbuc)

c) Munții noștri ni se păreau cei mai înalți și mai pitorești de pe fața pămîntului ; văile noastre, cele mai îmbelșugate cu holde și cu flori ; apele noastre, cele mai limpezi : cerul nostru, cel mai senin...

(V. Alecsandri)

d) Cîțiva voinici... foarte îndrăzneți și foarte cruzi, băgăseră spaima în trei hotare.

(I. L. Caragiale — *Nuvele și povestiri*)

e) Basmul cel mai fantastic, istoria cea mai crudă n-a putut să-și imagineze vreodată răceala cea putredă ai acestor muri (pereți) înalți.

(M. Eminescu — *Proză literară*)

f) Luna e o tablă rotundă de aur, mai mare și mai frumoasă.

(Ibidem)

g) Cel mai bun om e acel ce nu s-a gîndit niciodată la aceasta ; cel mai puțin bun este acel care o spune totdeauna.

(N. Iorga — *Cugetări*)

h) Cel mai mare nebun e acel ce se crede cel mai cuminte.

(Ibidem)

i) Era cel mai vechi din chiriași, un armean bătrîn, mărunt, cu ochii vioi, cinstit, milos.

(Ibidem)

j) Dacă însă acum Huțu îmi părea grozav de prost, eu îi păream lui grozav de deștept.

(I. Slavici)

9. *Dați exemple* de adjective compuse (prin contopire).

10. *Dați exemple* de adjective care se scriu în două cuvinte, legate prin liniuță de unire (prin alăturare).

11. *Stabiliți acordul* corect al adjectivelor din paranteze : casele (mare), orășelul (mici), blocul (înaltă), drumul (netede), piatră (tari), varză (acri), zahăr (dulci).

12. *Subliniați adjectivele* care nu pot avea grade de comparație : major, exterior, optim, frumos, silitor, unic, întreg, perfect, maxim, egal, strămoșesc, tare, dulce.

13. *Puneți în paranteză adjectivele antonime* următoarelor adjective: harnic, gras, mic, rece, dulce, bun, ușor, tînăr.

14. *Declinați adjectivele* bun — bună (masc., fem.):
a) cînd se află în urma substantivului; b) cînd se află înaintea substantivului. Alegeți pentru declinare substantivele *om* și *mamă*.

15. *Găsiți* pentru fiecare substantiv din prima coloană un adjectiv din a doua coloană (să corespundă ca sens și ca acord).

I. pepene, zahăr, casă, carte, stațiune, acord, cetățean.

II. perfect, citită, verde, dulce, frumoasă, balneoclimaterică, vest-german.

16. *Puneți în 6 propoziții* cîte una din formele adjectivelor pronominale: posesiv, demonstrativ, de întărire, interogativ-relativ, nehotărît negativ.

III. *ARTICOLUL*

1. *Precizați felul* articolelor din textele date și grupați-le într-un tabel, împreună cu părțile de vorbire pe care le însoțesc. *Subliniați articolele* hotărîte cu o linie și pe cele nehotărîte cu două linii.

a) O luntre aurită veghea undele limpezi ale lacului lîngă poartă; și-n aerul cel curat al serii tremurau din palat cîntece mîndre și senine.

(M. Eminescu — *Proză literară*)

b) Prostiile cele mai mari le fac cei cuminți.

(*proverb italian*)

c) Lui Vasile îi plăcea vuietul acesta sec...

(I. Agîrbiceanu)

d) Foicica cîmpului,
Greu e drumul muntelui,
Dar mai grea e sărăcia,
Duce-mi-s-ar pe pustia!

(*folclor*)

e) Și zicînd aceste, apucă peste cîmpi de-a dreptul, spre niște curți mari care de-abia se zăreau înaintea lui pe culmea unui deal.

(I. Creangă)

f) Lungu-i drumul Clujului,
Da-i mai lung al dorului;
Drumul Clujului se gată
Al dorului, niciodată.

(*folclor*)

g) Limba nu este numai un mijloc de comunicare a gîndurilor, ci și principalul mijloc de formare a lor.

(Henry Wald)

2. *Puneți articolul hotărît* propriu-zis (în locul punctelor de suspensie) în poziție proclitică substantivelor comune și proprii :

... Grigore i-au venit colegii.

... Nicolae îi place să citească mult.

Cărțile ... Vasile sînt curate. La sfîrșitul ... decembrie 1947 a fost răsturnată monarhia. Vara ... 1944 a însemnat începutul revoluției democrat-populare în țara noastră.

3. *Cu ce parte* de vorbire și *cum* se face acordul articolului posesiv ? Dați patru exemple în propoziții.

4. *Idem* pentru articolul demonstrativ-adjectival.

5. *Înlocuiți* formele populare ale articolului adjectival cu formele literare corespunzătoare :

Elevii ăi mari ajută pe ăi mici. L-am văzut pe fratele tău ăl mare. Fata lui a mică are numai note bune la învățătură. Surorile ale mari dau ajutor mamei lor.

6. *Alcătuiți* 6 propoziții cu articolul demonstrativ adjectival însoțind adjective (3) și numerale (3).

7. *Dați cîte două* exemple în care articolul hotărît „un" și „o" să însoțească substantive și alte două exemple în care să fie pronume nehotărît.

8. *Idem pentru articolul demonstrativ adjectival* (articol și pronume) și pentru „lui" (articol și pronume personal în genitiv).

9. *Puneți articolele* corespunzătoare în locul punctelor de suspensie :

a) S-a născut pe-... mării mal.
b) Nimeni nu se-nfiorează de-... ta faimă.
c) ... lui mărețe ziduri vremea nu le-a ruinat.
d) El umple cu-... lui cuvinte o pagină întreagă.
e) ... tăi sîntem ! ... cui am mai rămîne ?
f) Stiloul este ... dumitale ?
g) Urlă pădurea ... nebună.
h) Duhul ... rău străbate în ceață.
i) Fata ... mică era harnică și cuminte.
j) ... dintîi nu găsesc totul pregătit.
k) Să cunoaștem ... patru puncte cardinale.

IV. *PRONUMELE*

1. *Subliniați* cu o linie pronumele și cu două adjectivele pronominale. Arătați : felul, funcția în propoziție.

a) Norocel de toți dorit
Cine mi te-a împărțit
A greșit la cîntărit.
La unii prea mult le-a pus
Și mie nu mi-a ajuns.
La unii tot mult le-a dat
Pîn la min' s-a gătat.

(folclor)

b) Om bun ca dînsul nimeni nu-i
Şi pentru o vorbă rea ce-i spui
El toată ziulica lui
Munceşte supărat!

(G. Coşbuc)

c) — „Al tău? Acel care-l crescu
Iubindu-l cine-i : eu ori tu?
De dreapta cui ascultă el
Din leu turbat făcîndu-l miel?
Al tău? O, paşă, nu!

(Ibidem)

d) Am multă sperare într-acest neam a cărui adîncă cuminţenie e tipărită într-o mulţime de proverburi, unele mai înţelepte decît altele; a cărui închipuire minunată e zugrăvită în poveştile sale poetice şi strălucite ca însăşi acele orientale; a cărei inimă bună şi darnică se arată cu obiceiul ospeţiei pe care l-a păstrat cu sfinţenie de la strămoşii săi; al cărui geniu în sfîrşit luceşte atît de viu în poeziile sale alcătuite în onorul faptelor măreţe.

(V. Alecsandri)

e) Simţea că pe urmele lui veneau alţii, simţea zbuciumările celui de pe el, dar nici unul nu-l ajunse.

(Emil Gîrleanu)

f) — „Tuturor este plăcută
Cinstea cea cu drept făcută
Astui vrednic dobitoc.
A lui cap, a lui ştiinţă
Glas, putere, iscusinţă
Pentru noi sînt un noroc".
— „Astea le ştiam prea bine,
Ştiam ce i se cuvine,
Dar atunci era gonit".

(Grigore Alexandrescu)

g) Unii-l iau grăbit la vale
Alţii-n glumă parte-i ţin.

(George Coşbuc)

h) Tot omul despre sine lesne se amăgeşte
Nimenea nu îşi este aspru judecător,
Dar judecata obştii e o învăţătură,
Mulţi ce se cred pe sine un ce rar în natură
Mai lesne zic că lumea nu ştie ce vorbeşte
Decît să va să-şi simţă nimicnicia lor...

(Grigore Alexandrescu)

i) — „Nimic n-o să lucrezi, nici grijă n-o să tragi".
La propunerea sa, cîinele i-a răspuns:
„Ascultă-mă să-ţi spun : e rău a fi supus
La oricare tiran, dar slugă la măgar
E mai umilitor şi încă mai amar.

(Ibidem)

j) Altul este al tău suflet,
Alții ochii tăi acum,
Numai eu, rămas același
Bat mereu același drum.

(M. Eminescu — *Poezii*)

2. *Puneți pronumele* și *adjectivul pronominal*, în locul punctelor de suspensie :

a) Tu fericirea ... o înscrii în lege
Și n-o s-o sfarme țevile de tun
Acel ce-asudă doar ... culege
Din rodul ... pămînt bogat și bun
Căci visul ... sub steagul ...
se-ncheagă,
De viața ... viața ... o leg
Și-ți dărui ... dragostea întreagă
Și cîntecul și sufletul întreg.

(Victor Tulbure)

b) Prin bunuri ... furară în veci vezi cum conspiră
Contra ... ce dînșii la lucru-i osîndiră,
Și ... subjugă munca vieții ... întregi.

(M. Eminescu)

c) Am venit ... să ... văd. Ție ... țara ... îți dau toată viața ... Luați voi ... tot ce vă trebuie ... Ele ... au auzit ... spuse de voi. Îmi pare mie ... rău de cele întîmplate.

3. *Completați tabelul* cu formele accentuate și neaccentuate ale pronumelui personal. Cele accentuate vor fi subliniate.

Număr Persoană Caz	Singular					Plural					Obs.
	N	G	D	A	V	N	G	D	A	V	
I											
II											
III											

b) Să se alcătuiască o schemă cu formele proprii (accentuate și neaccentuate) ale pronumelui reflexiv.

4. *Arătați formele* pronumelor : de întărire, pronume și adjectiv pronominal posesiv, demonstrativ, interogativ-relativ, nehotărît și negativ. Pentru pronumele și adjectivul pronominal posesiv și demonstrativ, folosiți tabele.

5. *Analizați* morfologic pronumele și adjectivele pronominale din texte. Se vor arăta : felul pronumelui sau al adjectivului pronominal, forma (accentuată sau neaccentuată), persoana, numărul și funcția în propoziție.

a) Mie îmi pare bine că strănepoții mei să fie mai cioplíți decît mine ; cu timpul se cioplesc toate.

(I. Creangă)

b) — Stăpînul l-ai găsit, îl vezi, de față stă
Vin numaidecît la mine să te bagi :
Eu îți făgăduiesc
Nu rău să te hrănesc...

(Grigore Alexandrescu)

c) ... Pe vinovați tigrul întîi îi judeca
Ș-apoi îi sugruma.
— „Dar voi ce-o să le faceți ?
— „Noi o să-i sugrumăm
ș-apoi să-i judecăm.

(Ibidem)

d) Ia lasă-mă giupîneasă, cu cărțile cele a d-voastră în pace, că eu știu ce știu eu.

(I. Creangă)

e) Îmi plac obiceiurile sale patriarhale, credințele sale fantastice, danțurile sale vechi și voinicești, portul său pitoresc care la Roma se vede săpat pe coloana lui Traian, cînticele sale jalnice și melodioase și mai ales poeziile sale atît de armonioase.

(V. Alecsandri)

f) Pe-ai lor umeri poartă glugă... / Cu-a lor lungi și negre plete se coboară-n neagra țurcă.

(V. Alecsandri)

g) Același zăplaz le desparte, aceeași portiță condamnată astăzi stă gata să se deschidă.

(D. Anghel)

h) Acel ce tuturor se laudă și spune
În trebi puțin sporește,
Iar cel ce tace
Și treabă face
Acela pururea mai sigur isprăvește.

(Al. Donici)

i) E același, nu-s aceleași.
E același unic soare
răsărit din munte, gînd.

(Lucian Blaga — *Poezii*)

j) Aceleași gazete, aceleași cărți îngălbenite, citite la același ceas, în același loc...

(I. A. Bassarabescu)

k) Lucra toată săptămîna ca un bărbat pentru nimica toată.

(I. Creangă)

l) O stea-n tărie
Clipind se stinge
Nimeni nu știe
Nimeni nu plînge.

(D. Anghel)

m) Nu era nimeni aici, nici o suflare omenească, nici un ochi să-l vadă, nici un glas... nici o minte... nimeni și nimic decît tăcerea.

(I. Slavici — *Nuvele*)

n) — Ce ți-i ? o întrebă Făt-Frumos.
— Nimica, nu mi-i nimica, zise ea cu glas stins.

(M. Eminescu — *Proză literară*)

6. *Alcătuiți propoziții* cu următoarele expresii pronominale :
(Nu e) cine știe ce (cine), (a venit) un nu știu cine, nimica toată, cîte și mai cîte, cît praf pe tobă și păr pe broască, cîte alea toate, te miri ce, mai nimica toată, ce pe apă curge, cîte-n lună și-n stele, nici cît negru sub unghie, nici picior de om, nici țipenie de om.

7. *Unde e greșeala ? Îndreptați-o !*
Ne aflăm în casa aceia. Aceiași atmosferă acoperă pămîntul. Ea însuși mia spus același lucru. Ceeace vezi nui decît începutul. Sa dus să vadă pe mama s-a. Ele însuși șiau dat seama. Mam gîndit la tine în seara aceia. Eleva însuși a spus cele de mai sus.

V. *NUMERALUL*

1. *Subliniați numeralele* cardinale și ordinale din textele date :
a) Lunecă o dată
Lunecă de nouă
Ori pînă la nouă.

(I. Barbu)

b) Setilă atunci se ie după Harap-Alb și pornesc tuspatru înainte.

(I. Creangă)

c) Cîte cinci pe-un ban să-i vinzi,
Că sînt toți osteni pe-alesul.

(G. Coșbuc)

d) Amîndoi avem un nume
Amîndoi o soartă-n lume.

(V. Alecsandri)

e) Se dase trei asalturi redutei neînvinse
Tustrele îndrăznețe și crunte...
Romano căpitanul de trei ori cu ai săi
De trei ori ajunsese la șanțuri cel dintii.

(Ibidem)

f) ... În tăcerea nopţii, pierduţi în întuneric, un bărbat, două femei, doi copii fragezi, smulşi fără veste din braţele binefăcătorului somn...

(I. L. Caragiale — *Nuvele şi povestiri*)

g) Cel dintîi s-a născut la Severin tot în ziua şi ceasul în care a văzut cel de-al doilea lumina, la Dorohoi. Pe amîndoi i-a tras aţa la Bucureşti, pentru a îmbrăţişa cariera de copist.

(Ibidem)

h) ... Şi răpi o găină, pe urmă două, trei
La urmă cîte vrei.

(Gr. Alexandrescu)

i) — „De vînzare" ? „Cîte parale" ?
— Doi franci şi optzeci ocaua.

(I. Al. Brătescu-Voineşti)

j) Dar cîte una-una, căruţele sosesc la tîrlă sau la stîna unde vînătorii o să petreacă noaptea.

(Al. Odobescu)

k) Unde sînt mii şi mii de porci, trebuie să fie sute de turme şi fiecare turmă are cîte un păstor, şi fiecare păstor e ajutat de către doi-trei băieţi.

(I. Slavici — *Nuvele*)

l) — Am... două cîştigătoare... două bilete...
— Sînt cîştiguri mari ?
— Măricele... Am amîndouă cîştigurile mari.

(I. L. Caragiale — *Nuvele şi povestiri*)

m) Trei erau aproape de aceeaşi vîrstă, între 40 şi 45 ani, al patrulea era mai bătrîn, barba lui era pe jumătate sură.

(I. Agîrbiceanu)

n) În cei dintîi doi ani ai studiului juridic m-am mutat de şapte ori din casă în casă. Voiam acum a revedea cele şase locuinţe trecute.

(B. P. Haşdeu)

o) — Dacă o para luată pe nedreptul îţi mănîncă o sută drepte, apoi şese mii de lei (leafa mea pe un an)... cîte parale drepte vor mînca de (la) Monastirea Neamţului ?

— Douăzeci şi patru de milioane de parale cinstite părinte sau şase sute de mii de lei, răspunse unul dintre noi...

(I. Creangă)

p) Iar marţi dis-dimineaţă puse tarniţele şi desagii pe cai şi legîndu-i frumuşel cu căpăstrul : pe cel de-al doilea de coada celui dintîi, pe cel de-al treilea de coada celui de-al doilea, pe cel de-al patrulea de coada celui de-al treilea... a zis... m-am dusu-m-am.

(Ibidem)

r) — Sînt întîia cucerire, comentă Otilia. Pe cînd a doua ?

(George Călinescu — *Enigma Otiliei*)

2. *Faceți analiza morfologică* a numeralelor de la *pct. 1/a, e, g, k, m, n, s. Arătați :* felul, categoriile gramaticale (gen, număr, caz), valoarea morfologică (adjectiv, substantiv, adverb) și funcția sintactică.

3. *Formulați* cîte două propoziții cu fiecare din numeralele cardinale : propriu-zis, colectiv, multiplicativ, distributiv, adverbial, fracționar.

4. *Idem* cu numeralele ordinale : *primul* și *al doilea.*

5. *Dați cîte două* exemple (în propoziție) de numerale cardinale și ordinale cu valoare de : a) *adjectiv ;* b) *adverb ;* c) *substantiv. Puneți* (în paranteză) funcția lor în propoziție.

6. *Formulați* 5 propoziții, în care să apară următoarele construcții numerale : *o sută și ceva ; treizeci și mai bine ; cîte doi, doi ; cu cîte cinci ; o dată pe an.*

7. *Declinați* în propoziții numeralele : *întîiul, cel de-al treilea.*

8. *Grupați* în trei coloane părțile de vorbire care nu pot fi numerale, deși au sens cantitativ (de la substantive, adjective și pronume nehotărîte).

9. *Alcătuiți* 3 propoziții în care să apară substantive derivate din anumite numerale.

10. *Scrieți* cu litere următoarele cifre : 14, 19, 24, 35, 98, 106, 184, 349, 1 002, 1 562, 1 974.

11. *Unde este greșeala ?* Cunosc două zeci de orașe din România. Peste douăsute de ani vom fi departe. Cinci spre zece ani am cutreierat pămîntul. Treisute lei sînt mai mulți decît opt zeci.

VI. *VERBUL*

1. *Scoateți* separat verbele, locuțiunile verbale și expresiile verbale. Arătați funcția lor în propoziție.

a) Și de atunci căuta și ea vreme cu prilej ca să facă pe obraz cumătru-său. Se pune ea pe gînduri și stă în cumpene cum să dreagă și ce să-i facă...

(I. Creangă)

b) Arzi cumetre, mori, căci nici viu nu ești bun.

(Ibidem)

c) Afară plouă, ninge ! afară-i vijelie... Afară ninge, ninge...

(V. Alecsandri)

d) Pas dar ! pas tot înainte ! timpul vechi din nou zorește.

(Ibidem)

e) Și ne-au dat de urmă... căci altfel nu ne dădeam prinși...

(I. Slavici — *Nuvele*)

f) Iorgovan rămase încremenit. Se dăduse de gol, se făcuse de rușine, își arătase slăbiciunea.

(Ibidem)

g) Decana de vîrstă (pe care căzu măgăreaţa)
își luă inima-n plisc
hotărîtă să spargă ghiaţa
cu orice risc.

(Marcel Breslașu)

h) S-au cam mirat de astă poftă, dar au venit cu toţii. Am mîncat, am băut și, cînd am văzut că erau gata a se duce, i-am rugat să mai îngăduie puţin și, suindu-mă în picioare pe un scaun, le-am făcut acest cuvînt : Eu sînt de la Iași.

(C. Negruzzi)

i) Jelui-m-aș jelui,
Jelui-m-aș și n-am cui,
Jelui-m-aș codrului.

(folclor)

j) Veniţi toţi, veniţi măi fraţi,
Toţi cu toţii v-adunaţi,
Pămîntul să vi-l uniţi,
Împreună să-l munciţi ;
Împreună să-l lucraţi,
Că mai bine cîștigaţi

(folclor)

k) — Îmbracă-te iute în pielea cea de urs care o ai de la tată-tău, apucă pe ici, tot înainte și, cum îi ajunge în răscrucile drumului, ai să și dai de grădina ursului. Atunci sai repede înăuntru, de-ţi ia sălăţi într-ales și cîte-i vrea de multe, căci pe urs l-am pus eu la cale...

(I. Creangă)

l) Cu toate acestea, nu-și pierdu nădejdea, ci merse tot înainte...

(Ibidem)

m) Mama atunci mă și ia răpede-răpede la pornit, fără să am cînd îi spune de călugărie.

(Ibidem)

n) Dar nu-mi pare rău că am fost amăgit de prieteni, fiindcă dacă nu se întîmpla așa, ce s-a întîmplat, poate nu-mi scotea norocul în cale un străin așa de preţios ca dumneata.

(I. L. Caragiale — *Nuvele și povestiri*)

o) Cobori în jos luceafăr blînd / Alunecînd pe-o rază !

(M. Eminescu — *Poezii*)

2. *Selectaţi pe conjugări* verbele de la *pct. 1* (în afară de acelea aflate în locuţiuni verbale) și treceţi-le în coloane separate. *Puneţi-le* la infinitiv. Subliniaţi cu o linie terminaţia pe conjugări.

3. *Daţi cîte două exemple* în propoziţie de verbe la cele trei diateze : *activă, pasivă, reflexivă*. Subliniaţi verbele respective cu o linie.

4. *Alcătuiţi fraze* cu următoarele expresii verbale impersonale : *e bine, e ușor, e posibil, e greu* (care cer o propoziţie subiectivă).

5. *Conjugaţi* verbele neregulate : *a usca, a lua* și *a da* la diateza activă.

6. *Analizați verbele* din textele date după următoarele criterii : a) predicativ sau nepredicativ ; b) tranzitiv sau intranzitiv ; c) categoriile gramaticale (conjugare, diateză, mod, timp, număr, persoană) ; d) funcția în propoziție.

a) Dacă văzui și văzui
Că nimic nu folosii
Hoț de codru mă făcui ;
Coborîi devale-n luncă
Făcui de-o scurtă măciucă
Numai cît încape-n glugă

(folclor)

b) Calul fiului de crai începe atunci a sforăi, a sări în două picioare și a da înapoi.

(I. Creangă)

c) Acum, ori c-a fi trăind calul, ori că n-a fi trăind...

(Ibidem)

d) Se prind de mîini și se desprind
S-adună-n cerc și iar se-ntind.

(G. Coșbuc)

e) Duce-m-aș în cale lungă,
Dor să nu mă mai ajungă
Duce-m-aș și m-aș tot duce
Dor să nu mă mai apuce.

(folclor)

f) Pentru a judeca și a prețui meritul unui autor, trebuie a cunoaște bine timpul în care el a scris...

(V. Alecsandri)

g) Văzîndu-se astfel trădat de unii din boierii săi, părăsit de oștile ajutătoare, neputînd a se rezema în ostașii săi români, Mihai cătînd la numărul și obosirea oștilor sale, se temu d-a nu pierde folosul moral dobîndit prin bătălia cîștigată, d-a nu cădea într-o cursă a dușmanului sau a fi zdrobit de puterile lui cele numeroase, de va rămînea la cîmpie.

(N. Bălcescu)

h) ...Dar dacă îndrăznește să se mai întoarcă ?
...O veni ?... N-o veni ?...

(I. L. Caragiale — *Nuvele și povestiri*)

i) — Da... frățiori mai ai ?
— Oi fi avînd, da nu-i cunosc.

(Ibidem)

j) Glasul lui creștea, se ridica, umplea sala întreagă, cădea ca grindina, se revărsa ca o apă, se rostogolea cu ropot de cascade...

(N. D. Cocea)

k) O să facă și astă-seară ce a făcut joia trecută : o să se miște cu precauțiune de la unul la altul, o să privească portretele și litografiile de pe pereți, o să audă aceleași convorbiri și aceleași valsuri cîntate la pian de domnișoare, și o să plece obosit de urît, cu dorul Bucureștiului înzecit.

(I. Al. Brătescu-Voinești)

l) — Îți zice lumea „Niculăiță Minciună" ?
— Mi-o fi zicînd.
— Cum, „mi-o fi zicînd" Îți zice ; spune toată lumea.

(Ibidem)

m) Voi fi făcut ce voi fi făcut, nu-i vorbă... însă nimeni nu știe nimic...

(I. Slavici — *Nuvele*)

n) Ghiță tresări speriat din somn... și privi afară în noaptea întunecată.

(Ibidem)

o) Ce voi fi cînd m-oi întoarce
La obîrșie, la izvor ?
Fi-voi dor atuncia ? Fi-voi nor ?

(L. Blaga — *Poezii*)

7. *Unde este greșeala ? Subliniați* cuvîntul scris corect : sufer — sufăr, acopăr — acoper, invoacă — invocă, convocă — convoacă, scrim — scriem, scriți — scrieți, aprinz — aprind, țiu — țin, fi atent — fii atent, creez — creiez, înoată — înnoată, trebuim să învățăm — trebuie să învățăm.

VII. *ADVERBUL*

1. *Subliniați* adverbele și locuțiunile adverbiale. Faceți analiza lor morfologică după modelul dat : a) *clasificare* (după formă, funcție în propoziție, origine) ; b) *gradul* de comparație ; c) *funcția* în propoziție .

a) Deodată se făcu rece și începu să bată vîntul... De departe, ca din fundul pămîntului, se auzea din cînd în cînd cîte un tunet mereu înainte, spre apus.

(I. Slavici — *Nuvele*)

b) Tîrîș-grăpiș, scoborîrăm Ghițioana și ne trezirăm în fundul strîmt al unei văi.

(C. Hogaș)

c) Azi-dimineață, neavînd treabă, mă scobor la gîrlă. Lăsasem în ajun undița acolo într-un tufiș... O caut, nimic. Zic : Să știi că mi-a furat-o cineva. Cînd mă uit mai bine o văz departe pe jos.

(I. Al. Brătescu-Voinești)

d) Urcăm, luptăm... iată-ne-acum
Sus, sus, la parapete.

(V. Alecsandri)

e) Ca și ieri rotundă luna
O să iasă-acum — acum.

(G. Coșbuc)

f) ...Așa e că Elena cîntă bine la pian ?
— O, foarte bine !

(I. Al. Brătescu-Voinești)

g) Îngînat de glas de ape
Cînt-un corn cu-nduioșare
Tot mai tare, tot mai tare
Mai aproape, mai aproape.
. . . .
Blîndu-i sunet se împarte
Peste văi împrăștiat
Mai încet, tot mai încet
Mai departe... mai departe.

(M. Eminescu — *Poezii*)

h) Mulțimea trece prin lumina roșie, șovăind și înghesuindu-se în ulițele strîmte.

(M. Sadoveanu — *Șoimii*)

i) Ea dă din cap, zîmbind cu drag răspunde :
„Demult, demult... Departe, prea departe
Acolo unde soarele s-ascunde".

(Șt. O. Iosif)

2. *Dați cîte două* exemple (în propoziție) de adverbe provenite (derivate cu sufixe) din substantive și verbe.

3. *Subliniați* (în propozițiile date) adverbele care au aceeași formă cu părțile de vorbire din care provin (substantive, adjective, verbe, numerale, pronume, conjuncții) :

A mers ziua și noaptea. A ajuns acolo spre seară. Numai văzînd și făcînd învață omul. Făt-Frumos l-a răsplătit întreit pe corb. Un sunet nedeslușit a ajuns înăbușit pînă la noi. În viață e bine să știi ce dai și cît dai societății, nu cît iei. El știa una și bună : să fie devreme acasă.

4. *Treceți* adverbele *tare* și *repede* la toate gradele de comparație.

5. *Subliniați adverbele* care nu pot avea grade de comparație : acum, aici, aseară, mîine, cîte, bine, cam, devreme, dincolo, chiar, degrabă, anevoie, oricum, adică, probabil, înainte, înapoi, puțin.

6. *Dați* trei exemple (în frază) de adverbe predicative și locuțiuni adverbiale predicative.

7. *Formulați 4 propoziții* în care *și, nici, dar, iar,* să aibă valoare de adverbe.

8. *Alcătuiți 5 fraze* în care să apară adverbele relative : unde, cînd, cum, încotro, cît, cu valoare de conjuncții subordonatoare.

9. *Dați cîte* un exemplu (în propoziții) pentru fiecare adverb de mod care să exprime : cantitatea, comparația, durata, afirmația, negația îndoiala, restricția, proximitatea, explicația, concluzia, concesia și sublinierea.

10. *Îndreptați greșelile :*

Vine numai decît. Citește oare cum bine. Nu are de loc grijă de sănătatea lui. El știe întradevăr ce vrea. L-am cunoscut astăvară, la Predeal. Ne vedem după masă la bibliotecă. E bine să amînăm excursia pentru altădată. L-am văzut o dată numai. Altă dată era altfel de om. A fost o dată un copil cuminte care asculta de părinți.

Fiecare om are cîteodată importantă în viața lui. Dar uită de ea cîte o dată.

Să nu uităm nici o dată ce am învățat odată. E mai bun decît credeam. De cît timp nu ne-am văzut ? Încît timp citești o pagină ? Era așa de cuminte, încît părea că nu-i nimeni acolo. Numai vrea să vină pe la noi. Uneori venea numai la noi.

VIII. *PREPOZIȚIA*

1. *Subliniați* prepozițiile și locuțiunile prepoziționale și treceți-le pe coloane : simple, compuse, locuțiuni prepoziționale.

a) Trufia în trăsură, Mizeria pe jos
Lărgeau prin tot orașul un haos zgomotos.
Șampanie la Capșa beau mulți făcînd paradă
De golul cel din creier, de plinul cel din ladă.

(Al. Macedonski)

b) După zece ani, ajuns la parte, după alți cinci, tovarăș pe din două cu stăpînul său.

(B. Șt. Delavrancea)

c) Din munți și văi, de peste mări,
Din larg cuprins de multe zări,
Nuntași din nouăzeci de țări
S-au răscolit.

(G. Coșbuc)

d) Și între cele patru hotare..., sub licăririle fugătoare,... pînă în cele mai din adînc ale temeliilor sale..., jgheaburile adîncului se desfundau.

(C. Hogaș)

e) De din vale de Rovine/ Grăim Doamnă cătră tine...,
Călăreții împlu cîmpul și roiesc după un semn.

(M. Eminescu — *Poezii*)

f) În fața jertfei voastre însă
Eu mă aplec pînă-n pămînt.

(M. Beniuc)

g) În aer ciocîrlia, pe casă rîndunele...
Și pe deasupra bălții nagîții se-nvîrtesc.

(V. Alecsandri)

h) Cine apuca a se duce pe atunci într-o parte a lumii, adeseori rămînea dus pînă la moarte.

(I. Creangă)

i) Vulturii... învățau de la el țipătul cel plîns al jalei.

(M. Eminescu — *Proză literară*)

j) În urma noastră, de-a lungul drumului, dinspre deal se vedeau venind zeci și zeci de căruțe cu coviltire.

2. *Faceți lista* principalelor prepoziții ale limbii române.

3. *Subliniați părțile de vorbire* care au și valoare de prepoziții (adverbe cu formă articulată, substantive, verbe) : înaintea, dinaintea, îndărătul, împotriva, îndărăt, înainte, împotrivă, datorită, conform, contrar, cît (casa), decît (noi), ca (oricine), ca (mine), decît (tine), cît (timp), decît (să stai), grație, mulțumită.

4. *Faceți selecția* prepozițiilor specifice cazurilor genitiv, dativ : asupra, deasupra, (în)contra, grație, mulțumită, datorită, înaintea, dinaintea, în fața, din partea, în urma, potrivit, conform, pe dinafara, dedesubtul, de-a lungul, în spatele, de-a latul.

5. *Arătați* cum s-au format locuțiunile prepoziționale din lista dată : în fața, în spatele, în urma, împreună cu, în afară de, în jos de, în afara, în privința, din pricina, față de, în loc de, din cauză de, pe dinafara, potrivit cu, relativ la.

6. *Construiți* propoziții în care complementele să fie precedate de prepoziții și locuțiuni prepoziționale : grație, datorită, în urma, înaintea, contrar, conform.

7. *Idem pentru atribute* precedate de prepoziții : din, de (4 exemple).

8. *Unde s-au așezat greșit* prepozițiile ? Înlocuiți-le cu cele care corespund.

Sufăr cu inima, magazin cu încălțăminte, se aseamănă ca fratele său, m-am interesat despre el, își amintește despre noi, lecție explicată de către profesor, sală pentru așteptare, casă construită de lemn, ceas de import, tocană cu miel, borș din pasăre, unul dintre aceștia, se preocupă cu matematica, cînt cu pianul, mi-a spus de voi, a intrat prin ușa din fața casei, văd catalogul după catedră.

IX. *CONJUNCȚIA*

1. *Treceți conjuncțiile* în două coloane, după forma lor : simple, compuse. *Așezați separat* conjuncțiile și locuțiunile conjuncționale provenite din alte părți de vorbire : dar, și, nici, însă, fiindcă, ci, iar, care, cine, ce, cu, deși, încît, parcă, deci, ca să, precum, unde, ci și, fie, ori, sau, cum, să, că, dacă, de, cît, căci, deoarece, întrucît, cum că, așadar, decît, dar și, de să, fie că, încît să, ori că, și cu, căci, cînd, încotro, de aceea, drept aceea, pentru aceea, prin urmare, în consecință, în concluzie, în schimb, doar, pasămite, parcă, orice, oricare, oricît, oricine, oricum, fără, împreună cu.

2. *Treceți pe coloane* separate conjuncțiile și locuțiunile conjuncționale *coordonatoare* după felul lor : a) *copulative ;* b) *adversative ;* c) *disjunctive ;* d) *conclusive* : și, nici, deci, așadar, ori, sau, dar, însă, prin urmare, de aceea, fie ci, iar, în schimb, numai că, precum și, nu numai, cum și, ci și, care va să zică.

3. *Treceți pe coloane separate* conjuncțiile și locuțiunile conjuncționale subordonatoare, după felul lor : să, că, dacă, de , ca să, decît (că), decît (să), în afară că, afară numai, de, după ce, după ce că, în afară de, pe lîngă că, plus că, unde, de unde, pînă unde, încotro, dincotro, de oriunde, pe oriunde, de pe unde, oriîncotro, în loc să, în loc ca, fără (ca) să, decît să, în loc ca să, cînd, de cînd, pînă cînd, în timp ce, cîtă vreme, imediat ce, pînă să, ori de cîte ori, pe măsură ce, dacă, deși, chiar dacă, nici dacă, măcar că, chiar să, măcar să, nici să, nici de, chit că, cu toate că, căci, deoarece, din pricină că, din cauză că, întrucît, pentru că, în caz, de unde nu, așa că, încît, încît să, cum, după cum, precum, ca și cum, fără să, după cît, ca și cînd, de parcă, cum și, în ce chip, față de cît, pentru ca să.

4. *Grupați conjuncțiile corelative* după felul cum sînt folosite (în coordonare, în subordonare) : aici ... aici, nici ... nici, ori ... ori, sau ... sau, fie ... fie, cînd ... cînd, acum ... acum, cu cît ... cu atît, atît ... cît, (după) cum ... (tot)așa, pe cît ... pe atît, deși ... totuși, dacă ... apoi, de cîte ori ... de atîtea ori, pentru că ... de aceea.

5. *Faceți lista conjuncțiilor și locuțiunilor conjuncționale* fără regim fix (care apar la mai multe propoziții subordonate) de la pct. 1 și 2.

6. *Construiți* patru fraze (sau căutați texte) în care să se afle propoziții legate prin conjuncțiile coordonatoare de la pct. 2.

7. *Idem* cu cele subordonatoare (cîte un exemplu pentru fiecare fel de propoziție subordonată).

8. *Puneți virgula* acolo unde a fost omisă :

Sau noi sau ei. Nici alb nici negru. Avea și fete și băieți. Ori azi ori mîine. Fie galben fie roșu. Ba acolo ba dincolo. Cînd vesel cînd trist. Nici nu rîzi nici nu zîmbești. Sau vede tot sau nu vede nimic. Și noi vrem pace și ei vor pace. Ori vii ori nu vii. Fie că are fie că nu are. Aci se coboară aci se ridică. Cînd știe cînd nu știe.

9. *Unde este greșeala ?*

Soarele încălzește dar luminează. Aș merge cu voi dar însă nu am timp. Colegii mei se joacă în curte, iară eu mă uit la ei. Toți încercăm ca să învățăm cît mai multe. Am auzit căci ați fost acolo. Citește și scrie ca și un cunoscător.

X. *INTERJECȚIA*

1. *Grupați interjecțiile după origine și mod de formare :* propriu-zise, provenite din alte părți de vorbire, onomatopee :

vai !, ah !, of !, hai !, măi !, haiti !, a !, ha-ha !, hap-ciu !, sfor !, ham !, miau !, mîr !, buf !, înainte !, liniște !, clanț !, clap !, vîj !, trosc !, foc !, salve !, aferim !, ura !, auleo !, ira !, ehe !, sîc !, ho !, nea !, iaca !, hor !, piu !, fîș !, zdronc !, plici !, hm !, bre !

2. *Idem după sensul* lor : a) care redau senzații fizice, sau stări sufletești ; b) care redau manifestarea unei dorințe sau voințe ; c) onomatopee (reproduc sunete și zgomote) : au !, vai !, uf !, oh !, na !, of !, brr !, bruh !, halal !, ei !, ptiu !, a !, of !, auleo !, de !, hm !, hăis !, ho !, pis !, nea !, ptru !, țibă !, iaca !, iau !, aha !, ehe !, aferim !, ura !, trosc !, miau !, go-

gîlț !, groh !, mac !, oac !, piu !, boc !, pac !, pleosc !, pah !, fîș !, vij !, zbrr !, prr !, teleap !, zdronc !, tronca-tronca !

3. *Scoateți și arătați* ce exprimă interjecțiile și ce funcții au în propoziție (de la *3/a*, pînă la *3/o* inclusiv).

a) Hop și zdup, și bate-o-n loc
Să crească tufă de soc.

(folclor)

b) Hai ! deschideți cu fuga, dragii mamei, cu fuga...

(I. Creangă)

c) Cînd ia !... ce să vadă ?

(Ibidem)

d) Ei, ei ? Acum scoate, lupe, ce-ai mîncat !
(...) Văleu, cumătră, talpele mele !

(Ibidem)

e) Și, cînd prin dreptul podului, numai iaca și ursul : mor ! mor ! mor !...

(Ibidem)

f) Ș-odată pornesc ei, teleap-teleap-teleap, și cum ajung în dreptul ușii, se opresc puțin...

(Ibidem)

g) Și cînd să pună mîna pe dînsa, zbîrr !... pe vîrful unui munte.

(Ibidem)

h) Ah ! iată primăvara cu sinu-i de verdeață.

(V. Alecsandri)

i) Bine nene, păcatele mele, de ce n-ai venit ?

(I. L. Caragiale — *Nuvele și povestiri*)

j) Și pac ! trîntește una jos... țăndări ! și pe urmă paf ! alta asemenea...

(Ibidem)

k) Că nu vrei tu, ai ? Ei ! iaca, la toți ne place, să crăpi !

(Ibidem)

l) Haide, hopa ! Și țup odată în cîrca babei.

(Ibidem)

m) A plecat băiatul șontîc-șontîc înapoi la deal către asfințit, unde scăpăta luna.

(I. L. Caragiale — *Nuvele și povestiri*)

n) Crat ! iacă și miezul. Bun ! Crat-crat-crat-crat, s-a pus pe mîncat... N-a mai intrat în scorbură, și smerită, a bătut cu ciocul : Cioc ! cioc ! cioc !...

(Al. Brătescu-Voinești)

o) — Bravo ! să nu i-o arăți.
— Tț.

(Ibidem)

4. *Alcătuiți* 4 propoziții în care predicatul verbal să fie exprimat prin interjecție.

5. *Idem* 5 propoziții în care interjecțiile să aibă funcția de: subiect, atribut, nume predicativ, complement direct, complement circumstanțial de mod.

6. *Puneți semnul* exclamării sau virgulă după interjecții, acolo unde este cazul:

— Măi că rău mai ești. Bravo trăiască ai noștri. Începe de pe la poartă: cot cot cotcodac.

— Ptiu drace iaca în ce încurcătură am intrat. Spînul face tranc capacul pe gura fîntînii.

— Îmi cunosc eu norocul !... hahaha.

— Aoleu la bună gazdă avusei noroc să pic.

— Îmi placi foarte mult... halal să-ți fie. Să trăiești.

— Bubico Ham.

— Să te mănînce Bismark... craiule.

— Ham ham.

— Ssst făcu Simion către Felix, cu degetul la gură.

XI. *EXERCIȚII RECAPITULATIVE*
(Morfologia)

a. (Pentru *punctele 1, 4, 7* se va trece felul părților de vorbire și funcția, iar pentru restul textelor se va face o analiză morfologică completă. Se va analiza propoziție cu propoziție).

1. Zările de farmec pline
Strălucesc în luminiș;
Zboară mierlele-n tufiș
Și din codri noaptea vine
Pe furiș...

(G. Coșbuc)

2. Care cu poveri de muncă
Vin încet și scîrțîind;
Turmele s-aud mugind,
Și flăcăii vin pe luncă
Hăulind.

(Ibidem)

3. Unii-l iau grăbit la vale,
Alții-n glumă parte-i țin.

(Ibidem)

4. Românul venea singur pe drumul plin de soare
Cînd iată aude fanfare sunătoare
Și vede nu departe în fața lui venind

Un corp de oaste mîndră în aur strălucind.
Erau trei batalioane de gardă-mpărătească
Mergînd voios la Plevna cu dor s-o cucerească.

(V. Alecsandri)

5. Bolta și-a cernut năframa
Ca o mamă întristată,
Floarea-soarelui pe cîmpuri
Pleacă fruntea-ngîndurată
Zarea-și picură argintul
Pe ovezele de aur,
Ostenit din aripi bate,
Ca un vis pribeag, un graur.

(O. Goga)

6. Deși avea destui slujbași foarte pricepuți și strașnici, tot voia să cunoască el singur cum merg lucrurile.

(I. L. Caragiale — *Nuvele și povestiri*)

7. Lăsai cerul în pace să-și cearnă azuru-i adînc în picături albastre prin rețeaua deasă și mișcătoare a frunzelor de plop, razele de soare să se topească în tonuri de aur, pe fundul vioriu și depărtat al munților, vîntul amăgitor să sărute florile și să fugă, iar florile înșelate să plece capul și să plîngă în lacrimi de rouă.

(Calistrat Hogaș)

b. *Faceți analiza morfologică* a cuvintelor și grupurilor de cuvinte subliniate, care se pronunță la fel, dar nu se scriu la fel:

1) Mama *sa s-a* dus *la* vecini fiindcă *l-a* văzut pe fratele său.
2) Cînd *m-ai* văzut pe mine, mergeai *mai* încet.
3) Nu-i greu *a-i* vedea pe *ai* mei ; ei seamănă cu a tăi.
4) *Cei* buni nu așteaptă să li se dea *ce-i* al lor.
5) *S-au* dus *sau* nu s-au dus în excursie ?

SINTAXA

I. *PROPOZIŢIA ŞI FRAZA*
(Generalităţi)

1. *Alcătuiţi schema* de ansamblu a clasificării propoziţiilor după următoarele criterii : a) scopul comunicării ; b) structura propoziţiei (mod de organizare în ceea ce priveşte funcţia sintactică) ; c) după rolul în frază.

2) *Formaţi 5 propoziţii* enunţiative şi interogative, după conţinutul exprimat şi modul folosit în exprimarea predicaţiei : propriu-zisă, optativă, potenţială, dubitativă, imperativă.

3. *Găsiţi contexte* în care să apară propoziţii neanalizabile, exprimate prin : interjecţie, pronume, adverb negativ, conjuncţie *(nici)*.

4. *Formulaţi 5 propoziţii* analizabile, după prezenţa sau absenţa unor părţi de propoziţie (simplă, dezvoltată, bimembră, monomembră, plurimembră).

5. *Idem* cîte două propoziţii în structura cărora să avem un predicat verbal sau un predicat nominal.

6. *Găsiţi* cîte două propoziţii după aspectul pozitiv sau negativ al predicatului (afirmative şi negative).

7. *Daţi două exemple* (în frază) de propoziţii principale şi secundare.

8. *Idem de propoziţii* principale coordonate şi de propoziţii secundare coordonate (4 pentru principale, 4 pentru subordonate — în raport de coordonare).

9. *Despărţiţi textele* în propoziţii şi arătaţi felul propoziţiei după cele 3 criterii de la *pct. 1*.

a) — Auzit-aţi ce-am spus eu ?
— Da, mămucă, ziseră iezii...

(I. Creangă)

b) Nu ştiu, părerea m-a amăgit, ori am auzit mai multe glasuri ?...

(Ibidem)

c) Oare nu cumva nenea Martin a dat raită pe la dumneata pe-acasă ?

(Ibidem)

d) Mult mi-e dor şi mult mi-e sete
Să văd frunza-n codru verde...

(*folclor*)

e) — „Cucule, ce mi-ai de spus ?
— „La munţi turmele s-au dus...

(*folclor*)

f) — „Ce te legeni plopule,
Fără ploaie, fără vînt,
Cu vîrful tot la pămînt ?

(*folclor*)

g) Să-l ieu, ori să-i dau drumul ; mă tem că m-oi face de rîs...

(I. Creangă)

h) — Hai ! deschideţi cu fuga, dragii mamei, cu fuga !

(Ibidem)

i) — Aş ! răspunse femeia... nu l-ai cunoscut pe răposatul Cănuţă... om sucit !...

(I. L. Caragiale — *Nuvele şi povestiri*)

j) — Mai are alt frate ?
— Nici unul...

(Ibidem)

k) — Am înţeles : vorba vine, umblaţi în inspecţie.
— Ba nu !

(Ibidem)

l) — Uite, frate Popescule, să lăsăm chestiile de principii. Ştii de ce am venit la d-ta ?
— Ba !

(I. L. Caragiale — *Momente şi schiţe*)

m) Aseară prin grădina amorţită
Din tufe de pelin cu frunze mici
A apărut în taină un arici
O mică vietate ghemuită.

(G. Topîrceanu)

10. *Arătaţi* (cu ajutorul schemei) cum s-a realizat coordonarea între propoziţiile din frazele de mai jos. *Delimitaţi* propoziţiile.

a) Multe flori sînt, dar puţine
Rod în lume o să poarte,
Toate bat la poarta vieţii,
Dar se scutur multe moarte.

(M. Eminescu — *Poezii*)

b) Ori te ouă, ori du-te de la casa mea.

(I. Creangă)

c) Glasul ei nu este așa de gros și de răgușit, ci-i mai subțire și mai frumos.

(Ibidem)

d) Fata nu se sperie, ci le ia pe cîte una și le lă și le îngrijește.

(Ibidem)

e) Ori părerea mă înșală, ori s-a stricat vremea, zise împăratul.

(Ibidem)

f) Care cu poveri de muncă
Vin încet și scîrțîind
Turmele s-aud mugind
Și flăcăii vin pe luncă
hăulind.

(G. Coșbuc)

g) ...Prin urmare nuvela istorică fu rău văzută la palat, rău primită de boieri...

(V. Alecsandri)

h) La șes, oile sînt mult mai mari, dar nu atît de multe ca la munte.

(D. Cantemir)

i) Nu voiește nici să audă, nici să vadă, nici să știe nimic.

(I. Slavici — *Nuvele*)

j) Limba nu este numai un mijloc de comunicare a gîndurilor, ci și principalul mijloc de formare a lor.

(Henry Wald)

k) Așadar, după ce s-au deprins să se întrebe unii pe alții, oamenii au început să întrebe natura.

(Ibidem)

l) A căzut pe lucruri rouă
Sau e numai o părere?

(L. Blaga — *Poezii*)

m) Mă scol de dimineață, lucrez în casă cu geamul deschis, în ciripitul vrăbiilor, și circul în oraș ziua, sub regim solar egal.

(G. Călinescu)

n) Dar, fie că nu-l nimerise, fie că gloanțele se turtiseră de paftalele de aur ale colonului..., nu se alese decît cu spaimă.

(C. Hogaș)

II. *SUBIECTUL ȘI PROPOZIȚIA SUBIECTIVĂ*

1. *Subliniați și scoateți subiectele* din textele date. *Arătați* (în paranteză) prin ce parte de vorbire sînt exprimate.

a) Atunci Harap Alb, Gerilă, Ochilă și Păsări-Lăți-Lungilă se pun ei de ospătează și beu cît le trebuie.

(I. Creangă)

b) Unele miorlăiau ca mîţa, altele coviţau ca porcul, unele orăcăiau ca broasca, altele mormăiau ca ursul.

(Ibidem)

c) Toporul, barda, ciocanul, cleştele, vătraiul şi nenumăratele unelte şi maşini de fier... pututu-s-au face pînă n-au trecut prin baros şi nicovală ?

(I. Creangă)

d) Cei mai mari acum din sfadă,
Stau pe-ncăierate puşi ;
Cei mai mici, de foame-aduşi,
Se scîncesc şi plîng grămadă.
Pe la uşi.

(G. Coşbuc)

e) Bujor, Codreanu, Voicu, Tunsul şi alţii nu întîlneau sărman nenorocit fără a-i da bani să-şi cumpere boi ; nu vedeau văduvă săracă fără a-i face bine.

(V. Alecsandri)

f) El, omul de viitor (...) făcuse idealism.

(G. Călinescu — *Bietul Ioanide*)

g) Toţi se opreau la moara lui Ghiţă, toţi luau cîte ceva şi toţi plăteau cinstit.

(I. Slavici — *Nuvele*)

h) A simţi că cineva a murit nu este totuna cu a constata că cineva a murit.

(Demostene Botez)

i) Vorba bună şi zîmbetul şi fapta binefăcătoare sînt raze ale soarelui răsfrînte în sufletul omului.

(N. Iorga — *Cugetări*)

j) Ai noştri s-au deprins cu cărţi care se citesc singure.

(Ibidem)

k) Amîndoi se prezentară în dimineaţa aceleiaşi zile în vizită de politeţe.

(G. Călinescu — *Enigma Otiliei*)

l) Fiecare batjocoreşte aşa cum e deprins a fi batjocorit.

(N. Iorga — *Cugetări*)

m) Cineva te urăşte totdeauna după mărimea păcatului ce i l-ai descoperit.

(Ibidem)

n) Unul cere să te scoată din oaste, altul din ţară,
Al treilea chiar din lume te-ar da bucuros afară.

(B. P. Haşdeu)

o) Trei erau aproape de aceeaşi vîrstă... al patrulea era mai bătrîn, barba lui era pe jumătate sură...

(I. Agîrbiceanu)

p) E ușor de criticat pe alții.

r) Însuți ai spus că-i fricos și sfiicios.

(Ibidem)

s) ...Dreptatea, în genunchi
De corbii sugrumării e roasă la rărunchi.

(Al. Macedonski)

2. *Alcătuiți 6 propoziții* în care subiectele să fie exprimate prin : substantiv, pronume, numeral, verb (infinitiv și supin).

3. *Dați exemple* (în propoziții) de subiecte : inclus, subînțeles, multiplu, logic și gramatical, nedeterminat.

4. *Scoateți* separat propozițiile subiective. *Subliniați* elementele de relație.

a) Se spune că marele avantaj al școlii publice e cunoașterea de timpurie a oamenilor în deosebitele lor înfățișări și acțiuni și că sufletul copilului caută o indispensabilă hrană în tovărășia cu cei de aceeași vîrstă.

(N. Iorga — *O viață de om...*)

b) Trebuia ori să dispărem — și ar fi fost păcat și pentru atîta luptă și suferință, și pentru comorile închise în sufletul nostru —, ori să devenim, cu orice risc, noi înșine.

(Ibidem)

c) Cine-o împărțit norocu
La unii l-a dat cu sacu
Mie mi l-a dat cu acu.

(*folclor*)

d) Dar cui i-e frică de război
E liber de-a pleca-napoi,
Iar cine-i vînzător vîndut
Să iasă dintre noi.

(G. Coșbuc)

e) Se vede c-au dat de cățelul pămîntului, ori au simțit vreo vulpe prin împrejur.

(I. Slavici — *Nuvele*)

f) Îmi place să privesc cîte-o uriașă stîncă de gheață și să-mi închipuiesc cum că e bătrînul și înghețatul rege Nor.

(M. Eminescu — *Proză literară*)

g) Poate că povestea este partea cea mai frumoasă a vieții omenești.

(Ibidem)

h) Cine scoate steagul să scoată și sabia.

(N. Iorga — *Cugetări*)

i) Ceea ce vezi nu este ceea ce ai crezut.

j) Că faptele sînt încăpățînate este adevărat, însă tot atît de încăpățînat este și omul.

(Henry Wald)

k) S-ar spune că lăcaşul îmi este
într-un sat cu streşini de paie
cu nume de veche poveste.

(L. Blaga — *Poezii*)

l) Bine că nu s-a întîmplat asta în mijlocul cîmpului undeva.

(I. Creangă)

m) Fără îndoială că era ascuns în vreo văgăună de sub coasta dealului care, nu departe, îşi înalţă prin neguri spinarea lui întunecată.

(Al. Cazaban)

n) Noroc că drumul nu se întretăia, căci ar fi trebuit să stau la răspîntie, neştiind încotro s-o apuc.

(Ibidem)

o) Mi s-a dat să prind odată, într-o înainte de amiază, un splendid cărăbuş arămiu cu aripi poleite lucrate cu o migală iscusită de-un mare şi neştiut meşter.

(L. Blaga — *Hronicul şi cîntecul vîrstelor*)

p) E de mirat cu cît de puţine antene ne-a înzestrat natura în raport cu viitorul.

(Ibidem)

r) De n-ar fi fost să cadă frunzele şi să rămîie scheleţi copacii, nimic n-ar trăda sosirea toamnei.

(I. Bassarabescu)

s) Dacă Achim are să stea toată vara la Bucureşti înseamnă că el va tunde oile şi cine ştie ce are să facă cu lîna.

(M. Preda — *Moromeţii*)

ş) Îi dă mîna să cheltuiască, pentru că a făcut economii.

5. *Alcătuiţi fraze* în care propoziţiile subiective să fie introduse prin : a) *unul din pronume* sau *adjectiv pronominal : cine, care, ce, oricine, oricare, ceea ce* (subiective pronominale) ; b) *adverb relativ : unde, cînd, cum* ; c) *conjuncţie : că, să, dacă* (subiective conjuncţionale).

6. *Daţi exemple* (în fraze) de *subordonate subiective cerute de :* a) *verbe impersonale :* a fi, a trebui, a plăcea ; b) *verbe reflexive impersonale ;* se zice, se pare, se cuvine, se vede, se întîmplă ; c) *expresii verbale impersonale :* e bine, e uşor, e necesar, e evident, e învederat, e lucru mare ; d) *adverbe predicative :* fireşte, probabil, fără îndoială ; e) *locuţiuni verbale :* a-i da mîna, a-i trece prin gînd.

7. *Transformaţi* subiectele din propoziţiile date în propoziţii subiective:
Nedreptăţitul caută pretutindeni dreptatea.
Datornicul ocoleşte pe cel căruia îi este dator.
Nevăzătorul este înzestrat de la natură cu alte simţuri mai dezvoltate.
Norocosul nu aleargă după noroc.

8. *Unde nu trebuia* pusă virgula ?

a) Cine vrea, părtaş să fie
Dreptului p-acest pămînt,
După Tudorin să vie.

(G. Coşbuc)

b) Cine e făcut pentru lucruri mari, moare cînd nu le poate face...
c) Cui i-i drag mărgăritarul, se cufundă în mare.

(N. Iorga — *Cugetări*)

d) Se zice, că recită poeziile fără a greşi.
e) E bine, să căutăm adevărul.
f) Fireşte, că nu a avut nimic cu el.

9. *Puneţi verbul regent* corespunzător, pentru a face din propoziţiile date propoziţii subiective.
a) ... să faci bine toată viaţa celui care ţi-l cere.
b) ... să muncim fără a ne întreba ce primim în schimb de la societate.
c) ... Să ai prieteni de nădejde.

III. *PREDICATUL ŞI PROPOZIŢIA PREDICATIVĂ*

1. *Subliniaţi* cu o linie predicatele verbale şi cu două linii pe cele nominale. (Atenţie la elipsa verbului predicativ. Se va aşeza în paranteză).

a) Dragu-mi-i unde-am venit,
Cu cine m-am întîlnit ;
Şi mi-e drag unde-am intrat
Cu cine m-am adunat.

(*folclor*)

b) — „Du-te muto, c-am mîncat —
Cînd te văd m-am săturat.

(*folclor*)

c) Fata babei era slută, leneşă, ţifnoasă şi rea la inimă... Fata moşneagului însă era frumoasă, harnică, ascultătoare şi bună la inimă.

(I. Creangă)

d) Unde-i unul nu-i putere
La nevoi şi la durere
Unde-s doi puterea creşte
Şi duşmanul nu sporeşte.

(V. Alecsandri)

e) Sărim şi noi şi turcii sar
Şi-i moarte-n şanţ, e vai şi-amar.

(G. Coşbuc)

f) Şi zvîrr ! cu pravila cea mare după călugăr.

(I. Creangă)

g) A şti carte nu înseamnă a şti înţelepciune.

(N. Iorga — *Cugetări*)

h) Cele mai bune gînduri sînt acelea pe care citindu-le ţi se pare că le-a spus şi altul sau că poate să le spună oricine.

(Ibidem)

i) Apa doarme, duşmanul nu.

(N. Iorga — *Cugetări*)

j) Aperi ce-n noi e poveste
Ce n-are nevoie de scut

(L. Blaga — *Poezii*)

k) Plouă, ninge, îngheaţă, se topeşte.

(I. L. Caragiale — *Momente şi schiţe*)

l) ... Negreşit că s-ar fi oprit aci şi ar fi petrecut o viaţă liniştită şi dulce.

(N. Filimon)

m) Îşi dădea seama că în clipele acestea se cîntăreşte viaţa lui şi auzea parcă un fîlfîit de aripi.

(L. Rebreanu — *Pădurea spînzuraţilor*)

n) Feciorul trase iar cu ochiul, drept semn că acuma va şti să o pună şi pe aceasta la cale.

(I. Slavici — *Nuvele*)

2. *Subliniaţi* cu o linie verbele copulative şi cu două linii numele predicative.

a) Orice om pe care l-am iubit şi nu pot să-l mai iubesc înseamnă pentru mine un pas spre moarte.

(Geo Bogza — *Pagini contemporane*)

b) Ştiam că iubirile sînt trecătoare, dar îmi spuneam că sfîrşiturile trebuie să fie cinstite, ca între oameni...

(Camil Petrescu)

c) În spate, artileria nemţească a devenit turbată şi pare că a sporit numărul gurilor de foc.

(Ibidem)

d) Descifrarea documentelor... constituie materialul principal al istoriei.

(Al. Graur)

e) Elementele primite din substrat... nu devin esenţiale decît dacă au fost adoptate şi generalizate.

(Ibidem)

3. *Alcătuiţi* un număr de 8 propoziţii în care să apară părţi de vorbire prin care poate fi exprimat numele predicativ (substantiv, pronume, numeral, verb la infinitiv, supin, interjecţie, adverb).

4. *Subliniaţi* numele predicativ de calificare cu o linie şi pe cel de identificare cu două linii :

a) Fratele meu, Ionel, este un om bun.
b) Aurul este strălucitor.
c) Nu ştiam cine era.
d) Întunericul e de nepătruns.

5. *Scrieți* două propoziții în care numele predicativ să fie de calificare și două propoziții în care numele predicativ să fie de identificare.

6. *Scoateți* propozițiile predicative. Puneți (înaintea propoziției), în paranteză, verbele copulative din regentă și subliniați-le cu o linie.

a) Dacă Costache s-a apucat să cumpere înseamnă că n-are de gînd să-i dea mare lucru.

(G. Călinescu — *Enigma Otiliei*)

b) Și cînd ridici din pulbere-un mișel
Și-apoi aștepți răsplată de la el
E ca și cînd ai crește-n sîn un șerpe
Și-ai cere grîu din piatra stîncii sterpe.

(G. Coșbuc)

c) Datoria noastră e să-l păzim, să-l ocrotim, fiindcă e unchiul nostru.

(G. Călinescu — *Enigma Otiliei*)

d) Cînd ajunge inima să fie sleită de dragoste, apoi curînd piere și mila.

(Al. Odobescu)

e) Obiectivitate înseamnă să recunoști că și adversarul are dreptate, uneori cel puțin.

(Camil Petrescu)

f) El se uită încet în pahar și părea că vedea lucrurile ciudate în metamorfozele culorilor lui.

(M. Eminescu — *Proză literară*)

g) Vor deveni ce-au fost de-apururi : caișii, zarzării și prunii,
Banalii pomi din fața casei, ce-i știm de-atîtea primăveri.

(D. Anghel)

h) Obiceiul lui era să nu șază ziua niciodată.

(M. Preda) — *Moromeții*)

i) Menirea mea este să trăiesc în mijlocul neamului vitregit de soartă, să-i alin suferințele, să-i simt durerile, să fiu sprijinul lui.

(Liviu Rebreanu — *Ion*)

j) Bărbatu-meu e cum îi pîinea cea bună.

(M. Sadoveanu — *Județul sărmanilor*)

7. *Transformați* numele predicative din textele de la *pct. 2* în propoziții predicative. *Subliniați-le* cu o linie.

8. *Scoateți* elementul predicativ suplimentar din textele date :

a) Nemîncați ca și noi de trei zile, stăteau lungiți cu fața-n sus unul lîngă altul.

(G. Topîrceanu)

b) Eliberat dintre pietre, pîrîiașul pornea numaidecît la vale, gîlgîind și clipocind pe albia-i minusculă, sunîndu-și clopoțeii pe sub ferigi.

(G. Topîrceanu)

c) În sfîrșit obosit
Și deznădăjduit
La cuibul său veni,
Făr-a se mai opri.

(Gr. Alexandrescu)

d) Banul împrumutat se duce rîzînd și vine plîngînd.

(N. Iorga — *Cugetări*)

e) Cai și oameni coborau obosiți... vorbele ieșeau greu, amărîte.

(M. Sadoveanu — *Șoimii*)

f) Mulțimea trece prin lumina rosie, șovăind și înghesuindu-se în ulițele strîmte.

(Ibidem)

9. *Dați 5 exemple de propoziții* cu element predicativ suplimentar.

10. *Scoateți* propozițiile predicative suplimentare.

a) Și pe obrazu-i trist și palid
O lacrimă va luneca
Tu fă-te că nu vezi, și las-o
De tine fața să-și ascundă.

(Al. Vlahuță — *În viltoare*)

b) Despărțirea face pe înțelept să descopere pricina neînțelegerii, să se corecteze pe sine...

(G. Călinescu — *Bietul Ioanide*)

c) Eu ți-oi arăta-o pe unde se ascunde, iară tu să mi-o prinzi cum ți-i meșteșugul.

(I. Creangă)

d) Dar prepelița se preface atît de bine că e rănită, încît cîinele vrea cu orice preț s-o prindă.

(I. Al. Brătescu-Voinești)

11. *Dați 5 exemple* (în fraze) de propoziții predicative suplimentare.

12. *Puneți virgula* acolo unde este necesară.

a) Treaba lui era să adune snopi și să-i așeze în cruci bine închegate.

(I. Slavici — *Nuvele*)

b) Cetitor înseamnă, cine înțelege o carte.

(N. Iorga — *Cugetări*)

c) Îmi pare
Că stropi de liniște îmi curg prin vine.

(L. Blaga — *Poezii*)

13. *Faceți acordul corect* al predicatului și al numelui predicativ cu subiectul respectiv.

Eu și colegul meu învață lecția.

Noi și ei cuceresc tainele științelor.

Boierul sau locţiitorul lui, arendaşul, erau stăpînul satului.
Legile statului este votate de popor.
Ei şi ele sînt silitoare.
Creionul şi peniţa este rechizită şcolară.
Galaţii este departe de Cluj.

IV. *ATRIBUTUL ŞI PROPOZIŢIA ATRIBUTIVĂ*

1. *Scoateţi* atributele. *Puneţi* în paranteză partea de vorbire prin care sînt exprimate.

a) Din aspra contopire a gerului polar
Cu verzi şi stătătoare pustietăţi lichide,
Sinteze transparente, de străluciri aride
Zbucnesc din somnorosul noian originar.

(I. Barbu)

b) Foicica cîmpului
Greu e drumul muntelui,
Dar mai grea e sărăcia
Duce-mi-s-ar la pustia.

(folclor)

c) Lungu-i drumul Clujului,
Da-i mai lung al dorului.
Drumul Clujului se gată
Al dorului niciodată.

(folclor)

d) Mă duc, ziua miaza-mare, la moş Vasile, fratele tatei cel mai mare, să fur nişte cireşe.

(I. Creangă)

e) Din tuspatru părţi a lumii se ridică-nalt pe ceruri,
Ca balauri din poveste, nouri negri plin de geruri...

(V. Alecsandri)

f) Pe cîmpia înălbită, netedă, strălucitoare,
Se văd insule de codri, s-aud cîini de vînătoare.

(Ibidem)

g) Strălucirea naşterii lui Mihai, sfatul lui cel drept şi priceput, cuvîntul lui blînd şi îmbelşugat, iar mai cu seamă faptele cunoscute ale lui, îi cîştigă inima poporului şi trîmbiţă numele lui în toate părţile ţării.

(N. Bălcescu)

h) Din păcate, sentimentalismul lui familial se complica cu o mare lăcomie de a-şi face o situaţie prin familie, de a moşteni, de a căpăta.

(G. Călinescu — *Enigma Otiliei*)

i) Auzeam glasul hăitaşilor, bubuitul puştilor şi apoi strigătul de chemare : „hăp-hăăp ! hăp-hăăp !

(I. Al. Brătescu-Voineşti)

j) Eu n-am uitat nici pe răposatul Caraman, priceputul staroste al vînătorilor tămădăieni.

(Al. Odobescu)

k) Umbre simpatice... mă vor urmări pînă ce eu însumi voi trece în amintirea altora ca o umbră de trecut.

(N. Iorga — *O viață de om*...)

l) (...) Și iarăși dorințele născînde
Din zacerile turburi îmi năvăleau tumult.

(I. Barbu)

m) Nănașul nostru și prietenul dumitale, cumătrul lup, se și arătă in prag.

(I. Creangă)

n) Ana simți în ea pornirea de a pleca fără de întîrziere.

(I. Slavici — *Nuvele*)

o) (...) Nu spuse nimic, surîse numai gardianei, cu intenția de a fi grațios.

(H. P. Bengescu)

2. *Alcătuiți* cîte o propoziție pentru fiecare fel de atribut : a) *adjectival* (cu adjective pronominale : posesive, demonstrative, de întărire, interogativ-relative, nehotărîte, participiu, gerunziu, interjecție ; b) *pronominal ;* c) *verbal ;* d) *adverbial ;* e) *substantival* (genitival, apozițional, prepozițional).

3. *Stabiliți acordul* corect al atributului cu substantivul pe care îl determină : casele (noștri), pădurea (dese), toamna (acestea), arături (cenușiu), priveliște (galbeni), glas (seci).

4. *Înlocuiți punctele* de suspensie cu atributele corespunzătoare : pămînt ..., om ..., elev ..., oameni ..., cărțile ..., încercarea ..., studenți ..., vînători ..., măști ..., flacără ..., apă ..., chemarea ..., mîndria ...

5. *Dați exemple* (în propoziție) de atribute : a) *izolate* (circumstanțiale, descriptive) ; b) *neizolate* (de identificare, de calificare).

6. *Scoateți* propozițiile atributive. *Subliniați* elementele de relație.

a) Albastrul și violetul acesta risipit, de care vorbesc, frînturile de senin și lacrimile de azur pe care nu le-au numit, sînt viorelele și toporașii noii primăveri de care eram așa de dornic.

(D. Anghel)

b) Turcii, văzînd că creștinii nu fac nici o mișcare, îndrăzniră vreo cîțiva din ei a înainta pînă la locul unde fusese tabăra românească și unde găsiră puțin bagaj greu și cîteva tunuri părăsite.

(N. Bălcescu)

c) Acel ce tuturor se laudă și spune
În trebi puțin sporește ;
Iar acel ce tace
Și treabă face
Acela pururea mai sigur isprăvește.

(Al. Donici)

d) De mult acuma, d-l Stavrache stăpînește mirazul (moștenirea) rămas de la frate-său, părintele Iancu, de a cărui urmă nu s-a mai putut da și despre care nici nu se mai pomenește.

(I. L. Caragiale — *Nuvele și povestiri*)

e) Mergînd într-acolo, am văzut locul de unde trăsese, locul pe unde trecuse mistrețul, locul unde sta Virgil, colnicul îngust.

(I. Al. Brătescu-Voinești)

f) Să mai privesc o dată cîmpia-nfloritoare,
Ce zilele-mi copile și albe le-a țesut,
Ce auzi odată copila-mi murmurare,
Ce jocurile-mi june, zburdarea mi-a văzut.

(Maria Banuș)

g) Mai întîi avea sentimentul că-și pierduse în parte memoria, apoi sentimentul că cu ușurință poate intra oriunde voiește, poate face tot ce voiește.

(M. Eminescu — *Proză literară*)

h) Vai de acel care ține minte pedeapsa și uită greșeala.

(N. Iorga — *Cugetări*)

i) Norocul nu se găsește bine decît în casa unde se muncește.

(Ibidem)

j) Vine și vremea cînd lacrimile cad înăuntru și ard.

(Ibidem)

k) A fost un bal cum nici într-o capitală de județ nu se poate mai splendid.

(I. L. Caragiale — *Momente și schițe*)

l) Tot timpul cît a stat la mare s-a îngrijit de sănătatea lui.
m) În sus sau în jos era bulevardul dincotro venise.

(H. P. Bengescu)

n) Problema dacă avem condiții trebuie să ne preocupe pe toți.

o) Un lucru era sigur : de ce nu a venit și pe la noi ?

7. *Alcătuiți* 6 fraze în care propozițiile atributive să fie introduse prin : a) pronume relative : *care, ce ;* adverbe relative : *unde, cînd ;* c) conjuncții : *că, dacă.*

8. *Dați 4 exemple* de propoziții atributive (în frază) : a) *propriu-zise : izolate* (circumstanțială, descriptivă), *neizolate* (de identificare și de calificare) și două exemple de propoziții atributive *apozitive* (vezi *pct.* 6 și apoi răspunsul de la partea a II-a).

9. *Unde nu trebuia* pusă virgula ?

a) Se auzea chemarea, depărtată a unei pupeze...

(I. Al. Brătescu-Voinești)

b) Acesta este visul, care frămînta închipuirea lui ! acesta este dorul, care îi arde sufletul.

(N. Bălcescu)

c) Şi parcă-i părea rău să închidă ochii în curtea, în care trăise...

(Emil Gîrleanu)

d) Iese liniştea din munte,
Unde locul i-a fost strîmt.

(L. Blaga — *Poezii*)

V. COMPLEMENTUL DIRECT ŞI PROPOZIŢIA COMPLETIVĂ DIRECTĂ

1. *Scoateţi* complementele directe din texte. *Puneţi* în paranteză partea de vorbire prin care sînt exprimate :

a) A găsit în urmă satul,
Pe ţăran el l-a găsit.

(G. Coşbuc)

b) Admiram pînă la adoraţie un răsărit sau un apus de soare, un cer spuzit de stele, o floare umilă, pierdută în pulberea drumului, forţele tumultoase ale naturii, ca şi scîncetele ei copilăreşti.

(N. D. Cocea)

c) ... Căci pe vinovaţi tigrul întîi îi judeca
Ş-apoi îi sugruma.

(Gr. Alexandrescu)

d) Ţarina s-agonisim
Pe trîntori să nu-i hrănim.

(folclor)

e) De aceea te rog să-mi dai bani de cheltuială, straie de primeneală, arme şi cal de călărie...

(I. Creangă)

f) O să-mi răzbun, dar vreau ceva nebănuit, ceva ingenios.

(I. Bassarabescu)

g) Iorgovan stătea pe fedeleşul de lîngă focul de vreascuri, bătea din palme şi striga mereu :

— Hupa — ţupa !, hupa — ţupa, hop !

(I. Slavici — *Nuvele*)

h) Calul fiului de crai începe atunci a sforăi, a sări în două picioare şi a da înapoi.

(I. Creangă)

i) L-am văzut pe Mihai scriind lecţiile.

j) El avea de învăţat.

2) *Scoateţi* complementul intern din exemplele :

a) Nimeni de-a plînge n-are, el traiul şi-a trăit.

(M. Eminescu — *Poezii*)

b) Vom visa un vis ferice.
Îngina-ne-vor cu-un cînt.

(Ibidem)

c) ... Să plîngi tu plînsul tuturor.

(Al. Vlahuță — *Poezii*)

3. *Dați 3 exemple*, în propoziții, de complemente interne.

4. *Dați exemple* (în propoziții) de complemente directe care să fie exprimate prin : *substantive* (sau substitute ale acestora), *verbe* (infinitiv, gerunziu, supin), *locuțiuni verbale*.

5. *Scoateți* propozițiile completive directe. *Subliniați* cuvintele de relație.

a) Am plecat în lumea mare fără să mă întrebe nimeni unde mă duc, unde mănînc și unde o să-mi plec capul.

(N. Iorga — *O viață de om...*)

b) Roțile nu știu că plînge
Dealul pe-unde omul mînă ;
Nu știu boii, că-n țărînă,
Pe-unde trec, e numai sînge...

(G. Coşbuc)

c) Dar ce să ceri acelui ce nu știe
Ce-i drept și demn și ce-i mărinimie ?

(Ibidem)

d) A plecat repede la tîrg să întrebe pe avocat cu ce forme intră cineva în stăpînirea averii unui frate bun pierdut.

(I. L. Caragiale — *Nuvele și povestiri*)

e) Stînd așa la un loc cu atîția inși, l-au întrebat unul și altul : cum îl chiamă, dincotro vine, încotro se duce, cu ce rost și daraveri, dacă are părinți și rude.

(Ibidem)

f) Cînd am ajuns acasă am înțeles de ce maiorul ieșise un moment cu cheseaua în vestibul.

(I. L. Caragiale — *Momente și schițe*)

g) Ne poate fi iertat
Să vă-ntrebăm, smerit, de vreți a ne-arăta,
De unde-ați cumpărat postavul de manta ?

(Gr. Alexandrescu)

h) Ar fi dorit să știe ce s-a făcut, unde este și cum își petrece zilele.

(M. Sadoveanu — *Șoimii*)

i) Dascălul... învață pe copii cum să vorbească, cum să se poarte, cum să înțeleagă lucrurile.

(I. Creangă)

j) Nu știe omul care o să-i fie gîndul de mîine, grăi flăcăul tulburat.

(I. Slavici — *Nuvele*)

k) Spune-mi cu cine te aduni ca să-ți spun ce fel de om ești.

(folclor)

l) Atunci sîngele îi îngheță în vine, crezînd că s-a deșteptat și l-a apucat de haine.

(V. Ene — *Balade și basme*)

m) Dar acuma știe
bine păsărarul
... pînă cînd să-ntindă lațul,
cum să-l țină-n mînă,
cînd să tragă brațul,
pe la cît se plimbă
paserile rare
și pe care limbă
piere fiecare.

(Marcel Breslașu)

6. *Alcătuiți fraze* în care propozițiile completive directe să fie introduse prin : *că, unde, cum, cînd, ceea ce, cît.*

7. *Puneți* virgula acolo unde este necesară.

a) Ți-am spus moșule, că știu, de unde vin, dar unde mă duc, nu mai știu.

(C. Hogaș)

b) Nu scrii, ceea ce vrei, ci, ceea ce poți.

(M. Preda — *Imposibila întoarcere*)

c) Nu-l știam, cine e, de unde vine.

(I. Bassarabescu)

VI. *COMPLEMENTUL INDIRECT ȘI PROPOZIȚIA COMPLETIVĂ INDIRECTĂ*

1. *Scoateți* complementele indirecte din texte. *Puneți* în paranteză părțile de vorbire prin care sînt exprimate.

a) Unora li-i milă de durere, altora de a face durere.

(N. Iorga — *Cugetări*)

b) ... Așa am scăpat și eu de cîinii lui Trăsnea, atunci cînd am dat peste păcat cu ei și cu mine.

(I. Creangă)

c) Ție mîndră-ți cîntă cucul,
Dar mie-mi bubuie tunul ;
Ție-ți cîntă păsărele
Mie, puști, mitraliere

(folclor)

d) Cititul este mult alintător durerii și necazurilor.

e) Laudă semințelor, celor de față și-n veci tuturor.

(L. Blaga — *Poezii*)

f) ... Și cu străjuirea voastră
Era vai de pielea noastră.

(I. Creangă)

g) Am văzut cum din albastru s-a făcut negru.

h) Viitorul nostru literar își va găsi scăparea în poezia poporală.

(Alecu Russo)

i) S-a săturat de ascultat vorbele altora.

j) Aruncăm o privire asupra așezării, asupra moravurilor și locuitorilor lui, asupra amestecului de inovații altoite pe vechile datini.

(Alecu Russo)

k) Noi rîdem de unul-doi
Și patruzeci rîd de noi

(Anton Pann)

l) Pintea își dete seama de toate aceste...

(I. Slavici — *Nuvele*)

2. *Dați exemple* (în propoziții) de complemente indirecte care să determine în regentă : *un verb* (la orice diateză, tranzitiv sau intranzitiv), *o locuțiune verbală, un adjectiv, o interjecție.*

3. *Alcătuiți propoziții* în care complementul indirect să fie exprimat prin : substantiv, pronume, numeral.

4. *Scoateți* propozițiile completive indirecte din fraze. *Subliniați* elementele de relație.

a) Cel ce stă jos să nu rîdă de cine cade de pe vîrfuri.

(N. Iorga — *Cugetări*)

b) Nu renunță la ceea ce socotește el că trebuie să înfăptuiască.

(M. Preda — *Imposibila întoarcere*)

c) Cui cade de pe cal, fă-i patul ;
Cui cade de pe cămilă, sapă-i groapa.

(*proverb turcesc*)

d) Omul nu renunță decît la ceea ce nu-i trebuie, ori la ceea ce e imposibil.

(G. Ibrăileanu)

e) Omul nu se mulțumește cu ceea ce îi oferă natura și începe să-i adauge cultura.

(Henry Wald)

f) Atunci mi-am dat seama că trecusem, timp de cîteva respirații, prin dreptul unuia din satele electrificate în ultima vreme.

(Geo Bogza — *Pagini contemporane*)

g) Nu-mi puteam da seama dacă soarele era în mijlocul cerului sau dacă de-abia începea să răsară.

(Al. Cazaban)

h) E vai de cine este învins.

i) Mă tem ca nu cumva nenorocirea ta să-mi pară prea mică și să-ți fac o nedreptate.

(I. Slavici — *Nuvele*)

j) Flăcăul se gîndea atunci la cîte nu i-ar aduce zînei lui dacă...

(Al. Macedonski)

5. *Alcătuiți 10 fraze* în care propozițiile completive indirecte să fie introduse prin : a) conjuncții și locuțiuni conjuncționale (*că, dacă, să, ca nu cumva să*) ; b) pronume relative-interogative sau nehotărîte (*cui, oricui, la ceea ce, de la cine*) ; c) adverbe sau locuțiuni adverbiale (*cum, de ce*).

6. *Puneți virgula* acolo unde este necesară.

a) Cu cine trăiești, să nu tîrguiești.

(proverb)

b) Nu mai gîndi, la ce se va petrece...
Fii liniștit...

(T. Arghezi)

VII. *COMPLEMENTUL DE AGENT ȘI PROPOZIȚIA DE AGENT*

1. *Scoateți* complementele de agent. *Puneți* în paranteză părțile de vorbire prin care sînt exprimate.

a) Porni mînat de seară și înghițit de cale,
Tîrînd opinca-ntoarsă și creață, fără spor,...

(I. Barbu)

b) Vai, mîncatu-mi-s de rele
Ca vadul de pietricele,
Și mi-s mîncat și de toate
Ca și de scîrba de moarte.

(folclor)

c) ...Cînd lampa se stinge la negrul mormînt
Atinsă de aripi, suflată de vînt.

(D. Bolintineanu)

d) Subt ursa mare, surpat de bureți
Neatins de om, neajuns de ereți...
Stă între zodii și țară un brad
Sărutate de fulger — crengile cad.

(L. Blaga — *Poezii*)

e) Mînca pe celelalte ca lupul într-o turmă
Mîncat va fi acuma de cele de pe urmă...

(Al. Macedonski)

f) Aci sînt giuvaere ce-mpart cu dărnicie
Cristalizate fost-au de mine-n focul vieții.

(Ibidem)

2. *Dați 4 exemple* (în propoziții) de complemente de agent. *Subliniați* părțile de vorbire prin care sînt exprimate.

3. *Scoateți* propozițiile de agent din fraze. *Subliniați* elementele de relație.

a) G. Călinescu poate susține... că scriitorul este un anxios preocupat de ceea ce e determinant într-un destin.

(B. Elvin)

b) Fata însă întîrzia în așternut... prinsă poate de ceea ce numai ea știa că mai simțise în vis.

(M. Preda — *Moromeții*)

c) În viață poți fi ajutat de cine nu te aștepți.

d) E greu să fii apărat de cine este pus să te acuze.

4. *Alcătuiți 3 fraze* cu propoziții de agent.

5. *Puneți virgula* acolo unde este necesară.

a) Deșteptat fără de veste, de un înger lucitor
Mă chemași la luptă cruntă...

(Al. Macedonski)

b) Sfîșiați, de-al vostru suflet ca de lacome lăcuste,
Voi puteți a mă-nțelege..."

(Ibidem)

VIII. *COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE LOC ȘI PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ DE LOC*

1. *Scoateți* complementele circumstanțiale de loc. *Puneți* în paranteză părțile de vorbire prin care sînt exprimate.

a) Din stînga, din dreapta, din față,
Din rîpi și pe-o sută de cai,
Ies dungi plutitoare de ceață
Și-n cale s-adună, cărunte,
De-a lungul prin văi.

(G. Coșbuc)

b) Știa că acum or să iasă de-acolo, din spatele porților înalte, de sub acoperișurile lungi, valuri de oameni.

(M. Preda — *Risipitorii*)

c) Omul cuminte de oriunde își scoate pîinea.

(N. Iorga — *Cugetări*)

d) Prin geam, printre garoafe, prin rețeaua subțire a perdelelor, din lumina vie a curții bătute de soare, dau năvală spre ochi sclipiri nesigure.

(I. A. Bassarabescu)

e) În fiecare vară mergeam cu fratele meu pe la scăldat.
f) Nu poți afla adevărul de la acel care merge pînă la a nega totul.
g) Sub paltin aici e răcoare,
S-aud rîndunele pe sus...
Și-un nor ca o pînză-aurită
Se duce spre apus.

(G. Coșbuc)

h) După el, călcînd cu teamă,
Merg tăcuții lui prieteni
Prin sălbatice pripoare,
Pe sub poale verzi de cetini.

(G. Topîrceanu)

i) Și căprița, țup ! pe claia cu fîn.

(I. Creangă)

j) Și cînd să pună mîna pe dînsa, zbîrr !... pe vîrful unui munte.

(I. Creangă)

2. *Dați exemple* (în propoziții) de complemente circumstanțiale de loc exprimate prin : substantiv, numeral, pronume, adverb, locuțiuni adverbiale.

3. *Scoateți* propozițiile circumstanțiale de loc. Subliniați elementele relaționale.

a) Acolo, unde vara fusese grădina cu flori, se cunoșteau, cenușii... smocuri uscate de micșunele, de ochiul boului...

(Demostene Botez)

b) Mă întorceam spre casă, pe unde zăpada era mai groasă, încercînd să mă țin deasupra.

(Ibidem)

c) Nu căuta adevărul acolo de unde se aud vaiete de desnădejde.

(proverb românesc)

d) Dar izvorul murmurînd
Mai departe doina-și duce,
Pînă unde sub stejar,
Se deșteaptă vînătorul.

(Șt. O. Iosif)

e) Acolo unde țărmul e singuratic și stîncos, unde nimeni nu ajunge decît arareori, acolo îmi place să mă duc ca să ascult țipătul pescărușilor.

(Geo Bogza — *Paznic de far*)

f) Draga tatei... oriunde te-i duce, să fii supusă, blajină și harnică...

(I. Creangă)

g) ...Mă șupuresc pe unde pot și cînd colo, mă trezesc în cireșul femeii...

(I b i d e m)

h) M-aș fi putut scula de cum stăteam lungit... și aș fi stins ca prin farmec văpaia ce ardea.

(C. H o g a ș)

4. *Alcătuiți 6 fraze* în care să se afle propoziții circumstanțiale de loc introduse prin : *unde, pînă unde, oriunde, spre cine, încotro, oriîncotro. Subliniați* elementele de relație.

5. *Puneți virgula* acolo unde este necesară.

a) Oriunde-aș fi te întîlnesc în cale
O, țara mea, cu tîmple de argint.

(V i c t o r T u l b u r e)

b) Unde ard lămpi, sînt pete de untdelemn, unde ard lumînări, sînt pete de ceară...

(G o e t h e)

c) Mai sus în deal, înspre dumbravă,
În colț, la marginea poenii,
Era un car cu oiștea întoarsă
Și-n jug alături, boulenii...

(O c t a v i a n G o g a)

IX. *COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE TIMP ȘI PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ DE TIMP*

1. *Scoateți* complementele circumstanțiale de timp. *Puneți* în paranteză părțile de vorbire prin care sînt exprimate.

a) Pe ploaie, pe senin sau pe ninsoare,
...Din curți, în curți, pășește gînditoare.

(P a n a i t C e r n a)

b) Iar visul tău — ca pînza Penelopei —
Se țese ziua, noaptea se destramă...

(A l. V l a h u ț ă — *Poezii*)

c) A doua zi iarăși prea de dimineață
Să-i găsească vreme, la dînsul veni.

(G r. A l e x a n d r e s c u)

d) Prietene soldat, pînă diseară,
Pînă la noapte,
Pune flori de sticlă rece
Pe tot ce-a fost.

(C a m i l P e t r e s c u)

e) De atunci și pînă astăzi colonii de lumi pierdute
Vin din sure văi de chaos pe cărări necunoscute.

(M. E m i n e s c u — *Poezii*)

f) Ziua ninge, noaptea ninge, dimineața ninge iară.

(V. Alecsandri)

g) Pe drumul lung și cunoscut
Mai trec din vreme în vreme.

(M. Eminescu — *Poezii*)

h) L-a zărit înainte de a se apropia de el.
i) Bunicul lui a trăit nouăzeci și cinci de ani.

2. *Dați 6 exemple* (în propoziții) de complemente circumstanțiale de timp, exprimate prin : substantiv, adverb, locuțiuni adverbiale, verb la infinitiv și la gerunziu, adjectiv.

3. *Scoateți* propozițiile circumstanțiale de timp. *Subliniați* elementele de relație.

a) Cînd mergea la stînă iarna, cînd ședeau seara la sfărîmat de porumb, și primăvara, cînd oile începeau să fete, totdeauna el îi aducea pe cel mai frumos dintre micii priori.

(I. Slavici — *Nuvele*)

b) Cum plecă mama, luai o pătură și mă dusei în țintirim.

(Ibidem)

c) Noi, cum a plecat bunicul, a doua zi ne-am dus la școală.

(I. Creangă)

d) După ce ne-am pus bine — rău gura la cale, ne-am covrigit împrejurul focului.

(Ibidem)

e) De cîte ori deschid portița și intru în grădină-mi pare
Că mă cuprinde-o vrajă dulce și florile-mi dezmiardă ochii.

(Dimitrie Anghel)

f) Cîtă vreme nu-l supără nimeni, cîtă vreme nu se ridică nici o pretenție asupră-i, el n-are nevoie să ia nici o măsură legală.

(I. L. Caragiale — *Nuvele și povestiri*)

g) Iar baciul cel bătrîn, pînă ce nu-și mîntui de turnat jintița prin zăgirul, pînă ce nu le atîrnă toate la cîte un cui de lemn, ca să se scurgă fiecare în cîte un budăi deosebit,... aproape nici nu se uită la mine.

(C. Hogaș)

h) Cît ce-l zări pe Vasile Murășanu, își ridică pălăria și dădu „Bună dimineața".

(I. Agîrbiceanu)

i) Cît ce se coborîră, cît ce ajunseră cei doi lîngă oamenii legii, începu licitarea.

(Ibidem)

j) Coboară-n lut părinții, rînd pe rînd,
În timp ce-n noi mai cresc grădinile...

(L. Blaga — *Poezii*)

4. *Alcătuiți* (sau căutați în opere literare) fraze în care să se afle propoziții temporale introduse prin : a) *conjuncții și locuțiuni conjuncționale* (pînă, pînă ce, pînă să, pînă cînd, înainte ca, îndată ce, după ce, în timp (vreme) ce, cîtă vreme, cît timp) ; b) *adverbe relative* (cînd, (pe) cînd, cum, cît).

5. *Puneți virgula* acolo unde este necesară.

a) De cum fu gata totuși trecu în biroul mare...

(H. P. Bengescu)

b) După ce văzurăm cu de-amănuntul tot ce Arnota avea de văzut, ne întorseserăm la mînăstire.

(Gr. Alexandrescu)

c) De cîte ori iubito de noi mi-aduc aminte
Oceanul cel de ghiață mi-apare înainte.

(M. Eminescu — *Poezii*)

X. *COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE CAUZĂ ȘI PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ DE CAUZĂ*

1. *Scoateți* complementele circumstanțiale de cauză. Puneți în paranteză părțile de vorbire prin care sînt exprimate.

a) E secetă — și de căldură
Pe cîmp porumbul se usucă.

(Șt. O. Iosif)

b) Codrul clocoti de zgomot și de arme și de zbucium...
Urlă cîmpul și de tropot și de strigăt de bătaie.

(M. Eminescu — *Poezii*)

c) Auzi, din pricina lor să nu ne simțim noi bine.

(M. Preda — *Intrusul*)

d) Porumbii... se trezesc crezînd că pașii tăi sînt semințe asvîrlite...

(L. Blaga — *Poezii*)

e) Eram așa de obosit
de primăveri,
de trandafiri,
de tinerețe
și de rîs.

(Ibidem)

f) Din pricina asta am plecat de acasă și din București.

(M. Preda — *Intrusul*)

g) Din cauza celor trei, nu au găsit nimic ceilalți.
h) Vaca rägea cumplit și el nu mai putea de ostenit.

(I. Creangă)

i) Dulce grai de cîmp şi de colnic,
M-a învăţat unchieşul meu ţăranul,
De aceea m-am tocmit de mic
Ucenic la tata Sadoveanu.

(Victor Tulbure)

2. *Daţi* (sau căutaţi în opere) 5 *exemple* de complemente circumstanţiale de cauză exprimate prin : *substantiv, pronume, numeral, adjectiv, verb* (la gerunziu).

3. *Scoateţi* propoziţiile circumstanţiale de cauză. *Subliniaţi* elementele de relaţie.

a) — Hei, Teiule, du-te, nu cumva să vie şi să te găsească aici.

(Demostene Botez)

b) Negreşit, şi unul şi altul îşi iubea odorul, pentru că numai pe el îl aveau.

(I. A. Bassarabescu)

c) Edilitatea a întemeiat puncte cărora li se spune felinare, însă de obicei nu produc lumină, fie din pricină că scrie lună în calendar, fie pentru că s-au furat lămpile, fie pentru că s-a isprăvit petrolul la magazia comunei.

(M. Sadoveanu — *Locul unde nu s-a întîmplat nimic*)

d) Umoriştii sînt foarte preţioşi, fiindcă sînt foarte rari şi fiindcă se arată foarte ireverenţioşi faţă de realitate... în contra căreia, conştient sau inconştient, „avem toţi un dinte".

(G. Ibrăileanu)

e) Din pricină că vederile acestea n-au avut pictor, nici poet, pentru că itinerarii mincinoase n-au arătat artiştilor amatori cărări necunoscute... nici poeţi, nici pictori, nici călători n-au venit să le salute.

(Alecu Russo)

f) L-am lăsat pe Budulea cel bătrîn să vorbească, deoarece era cu totul trist şi nu mă înduram să-l supăr.

(I. Slavici — *Nuvele*)

g) S-a supărat pe noi, unde s-a vorbit numai despre el.

h) Cum străina nu plăcea, Mini adoptă numai jumătate din calificativ.

(H. P. Bengescu)

i) Din moment ce nu vrei, nu te obligăm să vii cu noi.

j) Iubesc epigonia acestor moşteniri,
Căci ascultîndu-i limba cu-alese împletiri
Sînt patriei tulpină de spirit şi cinstire.

(Al. Andriţoiu)

4. *Alcătuiţi* (sau căutaţi în opere) *fraze* în care să se afle propoziţii cauzale introduse prin : a) *conjuncţii* (căci, deoarece, fiindcă, dacă) ; b) *locuţiuni conjuncţionale* (din cauză că, din pricină că, pentru că, din moment ce) ; c) *adverbe relative* (unde, cum).

5. *Puneţi virgula* acolo unde este necesară.

a) Acum... nici ochii nu vor mai vedea-o pentru că mîine pe vremea aceasta capul lui va fi îngropat în pămînt.

(L. Rebreanu)

b) Şi fiindcă eram nerăbdător şi doream să văd iar pe Huţu cu bâţul m-am dus după prînz la şcoală.

(I. Slavici — *Nuvele*)

c) De vreme ce era ocrotit de „boieri" nimeni nu-l bănuia.

(H. P. Bengescu)

XI. COMPLEMENTUL CIRCUMSTANŢIAL DE SCOP ŞI PROPOZIŢIA CIRCUMSTANŢIALĂ DE SCOP

1. *Scoateţi* complementele circumstanţiale de scop. *Puneţi* în paranteză părţile de vorbire prin care sînt exprimate :

a) Lupul... puse să-i ascută limba şi dinţii pentru a-şi subţia glasul.

(I. Creangă)

b) În vederea sărbătorilor se fac pregătiri deosebite.

c) Pentru dreptate şi pentru drumul fiilor tăi, drept,
Să scoli toţi pandurii lui Tudor care dorm cu luna
înfiptă în piept.

(Virgil Carianopol)

d) Mă duc repede la carieră după nişte piatră.

(M. Preda — *Moromeţii*)

e) Se ducea cu tată-său în munte la făcut ferestrea...

(I. Creangă)

f) Trec pe vale la iernat
Turmele mărunte...

(Şt. O. Iosif)

g) S-a hotărît să meargă a se aşeza la masă.

(M. Sadoveanu — *Judeţ al sărmanilor*)

h) Să-ţi cer un semn, iubito, spre a nu te mai uita ?

(M. Eminescu — *Poezii*)

i) Mîine dimineaţă o porneşte prin sat după impozite.

(M. Preda — *Moromeţii*)

2. *Daţi 6 exemple* (în propoziţii) de complemente circumstanţiale de scop exprimate prin : substantiv, verb (infinitiv, supin), precedate de prepoziţii sau locuţiuni prepoziţionale : *de, la, după, în scopul, în vederea, spre.*

3. *Scoateți* propozițiile finale din fraze. *Subliniați* cuvintele de relație.

a) Lăsai cerul în pace să-și cearnă azuru-i adînc..., razele de soare să se topească în tonuri de aur..., vîntul amăgitor să sărute florile și să fugă, iar florile înșelate să plece în urmă-i capul și să plîngă cu lacrimi de rouă.

(Calistrat Hogaș)

b) Înseși stelele s-au oprit din calea lor ca să asculte, ele care aud melodiile cerești.

(V. Alecsandri)

c) Din cînd în cînd treci pe la vecin ca să-ți afli defectele.

(N. Iorga — *Cugetări*)

d) Pe urmă lasă bucatele la foc să fiarbă și se duce prin pădure să caute pe cumătru-său și să-l poftească la praznic.

(I. Creangă)

e) Cine nu strînge vara umblă de cere iarna.

(proverb românesc)

f) Numai hîrtia o lăsaseră ca dovadă, nu cumva să-și închipuie c-a pierdut-o.

(M. Preda — *Intrusul*)

4. *Alcătuiți* (sau căutați în opere) *4 fraze* în care să se afle propoziții finale introduse prin : a) *conjuncții* (să, ca, să, de) și b) *locuțiuni conjuncționale* (pentru ca să, ca să).

5. *Puneți virgula* acolo unde este necesară.

a) Ca să-l aud mai bine, mi-am lipit
de glii urechea — îndoielnic și supus.

(L. Blaga — *Poezii*)

b) Te căutam prin lume, să mă-ntîlnesc cu tine,
Să-ți spun că ce făcuseși putea ieși mai bine.

(Tudor Arghezi)

c) Am săpat în rîu, să strevăd apele,
Am săpat în munți, să aflu rădăcini,
Am săpat în cer, să știu nesfîrșitul
Am săpat în mine, să dau de Olimp.

(Ion Bănuță)

XII. *COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE MOD ȘI PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ DE MOD*

1. *Scoateți* complementele circumstanțiale de mod. *Puneți* în paranteză părțile de vorbire prin care sînt exprimate.

a) Iar vîntul, răsfățat copil,
S-apropie tiptil — tiptil.

(G. Coșbuc)

b) Păşeşte binişor... binişor... Aaaa ! Ce frumos ! Ce frumos !...

(I. Al. Brătescu-Voineşti)

c) Uneori făcea : fi, fi, fi, tiha ! tiha ! tiha ! chiau ! chiau ! clings !...

(Ibidem)

d) Orizonu-ntunecîndu-l, vin săgeţi de pretutindeni,
Vijiind ca vijelia şi ca plesnetul de ploaie...

(M. Eminescu — *Poezii*)

e) Mulţi colegi ştiu poeziile pe dinafară.

f) Plecase de acasă fără de a-şi fi găsit vreun cuvînt cu Ana sau cu bătrîna.

(I. Slavici — *Nuvele*)

g) Fata cea mică era cuminte de-a mai mare dragul.

h) Se făcuse mai mult galben decît roşu.

i) Nu ne supărăm cînd alţii învaţă mai bine decît noi.

j) Iarna, trec zilele mai repede ca oricînd.

2. *Daţi cîte două exemple* (în propoziţii) de fiecare complement circumstanţial de mod : *propriu-zis, comparativ, de măsură, consecutiv* (total 8).

3. *Scoateţi* propoziţiile circumstanţiale de mod. *Subliniaţi* elementele de relaţie.

a) Ceva mai tîrziu, Sanda iarăşi măsură lungimea gardului cu firul în mînă, ca şi cînd nu s-ar fi întîmplat nimic.

(I. Slavici — *Nuvele*)

b) Pe măsură ce se gîndea (...) era mai sigur pe sine ca oricînd, şi orizontul său interior se umplea de certitudini bine conturate.

(Al. Ivasiuc — *Iluminări*)

c) Ei fugeau cum fug razele lunii peste adîncile valuri ale mării.

(M. Eminescu — *Proză literară*)

d) ...Precum stau lucrurile, nu vei mai putea să te mai întorci acasă.

(I. Slavici — *Nuvele*)

e) Pe cît de sus se pierdea creştetul ei... pe atît se deschideau... două prăpăstii cu adîncimi fioroase.

(C. Hogaş)

f) ...Mîrîie înfundat, parcă n-ar mai vrea să se lase sub joaca unei mîinii de copil.

(Alecu Ivan Ghilia)

g) Să mergi înainte mereu, fără să regreţi nimic.

(D. Anghel)

h) ...Degeaba ne-am răcit gura, că ne-om întoarce mai rău de cum ne-am dus.

(L. Rebreanu — *Răscoala*)

i) ...Şi s-o trăzneşti cu capul de păretele cel despre răsărit, cît îi putea.

(I. Creangă)

4. *Alcătuiți* (sau căutați în opere) *fraze* în care să se afle propoziții circumstanțiale de mod : a) propriu-zisă ; b) comparativă ; c) de măsură progresivă, introduse prin : *cum, precum, parcă, după cum, ca și cum, cu cît..., cu atît.*

5. *Puneți virgula* acolo unde este necesară.

a) Le leagă la un loc cîte două-trei cum își știa meșteșugul.

(I. Creangă — *Amintiri*)

b) Pe măsură ce vara înainta rămînea tot mai pipernicit și se gălbejea.

(Geo Bogza — *Paznic de far*)

c) Precum de pe urma puhoiului de primăvară crește iarba verde, tot astfel și durerea mistuitoare lasă în sufletul tînăr o nouă sete de viață.

(I. Slavici — *Mara*)

XIII. *COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL INSTRUMENTAL ȘI PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ INSTRUMENTALĂ*

1. *Scoateți* complementele circumstanțiale instrumentale. *Puneți* în paranteză părțile de vorbire prin care sînt exprimate.

a) — Gîndit-ai vreodată că ai să ajungi
Soarele
cu picioarele,
Luna
cu mîna... ?

(I. Creangă)

b) Porni mînat de seară și înghițit de cale
Tîrînd opinca-ntoarsă și creață, fără spor,
Cădelnițînd din coșul cu dulci zaharicale,
Din donița-nflorită lovită de picior...

(I. Barbu)

c) Cîntă-n cobză-acum buhaiul
Cel cu gîtul strîmb,
Mierla șuieră cu naiul
Cu cimpoiul cîntă cioara,
Pitulicea cu vioara,
Bufnița cu-un drîmb.

(G. Coșbuc)

d) Cu foamea-mi satur foamea, cu setea-mi satur setea
Cu dor îmi satur dorul — cît sînt pe-acest pămînt.

(Marcel Breslașu)

e) Sună, codrule, din frunză
Ca toți codri să-ți răspunză

(folclor)

f) Sar deodată
Dau cu ciocul...
Bat din aripi,
Dau din gheare.

(G. Topîrceanu)

g) Şi zvîrr ! cu pravila cea mare după mine.

(I. Creangă)

h) Graţie acestui act al fooormei (...) Graţie aceleiaşi măsuri (...) Mulţumită însă aceleiaşi fooorme, fostul director (...) s-a ales cu o vie, o moară şi o fabrică de mezeluri.

(N. D. Cocea)

2. *Daţi 6 exemple* de complemente circumstanţiale (în propoziţii), în care părţile de vorbire prin care sînt exprimate să fie precedate de prepoziţiile : *cu, din, prin, mulţumită, graţie, datorită*.

3. *Scoateţi* propoziţiile circumstanţiale instrumentale din fraze. *Subliniaţi* elementele de relaţie.

a) Ar fi putut face pentru noi, cu cît ştia şi cu cît era în stare să mai afle, mult mai mult.

(N. Iorga — *O viaţă de om*)

b) ...Găseşte un buştihan putregăios, îl scobeşte cu ce poate şi-i face urdiniş.

(I. Creangă)

c) ...Îi mai trîntiră în cap şi cu ce-au apucat.

(Ibidem)

d) Cu ceea ce a acumulat pînă în prezent şi cu ceea ce va acumula şi în viitor, omenirea va ajunge să cucerească definitiv cosmosul.

e) Cu cît ştia înainte de a face cursurile agrotehnice şi cu cît a învăţat la aceste cursuri, brigadierul nostru a reuşit să facă faţă sarcinilor.

f) Cu ce poate fiecare şi cu ce primeşte de la colectivul în care munceşte, se poate afirma că principalii indici de plan vor fi realizaţi înainte de termen.

4. *Alcătuiţi 3 fraze* în care să se afle propoziţii circumstanţiale instrumentale introduse prin : *(cu) ce, (cu) cît, (cu) ceea ce*.

5. *Puneţi virgula* acolo unde este necesară.

a) Sună codrule, din frunză,
Ca toţi codrii să-ţi răspunză.

(folclor)

b) Putem trăi de-a pururi, prin ceea ce introducem în circulaţia morală a omenirii...

(Tudor Vianu)

XIV. *COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL SOCIATIV ȘI PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ SOCIATIVĂ*

1. *Scoateți* complementele circumstanțiale sociative. *Puneți* în paranteză părțile de vorbire prin care sînt exprimate.

a) Pe acest deal, Smărandă, am fugit în vremea zaverei cu mă-ta, cu tine și cu frate-tău Ioan de frica unei cete de turci.

(I. Creangă)

b) Cu-un chiot vreau astăzi să-nchin
în cinstea sălbaticei mele minuni,
care pleacă
lăsîndu-mă singur,
cu plînsul,
cu voi,
și cu toamna.

(L. Blaga — *Poezii*)

c) Și simt că parcă-s una cu pămîntul,
cu soarele, cu cerul și cu vîntul...
cu nuferii, cu zarzării-nfloriți
cu-albinele ce strîng lumina-n stup.

(Z. Stancu)

d) Am mers în excursie împreună cu toți colegii mei de clasă.

e) Muncind laolaltă cu colegii, am obținut cele mai bune rezultate.

2. *Dați 4 exemple* de complemente circumstanțiale sociative (în propoziții) unde părțile de vorbire prin care sînt exprimate să fie precedate de : *cu, împreună cu, laolaltă cu, la un loc cu.*

3. *Subliniați* cu o linie (punctată) propozițiile circumstanțiale sociative din fraze și cu două linii cuvintele introductive.

a) Du-te la munte cu cine vrei.

b) Muncim la un loc cu cine ne apreciază.

c) S-a măritat cu cine i-a plăcut.

d) Pornim la drum cu ce am găsit la îndemînă.

4. *Alcătuiți 3 fraze* în care să se afle propoziții circumstanțiale sociative introduse prin : *(cu) cine, (cu) ce, laolaltă (cu) cine, împreună cu (cine, ce).*

5. *Puneți virgula* acolo unde este necesară.

a) Am călătorit, cu cine am avut plăcerea să călătoresc.

b) Să lucrăm laolaltă, cu cine are același interes.

XV. *COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE RELAȚIE ȘI PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ DE RELAȚIE*

1. *Scoateți* complementele circumstanțiale de relație. *Puneți* în paranteză părțile de vorbire prin care sînt exprimate.

a) Despre partea închinării însă, doamne, să ne ierți.

(M. Eminescu — *Poezii*)

b) De grăbit, se grăbea, însă m-a ascultat și pe mine.
c) Fata de frumoasă, era frumoasă.

(Al. Macedonski)

d) Și era încă tînăr, deci primejdios din punctul de vedere al luptei de clasă.

(M. Preda — *Intrusul*)

e) Din partea lor, mi-am luat toată nădejdea.

(I. Creangă)

f) Cît pentru comisar, el își făcuse datoria.

(I. Slavici — *Nuvele*)

g) Cît pentru cele trei fete nemăritate, el își avea planul gata.

(Ibidem)

h) Cît despre mine... îmi făceam socoteală cum aş putea împărtăși posterității depărtate deosebitele simțiri...

(C. Hogaș)

i) Cît despre Pisicuța, o lăsasem liberă.

(Ibidem)

j) Cît despre amestecul de genuri... evident că de la romantici încoace descoperirea nu e nouă.

(Silvian Iosifescu)

k) Din acest punct de vedere, ecranizarea lui D-ale carnavalului a fost superioară.

(Ibidem)

l) După glas e om
După deschiderea brațelor — pom.

(Ion Brad)

m) Nu pot nimica despre partea minții..., da despre partea frumuseții, da!

(I. L. Caragiale — *Nuvele și povestiri*)

n) Cît despre mine, sînt fără îndoială un fiu al acestui neam.

(Geo Bogza — *Pagini contemporane*)

2. *Dați 5 exemple* de complemente de relație (în propoziții) unde părțile de vorbire prin care sînt exprimate să fie precedate de prepoziții (locuțiuni prepoziționale) : *cu, asupra, despre, din punct de vedere, de.*

3. *Scoateți* propozițiile circumstanțiale de relație. *Subliniați* elementele de relație.

a) Deopotrivă sîntem în ceea ce privește însușirile cerute de cultură.

(Camil Petrescu)

b) În ce mă privește, cît am trecut pragul, am și uitat.

(M. Preda — *Intrusul*)

c) Cît privește ecranizările... distanța e mai mare de la teatru decît de la roman la film.

(Silvian Iosifescu)

d) Cît privește procedeele de ordin stilistic, compozițional etc. ar fi o reîntoarcere la vechile formule vulgarizatoare, dacă am căuta neapărat în romanul nou procedee exclusive.

(Ibidem)

e) În ce privește tristețea și durerile, am zis totdeauna următoarele : Avem păcate și sîntem triști de ele.

(Gala Galaction — *Jurnal I*)

4. *Alcătuiți* (sau căutați în opere) trei propoziții circumstanțiale de relație (în fraze) cu expresiile : *în ce privește, în ceea ce privește, cît privește* (plus un complement direct).

5. *Puneți virgula* acolo unde este necesară.

a) Despre aceasta bine ai chitit-o dragul tatii.

(I. Creangă)

b) Din acest punct de vedere d-nul Ghervescu primul dascăl nu se înșelase.

(Al. Vlahuță — *În vîltoare*)

c) În privința aceasta am băgat de seamă că vecinul meu nu seamănă deloc.

(Ibidem)

XVI. *COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL CONCESIV ȘI PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ CONCESIVĂ*

1. *Scoateți* complementele circumstanțiale concesive. *Puneți* în paranteză părțile de vorbire prin care sînt exprimate.

a) În ciuda iritării..., trebui să convină că nevasta lui era reușită.

(M. Preda — *Moromeții*)

b) Cu toate astea, parcă nu mi-aș schimba firea cu a altuia.

(I. Al. Brătescu-Voinești)

c) Cu toată opunerea sa dîrză, a fost totuși convins.

d) Deși rugat, nu a primit propunerea.

e) Nici zburînd nu-l mai poți prinde.

f) Fără a vedea mecanismul, a știut totul despre el.

g) Deși puțini, ostașii creștini erau însă plini de foc și de dorința de a se măsura cu dușmanul.

(N. Bălcescu)

2. *Dați 6 exemple* (în propoziții) de complemente circumstanțiale concesive precedate de : prepozițiile : *fără (a), contrar ;* locuțiunile prepoziționale : *în ciuda, cu tot (toată) ;* conjuncția : *deși ;* adverbul : *chiar.*

3. *Scoateți* propozițiile circumstanțiale concesive. *Subliniați* elementele de relație.

a) Acum, Andrei, măcar că ceasurile nu sînt decît 3 și trenul pleacă la 5, ia-ți rămas bun... și vino cu noi.

(I. Al. Brătescu-Voinești)

b) Deși la începutul lui noiembrie, vremea se strică, și ploi mărunte fumegoase întristară orașul, moș Costache, devenit tare din frică, își puse în gînd să iasă din casă.

(G. Călinescu — *Enigma Otiliei*)

c) Oricît de îndelungată este cercetarea și oricîte forme logice participă la ea, inducția se înfăptuiește printr-o intuiție.

(Henry Wald)

d) Chiar dacă n-ai rîvnit către Olimp
Ci te-ai culcat cuminte-n clisa grasă,
Cu glasul tău vei ctitori-n pustiu
la temelia noilor orașe.

(Marcel Breslașu)

e) E mult înapoi ? Atita e și de-acum inainte,
Cu toate că mult mai puțin o să pară.

(L. Blaga — *Poezii*)

f) Și, deși nu ploua, totuși îmi simțeam fața și mîinile udate ca de o boare rece.

(Al. Cazaban)

g) Numai scriitor știu că oricît aș vrea, orice aș face... n-aș putea deveni niciodată.

(Camil Petrescu)

h) De l-ai dăruit cu lacrimi, orișicît ai suferit
Tot îți pare că norocul prea ușor l-ai dobîndit.

(P. Cerna)

4. *Alcătuiți 8 fraze* în care să se afle propoziții concesive introduse prin : *deși, de, dacă, oricît, măcar că, orișice, cu toate că, chiar, dacă.*

5. *Puneți virgula* acolo unde este necesară.

a) Cu toate aceste Budulești erau triști și gînditori.

(I. Slavici — *Nuvele*)

b) Mare mincinos ești cit ești tu de micuț.

(I. L. Caragiale — *Nuvele și povestiri*)

c) Așa o să facem deși ai și tu toată dreptatea.

(I. Slavici — *Nuvele*)

XVII. *PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ CONSECUTIVĂ*

1. *Scoateți* propozițiile consecutive din fraze. *Subliniați* elementele de relație.

a) Îl îndatorezi așa, încît unde s-o duce să te pomenească și să-ți laude casa, masa și primirea dumitale atît de cuviincioasă.

(I. L. Caragiale — *Momente și schițe*)

b) Viața ne vîntură praful prin lume, ca într-un veritabil deșert, de numai știm unul de altul.

(Demostene Botez — *Memorii*)

c) Într-o noapte așa scăzuse, că i se vedeau pietrele și se limpezise așa, încît te prevedeai printr-însul.

(Calistrat Hogaș)

d) Are să construiască o casă cu prăvălia la parter și apartament la etaj, așa că Otilia o să aibă și casă gratis și venit de la prăvălii.

(G. Călinescu — *Enigma Otiliei*)

e) Din cînd în cînd cîte un fulger strălumina pe un moment chilia, astfel încît sub această repede strălucire toată casa și obiectele păreau a tresării...

(M. Eminescu — *Proză literară*)

f) Scrieți cărțile așa, încît fiecare cititor să creadă că le-a scris pentru el.

(N. Iorga — *Cugetări*)

g) De-atîtea ori m-am socotit...
Că pîn' — la urmă-am izbutit.

(Marcel Breslașu)

h) Nici o suferință nu-i atît de mare
Să nu se schimbe în cîntare.

(L. Blaga — *Poezii*)

i) Căldura îl ineca în așa hal, că îi era frică să nu înțepenească într-o bună dimineață.

(I. A. Bassarabescu)

j) Prin tîrg, așa mîna de tare moș Nichifor, de ți se părea că zboară, nu altceva.

(I. Creangă)

2. *Alcătuiți 5 fraze*, în care propozițiile consecutive să fie introduse prin : *încît, de, că, așa că, astfel încît*.

3. *Puneți virgula* acolo unde este necesară.

a) Pozne făcea cu buzișoarele lui încît s-a îngrozit și împăratul Roș.

(I. Creangă)

b) Și asta în toate zilele de cîte două-trei ori de-ți venea cîteodată să-i cosești în bătaie.

(Ibidem)

c) E atît de înaltă, că soarele
îi sărută rotocoalele ochilor,
păsările își întorc legănarea.

(D. Stelaru)

XVIII. *COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL CONDIȚIONAL ȘI PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ CONDIȚIONALĂ*

1. *Subliniați* cu o linie și apoi scoateți complementele condiționale. *Puneți* în paranteză părțile de vorbire prin care sînt exprimate.

a) Învață mult ! Altfel nu vei reuși să știi multe.
b) Începe treaba la timpul ei. Altminteri nu o termini niciodată.
c) În cazul acesta, sîntem alături de dv.
d) În caz de nereușită, purtăm toți răspunderea.
e) În caz de nevoie, vom lua munca de la început.
f) La un caz, dați repede semnalul amintit.

2. *Formulați 8 propoziții,* în care complementele condiționale să fie exprimate prin : substantive (caz, condiție, ipoteză) precedate de prepoziția *în ;* locuțiunea prepozițională *în caz de ;* substantiv sau pronume la genitiv (precedat de locuțiune prepozițională *în locul),* adverbul *astfel (altminteri)* și verb la infinitiv, gerunziu, participiu.

3. *Scoateți* propozițiile circumstanțiale condiționale. *Subliniați* elementele relaționale.

a) De te-a învățat cineva, bine ți-a priit, iară de-ai făcut-o din capul tău, bun cap ai avut.

(I. Creangă)

b) — Ei, călutul meu, cînd ai ști tu în ce năcaz am intrat ?

(Ibidem)

c) — Spune-mi, n-aș fi un nătărău de frunte
Cînd m-aș încrede în tine ? !

(C. Negruzzi)

d) Turnul Colței să-l fi cerut pe masă, Kir Ianulea pe masă i l-ar fi adus.

(I. L. Caragiale — *Nuvele și povestiri)*

e) Dacă vrei, vino și tu acum, iar dacă nu vrei, lasă-mă, că n-am vreme să mai aștept.

f) Bucuros, dragă cumătră, dar mai bucuros eram cînd m-ai fi chemat la nuntă.

(I. Creangă)

4. *Formulați 4 fraze* în care propozițiile condiționale să fie introduse prin : *dacă, de, să, ca să, cînd.*

5. *Puneți virgula* acolo unde este necesară.

a) De stai mult la alții-n casă ești străin în casa ta.

(proverb italian)

b) Dacă lumina ar cînta
Vărsîndu-și puzderia
Noi am vedea cum cîntecul
Consumă materia.

(L. Blaga — *Poezii*)

c) De cade-o frunză pasul de răsună
Mă-nfiorez ca sunetul în strună...

(Ion Brad)

XIX. *COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL OPOZIȚIONAL ȘI PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ OPOZIȚIONALĂ*

1. *Scoateți* complementele circumstanțiale opoziționale. *Puneți* în paranteză părțile de vorbire prin care sînt exprimate.

a) În loc de înțelepciune, mă făceam tot mai neastîmpărat.

(I. Creangă)

b) ... Prințule, în loc de plată,
Aș pofti cîțiva curcani !

(Gr. Alexandrescu)

c) Atunci, în loc de sunetul cuvios al clopotelor, se auzi o zîngănitură înfundată de cătușe și de lanțuri.

(Al. Odobescu)

d) În loc de orice răspuns, directorul ridică mîna în care avea biletele.

(I. Agîrbiceanu)

e) În loc de a aresta pe criminalul, el se mulțumi cu scuzele sale.

(B. P. Hașdeu)

f) În locul lor, ne vom duce noi.
g) În locul celor trei, au venit alții.
h) Era mai mult la fabrică, decît acasă.
i) În loc de asta... îl va lipsi de îngrijirile cuvenite.

(H. P. Bengescu)

2. *Dați 5 exemple* (în propoziții) de complemente opoziționale exprimate prin : substantive, pronume, numerale, verbe (la infinitiv) precedate de : *în loc de* (4), *decît* (1).

3. *Scoateți* propozițiile opoziționale. *Subliniați* elementele relaționale.

a) Era pe la începutul lui Faur, și gerul în loc să contenească să se mai înmoaie, creștea mereu.

(I. Agîrbiceanu)

b) Mai bine să mori decît să trăiești după o faptă vrednică de moarte.

(N. Iorga — *Cugetări*)

c) În loc să te fi apucat de muncă, de treabă, de vrun meșteșug, d-ta ai tocat părăluțele răposatului.

(B. P. Hașdeu)

d) În loc să se detaşeze de ea şi să n-o mai vadă niciodată... o împarte... o subîmparte.

(M. Sadoveanu — *Locul unde nu s-a întîmplat nimic*)

e) Moţoc îi sărută mîna, asemenea ciinelui care, în loc să muşte, linge mîna care-l bate.

(C. Negruzzi)

f) Formele sînt mai mult sau mai puţin statornice, în timp ce vocabularul reprezintă partea mai mobilă.

(Tudor Vianu)

g) Dacă studiul limbilor vechi este de mare folos pentru istorie... apoi istoria limbii vine să suplinească adesea direct istoria.

(Al. Graur — *Studii de lingvistică generală*)

h) Am în faţă o fotografie veche (...). Şi în loc să-mi strîngă inima şi să mă cuprindă mila, nu mă pot opri să gîndesc...

(Geo Bogza — *Paznic de far*)

i) În loc să obosesc, dobîndeam mai multă putere, ca un cal hrănit cu jeratic.

(Ibidem)

4. *Alcătuiţi 4 fraze* în care propoziţiile circumstanţiale opoziţionale să fie introduse prin : *în loc să, decît să, dacă, în timp ce.*

5. *Puneţi virgula* acolo unde este necesară.

a) În loc de răspuns notarul ieşi ca o vijelie în verandă.

(I. Agîrbiceanu)

b) În loc de a-i tăia capul el îi lăsă cea mai importantă operaţiune a bătăliei.

(B. P. Hasdeu)

c) În loc să-mi dai făgăduita parte
Ţi-ai strîns la piept enorma ta avere.

(G. Coşbuc)

d) Mai bine să lucrezi în zadar decît să stai cu mîinile goale.

(N. Iorga — *Cugetări*)

XX. *COMPLEMENTUL CIRCUMSTANŢIAL CUMULATIV ŞI PROPOZIŢIA CIRCUMSTANŢIALĂ CUMULATIVĂ*

1. *Scoateţi* complementele circumstanţiale cumulative. *Puneţi* în paranteză părţile de vorbire prin care sînt exprimate.

a) Pe lîngă relele ce făceau turcii în ţară, ea avea a suferi şi trecerea gloatelor armiei turceşti.

(N. Bălcescu)

b) Pe lîngă asta, era și ageamie și înfumurată.

(I. L. Caragiale — *Momente și schițe*)

c) Pe lîngă însușirile vînătorești..., natura a pus în firea și-n făptura lui multe ciudățenii și multe contraste.

(G. Topîrceanu)

d) În afară de aceste atracțiuni naturale, se mai află printre pietrele arse de soare ale văilor și un soi de vipere cenușii.

(Ibidem)

e) Afară de aceea, un fulger îi trecuse drept prin inimă în vremea căderii lui.

(M. Eminescu — *Proză literară*)

f) Afară de rîndaș și afară de stăpînire mai era și dînsul care stăpînea drumurile.

(I. Slavici — *Nuvele*)

g) Pe lîngă interese economice..., descifrăm și poziții iraționale, adoptate de state și guverne, consecințe ale pasiunilor oarbe, nesimulate.

(M. Preda — *Imposibila întoarcere*)

h) Pe lîngă cei trei, au mai venit și alții după ei.

2. *Dați 3 exemple* (în propoziții) de complemente circumstanțiale cumulative exprimate prin : prepoziția compusă *pe lîngă* și locuțiunea prepozițională (m) *afară de, în afara.*

3. *Scoateți* propozițiile cumulative. *Subliniați* elementele de relație.

a) Pe lîngă că-i era mîna dreaptă șubredă (...) n-avea băiatul nici apucătură din ochi la lucrul de piguleală.

(I. L. Caragiale — *Momente și schițe*)

b) Las' că era de la Piatra de locul ei, dar era și îmbujorată Malca.

(I. Creangă)

c) Odaia în care trăia Neaga era micuță. Și în afară că era micuță, mai era și supraîncărcată de mobilă.

(Z. Stancu — *Desculț*)

d) După ce că nu sînt buni de nimic, apoi sînt și brutali și mojici, mai ales cu copiii de familie bună.

(I. L. Caragiale — *Momente și schițe*)

e) Auzi, din pricina lor să nu ne simțim noi bine, plus că tovarășa Ioana îl are acilea în nas.

(M. Preda — *Intrusul*)

f) Lasă că disciplina, regula inflexibilă, ordinea și mecanizarea vieții de cazarmă sînt în absolută contradicție cu firea și deprinderile țăranului (...) dar în cazarmă (...) se mai lovește și de o „civilizație" reprezentată prin forme de viață atît de străine lui.

(G. Ibrăileanu)

4) *Alcătuiți 5 fraze* cu propoziții cumulative introduse prin locuțiunile conjuncționale *pe lîngă că, las' că, după ce că, în afară că, plus că.*

5. *Puneți virgula* acolo unde este necesară.

a) Pe lîngă șoaptele tainice și înalte ale vîntului cu frunzele, mai adăugați și „hangul" unison pe care-l ține... sfîrîitul hribilor pe cărbuni.

(C. Hogaș)

b) Ele pe lîngă că dau naștere la cheltuieli mai sînt și izvoarele unor sume de întîmplări nenorocite.

(Al. Macedonski)

c) Las' că nici la celelalte nu prea pot învăța însă afurisita de gramatică îmi scoate peri albi.

(I. Creangă)

XXI. *COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE EXCEPȚIE ȘI PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ DE EXCEPȚIE*

1. *Scoateți* complementele circumstanțiale de excepție. *Puneți* în paranteză părțile de vorbire prin care sînt exprimate.

a) Dar afară de acestea, n-a reușit deocamdată să capete nimic mai mult.

(I. L. Caragiale — *Momente și schițe*)

b) El nu vorbea altă limbă decît limba țării.

(Al. Odobescu)

c) În mai toate piesele cuprinse în cele două volume de teatru — cu excepția „Asasinului plătit" — revine același procedeu și simularea unei acțiuni în gama absurdului.

(Silvian Iosifescu)

d) Fără a mai căuta în zadar o soluțiune pentru interesanta controversă — hai să o lăsăm și de astă dată încurcată.

(Al. Odobescu)

e) Afară de ai mei (care au zîmbit numai), ceilalți au rîs zgomotos, amuzați de acest joc spiritual, care mi s-a părut stupid.

(Camil Petrescu)

f) Nu-și aminti de nimic altceva decît de această înfățișare văzută în plinătatea ei...

(Al. Ivasiuc)

g) În afară de patru, toți au fost ascultați astăzi.

h) Nimica nu se auzea în pustia de zăpadă, decît pocnetul vîjiit al cnutei de cazaci plumbuite.

(M. Eminescu — *Proză literară*)

2. *Dați 4 exemple* (în propoziții) de complemente circumstanțiale de excepție exprimate prin : substantive, pronume, numerale ; precedate de locuțiunile prepoziționale : *(în) afară de, fără de, cu excepția, decît.*

3. *Scoateți* propozițiile circumstanțiale de excepție. *Subliniați* elementele relaționale.

a) — Da-ți hi viind de departe...

— Și de departe și cam cu treabă, numai cît nu-mi era treaba pe aici !

(C. H o g a ș)

b) Toți... erau fericiți și mulțumiți, numai frații cei nemulțumitori trăsneau și bufneau de ciudă.

(V i r g i l i u E n e)

c) ... Nimic altceva n-au făcut decît să stea și să se tot uite cum se scurg spre horă fetele de seama lor.

(M. P r e d a — *Moromeții*)

d) ... Bucureștenii nu mai aveau acum altă ieșire decît să se grămădească pe laptele celor douăzeci și patru de oi ale lui Achim Moromete din comuna Siliștea-Gumești și să-l umple pe el de bani.

(I b i d e m)

4. *Alcătuiți 4 fraze* în care propozițiile de excepție să fie introduse prin : *decît să, numai dacă, decît unde, în afară că.*

5. *Puneți virgula* acolo unde este necesară.

a) Afară de ochii negri care erau ai ei era el întreg el copilul din portret.

(M. E m i n e s c u — *Proză literară*)

b) N-are obicei să se scoale așa de tîrziu afară numai dacă nu se simte bine.

(I. L. C a r a g i a l e — *Nuvele și povestiri*)

c) ... Numai cît îmi permit să cred că la noi nu se prea înțelege ce înseamnă cuvîntul „regionalism".

(G. I b r ă i l e a n u)

XXII. *EXERCIȚII RECAPITULATIVE*
(la partea de sintaxă)

1. *Faceți analiza sintactică și morfologică a propoziției* după modelul dat : funcția în propoziție, categoriile gramaticale (gen, număr, caz, grad de comparație, diateză, mod, timp, persoană). *A se arăta în plus la :* a) substantiv, comun sau propriu, ce denumește, declinarea, dacă este articulat (felul articolului) ; b) adjectiv, variabil (cîte terminații) sau invariabil) ; c) pronume : felul, forma (accentuată sau neaccentuată) ; d) numeral : felul ; e) verb : tranzitiv sau intranzitiv, predicativ sau nu, conjugarea. *Împărțiți* textele în propoziții.

a) La sunetul lor răsunător, ca prin farmec, de sub divanuri vechi, de prin dulapuri și scrinuri, din vaste cutii de carton, o năvală de oameni au izvorît în uniformele lor vechi, umplînd pretutindeni odaia.

(D. A n g h e l)

b) Şi de-oi găsi mai proşti decît voi, m-oi întoarce acasă, iară de nu, ba !

(I. Creangă)

c) Aseară, prin grădina amorţită,
Din tufe de pelin cu frunze mici
A apărut în taină un arici, —
O mică vietate ghemuită.

(G. Topîrceanu)

d) În grădina cu multe straturi, neudată şi necăutată de nimeni, născură din nisip sterp, din arşiţa zilei şi din secăciunea nopţii, flori cu frunze galbene şi c-o coloare stinsă şi turbure, ca turburii ochi ai morţilor.

(M. Eminescu — *Proză literară*)

e) — Gata sînteţi ? Haidem ! că eu vă aştept cu caii înhămaţi.

(I. Creangă)

f) Şeful întorcea faţa către jucători şi striga chemarea : hăp-şa !

(M. Preda — *Moromeţii*)

g) Mîndria de a fi de folos şi rangul nou... se luptau în mintea ei înceată.

(H. P. Bengescu)

h) ... Era o zi-norată...
Născîndele ei raze pieziş se strecurau.

(Al. Macedonski)

i) În aeru-mbătat de roze, veniţi : — privighetoarea cîntă !

(Ibidem)

j) Şi vin păstori cu gluga albă,
Din fluier povestindu-şi dorul.

(O. Goga)

k) De uitat n-am uitat nimica, tată...

(I. Creangă)

l) În loc de prieteni, am găsit nişte ticăloşi nerecunoscători.

(I. L. Caragiale — *Nuvele şi povestiri*)

m) Afară de aceea era foarte cult, îmblase şi citise mult, şi era un muzicant excelent.

(M. Eminescu — *Proză literară*)

n) ... În afară de acele case..., nu i se cunoştea nici un soi de avere.

(I. Slavici — *Nuvele*)

2. *Să se analizeze sintactic frazele* (subliniaţi predicatele, încercuiţi elementele de relaţie, delimitaţi şi numerotaţi propoziţiile, faceţi schema frazei din care să reiasă felul propoziţiilor, şi raportul dintre ele).

Exemplu :

Cel^1 /(*care*) poate^2 /(*să*) audă adevărul^3 /(*fără să*) se supere^4 / a şi pornit pe drumul înţelepciunii ^{1}/.

(Alecu Russo)

(1) P.P.

(2) A.

(3) D.

(4) M.

a) E bine, cînd auzi muzică, să-ţi închizi ochii şi să-ţi închipuieşti ce vrei...

(M. Eminescu — *Proză literară*)

b) Ceea ce merită să fie relevat de artist, nu este ceea ce e animalic în om, lucru prin care toţi oamenii se aseamănă, dar ceea ce e omenesc, lucru prin care oamenii se deosebesc aşa de mult.

(G. Ibrăileanu)

c) În tot cursul unor studii care nu erau uşoare şi care ceruseră concentrarea cea mai aprigă asupra lucrurilor de învăţat şi asupra lucrurilor de scris, nu întrerupsesem o clipă relaţiile cu ţara, unde mă aducea fiecare vacanţă.

(N. Iorga — *O viaţă de om*)

d) Trăiesc acei ce vreau să lupte
Iar cei fricoşi se plîng şi mor,
De-i vezi murind, să-i laşi să moară,
Căci moartea e menirea lor.

(G. Coşbuc)

e) Lordul cel mai înalt şi mai neîncrezător, care nu se aştepta la una ca aceasta, se uita acum nemişcat cu ochii holbaţi cum Petrea Dascălul se tîra încet-încet în vizunie, cum îşi introdusese mai întîi capul, pe urmă umării, apoi picioarele, iar după ce nu mai văzu nimic strigă : „How original !" („Ce original !").

(Nicu Gane)

f) Cu toate acestea, surugii, care nu le păsau nici de drum, nici de cai, dar care mirosiseră bacşişul gras, mînau de olac, de scăpărau copitele cailor, trosneau din bici, chiuiau cît le lua gura, încît bieţii englezi, hurducaţi în trăsura ce se legăna ca o barcă bătută de valuri, nu-şi simţeau nici frizura netedă, nici ochelarii drepţi pe nas.

(Ibidem)

g) În loc să fie mare şi temut, în loc să stăpînească, zace în perne, rănit în coaste...

(M. Sadoveanu — *Şoimii*)

h) În ce priveşte dispreţul meu pentru opiniunea publică să-mi fie permis a aminti că Socrate îl predica şi-l profesa.

(Gala Galaction — *Jurnal I*)

3. *Acordul gramatical.* Arătaţi cum se manifestă acordul gramatical (ca fenomen sintactic) :

a) acordul predicatului cu subiectul ;
b) acordul numelui predicativ cu subiectul ;
c) acordul atributului adjectival cu substantivul determinat ;
d) acordul elementului predicativ suplimentar cu subiectul sau complementul la care se referă (caz şi număr).

Partea a II-a

RĂSPUNSURI

MORFOLOGIA

I. *SUBSTANTIVUL*

1. (...) *Ce denumesc substantivele :* (Au fost trecute aşa cum figurează în textele respective).

a) *Nume de ființe :*

— *oameni* = flăcăi, fete, tinerilor, Pîcală, Tîndală, Strîmbă-Lemne, Barbă-Cot, văcariului, fetelor, Mihai-Vodă, boieri, Mircea cel Mare, Vlad Țepeş, Radu de la Afumaţi, Mihai Viteazul, Nică Oşlobanu, Ion Mogorogea, Gîtlan, Trăsnea, Nic-a lui Constantin a Cosmei, Pavel Ciubotariul, Mogorogea, Bodrîngă ;

— *animale* = Ţiganca, Surei, Roşcata, Bogheta, Cucuieta, Dudaş-Dudaşache, Duman, Joian ;

— *plante* = bujorelul, odoleană, frăţiori, romaniţe, clopoţei, măzărele, sulcină, stelişoare, nalbe, busuiocul, dediţei, garofiţe, toporaşi, lăcrimioare.

b) *Nume de lucruri* = ceasuri, seminţelor, cîmp, grădină, frunze, munţi, pîntecele, comorile, noroiul, drumurilor, jgheaburilor, vale, inima, pradă, mîna, picioare, poiană, sînuri.

c) *Substanțe* (materie) = sarea, fierul, argintul, arama, plumbul, mercurul, zincul, antimoniul, arsenicul, cobaltul, tuteaua, teluriul, metalul, aurul, parfumurile.

d) *Fenomene :*

— *ale naturii* = tunet, vijelia, uraganele, puhoaie, viforul, foc ;

— *sociale* = pace, Revoluţia din 1848, libertatea.

e) *Nume de însuşiri* = mila, îndurarea, generozitatea, dreptatea, bărbăţia, vicleniile, nelegiuirea.

f) *Nume de acţiuni sau rezultatul unei acţiuni :* visul, foşnet, murmur, ropot, apropierea, descărcările, gîndirea, limbajul, judecata, noţiunea, expresia, mintea, cuvîntul, lauda, gînd, adevărul, somn, luptă.

g) *Stări sufleteşti* = mulţumire, bucurii, liniştea, îndoială, apăsarea.

h) *Relaţii dintre oameni* = favorul, pricina, jurămintele, biruinţa, slava, duşmănia, sfaturile, legături, boieria.

i) *Alte denumiri :* veac, popoare, neam, clacă, şezătoare, glumele, picliturile, poveşti, istoria, sat, cimilituri, Europa, nemărginirile, artileriei, vestitorii, văzduhurile, cerurile, nobilimea, Ardealului, naţiilor, cursele, turcii, Ţara-Românească, Folticeni, Humuleşti, timpul, nopţii, zilei, soare.

Notă : cuvintele care se repetă în texte nu au fost decît o dată înregistrate.

2. (...)

a) *Comune* = flăcăi, fete, clacă, șezătoare, ceasuri, mulțumire, glumele, tinerilor, pîcîliturile, poveștile, istoria, văcariului, sat, cimiliturile, fetelor, mila, îndurarea, generozitatea, favorul, popoarelor, inimile, nobilimei, lauda, națiile, locurile, luptă, voievozi, zile, școala, văru, cunoscuți, moș.

b) *Proprii* = Pîcală, Tîndală, Sfarmă-Piatră, Strîmbă-Lemne, Statu-Palmă-Barbă-Cot, Mihai-Vodă, Ardealului, Mircea cel Mare, Vlad Țepeș, Radu de la Afumați, Mihai Viteazul, Nică Oşlobanu, Ion Mogorogea, Gîtlan, Trăsnea, Nic-a lui Constantin a Cosmei, Pavel Ciubotarul, Bodrîngă.

3. (...)

a) *Simple* = flăcăi, fete, clacă, șezătoare, ceasuri, mulțumire, glumele, tinerilor, pîcîlirile, poveștile, istoria, văcariului, sat, cimiliturile, Pîcală, Tîndală, Ardealului, milă, îndurare, generozitatea, favorul, popoarelor inimile, nobilimea, lauda, națiilor.

b) *Compuse* = Sfarmă-Piatră, Strîmbă-Lemne, Statu-Palmă-Barbă-Cot, Mihai-Vodă, Mircea cel Mare, Radu de la Afumați.

4. (...)

a) *Masculine* = flăcăi, tinerilor, Păcală, Tîndală, Sfarmă-Piatră, Strîmbă-Lemne, Statu-Palmă-Barbă-Cot, văcariului, Mircea cel Mare, Vlad Țepeș, Radu de la Afumați, Mihai Viteazul, Nică Oşlobanu, Ion Mogorogea, Gîtlan, Trăsnea, Pavel Ciubotarul, Mogorogea, Bodrîngă, voivozi.

b) *Feminine* = fete, clacă, șezătoare, mulțumire, glumele, pîcîliturile, poveștile, istoria, cimiliturile, fetelor, gîndirea, mintea, noțiunea, judecata, expresia, luptă, zile, școala.

c) *Neutre* = ceasuri, sat, limbajul, cuvîntul, locurile.

5. (...)

a) *Moțiune* = pionier-pionieră, prieten-prietenă, elev-elevă, sudent-studentă, scriitor-scriitoare, mire-mireasă, român-româncă, președinte-președintă, bunic-bunică, învățător-învățătoare.

b) *Cuvinte deosebite* = băiat-fată, frate-soră, unchi-mătușă, femeie-bărbat, cocoș-găină, ginere-noră.

6. (...)

a) *Numai forma masculină* = fluture, jder, papagal, pițigoi, uliu, viezure, bîtlan, cocostîrc, lăstun, licurici, șalău, sticlete, greier, țînțar, liliac, mistreț, vultur, zimbru.

b) *Numai forma feminină* = lebădă, furnică, girafă, cămilă, veveriță.

7. (...)

cuscră, nepoată, cumătră, profesoară, studentă, elevă, muncitoare, electronistă, comunistă, frumoasă, circumstanțială, predicativă, opozițională, concesivă.

8. (...)

a) *Singular* = (un) tractor, leu, anotimp, prieten, televizor, lemn ; (o) elevă, studentă, apă, fată, semănătoare, revoluție, judecată.

b) *Plural* = (doi) lei, urși, prieteni ; (două) tractoare, televizoare, lemne, ape, fete, semănători, revoluții, judecăți, anotimpuri.

c) *Singular cu înțeles de plural* = (niște) pește, icre, cîlți, morcovi ; în țara *franțuzului*.

9. (...)

a) *Numai singular* = bunătate, cinste, curaj, libertate, fraternitate, înțelepciune, lene, prudență, foame, sete, secară, petrol, aur, miere, orez,

piper, sînge, unt, vată, cimbru, mazăre, mei, pătrunjel, usturoi, țelină, box, baschet, fotbal, oină, șah, tenis, volei, chimie, geografie, Alba-Iulia, Buzău, Roma, bade, taică, Gheorghe, Maria.

b) *Numai plural* = cîlți, icre, tăieței, șale, zori, Alpi, Bucegi, Carpați, Vîlcele, Iași, Balcani, ochelari, pantaloni, bretele, cioareci, ițari.

c) *Cu forme multiple de singular sau plural :*

— *de singular* = oaspete-oaspe, pîntece-pîntec, glonț-glonte, șoarece-șoarec, fluture-flutur, berbec-berbece, livadă-livede, basc-bască, poem-poemă, fascicul-fasciculă ;

— *de plural* = aripi-aripe, bărbi-barbe, cămine- căminuri, chibrituri-chibrite, coli-coale, școli-școale, ulițe-uliți, vremuri-vremi, ochi-ochiuri, boli-boale.

10. (...)

a) *Masculine* = metri, flăcăi, aștri, cărbuni.

b) *Feminine* = nave, mese, movile, odăi.

c) *Neutre* = chipuri, trunchiuri, diguri, cuiburi.

11. (...)

a) Calculați în metri liniari suprafața clasei voastre. Lăsați flăcăii să joace în horă. Aștrilor le este dată o viață îndelungată.

b) Navele comerciale au intrat în rada portului. Mesele sînt așezate două cîte două. Movilele sînt ridicături de pămînt mai mici decît dealurile.

c) Chipurile marilor voievozi români rămîn în memoria neamului nostru. Trunchiurile copacilor sînt dovada trăiniciei lor. Digurile sînt asaltate de valurile înspumate ale mării.

12. (...)

— tiner*et*, muncitor*ime*, armat*ă*, mulț*ime*, frunz*iș*, mesteacăn*iș*, zmeur*iș*, lemn*ărie*, alun*iș*, dăscăl*ime*, tuf*ăriș*.

13. (...)

— bolovăniș, lemnărie, aluniș, mărăciniș, mulțime, păpuriș, țărănime, prundiș, stejăriș, brădet, păltiniș, învățătorime, studențime.

14. (...)

a) *Sinonime* — *zăpadă* (nea), *varză* (curechi), *cartof* (barabulă-baraboi), *abis* (hău, genune, neant), *porumbel* (hulub), *bir* (dare), *larmă* (hărmălaie), *camarad* (tovarăș), *pîine* (pită).

b) *Antonime* = adevăr (minciună), adevărat (fals), amar (dulce), anarhie (ordine), amic (inamic), normal (anormal), simpatic (antipatic), apropiat (depărtat), aici (acolo), bun (rău), bucurie (întristare), da (nu), drege (strică), divizibil (indivizibil), egal (inegal), flux (reflux), alb (negru), superior (inferior).

15. (...)

a) *Nominativ* = visul (subiect), un foșnet (subiect), amiezi (subiect), un veac (subiect), popoare, un murmur, un tunet, un ropot, vijelia, uraganele, viforul, văzduhurile, cerurile (subiecte).

b) *Genitiv* = semințelor, a artileriei, ale munților, ale tunetelor (atribute substantivale genitivale).

c) *Dativ* = Nu sînt.

d) *Acuzativ* = de cîmp (atrib. subst. prep.), de grădină (atrib. subst. prep.), de frunze (atrib. subst. prep.), de neam (atrib. subst. prep.), nemărginirile (compl. dir.), fără întrerupere (atrib. subst. prep.), apropierea

(compl. dir.), dintre vestitorii (compl. circ. de comparaţie), jgheaburile (compl. dir.), ca nişte puhoaie (c. c. de mod-comparativ), la vale (c. c. loc), sub descărcările (c. c. loc).

16. (...)

a) Cu articolul nehotărît (proclitic).

	Masculine		Feminine	
	Singular	*Plural*	*Singular*	*Plural*
N.	(un) erou	(nişte) eroi	(o) ţară	(nişte) ţări
G.	(a unui) erou	(a unor) eroi	(a unei) ţări	(a unor) ţări
D.	(unui) erou	(unor) eroi	(unei) ţări	(unor) ţări
A.	(un) erou	(nişte) eroi	(o) ţară	(nişte) ţări
V.	—	—	—	—

	Neutre	
	Singular	*Plural*
N.	(un) popor	(nişte) popoare
G.	(a unui) popor	(a unor) popoare
D.	(unui) popor	(unor) popoare
A.	(un) popor	(nişte) popoare
V.	—	—

17. (...)

b) Cu articolul hotărît (enclitic).

	Masculine		Feminine	
	Singular	*Plural*	*Singular*	*Plural*
N.	eroul	eroii	ţara	ţările
G.	(a) eroului	(a) eroilor	(a) ţării	(a) ţărilor
D.	eroului	eroilor	ţării	ţărilor
A.	eroul	eroii	ţara	ţările
V.	eroule	eroilor	—	—

	Neutre	
	Singular	*Plural*
N.	poporul	popoarele
G.	(a) poporului	popoarelor
D.	poporului	popoarelor
A.	poporul	popoarele
V.	—	—

18. (...)

G.
art. hot. = gramaticii, grădinii, scînteii, viei, mării, lunii.
D.

G.
art. nehot. = unei grădini, unei gramatici, unei scîntei, unei vii, unei mări, unei luni.
D.

19. (...)

meşter-lăcătuş, bună-credinţă, untdelemn, zi-muncă, drum-de-fier, pierde-vară, bunăstare, radiojurnal, telejurnal, Delta-Dunării, Ţara Bîrsei,

Ordinul Muncii, Întîi Mai, Editura didactică și pedagogică, Facultatea de filologie.

20. (...)
rîu *de foc* (metaforă), *o cupolă* pe frunte (hiperbolă), vorba *e tunet*, răsufletul *ger* (hiperbole), *bejănii* de albine, *armii* grele de furnici (hiperbole), zarea-și picură *argintul* (metaforă), ovezele *de aur* (metaforă), *ca un vis pribeag* (comparație urmată de un epitet).

21. (...)
scumpul (adj.), binele (adv.), zicerea (verb), oful (interj.), nimicul (pron. negativ), bogății (adj.), albul (adj.), darnicul (adj.), întreitul (numer. multiplic.), noul (adj.), susul (adv.), cotcodacul (interj.), bîldîbîcul (interj.), eul (pron.).

22. (...)
a) *Cu sufixe* = mărfar, acar, sătean, băietan, dreptate, bunătate, îndrăzneală, oblojeală ; tineret, puiet ; sîrguință, folosință ; studențime, mulțime ; acoperămînt, învățămînt ; învățător ; cuceritor ; înfundătură, crăpătură.
b) *Cu prefixe* = îngheț, încurajare ; prevedere, pregătitul ; desfrunzire, descalificatul ; nevăzutul, neprevederea ; străbunic, strălucire ; întrevederea, întreruperea ; revederea, repopularea.

23. (...)
= substantivul, felul (comun sau propriu, simplu sau compus), genul, numărul, cazul, declinarea I, II, III), funcția, articolul :
a)
— *flăcăi* : com., simplu, masc., pl., Ac., a II-a, c. indir., neart. ;
— *fete* = com., simplu, fem., pl., Ac., I, c. indir., neart. ;
— *clacă* = com., simplu, fem., sg., Ac., I, c. c. de loc, neart. ;
— *șezătoare* = com., simplu, fem., sg., Ac., a III-a, c. c. de loc, neart. ;
— *ceasuri* = com., simplu, neutru, pl., Ac., a II-a, c. dir., neart. ;
— *mulțumire* = com., simplu, fem., sg., Ac., a III-a, atrib., subst. prep., neart. ;
— *glumele* = com., simplu, pl., fem., Ac., I, c. dir., artic. cu „le", hot. propriu-zis, enclit. ;
— *tinerilor* = com., simplu, masc., pl., G., a II-a, atrib. subst. genit., artic. cu „lor", hot., pr.-zis, enclit. ;
— *pîcîlirile* = com., simplu, fem., pl., Ac., a III-a, c. dir., artic. cu „le", hot., pr.-zis, enclit. ;
— *lui Pîcală* = propriu, simplu, masc., sg., G., I, atrib. subst. genit. (apartenența), art. cu „lui", hot., pr.-zis, proclit. ;
— *lui Tîndală* = idem ;
— *poveștile* = com., simplu, fem., pl., Ac., a III-a, c. dir., art. cu „le" hot., pr-zis, enclit. ;
— *lui Sfarmă-Piatră* = propriu, compus ; în rest vezi „lui Pîcală" ;
— *Strîmbă-Lemne* = idem ;
— *ale lui Statu-Palmă-Barbă-Cot* = idem, plus art. „ale", posesiv-genetival, proclit., și art. „lui", hot., pr.-zis, proclit. ;
— *istoria* = com., simplu, fem., sg., Ac., a III-a, c. dir., art. cu „a", hot., pr.-zis, enclit. ;
— *văcariului* = com., simplu, masc., sg., G., a II-a, atrib. subst. genit. art. cu „lui", hot., pr.-zis, enclit. ;

— *sat* = com., simplu, neutru, sg., Ac., a II-a, c. dir., neart. ;
— *cimiliturile* = com., simplu, fem., pl., Ac., I, c. dir., art. cu „le", hot., pr.-zis, enclit. ;
— *fetelor* = com., simplu, fem., pl., D., I, c. indir., art. cu „lor", hot., pr.-zis, enclit.
f)
— *mila, indurarea, generozitatea* = comune, simple, fem., sing., N., subiect multiplu I (mila), a III-a (îndurarea, generozitatea), art., cu „a", hot., pr.-zis, enclit. ;
— *Mihai-Vodă* = propriu, compus, masc., sg., N, subiect ;
— *favorul* = com., simplu, neutru, sg., Ac., a II-a, c. dir., art. cu „l", hot., pr.-zis, enclit. ;
— *popoarelor* = com., simplu, neutru, pl., G., a II-a, atrib. subst. genit., art.cu „lor", hot. ; pr.-zis, enclit. ;
— *inimile* = com., simplu, fem., pl., Ac., I, c. dir., articulat cu „le", hot., pr.-zis, enclit. ;
— *nobilimii* = com., simplu, fem., G., a III-a, atrib. subst. genit., art. cu „i", hot., pr.-zis, enclit. ;
— *Ardealului* = propriu, simplu, neutru, sg., G., a II-a, atrib. subst. genit., artic. cu „lui", hot., pr.-zis, enclit. ;
— *lauda* = com., simplu, fem., sg., Ac., I., c. dir., artic. cu „a", hot., pr.-zis, enclit. ;
— *națiilor* = com., simplu, fem., pl., G., a III-a, atrib. subst., genit., artic. cu „lor", hot., pr.-zis, enclit. ;

24. (...)

aducere-aminte, băgare de seamă, luare în primire, ținere de minte, foc de paie, luare de contact, părere de rău. Un nu știu ce (cine), un tîrîie-brîu.

25. (...)

a) *alăturare* — mașină-unealtă, vagon-cisternă, bună-credință, calul-de-mare, Piatra-Neamț.
b) *contopire* — bunăvoință, bunăstare, radiojurnal, untdelemn, Cîmpulung.

26. (...)

acoladă, acuratețe, agheasmă, alee, alineat, amploiat, antebelic, asfixiere, batog, basorelief, basma, cataclism, Consiliul de Miniștri, eczemă, gogoașă, fermoar, izbîndă, lăscaie, necuviință, picup, pat-vagon, șarpe, seringă, jeratic, șurub, împlinire, îmbunare, floarea-soarelui, bunăstare, Satulung, Sfarmă-Piatră, Poiana-Țapului, Balta Albă.

27. (...)

a-le-e, ba-*ie*, cheag, cre-*ier*, e-po-că, deal, geam, ghea-ră, *ia*-nua-ri-*e*, *ief*-tin, îndo-*ia*-lă, no-iem-bri-e, pia-tră, po-*ie*-zi-e, pro-iect, vo-*ie*, bie-tul, che-*ia*, ciur, cre-deau, iau, nou, miei, pi-o-nier, mi-ori moar-te, plo-i-le, plo-*uat*, so-seau.

28. (...)

popór, patriót, șáse, nóuă, lăudásem, ajunsésem, cîntám, oámeni, priéteni, damigéne, dácă, dărăpănát, dreápta, escórtă, electrotéhnic, epopée, feéric, fermoár, izoláție, inversiúne, măruntáie, roátă, robinét, străvéchi, verzúi, véșnic, zvăpăiát, zbúcium, prépeliță, răzmeriță, bivoliță, véveriță, gărgăriță, bolnáv, caractér, duminică, dușmán, fenomén, regizór, dóctoriță.

29. (...)

a) *vocalele :* a cu ă (parte-părți) ; a cu e (masă-mese) ; ă/e (văr-veri) ; ă/e (scapăr-scaperi) ; ea/e (searbăd-serbezi) ; î/i (vînd-vinde) ; o/oa (sorb-soarbe) ; oa/o/u (toartă-torți ; topor-topoare, torn-toarnă-turnăm) ;

b) *consoanele :* b/bi (sorb-sorbi) ; f/fi (cartof-cartofi), h/hi (monarh-monarhi) ; j/ji (paj-paji) ; l/li (contabil-contabili) ; m/mi (pom-pomi) ; n/ni (pinguin-pinguini) ; p/pi (nap-napi) ; r/ri (miner-mineri) ; ș/și (țăruș-țăruși).

30. (...)

1. *Derivarea :*

a) *cu sufixe :*

— diminutivale = -aș, -el, -ică (copil*aș*, mări*cel*, gustăr*ică*) ;

— augmentative = -an, -andru (băet*an*, copil*andru*) ;

— colective = -iș, -et, -ime, -iște (tufăr*iș*, brăd*et*, studenț*ime*, ra*riște*) ;

— îndeletniciri și ocupații = -ar, -er, -ist (cizm*ar*, matriț*er*, electro*nist*) ;

— nume de acțiuni = -ință, -mînt, -tură (adever*ință*, legă*mînt*, cimili*tură*) ;

— nume de agent = -tor, îndrumă*tor*) ;

b) *cu prefixe :* des-, între-, ne-, pre-, dis-, in-, în-, răs- (*des*membrat, *între*rupere, *ne*priceput, *pre*lungit, *dis*proporție, *in*activitate, *răs*tălmăcire).

2. *Compunerea :*

a) *alăturare* (juxtapunere) = argint-viu, baba-oarbă, bună-credință, gură-cască etc. ;

b) *contopire* = Cîmpulung, oarecine, oricare, oriunde, nemaivăzut, termometru, untdelemn etc.

Procedeul compunerii s-a lărgit cu ajutorul abrevierilor, ca o consecință a nevoii de a exprima cît mai multe idei în cît mai puține cuvinte :

a) *din lectura* literelor inițiale ale cuvintelor care intră în denumirea unor organizații, instituții economice, sociale, culturale etc. Ex. C.A.E.R. = =Consiliul de Ajutor Economic Reciproc, O.N.T. — Oficiul Național de Turism etc. ;

b) *cuvinte formate* prin sudarea silabelor inițiale sau a unor segmente inițiale de cuvinte : CENTROFARM = centro-farm(aceutic) ; ROMARTA, CEC., TV, ONU. etc.

Cuvintele create prin ajutorul abrevierilor se numesc acronime.

3. *Schimbarea categoriei gramaticale* = părți de vorbire provenite din alte părți de vorbire = ieșirea (subst. din verb) ; puținul (subst. din adv.) ; dimineața (adv. din subst.) ; bogății (subst. din adj.) ; of-ul (subst. din interjecție) ; nimicuri (subst. din pron. negativ) etc.

I. *ADJECTIVUL*

1. (...)

a) *proprietăți* și *calități fizice* și *psihice :*

Cițiva voinici... *foarte îndrăzneți* și *foarte cruzi*, băgaseră spaima în trei hotare.

Cei mai mari acum din sfadă
Stau pe-ncăierate puși.

b) *materia :*
Din material *lemnos* se confecționează obiecte de uz casnic.
c) *părți dintr-un colectiv :*
În școala noastră funcționează un *cerc pionieresc.*
Studenții au organizat în facultate un cerc *studențesc.*
d) *posesorul* și *originea :*
Aș vrea să văd o locuință *lacustră.*
Casele *țărănești* sînt încăpătoare și curate.
e) *agentul :*
Elevii desfășoară și o activitate *culturală* la sate.
Să nu uităm activitatea *sportivă.*
f) *acțiunea :*
Am împrumutat o carte *citită* de mulți colegi.
E trist să vezi o casă *părăsită.*

2. (...)
mare, cuminte, dulce, iute, limpede, verde, tare, subțire, rece, tulbure.

3. (...)
atroce, feroce, motrice, vivace, propice, pendinte, perspicace, ditamai, bleu, crem.

4. (...)
(om) *de cuvînt,* (băiat) *de treabă,* (scriitor) *de geniu,* (piatră) *de încercare,* (lucru) *de mîntuială,* (copil) *de suflet,* (acțiune) *de bază.*

5. (...)
doi, cîțiva, spoiți, nici un, două, douăzeci, cîteva, două-trei, dorminde, vibrînde, murmurîndă, devastată, părăsită, cangrenată, încadrată, același, fiecare, cîți, cîte, zdrobite, rătăcite.

6. (...)
albă, albicioasă, bienală, blajină, cicălitoare, epuizată, falsă, inclusă, determinată, competentă, conspectată, mincinoasă.

7. (...)
Adjectivul, gradul de comparație — dulce — pozitiv ; mai dulce — comparativ de superioritate ; *tot atît de (la fel de) dulce* — comp. de egalitate ; *cel mai dulce* — superlativ relativ ; *foarte dulce* — superlativ absolut.
mare, frumos (vezi „dulce").

8. (...)
a) cele mai îngrijite, cel mai înalt (super. relat.) ;
b) cei mai mari, cei mai mici (super. relat.) ;
c) cei mai înalți (super. relat.) ; mai pitorești (idem) ;
d) foarte îndrăzneți, foarte cruzi (super. abs.) ;
e) cel mai fantastic, cea mai crudă (super. relat.) ; cea putredă (pozit.) ;
f) rotundă (pozit.) ; mai mare, mai frumoasă (comp. de super.) ;
g) cel mai bun (super, relat. de super.) ; cel mai puțin bun (super. relat. de infer.) ;
h) cel mai mare (super. relat.), cel mai cuminte (super. relat.) ;
i) tînăr, naiv (pozit.), însoțite de adv. cam (sugerează aproximația) ;
j) cel mai vechi (super. relat.) bătrîn, mărunt, vioi, cinstit, milos (pozit.) ;
k) grozav de prost ; grozav de deștept (super. abs.).

9. (...)
balneoclimateric, electromagnetic, electromecanic, gastroduodenal, gastrointestinal, dacoroman, binevoitor, atotputernic.

10. (...)
roșu-închis, cultural-politic, nou-nouț, așa-zis, sus-menționat, alb-albastru, vest-german, liber-cugetător, propriu-zis, franco-elvețian.

11. (...)
casele mari, orășelul mic, blocul înalt, drumul neted, piatra tare, varză acră, zahăr dulce.

12. (...)
major, exterior, optim, unic, întreg, perfect, maxim, egal.

13. (...)
harnic-leneș, gras-slab, mic-mare, rece-cald, dulce-acru, bun-rău, ușor-greu, tînăr-bătrîn.

a) *Cînd adjectivul se află în urma substantivului*
(Substantivul este articulat cu art. hot.)

Masculin

Singular	*Plural*
N. omul (cel) bun	N. oamenii (cei) buni
G. (al, ai, a, ale) omului (celui) bun	G. (al, ai, a, ale) oamenilor (celor) buni
D. omului (celui) bun	D. oamenilor (celor) buni
A. omul (cel) bun	A. oamenii (cei) buni

Feminin

Singular	*Plural*
N. mama (cea) bună	N. mamele (cele) bune
G. (al, ai, a, ale) mamei (celei) bune	G. (al, ai, a, ale) mamelor (celor) bune
D. mamei (celei) bune	D. mamelor (celor) bune
A. mama (cea) bună	A. mamele (cele) bune

— (Substantivul nearticulat)
— însoțit de art. nehot. —

Masculin

Singular	*Plural*
N. (un) om bun	N. (niște) oameni buni
G. (al, ai, a, ale) (unui) om bun	G. (al, ai, a, ale) (unor) oameni buni
D. (unui) om bun	D. (unor) oameni buni
A. (un) om bun	A. (niște) oameni buni

Feminin

Singular	*Plural*
N. (o) mamă bună	N. (niște) mame bune
G. (al, ai, a, ale) (unei) mame bune	G. (al, ai, a, ale) (unor) mame bune
D. (unei) mame bune	D. (unor) mame bune
A. (o) mamă bună	A. (niște) mame bune

b) *Adjectivul înaintea substantivului* (nu se recomandă decît în cazul insistării, a accentuării deosebite).
— (adjectivul este articulat)
— cu art. hot. enclitic —

Masculin

Singular	Plural
N. bunul om	N. bunii oameni
G. (al, ai, a, ale) bunului om	G. (al, ai, a, ale) bunilor oameni
D. bunului om	D. bunilor oameni
A. bunul om	A. bunii oameni

Feminin

Singular	Plural
N. buna mamă	N. bunele mame
G. (al, ai, a, ale) bunei mame	G. (al, ai, a, ale) bunelor mame
D. bunei mame	D. bunelor mame
A. buna mamă	A. bunele mame

— *Adjectivul nearticulat* —

Masculin

Singular	Plural
N. (un) bun om	N. (nişte) buni oameni
G. (al, ai, a, ale) (unui) bun om	G. (al, ai, a, ale) (unor) buni oameni
D. (unui) bun om	D. (unor) buni oameni
A. (un) bun om	A. (nişte) buni oameni

Feminin

Singular	Plural
N. (o) bună mamă	N. (nişte) bune mame
G. (al, ai, a, ale) (unei) bune mame	G. (al, ai, a, ale) (unor) bune mame
D. (unei) bune mame	D. (unor) bune mame
A. (o) bună mamă	A. (nişte) bune mame

15. (...)
pepene verde, zahăr dulce, casă frumoasă, carte citită, staţiune balneo-climaterică, acord perfect, cetăţean vest-german.

16. (...)
Îmi plac obiceiurile *sale*..., credinţele *sale*..., portul *său* pitoresc.
(N. Bălcescu)

Am multă sperare într-*acest* neam.
(Ibidem)

Omul *însuşi* este sieşi judecător.
Care om nu doreşte pace ?
Fiecare elev are un rînd de manuale şcolare.
Nici o suflare omenească..., decît tăcerea.
(I. Slavici — *Nuvele*)

1. (...) Partea de vorbire cu articolul respectiv ; felul articolului (după funcție : hotărît, nehotărît ; după poziție : enclitic, proclitic).

o luntre (nehot. proclit.) ; undel*e* (hot. pr.-zis, enclit.) ; *ale* lacul*ui* (ale = hot., genit. posesiv proclit. ; -lui = hot., pr.-zis, enclit.) ; aeru*l* (hot., pr.-zis, enclit.), *cel* curat (hot., dem-adj., proclit), *al* seri*i* (al = hot., genit. (posesiv), proclit.. ; -*i* = hot., pr.-zis, enclit.), prostiile (hot. enclit.) *cele* mari (hot. dem.-adj., proclit.) ; *cei* cuminți (hot. dem.-adj., proclit.) ; *lui* Vasile (hot., pr.-zis, proclit.) ; puietu*l* (hot., pr.-zis, enclit.) ; muntel*ui* (hot. pr.-zis, enclit.) ; sărăci*a* (hot., pr.-zis, enclit.) ; prosti*a* (hot., pr.-zis, enclit.) ; *niște* curți (nehot., proclit.) ; drumu*l* (hot., pr-zis. enclit.) ; Cluju-*lui* (hot. pr.-zis. enclit.); *al* dorul*ui* (al=hot. posesiv-genitival al ; -*lui*=hot., pr.-zis, enclit.) ; limb*a* (hot., pr.-zis, enclit.) ; *un* mijloc (nehot., proclit.) ; *a* gînduri*lor* (*a* = hot. genit.-posesiv, proclit.) ; -*lor* = hot., pr.-zis, enclit.) ; principalu*l* (hot. pr.-zis, enclit.) ; *a* lor (hot. genit.-posesiv, proclit.).

2. (...)
Lui Grigore i-au venit colegii.
Lui Nicolae îi place să citească mult.
Cărțile *lui* Vasile sînt curate.
La sfîrșitul *lui* dec. 1947 a fost răsturnată monarhia.
Vara *lui* 1944 a însemnat începutul revoluției democrat-populare în țara noastră.

3. (...)
Citesc un episod *al* evenimentelor din August 1944.
Cercetez cu atenție lucrările mele și *ale* cunoscuților mei.
Trecutul meu, *al* tău și *al* lor nu ascunde nimic rău.
Ai mei sînt buni cu mine.

4. (...)
Prostiile *cele* mari le fac *cei* cuminți
(proverb italian)
Cei harnici nu au grija zilei de mîine.
Mama ținea mult la sora mea *cea* mică.
Cel drept și *cel* priceput poate ajuta și pe alții.

5. (...)
Elevii *cei* mari ajută pe *cei* mici.
L-am văzut pe fratele tău *cel* fruntaș la învățătură.
Fata lui *cea* mică are numai note bune.
Surorile *cele* mari dau ajutor mamei lor la gospodărie.

6. (...)
Numai *cei* silitori la învățătură au note bune.
Mă gîndesc la faptele *cele* bune ale oamenilor.
Fata *cea* frumoasă era și harnică.
Fratele *cel* mare a împlinit 18 ani.
Cele patru săli de clasă sînt bine îngrijite.
Celui de-al cincilea elev nu i-au găsit un loc corespunzător.
Cel de-al doilea rînd de bănci se află în mijlocul clasei.

7. (...)
O luntre aurită veghea pe undele limpezi ale lacului...
(M. Eminescu — *Proză literară*)

De-abia se zăreau... pe culmea *unui* deal.

(I. Creangă)

Azi am primit numai *o* notă.
Tatăl lui i-a adus *un* săculeț cu fructe.

8. (...)
art. = *Cei* cuminți sînt apreciați înaintea altora.
adj. dem. = *Acei* elevi au știut lecția de astăzi.
art. = *Cele* dulci sînt mai plăcute la gust.
pron. = Mai cunoscute ne sînt *cele* de lîngă noi.
art. = Greu e drumul munte*lui*.
art. = Să-i dai *lui* Nicolae cartea împrumutată.
pron. = Am fost în clasa *lui*.
pron. = Mă gîndesc la problemele *lui*.

9. (...)
a) S-a născut pe-*al* mării mal.
b) Nimeni nu se-nfiorează de-*a* ta faimă...
c) *Ale* lui mărețe ziduri nu le-a ruinat...
d) El umple cu-*ale* lui cuvinte o pagină întreagă.
e) *Ai* tăi sîntem ! *Ai* cui am mai rămînea ?
f) Stiloul este *al* dumitale.
g) Urlă pădurea *cea* nebună.
h) Duhul *cel* rău străbate-n ceața nopții.
i) Fata *cea* mică era harnică și cuminte.
j) *Cei* dintîi nu găsesc totul pregătit.
k) Să cunoaștem *cele* patru puncte cardinale.

IV. *PRONUMELE*

1. (...)
= *pron. sau adj. pronom.*, felul, funcția. (Nu au fost trecute pron. și adj. pronom. de același fel și cu aceeași funcție) ;

a) *(de) toți* = pron. nehot., c. indir., *cine* = pron. relat. introduce o prop. subiectivă, are și valoare de conj., subord. subiect în propoziție, *mi* = pron. pers., neacc. fără funcție, dativ etic ; *te* = pron. pers., neacc., c. dir. (la) *unii* = pron. nehot., c. indir., *le* = pron. pers. neacc., c. indir., reluarea c. indir., *mie* = pron. pers., c. indir. ; *mi* = idem-reluare) ; (pînă la) *mine* = pron. pers. c. c. loc. ; *s* = pron. reflexiv, forma neacc., „marcă" a diat. reflex. ;

b) (ca) *dînsul* = pron. pers („dublete"), c. c. mod — comparativ ; *nimeni* = pron. negat., subiect ; *ce* = pron. int. relat., compl. direct și conj. subord. ; *el* = pron. pers., subiect. ;

c) *al tău* = pron. posesiv, subiect ; *acel* = pron. dem. (depărtare) subiect ; *care* = pron. inter. relat., subiect și conj. subord. ; *l* = pron. pers., c. dir. ; *eu, tu* = pron. pers., subiecte (coordonare disjunctivă), *cine* = pron. inter. relat., n. pred. ; *cui* = pron. inter. relat. atrib. pronom. ;

d) **multă** = adj. pronom., nehot., atrib., adj., **acest** = adj. pronom., atrib adj., **a cărui** = pron. relat., atrib. pronom., *unele* = pron. nehot., subiect ; (decît) *altele* = pron. nehot., c. c. de mod (precedat de adv. de comparație) ; **sale** = adj. pronom. posesiv, atrib. adj., **însăși** = adj. pro-

nom. de întărire, atrib. adj., (ca) *acele* — pron. dem., c. c. de mod — comparativ ; *se* — pron. reflex. „marcă" a diat. reflex. ; *pe care* — pron. relat., c. direct ; *săi* — adj. pron. posesiv, atrib. adj. ;

e) *alții* — pron. nehot., subiect ; *celui* — pron. dem., atrib. pronom., (de pe) *el* — pron. pers., atrib. pronom. ; *nici unul* — pron. negat. subiect. ;

f) *tuturor* — pron. nehot., c. indir., **cea** — adj. pronom. dem., atrib. adj., **ăstui** — adj. pronom. dem., atrib. adj., *a lui* — pron. pers., atrib. pronom., (pentru) *noi* — pron. pers., complem. de relație, *astea* — pron. dem., c. dir., *ce* — pron. relat., subiect, *i* — pron. pers. neacc., c. indir. ;

g) *unii* — pron. nehot., subiect, *se* — pron. reflex., „marcă" a diat. reflex. ; *l* — pron. pers., compl. dir. ;

h) **tot** — adj. pronom. nehot., atrib. adj., (despre) *sine* — pron. reflex., c. indir., *nimenea* — pron. negat., subiect ; *își* — pron. reflex., c. indir., *mulți* — pron. nehot., subiect ; *ce* — pron. rel., subiect ; *se, pe sine* — pron. reflex., c. dir. ; *un ce* — substantivat (cu sens de individ) (cineva, ceva), c. dir., *și* — „marcă" a diatezei reflexive, *lor* — pron. pers., atrib. pronom. ; **ce** — pron. rel., compl. dir. ;

i) *nimic* — pron. negativ, **c.** dir., **sa** — adj. pron. posesiv, atrib. adj., *i* — pron. pers., c. indir., **oricare** — adj. pronom. nehot., atrib. adj., *mă* — — pron. pers., c. dir., *ți* — pron. pers., c. indir. ;

j) *altul* — pron. nehot., n. pred. ; *alții* — pron. nehot., n. pred. ; *eu* — pron. pers., subiect ; **același** (drum) — adj. dem. (identitate), atrib. adj. ; **al tău** — adj. pronom. posesiv, atrib. adj. ; *același* (rămas) — pron. dem., n. pred., — **tăi** — adj. pronom. posesiv, atrib. adj.

2. (...)

a) (fericirea) *mea, acel* (culege), *tău* (rodul), *meu* (visul), *tău* (steagul), *ta* (viață), *mea* (viață), *ție* (dărui) ;

b) *ce* (furară), *celor* (ce), *le* (subjugă), *lor* (vieții) ;

c) *însumi* (eu), *te* (văd), *însăți* (ție), *mea* (țară), *mea* (viață), *înșivă* (voi), *însele* (ele), *cele* (spuse), *însumi* (mie).

3. (...)

a) *Pronume personal*

număr persoană caz	*Singular*					*Plural*				
	N.	G.	D.	A.	V.	N.	G.	D.	A.	V.
I	Eu	—	*mie* îmi mi	*pe mine* mă m	—	Noi	—	*nouă* ne ni	*pe noi* ne	—
a II-a	Tu	—	*ție* îți ți	*pe tine* te	Tu	Voi	—	*vouă* vă vi, v	*pe voi* vă v	Voi
a III-a	El Ea	lui ei	*lui* *ei* îi i	*pe el* *pe ea* îl, l o	—	Ei Ele	lor lor	*lor* le li	*pe ei* *pe ele* îi, i le	—

S-au subliniat cu o linie formele accentuate.

b) *Pronume reflexiv*

— forme accentuate = *Dativ* : sie, sieşi ; *Acuzativ* : (pe) sine ;
— forme neaccentuate = *Dativ* : îşi, şi ; *Acuzativ* : se, s.

4. (...)

a) *Pronumele de întărire*

(formele)

Singular			Plural		
	Masculin	Feminin		Masculin	Feminin
I.	însumi	însămi	I.	înşine	însene
II.	însuţi	însăţi	II.	înşivă	înseva
III.	însuşi	însăşi	III.	înşişi	înseşi (însele)

b) *Pronumele şi adjectivul posesiv*
(formele)

Numărul obiectelor posedate	Genul	*Singular* — Un singur posesor — Pers. I	Pers. a II-a	Pers. a III-a	*Plural* — Mai mulţi posesori — Pers. I	Pers. a II-a	Pers. a III-a
Un singur obiect	M	al meu	al tău	al său	al nostru	al vostru	al lor
	F	a mea	a ta	a sa	a noastră	a voastră	a lor
Mai multe obiecte	M	ai mei	ai tăi	ai săi	ai noştri	ai voştri	ai lor
	F	ale mele	ale tale	ale sale	ale noastre	ale voastre	ale lor

Pentru adjectivul posesiv se adaugă substantivul şi se anulează articolul posesiv-genitival (proclitic) = fratele *meu*, sora *ta*, ţara *noastră* etc. Uneori, adjectivul posesiv apare şi însoţit de articolul posesiv. Exemplu: „Eu sînt *a sa* mumă, el e fiul meu". (D. Bolintineanu).

c) *Pronumele și adjectivul demonstrativ*
(formele)

Numărul	Caz Gen	ACESTA		ACELA	
		Masculin	Feminin	Masculin	Feminin
Singular	N. A. G. D.	acesta acestuia	aceasta acesteia	acela aceluia	aceea aceleia
Plural	N. A. G. D.	aceștia acestora	acestea acestora	aceia acelora	acelea acelora
Singular	N. A. G. D.	acest om acestui om	această fată acestei fete	acel om acelui om	acea fată acelei fete
Plural	N. A. G. D.	acești oameni acestor oameni	aceste fete acestor fete	acei oameni acelor oameni	acele fete acelor fete
De apropiere				De depărtare	

Pronumele demonstrativ de identitate

Singular		*Plural*
	Masculin și Neutru	**Masculin**
N. A. G. D.	același om aceluiași om	aceiași oameni acelorași oameni
	Feminin	**Feminin și Neutru**
N. A. G. D.	aceeași viață aceleiași vieți	aceleiași vieți acelorași vieți

d) *Pronume interogativ-relativ*
Ce este invariabil.
Cine are formele — N. A. : cine ; G. D. — cui (numai sing.)
Cît nu are G. D. singular și apare astfel :

Sg. *M* — cît (N. A.)
F. — cîtă (N. A.)

Pl. M. — cîți (N. A.)
F. — cîte (N. A.)
M. — cîtor (G. A.)
F. — cîtor (G. A.)

Al cîtelea este numeral ordinal (*Al cîtelea* ai fost pe listă ?)
Care are formele :

Sg. N. A. — care
G. (M. N.) — cărui (a)
F. — căreia (cărei)

Pl. N. A. — care
G. — căror (M.)
cărora (F.)

D. (M. N.) — căruia D. — cărora
F. — căreia

Forme devenite arhaice : carii, carele, carile.

Cel ce (pron. relativ compus) are formele :

Masculin	Feminin
Sg. N. A. cel ce	ceea ce
G. D. celui ce	celei ce
Pl. N. A. cei ce	cele ce
G. D. celor ce	celor ce

e) *Pronumele nehotărît*

unul, altul, cineva, cuiva, ceva, careva, altceva, altcineva, fiecare, fiştecare, fiecine, fiştecine, oricare, oricine, orice, oricît, orişicine, cutare, atît (a), vreunul cîtva, atîtea, atîtor, niscaiva, tot, totul, toţi.

Cînd însoţesc substantive (determinîndu-le), ele devin adjective pronominale (de obicei stau înaintea substantivului — *Toţi* oamenii muncesc. *Toate* bunurile sînt ale poporului).

Uneori, pronumele nehotărîte nu devin adjective, chiar dacă însoţesc substantive. Exemplu: Viaţa *fiecăruia*.

Sînt *invariabile :* careva, ceva, altceva, niscai, niscaiva, orice.

Flexiunea pronumelor nehotărîte — *unul* (unui, una, unele, unuia, unora, uneia, o etc.) ; *altul* (altuia, alţii, alta, altele, altora, alteia, alte, alt etc.) ; *fiecare* (fiecărui, fiecăreia) ; *oricare* (oricărui-a, oricărei-a, oricăror-a) ; *oricine* (oricui) ; *cineva* (cuiva) ; *cutare* (cutărui-a, cutărei-a) ; *atît*-a (atîţi-a, atîte-a, atîtor-a) ; *cîtva* (cîtăva, cîţiva, cîteva, cîtorva) ;

f) *Pronumele negativ* — *nimeni, nimenea, nimic, nici unul, nici una, nici o, nici un*. Cînd *însoţesc substantive* (determinîndu-le), *nici un* şi *nici o* devin adjective pronominale. Nu era nimeni aici, *nici o* suflare omenească, *nici un* ochi să-l vadă, *nici un* glas...

(I. Slavici — *Nuvele*)

Nimic plus o prepoziţie alcătuiesc o locuţiune adverbială sau adjectivală. Ex. Am vîndut bicicleta *pe nimic* (locuţiune adverbială). Ce mai atîta vorbă *pentru nimica toată* (expresie).

5. (...)

Pronumele sau adjectivul pronominal, felul, forma (accentuat sau neaccentuat), persoana, genul, nr., cazul, funcţia. *În acelaşi text,* pronumele şi adjectivul pronominal de acelaşi fel şi cu aceeaşi funcţie au fost trecute numai o dată.

a) *mie* — pron. pers., acc., I, sg., D., c. indir. ;
îmi — pron. pers., neacc., I, sg., D., c. indir. (reluare). ;
mei — adj. pronom, posesiv, un posesor, mai multe obiecte, se acordă în gen, nr., caz cu subst., strănepoţii, atrib. adj. ;
(decît) mine — pron. pers. acc., I, sg, Ac., c. c. mod (comparativ) ;
se — pron. reflex. neacc., „marcă" a diatezei reflexive ;
toate — pron. nehot., fem., N., subiect.

b) *l* — pron. pers., neacc., III, masc., sg., Ac., c. dir. ;
îl — pron. pers., neacc., III, masc., sg., Ac., c. dir. (reluare) ;
(la) mine — pron. pers., acc., I., sg., Ac., c. indir. ;
te — pron. pers., neacc., Ac., c. dir. ;
îţi — pron. pers., neacc., II, sg., D., c. indir. ;
te (să hrănesc) — pron. pers., forma neacc., II, sg., Ac., c. dir. ;

c) *ii* — pron. pers., neacc., III, masc., pl., Ac., c. dir. ;
voi — pron. pers., pers. a II-a, pl., N., subiect ;
ce — pron. int. rel., Ac., c. direct ;
le — pron. pers., neacc., III, masc., pl., D., c. indir. ;
noi — pron. pers., I, pl., N., subiect ;
i — pron. pers., neacc., III, masc., pl., Ac., c. dir.

d) *mă* — pron. pers., neacc., I, sg., Ac., c. dir. ;
cele — adj. pron. dem. de depărtare, se acordă în gen, nr., caz, cu subst. cărţile, atrib. adj. ;
(a) *Dv.* — pron. pers., politeţe, G., atrib. pronominal ;
eu — pron. pers., I, sg., N., subiect ;
„ce ştiu eu" este locuţiune pronominală (Ştiu „ceva").

e) *îmi* — pron. pers., neacc., I, sg., D., c., indir. ;
sale — adj. pronom. posesiv, un posesor mai multe obiecte, atrib. adj. ;
său — adj. pronom. posesiv, un posesor, un obiect posedat, atrib. adj. ;
care — pron. relativ., N., subiect ;
se — pron. reflex., neacc. Se integrează în verbul reflexiv *„se vede"* ;

f) *ai lor* — pron. pers., atribut pronominal.
se — pron. reflex. neacc. Se integrează în verbul reflexiv *(se coboară).*

g) *acelaşi* — adj. pronom. dem. (de identitate). Se acordă cu subst. *zăplaz,* atrib. adj. ;
le — pron. pers., neacc., fem., pl., Ac., c. dir. ;
aceeaşi — (vezi *aceleaşi*) ;
se — (vezi f.) *(să se deschidă).*

h) *acel* — pron. dem. (de depărtare, masc., sg., N., subiect) ;
ce — pron. int. rel., N., subiect şi conj. subordonat. ;
se (laudă) — vezi lit. g. ;
cel — (vezi *„acel"*) ;
ce — (vezi *„ce"*) ;
acela — (vezi *„acel"*).

i) *acelaşi* — pron. dem., (de identitate), N., nume predicativ ;
aceleaşi — pron. dem., (de identitate), N., nume predicativ.

j) *aceleaşi, acelaşi* — adj., pron. dem. (de identit.) se acordă cu subst. gazete, cărţi, ceas, loc ; atrib. adj.
toată — adj. pronominal nehotărît, atribut adjectival ;

k) (pentru) *nimica toată* — locuţ. pronom., c. indir.

l) *se* — pron. reflex., neacc. Se integrează în verbul reflex. *stinge* ;
nimeni — pron. negat., N., subiect.

m) *nimeni (nimic)* — pron. negat., N., subiect.
nici o, nici un — adj. pron. negat. Se acordă cu subst. *suflare, ochi, glas, minte,* atrib. adj.

n) *Ce* — pron. inter., subiect ;
ţi — pron. pers., neacc., II, sg., D., c. indir. ;
o — pron. pers., neacc., III, sg., Ac., c. dir. ;
nimica — pron. negat., subiect ;
mi — pron. pers., neacc., I, sg., D., c. indir. ;
ea — pron. pers., III, sg., N., subiect.

6. (...)
Era timp frumos afară, dar nu cine ştie ce.
A venit la noi aseară un nu ştiu cine.
A vîndut marfa, dar a luat pe ea nimica toată.
Nu ascultaţi pe cei care spun cîte şi mai cîte despre un lucru de nimic.
A agonisit şi el la bătrîneţe cît praf pe tobă şi păr pe broască.
Să nu crezi în cîte alea toate.
S-a supărat din te miri ce.
A primit mai nimica toată.
Nu pune preţ pe ce apă curge.
Ne-a povestit cîte-n lună şi-n stele.
Nu i-a rămas nici cît negru sub unghie.
În noaptea întunecoasă nu vezi nici ţipenie de om (nici picior de om).

7. (...)
Ne aflăm în casa *aceea*. *Aceeaşi* atmosferă acoperă pămîntul. Ea *însăşi mi*-a spus *acelaşi* lucru. *Ceea ce* vezi nu-i decît începutul. S-a dus să vadă pe mama *sa*. Ele, *însele* (înseşi) şi-au dat seama. *M*-am gîndit la tine în seara *aceea*. Elena *însăşi* a spus *cele* de mai sus.

V. *NUMERALUL*

1. (...) = Felul numeralului : cardinal (propriu-zis : simplu sau compus ; colectiv : multiplicativ ; distributiv ; fracţionar ; adverbial), ordinal.
a) *o dată, de nouă, (pînă la) nouă* = card.-adverbial ;
b) *tuspatru* = cardinal-colectiv ;
c) *cîte cinci* = cardinal, distributiv ;
un = card., pr.-zis, simplu ;
d) *amîndoi* = card., colectiv ;
e) *trei* = card., pr.-zis, simplu ; *tustrele* = card., colectiv, *de trei ori* = card., -adverbial ; *cel dintîi* = ordinal ;
f) *un, două, doi* = card., pr.-zis, simple ;
g) *amîndoi* = card., colectiv ; *cel dintîi, cel de-al doilea* = ordinale ;
h) *o, două, trei* = card., pr.-zise, simple ;
i) *doi* = card., pr.-zis, simplu ; *optzeci* = card. pr.-zis, comp. ;
j) *cîte una — una* = card. distrib. ;
k) *mii şi mii* = card. multiplic., *sute* = (idem) ;
doi — trei = card., pr. zise, simple (exprimă aproximaţia numerică) ;
cîte un = card. distrib. ;
l) *două* = card., pr. -zis, simplu ; *amîndouă* = card. colectiv ;
m) *trei* = card., pr.-zis, simplu ; *40—45*=card., pr.-zise, compuse (aproximaţia numerică) ; (pe) *jumătate* = card. fracţionar (cu valoare adverbială ; *al patrulea* = ordinal ;
n) *doi, (cele) şase* = card., pr.-zise, simple ; *cei dintîi* = ordinal ; *de şapte ori* = card., adv. ;
o) *o* = card., pr.-zis, simplu ; *o sută, milioane* (24) ; card., pr.-zise compuse ; *şase mii* = card., pr.-zis, compus ; *şase sute de mii* (idem) ;
p) *cel de-al doilea* = ordinal ; *celui dintîi, cel de-al treilea, cel de-al patrulea* (idem) ;
r) *întîia, a doua* = ordinale.

2. (...)
— numeralul, felul valoarea morf., categ. gramaticale (gen, nr., caz) funcţia în prop.;

a) *o dată, de nouă* — card., adv., c.c. de mod; *pînă la nouă* (idem) c.c. de timp;

e) *trei* — card. pr.-zis, simplu, cu valoare de adj., atrib. adj.,; *tustrele* — card. colectiv. val. de subst., fem., pl. N., subiect; *de trei ori* — card. adv., c.c. de mod;

g) *cel dintîi, cel de-al doilea* — ordinale, cu val. de subst., masc., sg., N., subiecte; *(pe) amîndoi* — card., colec., masc., pl., Ac., c. dir.;

k) *mii şi mii* — card., multiplic. cu valoare adj., se acordă cu subst. *„porci"*, atrib. adj.; *sute* — card. pr.-zis, cu val. adj., se acordă cu subst. *„turme"*, atrib. adj.; *doi—trei* — card. pr.-zise, simple, val. adj., se acordă cu subst. *„băieţi"*, atrib. adj., (arată aproximaţia numerică — pe lîngă compl. ag. *„de către băieţi")*;

m) *trei* — card. pr.-zis, simplu, val. subst., N. subiect; *40—50* — card. pr.-zise compuse, val. adj., atrib. adj. (arată aproximaţia numerică);
al patrulea — ordinal, cu val. subst., masc., sg., N., subiect;

n) *cei „dintîi"* — ordinal, val. adj. Se acordă cu subst. *„ani"*, atrib. adj., artic. cu *„cei"*, hot., dem. adj., proclit;
de şapte ori — card. adv., c.c. de mod; *cele şase* — card., pr.-zis simplu, val. adj., se acordă cu subst. *„locuinţe"*, articulat cu *„cele"*, hot., dem. adj., atrib. adj.

3. (...)
La ceasul *trei* pornirăm în excursie. Eram *patru* colegi. Tuspatru ne bucuram că vom vedea lacurile de acumulare. *Cîteşipatru* spuneam glume. Ştiam că eforturile noastre vor fi răsplătite *înzecit*. *Zeci şi zeci* de vizitatori se perindau din zori şi pînă-n noapte. Urcam încet, *cîte doi*, pe o potecă îngustă. Am coborît apoi *cîte unul*.

Ne-am hotărît să mai venim *o dată* în acelaşi loc să admirăm *a doua oară* barajul şi *cele două* lacuri de acumulare. *O pătrime* din timp l-am petrecut acolo. Celelalte *trei pătrimi* le-am petrecut în vale, pe malul lacului.

4. (...)
În primul an de facultate am vizitat uzina de superfosfaţi. *În al doilea* an am început să înţelegem procesul de producţie şi să apreciem eforturile muncitorilor şi tehnicienilor din uzină.

5. (...)
a) *adjectiv* — *Trei* ostaşi cu arce-n mînă pe movilă-acum se urcă.
(V. Alecsandri)

Tustrei ostaşii s-au luptat vitejeşte.

b) *adverbe* — Pentru munca sa a fost răsplătit *întreit*.
Unde nu reuşeşti *o dată*, încearcă *a doua oară*.

c) *substantiv* — *Zece* au venit la şcoală de dimineaţă.
Al treilea avea un palton nou şi frumos.

6. (...)
S-au prezentat la concurs peste *o sută şi ceva* de candidaţi. *Treizeci şi mai bine* erau din Dobrogea. La proba orală, candidaţii au intrat *cîte doi, doi*. În alt an, la aceeaşi probă, s-a intrat *cu cîte cinci*. Examenele la facultate se dau cel puţin *o dată pe an*.

7. (...)
Întiiul
a) *sing.* În anul următor am fost *întîiul* pe listă.
Întîiului i se acordă întotdeauna mai multă atenție.
Anul trecut am făcut *întîia* călătorie pe mare.
Întîii zile din săptămînă îi datorăm succesul.
b) *plural* (M.F.N.)
Ne bucurăm cînd vedem *întîii* ghiocei de primăvară. *Întîile* cunoștințe sînt de neuitat. Dați toată atenția *întîilor* cunoștințe !
Cel de-al doilea =
a) *singular* (M.F.N.)
M.N. = *Cel de-al doilea* s-a străduit ca și cel dintîi.
Celui de-al doilea nu i-a fost ușor să învețe.
F. = *Cea de-a doua* vine întotdeauna devreme la școală.
I-am cunoscut părinții *celei de-a doua*.
b) *plural*
M. = Aceștia sînt *cei de-al doilea*.
F.N. = Am văzut pe *cele de-al doilea*.
M.F.N. = *Celor de-al doilea* li s-au distribuit alimentele.

8. (...)
a) *substantive* = noian, puzderie, grup, mulțime, serie ;
b) *adjective* = numeros, considerabil, singur, unic ;
c) *pronume nehotărît* = mulți, puțini, unii.

9. (...)
Nouarul din echipa de fotbal a marcat trei goluri.
Atunci a pus pe masă *un sutar* nou-nouț.
În matematică, *doi-ul* este format din unu plus unu.

10. (...)
Paisprezece, nouăsprezece, douăzeci și patru, treizeci și cinci, nouăzeci și opt, o sută șase, o sută optzeci și patru, trei sute patruzeci și nouă, o mie doi, o mie cinci sute șaizeci și doi, o mie nouă sute șaptezeci și patru.

11. (...)
douăzeci, două sute, cincisprezece, trei sute, optzeci.

VI. *VERBUL*

1. (...) : *verbul*, funcția ; *locuț. verb.*, funcția ; *expresia verbală*, funcția ;
a) *verbe* = să dreagă, să facă (pred.) ; căuta ;
— *expresii verbale* = să facă pe obraz, se pune pe gînduri, stă în cumpene (pred. verb.) ;
b) *verbe* = arzi, mori (pred.) ; nu ești (verb. cop.) ;
c) *verbe* = plouă, ninge (pred.) ; i (verb. cop.) ;
d) *verbe* = pas, zorește (pred. verb.) ;
e) *locuț. verbală* = au dat de urmă (pred. verb.) ;
— *expresie verbală* = nu ne dădeam prinși (pred. verb.) ;

f) *verbe* = rămase (v. cop.), încremenit (v. particip. — n. pred.);
— *locuț. verb.* = se dăduse de gol (pred. verb.);
— *expresii verb.* = se făcuse de rușine, își arătase slăbiciunea (pred. verb.);
g) *expresii verb.* = căzu măgăreața, își luă inima-n plisc, să spargă gheața (pred. v.);
h) *verbe* = s-au mirat, au venit, am mîncat, am băut, am văzut, am rugat, să îngăduie (pred. v.);
suindu (v. ger — c.c. mod), erau (v. cop.) a se duce (infinit. — c.c. scop), sînt (pred. v.);
— *expresii verb.* = am făcut cuvînt (pred. v.);
i) *verbe* = jelui-m-aș, jelui (pred. v.); n-am (pred. v.);
j) *verbe* = veniți, să v-adunați, să uniți, să munciți, să lucrați, cîștigați (pred. v.);
k) *verbe* = îmbracă, ai, apucă, îi ajunge (vei), ai să dai (vei da), sai, ia, vrea (vei) = pred. v. (viitor parțial — omonim cu prez. conj.);
— *locuț. verb.* = am pus la cale (pred. v.);
l) *verbe* — merse (pred. v.);
— *locuț. verb.* = nu pierdu nădejdea (pred. v.);
m) *verbe* = să am cînd spune (pred. v.); (construcție cu auxiliarul de modalitate a avea);
— *expresie verb.* = ia la pornit (pred. v.);
n) *verbe* = am fost amăgit (pred. v., diat. pas.), nu se întîmpla, s-a întîmplat (pred. v.);
— *expresii verb.* = nu-mi pare rău, nu scotea în cale (pred. v.);
o) *verbe* = coborî (pred. v.), alunecînd (ger. — c. c. mod);

2. (...)

a) *conj. I* = a ploua, a se mira, a mînca, a ruga, a aduna, a cîștiga, a îmbrăca, a apuca, a da, a se întîmpla, a aluneca;
b) *conj. a II-a* = a bea, a vedea, a avea, a vrea, a cădea;
c) *conj. a III-a* = a drege, a face, a arde, a ninge, a rămîne, a se duce, a ajunge, a merge, a spune;
d) *conj. a IV-a* = a muri, a zori, a fi, a încremeni, a veni, a îngădui, a sui, a se jelui, a uni, a munci, a sări, a amăgi, a coborî.

3. (...)

Diatezele (activă, pasivă, reflexivă)

1. *activă* = Din văi tu *vezi* amurgul
Spre culmi, înaintînd

(G. Coșbuc)

Un drum alb, mai sus de Armadia, *trece* rîul peste podul bătrîn de lemn.

(Liviu Rebreanu, *Răscoala*)

2. *pasivă* = Mai multe lighioane locuind într-o vale, *erau* des *vizitate* de-un iute rîu vecin.

(Gr. Alexandrescu)

...De dînsa despotismul *silit e* să se-ascundă.

(Al. Macedonski)

3. *reflexivă* — subiectul participă intens la acțiune :

a) *reflexiv dinamic* — *Îmi închipui* cît de greu a fost pentru înaintașii noștri.

Toți *ne gîndim* la patrie și la părinți.

Iese luna din brădet
Și *se-nalță*-ncet — încet.

(G. Coșbuc)

b) *reflexiv impersonal*

Se cunoaște că ai învățat lecția.

Se cuvine să respectăm pe cei bătrîni.

4. (...)

E bine să ai o ocupație plăcută și utilă.

Este ușor să înveți prin conversație o limbă străină.

E posibil să cunoaștem viitorul.

5. (...) — *a usca, a lua, a da.*

a) *verbul a usca*

Indicativ (prezent)	Conjunctiv (prezent)	Imperativ (pozitiv)
usuc	să usuc	usucă (tu)
usuci	să usuci	uscați (voi)
usucă	să usuce	
uscăm	să uscăm	
uscați	să uscați	
usucă	să usuce	

b) *Verbul a lua*

Indicativ			
prezent	*imperfect*	*perfectul simplu*	*mai mult ca perfectul*
iau	luam	luai	luasem
iei	luai	luași	luaseși
ia	lua	luă	luase
luăm	luam	luarăm	luaserăm
luați	luați	luarăți	luaserăți
iau	luau	luară	luaseră

Conjunctiv (prezent)
să iau
să iei
să ia
să luăm
să luați
să ia

Imperativ		
(pozitiv)	—	(negativ)
ia		nu lua
luați		nu luați

c) *Verbul a da*

Indicativ			
prezent	*imperfect*	*perfectul simplu*	*mai mult ca perfectul*
dau	dădeam	dădui	dădusem
dai	dădeai	dăduși	dăduseși
dă	dădea	dădu	dăduse
dăm	dădeam	dădurăm	dăduserăm
dați	dădeați	dădurăți	dăduserăți
dau	dădeau	dădură	dăduseră

Conjunctiv (prezent)	Imperativ pozitiv	— negativ
să dau	dă	nu da
să dai		
să dea	dați	nu dați
să dăm		
să dați		
să dea		

6. (...) = *verbul*, dacă e copulativ, auxiliar sau impersonal, predicativ sau nepredicativ, tranzitiv sau intranzitiv, conjugarea, diateza, modul, timpul, numărul, persoana, funcția.

a) *văzui* = v. pred., tranz., a II-a, act., indic., perf. s., sg., I, pred. v. ;
nu folosii = v. pred., tranz., a IV-a, act., indic., perf. s., sg., I, pred. v., forma negat. ;
mă făcui = v. nepredic., intranz., a III-a, reflex. indic., perf. s., sg., I, predic. ;
coborîi = v. predic.· intranz., a IV-a, act., indic., perf. s., sg., I, pred. v. ;
făcui = v. pred., tranz., a III-a, act., indic., perf. s., sg., I, pred. v. ;
încape = v. pred., intranz., a II-a, act., indic., prez., sg. a III-a, pred. v.

b) *începe* = v. predic., intranz., a III-a, act., indic. prez., sg., a III-a, pred. v. ;
a sforăi = v. predic., intranz., a IV-a, act., infinit., prez., n. pred. ;
a sări = (idem) ;
a da (înapoi) = v. predic., tranz., I, act., infinit., prez., n. pred.

c) *a fi trăind* = v. predic., intranz., a IV-a, act., prezumtiv (concesiv) prez.
n-a fi trăind = forma negat. (vezi lit. c).

d) *se prind* = v. predic., tranzit., a III-a, reflex. (reciproc), indic., pl. a III-a, pred. v. ;
se desprind = idem ;
se adună = idem, dar conjug. a I ;
se întind = idem, dar conjug. a III-a.

e) *duce-m-aș* = v. predic., tranz., a III-a, act., cu pron. în Ac. condiț., prez., sg., I, pred. v. ;
să nu ajungă = v. predic., tranz., a III-a, act., conjunct (forma negat.), prez., sg. III, pred. v. ;

f) *a judeca* = v. nepredic., tranz., I, act., infinit., prez., c. c. scop ;
a prețui = idem, dar conjug. a IV-a ;
trebuie = v. impers. și unipersonal, predic. (e necesar), intranz., act., indic., prez., pred. v. ;
a cunoaște = v. nepredic., tranzit., a III-a, act., infinit., prez., subiect. ;
a scris = v. predic., tranzit., a III-a, act., indic., perf. comp., sg., a III-a, pred. v.

g) *văzîndu-se* = v. nepredic., tranz., a II-a, reflex., ger., c. c. cauză ;
trădat = v. predic., tranzit., I., act., particip., element predicativ suplimentar ;
neputînd = v. nepredic., tranz., a II-a, act., ger., prez., negat., c.c. cauză ;
a se rezema = v. nepredic., tranz., I, reflex., infinit., prez., c. dir. ;
cătînd = v. nepredic., tranz., I, act. ger., c. c. cauză ;

se temu = v. predic., intranz., a III-a, reflex., indic., perf. s., sg., a III-a, pred. v.;
a nu pierde = v. nepredic., a III-a, act., infinit. (forma negat.) prez., c. indir.;
dobîndit = v. nepredic., tranz., a IV-a, act., particip., cu val. de adj., atrib. verbal;
cîştigată = idem, dar conjug. I;
a nu cădea = v. nepredic. intranz., a II-a, act., infinit prez., c. indir.;
a fi zdrobit = v. predic., tranz., a IV-a, pasivă, infinit. pasiv, c. indir.;
va rămînea = v. predic., intranz., a II-a, act., indic., viitor I, sg. a III-a, pred. v.;

h) *îndrăzneşte* = v. predic., tranz., a IV-a, act., indic., prez., sg., a III-a, pred. v.;
să se întoarcă = v. predic., tranzit., a III-a, reflex., conjunct., prez., sg., a III-a, pred. v.;
a veni — n-o veni = v. predic., intranz., a IV-a, act., indic., viitor, formă pop., sg., a III-a, pred. v; „n-o veni" = forma negat., are sens dubitativ.

i) *ai* = v. predic., tranz., a II-a, act., indic., prez., sg. a II-a, pred. v.;
oi fi avînd = v. predic., tranzit., a II-a, act., prezumtiv. prez., I, pred. v.;
nu cunosc = v. predic., tranzit., a III-a, act., indic., prez., sg., formă negat., I, pred. v.

j) *creştea* = v.predic., tranzit., a III-a, act., indic., imperf., sg., a III-a, pred. v.;
se ridica = v. predic., tranzit., I, reflex., indic., imperf., sg., a III-a, pred. v.;
se umplea = idem, dar conjug. a III-a, diat. reflex.;
cădea = idem, dar intranzit.;
se revărsa = idem, dar conjug. I, diat. reflex.;
se rostogolea = idem, dar. conjug. a IV-a, tranzit.

k) *o să facă* = v. predic., tranzit., a III-a, act., viitor parțial, omonim cu prez. conjunct. cu val. de viitor, sg., a III-a, pred. v.;
a făcut = idem, dar nu viitor, ci perf. comp., indic;
o să se mişte = vezi lit. k, dar diat. reflex., conjug. I;
o să privească = vezi lit. k, dar conjug. a IV-a;
o să audă = idem, cu „*o să privească*";
cîntate = v. nepredic., tranzit., I, act., particip., atrib. verbal;
o să plece = v. predic., intranz., I, act., prez., conj., cu val. de viitor, sg., a III-a, pred. v.;
obosit = v. nepredic., tranzit., a IV-a, act., particip., elem. pred. supl.

l) *zice* = v. predic., tranz., a III-a, act., indic., prez., sg., a III-a, pred. v.;
o fi zicînd = vezi „*o fi avînd*" (lit. i);
spune = v. pred., tranz., a III-a, act., indic., prez., sg., a III-a, pred. v.

m) *voi fi făcut* = v. predic., tranzit., a III-a, act., prezumtiv, perf., sg., I, pred. v.;
nu-i vorbă = expresie cu valoare predicativă (element de predicaţie), prop. incidentă;

nu știe = v. predic., tranz., a IV-a, act., indic., (forma negat.), prez., sg., a III-a, pred. v.

n) *tresări* = v. predic., intranz., a IV-a, act., indic., perf. s., sg., a III-a, pred. v. ;
speriat = v. nepredic., tranz., I, act., particip., elem. pred. supl. ;
privi = v. predic., tranz., a IV-a, act., indic., perf. s., sg., a III-a, pred. v. ;
fi voi = v. copulativ (cu „ce" = pred. n.), nepredic., intranz., a IV-a, indic., viitor I, sg., forma inversă, sinonim cu a se face, a deveni ;
m-oi întoarce = v. predic., tranz., a III-a reflex., indic., viitor, forma pop., sg., I, pred. v.

7. (...)
sufăr, acopăr, invocă, convoacă, scriem, scrieți, aprind, țin, fii atent, creez, înoată, trebuie să învățăm.

VII. *ADVERBUL*

1. (...)
Adv. sau locuț. adv., clasificarea : după formă : simplu, compus ; *după circumstanță :* loc, timp, mod, scop ; *după origine și proveniență :* primare — (moștenite), împrumutate, create : prin derivare, compunere, cu aceeași formă ca partea de vorbire de la care provin ; *gradul de comparație :* pozitiv, comparativ, superlativ ; *funcția* în prop.

a) *deodată* = adv. compus, timp, compunere, c. c. de timp ;
rece = adv. simplu, mod, primar, pozit., c. c. de mod ;
de departe = adv., loc., primar, pozitiv, c. c. de loc ;
din cînd în cînd = loc. adv., timp, compunere, c. c. de timp ;
mereu = adv. simplu, mod, primar, c. c. de mod ;
înainte = adv., simplu, loc., primar., c. c. de loc.

b) *tîrîș-grăpiș* = locuțiune adverbială, c. c. de mod.

c) *azi-dimineață* = adv. compus (adv.+subst.), timp., c. c. de timp ;
neavînd = verb la gerunziu, c. c. de cauză ;
acolo = adv. primar, c. c. de loc ;
cînd = adv. relat., simplu, timp, din adv., conj. subord. ;
mai bine = adv. simplu, mod, primar, compar. sup., c. c. de mod ;
(pe) jos = adv. simplu, loc, primar, pozitiv, c. c. de loc.

d) *acum* = adv. simplu, timp, primar., c. c. de timp ;
sus = adv. simplu, loc, primar, pozitiv, c. c. de loc.

e) *ieri* = adv. simplu, de timp, primar, c. c. de timp ;
acum = repetiție., timp, c. c. de timp.

f) *așa* = adv. simplu, mod, primar, n. predic. ;
bine = adv. simplu, mod, primar, pozitiv, c. c. de mod ;
foarte bine = adv. simplu, mod, primar, superl. abs., c. c. de mod.

g) *(tot) mai tare* = adv. simplu, mod, primar, comp. super., c. c. mod, (sugerează intensitatea acțiunii prin adv. „*tot*") ;
mai aproape = adv. simplu, loc, primar, comp. sup., c. c. de loc, sugerează gradația intensivă.

h) *demult* = adv. timp, compunere, pozit., c. c. de timp ;
departe = adv. loc, primar, c. c. de loc ; cu reluarea celui de-al doilea element la superlativ absolut, adv. de mod ;

acolo = vezi lit. c;
unde = adv. relat. cu val. de conj. subord.

2. (...)
a) Strămoşii noştri s-au luptat *voiniceşte* pentru apărarea patriei.
— A discutat cu mine *prieteneşte*.
b) A urcat *tîriş* dealul cel mare şi abrupt.
Mergea *tupiliş* pentru a nu fi văzut.

3. (...)
ziua, noaptea, întreit, înăbuşit, ce.

4. (...)
a) mai tare, mai puţin tare, tot atît de tare, cel mai tare, foarte tare.
b) mai repede, mai puţin repede, tot atît de repede, cel mai repede, foarte repede.

5. (...)
acum, aici, aseară, mîine, cîte, cam, dincolo, chiar, oricum, adică.

6. (...)
Negreşit că s-ar fi oprit aici şi ar fi petrecut o viaţă liniştită şi dulce.

(N. Filimon)

Probabil că după ce au observat din deal aceste oglinzi miraculoase tîrgoveţii au socotit că n-ar fi rău să sape fîntîni.

(M. Sadoveanu — *Locul unde nu s-a întîmplat nimic*)

Fără îndoială că era ascuns în vreo văgăună de sub coasta dealului.

(Al. Cazaban)

7. (...)
Nici mai bine, *nici* mai rău, ca pentru cumătru.

(I. Creangă)

De-aş avea *şi* eu o floare...

(M. Eminescu — *Poezii*)

Să mergem *dar* acolo unde ne aşteaptă prietenii noştri.
Şi *iar* venea la noi şi *iar* pleca de la noi.

8. (...)
Îndrăzniră cîţiva a înainta pînă la locul *unde* fusese tabăra românească.

(N. Bălcescu)

Dascălul învaţă pe copii *cum* să vorbească, *cum* să se poarte, *cum* să înţeleagă lucrurile.

(I. Creangă)

Cînd soarele se apleacă spre apus... farmecul tainic al singurătăţii creşte.

(Al. Odobescu)

Fiecare să meargă *încotro* vede cu ochii şi *încotro* crede că va fi mai bine.

9. (...)
a) *cantitatea* = *Mult* trăieşti, *multe* auzi, *mult* umbli, *multe* vezi.

(Anton Pann)

Observa *totul*, cugeta *mult* și vorbea *puțin*.

(Al. Vlahuță — *În viltoare*)

b) *comparația* — Pămîntul e mai mare *decît* Luna.

c) *durata* — După ce terminăm de citit o lucrare, să o citim *încă* o dată.

d) *negația* — — Încă o dată vă întreb, vă închinați ori ba ?
— *Ba*.

(C. Negruzzi)

e) *afirmația* — — Dar nu s-au mirat de dumneata ?
— *Da, ba bine că nu !*

(I. A. Bassarabescu)

f) *îndoiala* — O voce umblă-n crucea nopții, *poate*-o șoaptă
Parcă-o aud și *parcă* nu...

(T. Arghezi)

g) *restricția* — Crîmpeie, *măcar*, dintr-o vastă vioară cu corzile vii.

(Cicerone Teodorescu)

h) *proximitatea* — Era *cît pe ce* să cadă în groapă.

i) *explicația* — Ce *adică*, noi nu știm, nu vedem, orbi sîntem ?

(I. L. Caragiale — *Nuvele și povestiri*)

Iară verii, *adică* feciorii craiului și fetele împăratului, nu se văzuse niciodată.

(I. Creangă)

j) *concluzia* — Se vede *deci* că nu orice inovație trebuie combătută din principiu...

(Al. Graur — *Lingvistica pe înțelesul tuturor*)

k) *concesia* — După atîta întîrziere, a venit *totuși* primăvara.

l) *sublinierea* — Și *unde* nu s-au așternut pe mîncate și pe băute, veselindu-se împreună.

(I. Creangă)

10. (...)
numaidecît, oarecum, deloc, într-adevăr, astă-vară, după-masă, altădată, odată, cîte o dată, cîteodată, niciodată, decît, de cît, în cît (timp), încît (părea), nu mai (vrea), numai (la noi).

VIII. *PREPOZIȚIA*

1. (...)

a) *simple* — în, pe, prin, la, de, din, după, cu, la, sub, între, către.

b) *compuse* — de peste, pînă în, de din, dinspre, pînă la, de la.

c) *locuțiuni prepoziționale* — în fața, de-a lungul, în urma, pe deasupra.

2. (...)

a, asupra, (în) contra, cu, de, de către, de la, despre, din, dinspre, dintre, drept, după, fără, în, înde, înspre, între, întru, la, lîngă, pe, pe la, pe lîngă, pentru, peste, pînă, prin, printre, printru, spre, sub.

3. (...)

înaintea, dinaintea, îndărătul, împotriva, datorită, conform, contrar, cît (casa), decît (noi), ca (oricine), ca (mine), decît (tine), grație, mulțumită.

4. (...)

a) *genitiv* = asupra, deasupra, înaintea, dinaintea, în fața, din partea, în urma, de-a lungul, în spatele, pe dinafara, dedesubtul, de-a latul.

b) *dativ* = grație, mulțumită, datorită, potrivit, conform, contrar.

5. (...)

a) *subst.+prep.* = în fața, în spatele, în urma, în privința, din pricina, față de, în loc de, din cauză de.

b) *adv.+prep.* = împreună cu, în afară de, în jos de, în afara, pe dinafara.

c) *(de origine) adj.+prep.* = potrivit cu, relativ cu.

6. (...)

Grație înțelegerii colectivului a fost rezolvată și problema locuințelor pentru tinerii muncitori.

Mulțumită ajutorului primit și-a îndreptat multe din lipsurile sale.

Datorită muncii, a fost promovat într-un post de conducere.

În urma războiului, mulți viteji s-arată.

(folclor)

Înaintea noastră se află viitorul fericit al patriei.

Contrar obiceiului, a întîrziat la repetiție.

Producția globală din acest an a fost îndeplinită *conform* planului.

7. (...)

Cană de lut, ciorbă de perișoare, oțet de vin, strung din import.

8. (...)

sufăr de inimă, de încălțăminte, cu fratele său, de el, de noi, de către profesor, de așteptare, din lemn, din import, de miel, de pasăre, din aceștia, de matematică, la pian, despre voi, pe ușa, de pe catedră.

IX. *CONJUNCȚIA*

1. (...)

a) *Conjuncții propriu-zise :*

— *simple* = dar, însă, ci, iar, fie, or, ori, sau, nici, să, că, dacă, de, și ;

— *compuse* = decît, încît, ca să, precum, ci și, cum că, dar și, de să, fie că, încît să, ori că, și cu, căci, deoarece, deși, fiindcă.

b) *Provenite din alte părți de vorbire :*

— *adv. relative* = unde, cînd, cum, încotro, cît ;

— *alte adv. și locuț. adv.* = așadar, de aceea, drept aceea, pentru aceea, prin urmare, în consecință, în concluzie, în schimb, doar, pasămite, parcă ;
— *pron. relative* = cine, care, ce ;
— *pron. nehot.* = orice, oricare, oricît, oricine, oricum ;
— *prep. și locuț. prep.* = cum, împreună cu, fără (de).

2. (...)
a) *copulative* = și, nici, iar, ci, precum și, nu numai, cum și, ci și ;
b) *adversative* = dar, însă, ci, iar, în schimb, numai că ;
c) *disjunctive* = ori, sau, fie (plus corelativele) vezi pct. 4 ;
d) *conclusive* = deci, așadar, prin urmare, de aceea, în concluzie, care va să zică.

3. (...)
a) *subiective, predicative, atributive, c. dir., c. indir.* = să, că, dacă, de, ca să ;
b) *de loc* = unde, de unde, pînă unde, încotro, dincotro, de oriunde, pe oriunde, de pe unde, oriîncotro ;
c) *de timp* = cînd, de cînd, pînă cînd, în timp ce, cîtă vreme, imediat ce, pînă, pînă să, ori de cîte ori, pe măsură ce ;
d) *de cauză* = căci, deoarece, din pricină că, din cauză că, întrucît, pentru că ;
e) *de scop* = ca să, pentru ca să, să ;
f) *de mod* = cum, după cum, precum, ca și cum, fără să, după cît, ca și cînd, de parcă, cum și, în ce chip, față de cît ;
g) *de consecuție* = așa că, încît, de, încît să ;
h) *de condiție* = dacă, de, în caz că ;
i) *de concesie* = deși, dacă, chiar dacă, nici dacă, măcar că, măcar de, măcar să, chiar să, nici să, nici de, chit că, cu toate că ;
j) *de opoziție* = în loc să, fără (ca) să, în loc ca, decît să ;
k) *de cumulare* = după ce, după ce că, în afară că, pe lîngă că, plus că ;
l) *de instrument* = de ;
m) *de relație* = de ;
n) *de excepție* = decît (că), decît să, în afară că, afară numai.

4. (...)
a) *în coordonare* = aici . . . aici, nici . . . nici, ori . . . ori, sau . . . sau, fie . . . fie, cînd . . . cînd, acum . . . acum ;
b) *în subordonare* = cu cît . . . cu atît, atît . . . cît, (după) cum . . . (tot) așa, pe cît . . . pe atît, deși . . . totuși, dacă . . . apoi, de cîte ori . . . . . . de atîtea ori, pentru că . . . de aceea.
— Conjuncțiile și locuțiunile din regente sînt adverbe corelative.

5. (...)
a) *coord.* = iar, ci ;
b) *subord.* = că, să, dacă, de, cînd, cum, unde, ca să, cît, decît, cum că, de unde, după ce, încotro, în timp ce, o dată ce, pe cînd, pentru că, pînă să.

6. (...)
a) *copulativă* = Mă înfășurai bine, deschisei portița de la gratii *și* mă culcai pe piatra mare de deasupra.

(M. Eminescu — *Proză literară*)

b) *adversativă* — Obraznicul mănîncă praznicul, *dar* plătește cu obrazul.

(N. Iorga — *Cugetări)*

c) *disjunctivă* — *Ori* părerea mă înșală, *ori* s-a stricat vremea...

(I. Creangă)

d) *conclusivă* — Să rîdă *deci* astăzi de mine amarul...

(L. Blaga — *Poezii)*

7. (...)

a) *subiectivă* — Bineînțeles *că* orice operă literară în proză..., e și critică socială.

(G. Ibrăileanu)

b) *predicativă* — Treaba lui era *să* adune snopii și *să*-i așeze în cruci bine încheiate.

(I. Slavici — *Nuvele)*

c) *atributivă* — Iese liniștea din munte
Unde locul i-a fost strîmt.

(L. Blaga — *Poezii)*

d) *c. directă* — Fluierul meu să spună
Cît de mîndru-i pe la noi

(folclor)

e) *c. indirectă* — *Cu cine* trăiești să nu te tîrguiești.

(folclor)

f) *circ. de loc* — *Unde* ard lumînări sînt pete de ceară, *unde* ard lămpi sînt pete de untdelemn.

(Goethe)

g) *de timp* — *Cînd* soarele se apleacă spre apus... farmecul tainic al singurătății crește.

(Al. Odobescu)

h) *de cauză* — *Fiindcă* eram nerăbdător..., m-am dus și după prînz la școală.

(I. Slavici — *Nuvele)*

i) *de scop* — *Ca să*-l aud mai bine mi-am lipit de glie urechea îndoielnic și supus.

(L. Blaga — *Poezii)*

j) *de mod* — Se depărta cu pași grăbiți, *ca și cînd* s-ar ști urmărit de cineva.

(I. Slavici — *Nuvele)*

k) *instrum.* — Îi mai trîntiră în cap și *cu ce* au apucat.

(I. Creangă)

l) *de relație* = Să-ncercăm vinul *de*-i bun.
m) *de concesie* = Așa o să facem, *deși* ai și tu toată dreptatea.

(I. Slavici — *Nuvele*)

n) *de condiție* = Dacă lumina ar cînta
Vărsîndu-și puzderia,
Noi am vedea cum cîntecul
Consumă materia.

(L. Blaga — *Poezii*)

o) *de consecuție* = Rezonanța era atît de mare, *încît* ecourile comentau bătăile esențiale.

(G. Călinescu — *Bietul Ioanide*)

p) *opozit.* = *În loc să* intre în vizunie, fumul se împrăștia în toate părțile.

(N. Gane)

r) *cumulativ* = *Pe lîngă că* dau naștere la cheltuieli..., mai sînt și izvoarele unor sume de întîmplări nenorocite.

(Al. Macedonski)

s) *de excepție* = Își făceau cu sfințenie datoria, *fără să* aibă cunoștință de binele ce făceau țării.

(I. Ghica)

8. (...)

Sau noi, sau ei. Nici alb, nici negru. Avea și fete, și băieți. Ori azi, ori mîine, ori poimîine etc. Fie galben, fie roșu. Ba acolo, ba dincolo. Cînd vesel, cînd trist. Nici nu rîzi, nici nu zîmbești. Sau vede tot, sau nu vede nimic. Și noi vrem pace, și ei vor pace. Or vii, ori nu vii. Fie că are, fie că n-are. Aci se coboară, aci se ridică. Cînd știe, cînd nu știe.

9. (...)

și (luminează), dar (nu am timp), iar (eu...), să (învățăm), că (ați fost), ca (un cunoscător).

X. *INTERJECȚIA*

1. (...)

a) *propriu-zise* = vai !, ah !, of !, măi !, haiti !, a !, ha-ha !, aferim !, salve !, ura ! auleo !, ira !, ehe !, sîc !, ho !, nea !, iaca !, hm !, bre !

b) *din alte părți de vorbire* = înainte !, liniște !, foc !

c) *onomatopee* = hap-ciu !, sfor !, ham !, miau !, mîr !, buf !, clanț !, clap !, vîj !, trosc !, hor !, piu !, fîș !, zdronc !, plici !

2. (...)

a) *Care exprimă stări sufletești sau redau sunetele caracteristice senzației de durere* = au !, vai !, uf !, ah !, of !, brr !, bruh !, halal !, ei !, ptiu !, a !, auleo !, de !, hm !, aha !, ehe !

b) *care exprimă manifestarea unei voinţe sau dorinţe* = na !, hăi !, ho !, pis !, nea !, ptru !, ţibă !, iaca !, ian !, aferim !, ura !

c) *onomatopee (reproduc sunete şi zgomote)* = trosc !, miau !, gogîlţ !, groh !, mac !, oac !, piu !, boc !, pac !, pleosc !, paf !, fîş !, vîj !, zbîrr !, prr !, teleap !, zdronc !, tronca-tronca !

3. (...) = *Interjecţia, ce exprimă, funcţia.*

a) *hop !* onomatopee, pred. v., — *zdup !* (idem) ;
b) *hai !* exprimarea voinţei, pred. ;
c) *ia !* (vezi hai !) ;
d) *ei, ei* = val. de adverb (atunci, priveşte) sinonim cu *„iaca“ !*, pred. v. ;
e) *iaca !* (vezi *hai !*), *mor, mor, mor* (a face) = onomat., nume pred. ;
f) *teleap-teleap* = onomat., c. c. de mod ;
g) *zbîrr !* = onomat., pred. v. ;
h) *ah !* = stare sufletească, fără funcţie ; (vezi *iaca !*) ;
i) *păcatele mele !* = locuţ. interj. ; stare sufletească, fără funcţie ;
j) *pac, paf* = onomatopee, pred. verbale ;
k) *ai !* = adv. forma populară pentru da ! ; ei ! = vezi 3/d.
   iaca ! = manifestarea voinţei, pred. verbal ;
l) *haide* = manifestarea voinţei, pred. v. ; *hopa* = onomatopee, pred. verbal ;
   ţup ! = idem ;
m) *şontic-şontic* = onomatopee, c. c. de mod ;
n) *craţ* = onomatopee, pred. verbal ;
   iaca = manifestarea voinţei, pred. verb. ;
   craţ-craţ ! = onomatopee, pred. verbal ;
   cioc-cioc ! = idem, dar c. c. de mod ;
o) *bravo !* = manifestare a entuziasmului, poate constitui o prop.
   ţţ = onomatopee care exprimă mirarea, uimirea, suspinarea.

4. (...)

a) — *Ptiu ! Marş* de-aici potaie mică !

(I. Al. Brătescu-Voineşti)

— *Tăcere !* Să fiţi cu toţii marturi la o judecată.

(B. P. Haşdeu)

b) Şi nici una, nici două, *haţ !* pe ied de gît.

(I. Creangă)

Băiatul s-a ferit repede în lături şi odată, *bildibic !* şi *zdronc !*

(I. L. Caragiale — *Nuvele şi povestiri*)

5. (...)

a) *subiect* = Se aude alături în livada cu pruni : *„lip-lip ! lip-lip !“*.

(I. Al. Brătescu-Voineşti)

b) *nume predicativ* = Era *vai* de cei săraci.

c) *atribut interj.* = Se auzea chemarea depărtată a unei pupeze : *„upupup ! upupup ! upupup !“*.

(I. Al. Brătescu-Voineşti)

d) *complem. dir.* — Dar într-un par era o cioară care tot striga : *crr ! tlă ! tlă ! tlă ! crr !*

(Ibidem)

e) *compl. circ. de mod* — Iar vîntul răsfăţat copil
S-apropie *tiptil-tiptil.*

(G. Coşbuc)

6. (...)

— *Măi,* că rău mai eşti !
— *Bravo !* trăiască ai noştri !
— Începe de la poartă : *cot-cot, cotcodac !*

(I. Creangă)

— Spînul face *tranc !* capacul pe gura fîntînii.

(I. Creangă)

— Îmi cunosc eu norocul !... *hahaha !*

(I. L. Caragiale — *Nuvele şi povestiri*)

— *Aoleu !* la bună gazdă avusei noroc să pic.

(Ibidem)

— Îmi placi foarte mult... *Halal* să-ţi fie !

(Ibidem)

— Bubico : *Ham !*
— Să te mănînce Bismark..., craiule !
— *Ham ! Ham !*

(I. L. Caragiale — *Momente şi schiţe*)

— Sst ! făcu Simion către Felix, cu degetul la gură.

(G. Călinescu — *Enigma Otiliei*)

XI. *EXERCIŢII RECAPITULATIVE LA PARTEA DE MORFOLOGIE*

1 (...)

a) *Zările, de farmec pline, / strălucesc în luminiş ;*

zările (subst., subiect), *(de) farmec* (substantiv, c. indir.), *pline* (adj., atrib. adj.), *strălucesc* (verb, pred. v.), *(în) luminiş* (subst., c. c. de loc).

b) *Zboară mierlele-n tufiş.*

zboară (verb, pred. v.), *mierlele* (subst., subiect), *-n tufiş* (subst., c. c. de loc).

c) *Şi din codri noaptea vine / pe furiş.*

şi (conj. coord.), *din codri* (subst., c. c. de loc), *noaptea* (subst., subiect), *vine* (verb, pred. v.), *pe furiş* (locuţ. adv., c. c. de mod).

2. (...)
a) *Care cu poveri de muncă / vin încet și scîrțiind ;*
care = subst. com., simplu, neutru, pl., N., subiect, neart., declin. a II-a ;
(cu) poveri = subst., com., simplu, fem., pl., Ac., atrib. subst. prep., neart., declin. I ;
(de) muncă = idem, dar nr. sing. ;
vin = verb, intranz., predic., act., a IV-a, indic., prez., pers. a III-a, pl., pred. v. ;
încet = adv. mod., simplu, primar, pozit., c. c. de mod ;
și = conj. coord. cop., simplă ;
scîrțiind = verb, intranz., conj. a IV-a, act. ger. cu val. de adv., c. c. de mod.
b) *Turmele s-aud mugind.*
turmele = subst., com. simplu, fem., pl., N., subiect art. cu „*le*" hot. pr.-zis, enclit., declin. I.
s-aud = verb reflex. pasiv., tranz., conj. a IV-a, indic., prez., pers. a III-a, pl., pred. v. ;
mugind = verb, intranz., nepred., act., conj. a IV-a, ger., elem. pred. supl.
c) *Și flăcăii vin pe luncă / Hăulind.*
și = conj., simplă, coord. cop. ;
flăcăii = subst., com., simplu, masc., pl., N., subiect, artic. cu „i", hot. pr.-zis, enclit., declin. a III-a ;
vin = (vezi lit. a) ;
(pe) luncă = subst. com., simplu, fem., sing., Ac., c. c. de loc, neartic., declin. I ;
hăulind = verb nepred., tranz., act., ger., elem. pred. supl.

3. (...)
a) *Unii-l iau grăbit la vale.*
unii = pron. nehot., masc., pl., N., subiect ;
l = pron. pers., forma neacc., Ac., sg., a III-a, masc., c. dir. ;
iau la vale = locuț. verb., pred. v. ;
grăbit = verb., nepred., tranz., particip., c. c. de mod.
b) *Alții-n glumă parte-i țin*
alții = pron. nehot., masc., pl., N., subiect ;
(-n) glumă = locuț. adv., c. c. de mod ;
țin parte = locuț. verb., pred. v. ;
i = pron. pers., masc., neacc., pers. a III-a, sing., c. indir.

4. (...)
Românul = subst., subiect ; *venea* = verb. pred. v. ; *singur* = adj. element predicativ suplimentar ; c. c. de mod ; *pe drumul* = subst., c. c. de loc ; *plin* = adj., atrib. adj. ; *de soare* = subst., c indir. ; *cînd* = adv. relat. cu val. temporală ; *iată* = interj. de adresare, exprimă ideea de surpriză plăcută, cu val. verbală, pred. v. ; *aude* = verb, pred. v. ; *fanfare* = subst., c. dir. ; *sunătoare* = adj., atrib. adj. ; *și* = conj. coord. cop. ; *vede* = verb, pred. v. ; *nu departe* = adv. de loc, c. c. de loc, precedat de adv. de negație „nu", indică aproximația ; *în fața lui* = pron. pers., precedat de locuț. prep., „*în fața*", c. c. de loc ; *venind* = verb, elem. pred. supl. ; *un corp* = subst., subiect ; *(de) oaste* = subst., atrib. subst. prep. ; *mîndră* = adj. atrib. adj. ; *(în) aur* = subst., compl. indir. ; *strălucind* = verb, ger., atribut verbal. *Erau* = verb, pred. v. (se aflau) ; *trei* = numeral, atrib. adj. ;

batalioane = subst., subiect ; *de gardă* = subst., atrib. subst. prep. ; *împărătească* = adj., atrib. adj. ; *mergînd* = verb, atrib. verbal ; *voios* = = adv., c. c. de mod ; *la Plevna* = subst., c. c. de loc ; *cu dor* = locuț. adv., c. c. de mod ; *s(ă) cucerească* = verb, pred. v. ; *o* = pron. pers., c. dir.

5. (...)

a) *Bolta și-a cernut năframa / Ca o mamă întristată.*

Bolta = subst., com., simplu, fem., sing., N., subiect, artic. cu „a", hot. pr.-zis, enclitic, declin. I ;

și = pron. reflex., forma neacc., D., compl. indir.

-a cernut = verb, tranz., conjug. a III-a, reflex., indic., perfect compus, sing. a III-a, pred. v. ;

năframa = subst., com., simplu, fem., sing., Ac., c. dir., artic. cu „a", hot. pr.-zis, enclit., declin. I ;

ca o mamă = subst. com., simplu, fem., sing., Ac., c. c. mod, precedat de adv., „ca", artic., cu „o", nehot., proclit., declin. I ;

întristată = adj. (din particip.), atrib. adj.

b) *Floarea soarelui pe cîmpuri.*
Pleacă fruntea-ngîndurată.

Floarea-soarelui = subst. com., compus, fem., sg., N., subiect ;

(pe) cîmpuri = subst., com., simplu, neutru, Ac., c. c. de loc, declin. a II-a ;

pleacă fruntea = locuț. verb., pred. v. (plec capul = a înclina) ;

'ngîndurată = adj. pr.-zis, variabil, două term., gradul pozitiv, elem. pred. supl.

c) *Zarea-și picură argintul / Pe ovezele de aur.*

Zarea = subst., com., simplu, fem., sing., N., subiect, artic. cu „a", hot. pr.-zis, enclit., declin a III-a ;

(î)și = pron. reflex., forma neacc., dativ, c. indir. ;

picură = verb, tranz., predic., conjug. I, activă, indic., prezent, pers. a III-a, sg., pred. v. ;

argintul = subst. (metaforă), com., simplu, neutru, Ac., c. dir., artic. cu „l", hot., pr.-zis, enclit., declin a II-a ;

(Pe) ovezele = subst. com., simplu, pl., Ac., c. c. de loc, artic. cu „le", hot., pr.-zis, enclit., declin. a II-a ;

de aur = subst. com., simplu, (epitet), numai formă de sing., Ac., atrib. subst. prep.

d) *Ostenit din aripi bate, / Ca un vis pribeag un graur.*

Ostenit = verb, particip., elem. pred. supl. ;

din aripi = subst. com., simplu, fem., pl., Ac., c. c. instrum., neart., declin. I ;

bate = verb, tranz., predic., conjug. a III-a, act., indic., prez., pers. a III-a, sing., pred. v. ;

ca un vis = subst. com., simplu, neutru, sg., Ac., c. c. de mod precedat de adv., „ca", artic. cu „un", nehot., proclit., declin. a II-a ;

pribeag = adj. pr.-zis, variabil, două termin., (epitet). Se acordă cu „vis", neartic. ;

un graur = subst. com., simplu, epicen, (numai masc.), sg. N., subiect, artic. cu „un", nehot. proclit., declin. a II-a.

6. (...)

a) *Deși avea destui slujbași foarte pricepuți și harnici.*

Deși — conj. simplă, subord., concesivă ;

avea — verb, predic., tranzit., conjug. a II-a, act., indic., imperfect, pers. a III-a, sing., pred. v. ;

destui — adj., se acordă în gen și număr cu substantivul „slujbași", sugerează cantitatea, atrib. adj. ;

slujbași — subst., com., simplu, masc., pl., Ac., c. dir., neart., declin. a II-a ;

foarte pricepuți și harnici — adj., pr.-zise, variabile, două termin. Se acordă cu subst., *slujbași*", grad. superl. abs., atrib., adj.

b) *Tot voia.*

Tot — adv. de mod (continuitatea), c. c. de mod ;

voia — verb predic., tranz., conjug. a IV-a (a voi), diat. act., indic., imperf., pers. a III-a, sing., pred. v.

c) *Să cunoască el singur.*

Să cunoască — verb, predic., tranzit., conjug. a III-a, diat. act., conjunct. prez., pers a III-a sing., pred. v. ;

el — pron. pers., a III-a, masc., sing., N., subiect ;

singur — adj. de întărire (echivalent lui „*însuși*"), atrib. adj.

7. (...)

a) *Lăsai cerul în pace..., razele de soare..., vîntul amăgitor..., florile însetate.*

Lăsai în pace — expresie verbală, pred. v. ;

cerul — subst., com., simplu, neutru, sing., Ac., c. dir. artic. cu „l", hot. pr.-zis, enclit., declin. a II-a ;

razele — subst. com., simplu, fem., pl., Ac., c. dir., artic. cu „le", hot., pr.-zis, enclit., declin. I ;

(de) soare — subst., com., simplu, masc., sing., Ac., atrib. subst. prep., neart., declin a III-a ;

vîntul — vezi „*cerul*" ;

amăgitor — adj. pr.-zis, variabil, două termin., se acordă cu subst. „*vîntul*", atrib. adj. ;

florile — vezi „*razele*" ;

însetate — adj. provenit din particip., atrib. adj.

b) *Să-și cearnă azuru-i adînc în picături albastre prin rețeaua deasă și mișcătoare a frunzelor de plop.*

Să cearnă — verb, predic., tranz., conjug., a III-a, reflex., conjunct., prez., pers. a III-a, sing., pred. v. ;

și — pron. reflex, forma neacc., D., c. indir. ;

azuru(l) — subst., com., simplu, neutru, sing., Ac., c. dir., declin. a II-a ;

i — pron. pers., neacc., D., (posesiv), atrib. pron. ;

adînc — adj. pr.-zis, variabil, două termin., pozit. Se acordă cu subst. „*azuru(l)*", atrib. adj. ;

(în) picături — subst. com., simplu, pl., fem., neart. Ac., c. c. de mod, declin. I ;

albastre — vezi „*adînc*" ;

(prin) rețeaua — subst., com., simplu, sing., fem., artic. cu „*a*", hot. pr.-zis, enclit, Ac., c. indir., declin. I ;

deasă și mișcătoare — vezi „adînc" ;

a frunzelor — subst., com., pl., fem., G., atrib. subst., genit., artic. cu art. „*a*" posesiv, genit., proclit., și cu „*lor*", hot., pr.-zis, enclit., declin. I;
(de) plop — subst., com., simplu, masc., sing., Ac., atrib. subst. prep.

c) *Să se topească în tonuri de aur, pe fundul vioriu și depărtat al munților.*

Să se topească — verb pred., tranz., conjug. a IV-a, reflex., conjunct. prez., pers., a III-a, sing., pred. v.;
(în) tonuri — subst., com., simplu, neutru, pl., Ac., c. c. de mod., neart., declin. a II-a;
de aur — subst., com., simplu, (defectiv de plural). — singularia tantum — neart., declin. a II-a, atrib. subst. prep.;
(pe) fundul — subst., com., simplu, sing., neutru, artic. cu „l", hot. pr.-zis, enclit., Ac., c. c. de loc., declin. a II-a;
vioriu — adj., pr.-zis, variabil, două termin, se acordă cu subst. „*fundul*", atrib. adj.;
și — conj. simplă, copulativă coord.;
depărtat — adj. din particip., atrib. adj.;
al munților — subst., com. simplu, masc., neutru, pl., G., articulat cu „*lor*", hot. pr.-zis, enclit., și cu art. „*al*", hot. genit., proclit., atrib. subst., genit., declin. a III-a.

d) *Să sărute florile.*

să sărute — verb., predic., tranz., act., conjug. I, conjunct., prez., pers., a III-a, sing., pred. v.;
florile — subst., com., simplu, fem., pl., Ac., artic., cu „*le*", hot. enclit., c. dir.

e) *Să fugă.*

să fugă — verb, predic., intranz., conjug. a IV-a, act., conjunct. prez., pers. a III-a, sing., pred. v.

f) *Să plece capul.*

să plece — verb predic., tranzit., conj. I, activă, conjunctiv prezent, pers. a III-a sing., pred. verbal;
capul — subst. com., simplu, neutru, compl. direct.

g) *Să plîngă în lacrimi de rouă.*

să plîngă — verb predic., intranz., act., conjug. a III-a, conjunct. prez., pers., a III-a, pl., pred. v.;
(în) lacrimi — subst., com., simplu, fem., pl., Ac., c. c. de mod, neartic., declin. I;
(de) rouă — subst., com., simplu, defectiv de plural, neartic., Ac., atrib. subst. prep., declin. I;

B.

1. (Mama) *sa*: adj. posesiv; *s* — pron. reflex., *a dus* — verb; *la* (vecini) — prep. simplă, indică direcția; *l* — pron. pers.; *a văzut* — verb;
2. *m* — pron. pers., *ai văzut* — verb; *mai* — adv. de mod.
3. *a vedea* — verb, *i* — pron. pers.; *ai* (mei) — art. poses. (G.).
4. *Cei* (buni) — art. demonstr. (adjectival); *ce* — pron. relat., *i* — verb.
5. *s* — pron. reflex., *sau* — conj. coord., disjunctivă.

SINTAXA

I. *PROPOZIŢIA ŞI FRAZA*

(Generalităţi)

1. (...)
1.1. *După scopul comunicării*
a) *Capacitatea de a transmite sau cere informaţii :*
— enunţiative
— interogative
b) *Modalitatea* în care sînt date sau cerute informaţiile :
— propriu-zise
— optative
— dubitative
— potenţiale
— imperative
c) *Calitatea* informaţiei :
— pozitive
— negative
1.2. *După structură* (mod de organizare în ceea ce priveşte funcţia sintactică)
a) neanalizabile
b) analizabile — simple, dezvoltate, monomembre, bimembre, plurimembre, verbale, nominale.
1.3. *După rolul în frază :*
a) — principale
— secundare

2. (...)
Primăvara este un anotimp al anului (propriu-zisă)
Aş merge la munte şi la mare ! (optativă)
Să fie el atît de rău ! ? (dubitativă)
Ce-aţi spune de o plimbare în aer liber ? (potenţială)
Ajută-ţi părinţii şi fraţii ! (imperativă)

3. (...)

a) — Ai văzut întîmplarea ?
— *Aş !*

b) — Cine-i ? întreabă ea în noapte.
— *Eu !*

c) — A venit un băiat.
— Din oraş ?
— *Nu* !

d) — Şi zici că nici tu n-ai văzut ?
— *Nici*.

4. (...)

Soarele străluceşte ; Soarele de vară străluceşte puternic ; Fulgeră ; A intrat în calsă. Noi am intrat în clasă de la ora 7.

5. (...)

Poporul luptă pentru pace.
Cinste fruntaşilor la învăţătură !

6. (...)

Noi hotărîm viitorul nostru. Ne străduim să depăşim planul de producţie. Să nu uităm trecutul ! Nu lăsa treburile de azi pe mîine !

7. (...)

Învăţ ca să ştiu lecţiile. Învăţ *să citesc*.

8. (...) = Vezi textele recapitulative (fraza).

9. (...)

a) — Auzit-aţi ? (interog., simplă, princip.) ;
— Ce-am spus eu ? (interog., dezv., secundară) ;
— Da, mămucă (enunţiativă, pr.-zisă, bimembră, principală) ; ziseră iezii (principală, incidentă).

b) Nu ştiu (enunţ. pr.-zisă, negativă, monomembră, princip.) ; părerea m-a amăgit (enunţ., pr.-zisă, dezv., secundară) ; ori am auzit mai multe glasuri ? (enunţ., dubitat., dezv., sec.).

c) Oare nu cumva nenea Martin a dat raita pe la dumneata pe-acasă ? (enunţ., dubitat., dezv., princip.).

d) Mult mi-e dor (enunţ., pr.-zisă, dezv., princip.) ; şi mult mi-e sete (enunţ., pr.-zisă, dezv., princip.) ;
Să văd frunza-n codru verde (enunţ., optativă, dezv., sec.).

e) — „Cucule, ce mi-ai de spus ? (interog., dezv., princip.) ;
— „La munţi turmele s-au dus (enunţ., pr.-zisă, dezv., princip.) ;

f) — „Ce te legeni, plopule, fără ploaie, fără vînt, cu vîrful tot la pămînt ? (interog., dezv., princip.).

g) Să-l ieu (enunţ., dubit., dezv., princip.) ;
Ori să-i dau drumul (idem) ;
Mă tem (enunţ., pr.-zisă, bimembră (obiectul este inclus), princip.) ;
Că m-oi face de rîs (enunţ., pr.-zisă, secundară).

h) — Hai ! (enunţ., imperat., monomembră, princip.) ; deschideţi cu fuga, dragii mamei, cu fuga ! (enunţ., imperat. dezv., princip.).

i) — Aş ! (enunţ., pr.-zisă, monomembră, princip.) ; răspunse femeia (enunţ., pr.-zisă, bimembr., princip., incidentă) ; nu l-am cunoscut pe răposatul Cănuţă... om sucit (enunţ., pr.-zisă, dezv., princip.).

j) — Mai are alt frate ? (interog., dezv., princip.).

— Nici unul (enunț., pr.-zisă, bimembr., princip., pred. subînțeles).

k) — Am înțeles (enunț., pr.-zisă, bimembră, subiect inclus) ; vorba vine (unitatea propozițională nepredicativă) ; umblați în inspecție (enunț., pr.-zisă, dezv., sec.).

— Ba nu ! (enunț., pr.-zisă, monom., princip.).

l) — Uite, frate Popescule (enunț., pr.-zisă, dezv., princip.) ; să lăsăm chestiile de principiu (enunț., sec., dezv.).

Știi (enunț., pr.-zisă, bimembră (subiect inclus), princip.), de ce am venit la dumneata ? (interog., dezv., sec.).

— Ba ! (enunț., pr.-zisă, negativă, princip.).

m) O singură propoziție (enunț., pr.-zisă, dezv., princip.).

10. (...)

a) $1 \frac{\text{dar}}{\text{adv}} 2 \frac{}{\text{juxt.}} 3 \frac{\text{dar}}{\text{adv.}}$ — 4

b) $1 \frac{\text{ori}}{\text{disj.}} 2$;

c) $1 \frac{\text{ci}}{\text{adv.}} 2$;

d) $1 \frac{\text{ci}}{\text{adv.}} 2 \frac{\text{și}}{\text{cop.}} 3 \frac{\text{și}}{\text{cop.}} 4$

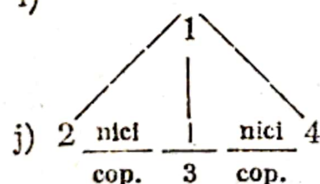
e) $1 \frac{\text{ori}}{\text{disj.}} 2$; 3. indep.

f) $1 \frac{}{\text{juxt.}} 2 \frac{\text{si}}{\text{cop.}} 3$

g) $1 \frac{}{\text{juxt.}} 2$ (Prop. 1—2 conclusive)

h) $1 \frac{\text{dar.}}{\text{adv.}} 2$

i) — Prop. 2—3—4 complet. directe

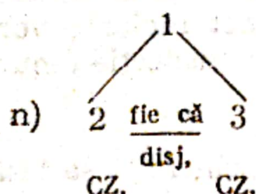
j) 2 $\frac{\text{nici}}{\text{cop.}}$ 3 $\frac{\text{nici}}{\text{cop.}}$ 4

k) 1 P.P. — 2 D. — 3 T. — 4 Indir.

Principala = Așadar, oamenii au început (conclusivă)

l) $1 \frac{\text{sau}}{\text{disj.}} 2$

m) $1 \frac{}{\text{juxt.}} 2 \frac{\text{și}}{\text{cop.}} 3$

Principala = Dar nu se alese decît cu spaima
Prop. 2—3 cauzale.

II. *SUBIECTUL ŞI PROPOZIŢIA SUBIECTIVĂ*

1. (...)

a) *Harap-Alb, Gerilă, Ochilă, Păsări-Lăţi-Lungilă* (subiect multiplu, subst. proprii).
b) *Unele, altele* (pron. nehot.).
c) *Toporul, barda, ciocanul, cleştele, vătraiul, unelte, maşini* (subst. comune).
d) *Cei mai mari, cei mai mici* (adj. artic. cu art. adj. dem.).
e) *Bujor, Codreanu, Voicu, Tunsul* (subst. proprii), *alţii* (pron. nehot., subiect multiplu).
f) *El* (pron.), omul (subst.), subiect reluat.
g) *Toţi* (pron. nehot.).
h) *A simţi* (verb, infinitiv).
i) *Vorba* (subst.) ; *zîmbetul, fapta* (idem).
j) *Ai noştri* (pron. posesiv) ; *care* (pron. relativ).
k) *Amîndoi* (numeral cardinal, colectiv).
l) *Fiecare* (pron. nehot.).
m) *Cineva* (pron. nehot.) ; *ce* (pron. relativ).
n) *Unul, altul* (pron. nehot.) ; *al treilea* (numeral ordinal).
o) *Trei* (numeral cardinal) ; *al patrulea* (numeral ordinal).
p) *De criticat* (verb, supin).
r) *Însuţi* (pronume de întărire).
s) *Dreptatea* (subiect gramat., subst.) ; *de corbii* (subiect logic, subst.).

2. (...)

Sfîrşitul laudă începutul (subst.).
Nimeni nu s-a născut învăţat (pron.).
Leneşul mai mult aleargă (adj. cu val. subst.).
De iute ce sînt, *trei* abia mă ţin (numeral cu val. subst.).
E uşor *a lua* note bune cînd înveţi (verb, infinit.).
De murit e uşor, *de trăit* e mai greu... dar trebuie să trăim — (verbe, supin).

3. (...)

a) Cînd ai venit, citeam (inclus).
b) — A venit vacanţa ?
— A venit. (subînţeles).
c) Se va executa conform planului (nedeterminat).
d) *Onofrei* şi *Samoilă*, dădeau cu tărie, ca şi părinţele lor. (multiplu)
e) *Bunurile* materiale sînt create *de către oamenii* muncii (*Bunurile* = = subiect. gramat., *de către oamenii* = subst. logic şi complement de agent).

4. (...)

a) *Că* marele avantaj al școlii publice e cunoașterea de timpuriu a oamenilor în deosebitele lor înfățișări și acțiuni (și) *că* sufletul copilului caută o indispensabilă hrană în tovărășia cu cei de aceeași vîrstă.

b) *Ori* să dispărem... *ori* să devenim, cu orice risc, noi înșine.

c) *Cine*-o împărțit norocu.

d) *Cui* i-e frică de război... *Cine*-i vînzător vîndut.

e) *C*-au dat de cățelul pămîntului, *ori* au simțit vreo vulpe prin apropiere.

f) *Să* privesc cîte-o uriașă stîncă de gheață (și) *să*-mi închipuiesc.

g) *Că* povestea este partea cea mai frumoasă a vieții omenești.

h) *Cine* scoate steagul.

i) *Ceea ce* vezi.

j) *Că* faptele sînt încăpățînate... *însă* tot atît de încăpățînat este și omul.

k) *Că* lăcașul îmi este într-un sat cu streșini de paie, cu nume de veche poveste.

l) *Că* nu s-a întîmplat asta în mijlocul cîmpului, undeva.

m) *Că* era ascuns în vreo văgăună de sub coasta dealului.

n) *Că* drumul nu se intretăia... *să* stau la răspîntie neștiind...

o) *Să* prind odată, într-o înainte de amiază, un splendid cărăbuș arămiu, cu aripi poleite cu migală iscusită de-un mare și neștiut meșter.

p) *Cu cît* de puține antene ne-a înzestrat natura în raport cu viitorul.

r) *Să* cadă frunzele (și) *să* rămîie scheleți copacii...

s) *Dacă* Achim o să stea toată vara la București.

ș) *Să* cheltuiască.

5. (A se lua drept model frazele de la pct. 4)

6. (Vezi pct. 4)

7. (...)

Cine a fost nedreptățit caută pretutindeni dreptatea.

Care este dator ocolește pe cel căruia îi este dator.

Cine nu vede este înzestrat de la natură cu alte simțuri mai dezvoltate.

Cine are noroc nu aleargă după noroc.

8. (...)

a) Cine vrea părtaș să fie
   Dreptului pe-acest pămînt
   După Tudorin să vie.

b) Cine e făcut pentru lucruri mari moare cînd nu le poate face.

c) Cui i-i drag mărgăritarul se afundă în mare.

d) Se zice că....

e) E bine să...

f) Firește că...

9. (...)

Trebuie să faci bine toată viața celui care ți-l cere.

Ne place să muncim fără a ne întreba ce primim în schimb de la societate.

E bine să ai prieteni de nădejde.

III. *PREDICATUL ȘI PROPOZIȚIA PREDICATIVĂ*

1. (...)

a) **i-dragu** (pred. n.) ; *am venit* (pred. v.) ; *m-am întîlnit* (pred. v) ; **e drag** (pred. n.) ; *am intrat* (pred. v.).

b) *Du-* (pred. v.) ; *am mîncat* (pred. v.) ; *văd* (pred. v.) ; *m-am săturat* (pred. v.).

c) **Era slută, leneșă, țîfnoasă și rea la inimă** (pred. nom., cu un nume predic. multiplu) ; **era frumoasă, harnică, ascultătoare și bună la inimă** (idem).

d) *i* (pred. v.) ; **nu-i** (pred. v.) ; *s* (pred. v.) ; *crește* (pred. v.) ; *nu sporește* (pred. v.).

e) *Sărim* (pred. v.) ; *sar* (pred. v.) ; **i moarte** (pred. nom.) ; **e vai și amar** (pred. n., cu nume predic. multiplu).

f) *zvirr* ! (pred. v.).

g) **Nu înseamnă a ști** (pred. n.).

h) *sînt aceea* (pred. n.) ; *se pare* (pred. v.) ; *a spus* (pred. v.) ; *poate* (pred. v.) ; *să spună* (pred. v.).

i) *doarme* (pred. v.) ; *nu (doarme)* (pred. v.).

j) *aperi* (pred. v.) ; **e povește** (pred. n.) ; *n-are nevoie* (pred. v.).

k) *plouă, ninge, îngheață, se topește* (pred. verbale).

l) *Negreșit* (pred. v.) ; *s-ar fi oprit* (pred. v.) ; *ar fi petrecut* (pred. v.).

m) *Își dădea seama* (pred. v.) ; *se cîntărește* (pred. v.) ; *auzea* (pred. v.).

n) *Trase cu ochiul* (pred. v.) ; *va ști* (pred. v.) ; *să pună la cale* (pred. v.).

2. (...)

a) *Înseamnă* **un pas.**

b) *Sînt* **trecătoare ;** *Să fie* **cinstite.**

c) *A devenit* **turbată.**

d) *Constituie* **materialul.**

e) *Nu devin* **esențiale.**

3. (...) = vezi partea I (Predicatul), ca model.

4. (...)

a) *un om ;* b) *strălucitor ;* c) **cine** ; d) **de nepătruns.**

5. (...) (După modelul de la pct. 4).

6. (...)

a) (*înseamnă*) că n-are de gînd ;

b) — (*e*) ca și cînd ai crește-n sîn un șerpe/ Și-ai cere grîu din piatra stîncii sterpe.

c) — (*e*) să-l păzim ; să-l ocrotim.

d) — (*ajunge*) să fie sleită de dragoste.

e) (*înseamnă*) să recunoști.

f) (*părea*) că vedea lucruri ciudate în metamorfozele culorilor lui.

g) (*vor deveni*) ce-au fost de-apururi...

h (*era*) să nu șază ziua niciodată.

i) (*este*) să trăiesc în mijlocul neamului vitregit de soartă, să-i alin suferințele, să-i simt durerile, să fiu sprijinul lui.

j) (*e*) cum îi pîinea cea bună.

7. (...)

a) Înseamnă *că l-am pierdut.*
b) Sînt *ceea ce trece ușor ;* Să fie *cum vrem noi.*
c) A devenit *cum rar se vede.*
d) Constituie *ceea ce stă la baza istoriei.*
e) Nu devin *ceea ce este principal în istorie.*

8. (...)

a) *lungiți.*
b) *gîlgîind* și *clipocind, sunîndu-și.*
c) *obosit, deznădăjduit.*
d) *rîzînd, plîngînd.*
e) *obosiți, amărîte.*
f) *șovăind, înghesuindu-se.*

9. (...) = Vezi pct. 9, ca model.

10. (...)

a) că nu vezi... de tine fața să-și ascundă.
b) să descopere pricina neînțelegerii, să se corecteze pe sine.
c) pe unde se ascunde.
d) Că e rănită.

11. (...) = Vezi pct. 11, ca model.

12. (...)

a) Treaba lui era să adune snopii și să-i așeze în cruci bine încheiate.
b) Cetitor înseamnă cine înțelege o carte.
c) Îmi pare
Că stropi de liniște îmi curg prin vine.

13. (...)

Eu și colegul meu învățăm lecția.
Noi și ei cucerim tainele științei.
Boierul sau locțiitorul lui, arendașul, era stăpînul satului.
Legile statului sînt votate de popor.
Ei și ele sînt silitori.
Creionul și penița sînt rechizite școlare.
Galațiul este departe de Cluj.
În atelier este toporul, ciocanul, barda și cleștele.

IV. *ATRIBUTUL ȘI PROPOZIȚIA ATRIBUTIVĂ*

1. (...)

a) aspra (adj.) ; a gerului (subst. genit.) ; polar (adj.) ; verzi și stătătoare (adj.) ; lichide (adj.) ; transparente (adj.) ; de străluciri (subst. prep.) ; aride (adj.) ; somnorosul (adj.) ; originar (adj.).

b) cîmpului (subst. genit.) ; muntelui (subst. genit.).

c) Clujului (subst. genit.) ; al dorului (subst. genit.).

d) fratele tatei cel mai mare (apoziție dezvoltată).

e) tuspatru (adj. din numeral) ; a lumii (subst. genit.) ; din poveste (subst. prep.) ; negri (adj.) ; plini (adj.).

f) înălbită (adj.) ; netedă (adj.) ; strălucitoare (adj.) ; de codri (subst. prep.) ; de vînătoare (subst. prep.).

g) nașterii (subst. genit.) ; lui Mihai (subst. cu art. hot. proclitic) ; cel drept (adj.) ; priceput (adj.) ; lui (pronom.) ; blînd (adj.) ; îmbelșugat (adj.) ; cunoscute (adj.) ; ale lui (pronume în genitiv) ; poporului (subst. genit.) ; lui (pronume) ; toate (adj.) ; țării (subst. genit.).

h) lui (pronume) ; familial (adj.) ; mare (adj.) ; de a-și face o situație (locuț. verb.) ; de a moșteni, de a căpăta (verb).

i) hăitașilor (subst. genit.) ; puștilor (subst. genit.) ; de chemare (subst. prep.) ; hăp — hăăp ! hăp — hăăp (interj.).

j) răposatul, priceputul staroste (subst. apozit., dezvoltată) ; al vînătorilor (subst. genit.) ; tămădăieni (adj.).

k) simpatice (adj.) ; însumi (adj.) ; altora (pronume) (de) trecut (subst. prep.).

l) născînde (verb.) ; turburi (adj.).

m) prietenul (subst. apozit.) ; nostru (adj. pron.) ; cumătru (subst. apozit.) ; dumitale (pronom.).

n) de a pleca (verb.).

o) de a fi grațios (verb.).

2. (...) = vezi pct. 1, ca model.

3. (...)

Casele noastre, pădurea deasă, toamna aceasta, arături cenușii, priveliște galbenă, glas sec.

4. (...)

pămînt arat, om de omenie, elev disciplinat, oamenii pămîntului, cărțile lui, încercarea de a izbuti, studenți avansați, vînători iscusiți, măști rîzînde, flacără licărindă, apă vie, chemarea depărtată, mîndria de a fi folositor.

5. (...)

a) *izolat* (prin virgulă).

— circumstanțial = *Uimită* și *captivată*, ea îl asculta.

— descriptiv = Ochii *posomoriți* și *visători*, priveau în depărtare.

b) *neizolat.*

— de identificare = Poezia *lui G. Coșbuc ;*

— de calificare = Se auzeau fîlfîiri *ușoare* ;
Era un bordei *din cel mic.*

6. (...)

a) *de care* vorbesc... *pe care* nu le-am numit...
de care eram așa de dornic..

b) *unde* fusese tabăra românească (și) *unde* găsiră puțin bagaj greu și cîteva tunuri părăsite.

c) *ce* tuturor se laudă și (*ce*) spune... *ce* tace și (*ce*) treabă face.

d) *de a cărui* urmă nu s-a mai putut da și *despre care* nici nu se mai pomenește.

e) *de unde* trăsese... *pe unde* trecuse mistrețul...
unde sta Virgil.

f) *Ce* zilele-mi copile și albe le-a țesut
Ce auzi odată copilă-mi murmurare
Ce jocurile-mi june, zburdarea mi-a văzut.

g) *Că-şi* pierduse în parte memoria... *că* cu uşurinţă poate intra... *ce* voieşte.
h) *Care* ţine minte pedeapsa (şi) (*care*) uită greşeala.
i) *unde* se munceşte.
j) *Cînd* lacrimile cad înăuntru şi (*cînd*) ard.
k) *Cum* nici într-o capitală de judeţ nu se poate mai splendid.
l) *Cît* a stat la mare.
m) *dincotro* venise.
n) *dacă* avem condiţii.
o) *de ce* nu a venit şi pe la noi ?

7. (...) = Vezi pct. 1, ca model.

8. (...)

Propoziţii atributive propriu-zise :

1. *izolate* (explicative)

a) circumst. — Teatrul, *care trebuie* să dea iluzia vieţii, se obligase să dea deci imaginea exactă a publicului şi a convorbirilor lui...

(Camil Petrescu)

b) *descriptivă* — Zăcea, fără putere închis într-un butoi, *în care fusese închis de mîna unui fecior de plugar.*

(V. Ene — *Basme populare*)

2. *neizolate* (determinative)

a) *de identificare* — Îi lipsea adevăratul element *care dă viaţă şi mărime unei mişcări.*

(N. Bălcescu)

b) *de calificare* — N-au ce să caute într-un asemenea repertoriu, nume *despre care se constată ori se bănuieşte* că aparţin limbii celtice...

(I. I. Russu)

Propoziţia atributivă pozitivă (totdeauna izolată)

1. (...)

Lupul..., îşi pune în gînd una : *aşază cele două capete cu dinţii rînjiţi în fereşti...*

(I. Creangă)

2. (...) Începuse a scîrţîi : *ba c-o doare ceva, ba c-o doare ceea...*

(I. Creangă)

9. (...)

a) Se auzea chemarea depărtată a unei pupeze...
b) Acesta este visul care frămîntă închipuirea lui !
acesta este dorul care îi arde sufletul.
c) Şi parcă-i părea rău să închidă ochii în curtea în care trăise.
d) Iese liniştea din munte
Unde locul i-a fost strîmt.

V. COMPLEMENTUL DIRECT ȘI PROPOZIȚIA COMPLETIVĂ DIRECTĂ

1. (...)

a) satul (subst.) ; pe țăran (subst.) ; l (pron. pers.).

b) Un răsărit (subst.) ; un apus (subst.) ; un cer (subst.) ; o floare (subst.) ; forțele (subst.) ; scîncetele (subst.).

c) pe vinovați (subst.) ; îi (pron. pers.) ; îi (idem).

d) țarina (subst.) ; pe trîntori (subst.) ; i (pron. pers.).

e) bani (subst.) ; straie (subst.) ; arme (subst.) ; și cal (subst.).

f) — ceva (pron. nehot.).

g) — hupa — țupa !, hupa — țupa ! hop ! (interj.).

h) a sforăi, a sări (verbe la infinitiv prezent) ; a da înapoi (locuț. verb.).

i) l (pron. pers.) ; pe Mihai (subst. propriu) ; lecțiile (subst.).

j) de învățat (verb, supin).

2. (...)

a) traiul și-a trăit.

b) Visa un vis.

c) plîngi plînsul.

3. (...) = Vezi pct. 2, ca model.

4. (...) = Vezi pct. 1, ca model.

5. (...)

a) *unde* mă duc, *unde* o să mănînc (și) *unde* o să-mi plec capul.

b) *că* plînge..., *că*-n țărînă e numai sînge.

c) *ce-i drept* și *demn* și *ce-i mărinimie.*

d) *Cu ce* forme intră cineva în stăpînirea averii unui frate bun pierdut.

e) *cum* îl cheamă, *dincotro* vine, *încotro* se duce, *cu ce* rost și daraveri, *dacă* are părinți și rude.

f) *de ce* maiorul ieșise un moment cu cheseaua în vestibul.

g) *să* vă întreb smerit... *de unde*-ați cumpărat postavul de manta.

h) ce s-a făcut, *unde* este și *cum* își petrece zilele.

i) *cum* să vorbească, *cum* să se poarte, *cum* să înțeleagă lucrurile.

j) *care* o să-i fie gîndul de mîine.

k) *cu cine* te aduni... *ce fel de* om ești.

l) *că* zmeul s-a deșteptat (și) (*că*) l-a apucat de haine.

m) ...*pînă cînd* să-ntindă lațul,
cum să-l țină-n mînă,
cînd să tragă brațul,
pe la cît se plimbă
paserile rare
și *pe care* limbă
piere fiecare.

6. (...) = vezi pct. 5, ca model.

7. (...)

a) Ți-am spus, moșule, că știu de unde vin, dar unde mă duc, nu mai știu.

b) Nu scrii ceea ce vrei, ci ceea ce poți.

c) Nu-l știam cine e, de unde vine.

VI. *COMPLEMENTUL INDIRECT ȘI PROPOZIȚIA COMPLETIVĂ INDIRECTĂ*

1. (...)

a) Unora (pron. nehot.); li (pron. pers.); de durere (subst. cu prep.); altora (pron. nehot.); de a face (verb, infinitiv).

b) de cîinii (subst. cu prep.); cu ei (pron. pers. cu prep.); cu mine (idem).

c) ție (pron. pers.); ți (idem); mie-mi (pron. pers. dublu, c. indir.); ție-ți (idem); mie (pron. pers.).

d) durerii (subst.); necazurilor (subst.).

e) semințelor (subst.); celor (pron. dem.); tuturor (pron. nehot.):

f) de pielea (subst. cu prep.).

g) din albastru (adj. cu prep.).

h) în poezia (subst. cu prep.).

i) de ascultat (verb, supin).

j) asupra așezărilor, asupra moravurilor, asupra amestecului (subst. cu prep.).

k) de unul-doi (numerale); de noi (pron. pers.).

l) de aceste (pron. demonstrativ).

2. (...) = Vezi pct. 1, ca model.

3. (...)

a) substantiv = Dau cartea mea *elevului* din banca întîi.

b) pronume = Dă-*i* voie să vorbească.

c) numeral = Am împărțit *la trei*.

4. (...)

a) *de cine* cade de pe vîrfuri.

b) *la ceea ce* socotește el.

c) *cui* cade de pe cal..., *cui* cade de pe cămilă.

d) *decît la ceea ce* nu-i trebuie (ori) *la ceea ce* e imposibil.

e) *cu ceea ce* îi oferă natura.

f) *Că* trecusem, timp de cîteva respirații, prin dreptul unuia din satele electrificate în ultima vreme.

g) *dacă* soarele era în mijlocul cerului (sau)
dacă de-abia începe să răsară („începea", auxiliar de aspect = nu se separă de „să răsară").

h) *de cine* este învins.

i) *ca nu cumva* nenorocirea ta să-mi pară prea mică și (*ca nu cumva*) să-ți dau dreptate.

j) *la cîte* nu i-ar aduce zînei lui.

5. (...) = Vezi pct. 4, ca model.

6. (...)

a) Cu cine trăiești să nu te tîrguiești.

b) Nu mai gîndi la ceea ce se va petrece... Fii liniștit.

VII. *COMPLEMENTUL DE AGENT ȘI PROPOZIȚIA DE AGENT*

1. (...)

a) de seară (subst.); de cale (subst.).

b) de rele (subst.); de pietricele (subst.); de toate (pron. nehot.); de moarte (subst.); de scîrbă (subst.).

c) de aripi (subst.); de vînt (subst.).

d) de bureți (subst.); de ereți (subst.); de om (subst.); de fulger (subst.).

e) *de cele* (pronume); *de pe urmă* (loc. adv.).

f) de mine (pron. pers.).

2. (...) = Vezi pct. 1, ca model.

3. (...)

a) *de ceea ce* e determinat într-un destin.

b) *de ceea ce* numai ea știa.

c) *de cine* nu te-aștepți.

d) *de cine* este pus.

4. (...) = Vezi pct. 3.

5. (...)

a) Deșteptat fără de veste de un înger lucitor,
Mă chemași la luptă cruntă...

b) Sfîșiați de-al vostru suflet ca de lacome lăcuste
Voi puteți a mă-nțelege... ?

VIII. *COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE LOC ȘI PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ DE LOC*

1. (...)

a) din stînga (loc. adv.); din dreapta, din față (idem); din rîpi (subst.); pe căi (subst.); prin văi (idem).

b) de-acolo (adv.); din spatele (subst. cu prep.); de sub acoperișurile (subst.).

c) de oriunde (adv. relativ nehot.).

d) prin geam; printre garoafe; prin rețeaua; din lumina (subst. cu prep.); spre ochi (subst. cu prep.).

e) pe la scăldat (supin).

f) pînă la a nega (infinitiv).

g) sub palatin (subst. cu prep.); aici (adv.); pe sus (locuț. adv.); spre apus (subst. cu prep.).

h) după el (pron. cu prep.); prin pripoare (subst. cu prep.); pe sub poale (subst. cu prep. compusă).

i) pe claia (subst. cu prep.).

j) pe vîrful (idem).

2. (...) = Vezi pct. 1, ca model.

3. (...)

a) *Unde* vara fusese grădina cu flori...

b) *Pe unde* zăpada era mai groasă, încercînd...

c) *De unde* se aud vaiete de deznădejde.
d) *Pînă unde* sub stejar
Se deşteaptă vînătorul.
e) *Unde* ţărmul e singuratic şi stîncos, *unde* nimeni nu ajunge decît arareori,...
f) ...*Oriunde* te-i duce.
g) ...*Pe unde* pot.
h) ...*de cum* stăteam lungit.
4. (...) = Vezi pct. 3, ca model.

5. (...)
a) Oriunde aş fi, te întîlnesc în cale
O, ţara mea, cu tîmple de argint.
b) Unde ard lămpi sînt pete de untdelemn,
Unde ard lumînări sînt pete de ceară.
c) Mai sus, în deal, înspre dumbravă
În colţ, la marginea poienii,
Era un car cu oiştea întoarsă,
Şi-n jug, alături, boulenii...

IX. *COMPLEMENTUL CIRCUMSTANŢIAL DE TIMP ŞI PROPOZIŢIA CIRCUMSTANŢIALĂ DE TIMP*

1. (...)
a) pe ploaie (subst. cu prep.) ; pe senin (subst. cu prep.) ; pe ninsoare (idem).
b) ziua (adv., din subst.) ; noaptea (adv., din subst.).
c) a doua zi (subst. însoţit de numeral ordinal cu funcţie de atrib. adj.) ; de dimineaţă.
d) pînă diseară (subst. cu prep.) ; pînă la noapte (idem).
e) de atunci (adv. cu prep.) ; pînă astăzi (idem).
f) ziua (adv.) ; noaptea (adv.) ; dimineaţa (adv.).
g) din vreme-n vreme (locuţ. adv.).
h) înainte de a se apropia (verb la infinitiv).
i) ani (substantiv).
2. (...) = Vezi pct. 1, ca model.
3. (...)
a) *Cînd* mergea la stînă, iarna, *cînd* şedeau seara la sfărîmat de porumb, şi primăvara, *cînd* oile începeau să fete.
b) *Cum* plecă mama.
c) *Cum* a plecat bunicul.
d) *După ce* ne-am pus bine ← rău gura la cale.
e) *De cîte ori* deschid portiţa (şi) (*de cîte ori*) intru în grădină.
f) *Cîtă vreme* nu-l supără nimeni, *cîtă vreme* nu se ridică nici-o pretenţie asupră-i.
g) *Pînă ce* nu-şi mîntui de turnat jintiţa prin zăgîrul, *pînă ce* nu le atîrnă pe toate la cîte un cui de lemn.
h) *Cît ce*-l zări pe Vasile Murăşanu.
i) *Cît ce* se coborîră, *cît ce* ajunseră.
j) *În timp ce*-n noi mai cresc grădinile.

4. (...) — Vezi pct. 3, ca model.

5. (...)

a) De cum fu gata, totuşi trecu în biroul mare.

b) După ce văzurăm cu de-amănuntul tot ce Arnota avea de văzut, ne întoarserăm la mănăstire.

c) De cîte ori, iubito, de noi mi-aduc aminte
Oceanul cel de gheaţă mi-apare înainte.

X. COMPLEMENTUL CIRCUMSTANŢIAL DE CAUZĂ ŞI PROPOZIŢIA CIRCUMSTANŢIALĂ DE CAUZĂ

1. (...)

a) de căldură (subst. cu prep.).

b) de zgomot (şi) de arme, de bucium, de tropot, de strigăt (subst. cu prep.).

c) din pricina lor (locuţ. prep. cu pron. pers.).

d) crezînd (verb, gerunziu).

e) de primăveri, de trandafiri, de tinereţe, de rîs (subst. cu prep.).

f) din pricina asta (locuţ. prep. cu pron. dem.).

g) din cauza (locuţ. prep.) ; celor trei (numeral).

h) de ostenit (supin).

i) de aceea (locuţ. adv. cu val. de locuţ. conj. coord. conclusivă).

2. (...) = vezi pct. 1, ca model.

3. (...)

a) *Nu cumva să* vie şi (*nu cumva*) *să* te găsească aici.

b) *Pentru că* numai pe el îl aveau.

c) *Fie din pricină că* scrie lună în calendar, *fie pentru că* s-au furat lămpile, *fie pentru că* s-a isprăvit petrolul din magazia comunei.

d) *Fiindcă* sînt foarte rari (şi) *fiindcă* se arată ireverenţioşi faţă de realitate.

e) *Din pricină că* vederile acestea n-au avut pictor, nici poet, *pentru că* itinerarii mincinoase n-au arătat artiştilor amatori cărări necunoscute.

f) *Deoarece* era cu totul trist (şi) (*deoarece*) nu mă înduram să-l supăr.

g) *Unde* s-a vorbit numai de el.

h) *Cum* străina nu plăcea.

i) *Din moment ce* nu vrei.

j) *Căci* ascultîndu-i limba cu alese împletiri/ Sînt patriei tulpină de spirit şi cinstire.

4. (...) = vezi pct. 3, ca model.

5. (...)

a) Acum... nici ochii nu vor mai vedea-o, pentru că mîine pe vremea aceasta, capul lui va fi îngropat în mormînt.

b) Şi fiindcă eram nerăbdător şi doream să văd iar pe Huţu cu băţul, m-am dus şi după prînz la şcoală.

c) De vreme ce era ocrotit de „boieri", nimeni nu-l bănuia.

XI. COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE SCOP ȘI PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ DE SCOP

1. (...)

a) pentru a-și subția (verb, infinitiv).
b) în vederea sărbătorilor (subst. cu locuț. prep.).
c) pentru dreptate, pentru drumul (subst. cu prep.).
d) după niște piatră (subst. cu prep.).
e) la făcut (verb, supin).
f) la iernat (verb, supin).
g) a se așeza (verb, infinitiv).
h) spre a nu uita (verb, infinitiv).
i) după impozite (subst. cu prep.).

2. (...) = vezi pct. 1, ca model.

3. (...)

a) *Să*-și cearnă azuru-i adinc..., *să* se trezească în tonuri de aur..., *să* sărute florile (și) *să* fugă..., să plece în urmă-i capul (și) *să* plingă cu lacrimi de rouă.
b) *Ca să* asculte.
c) *Ca să*-ți afli defectele.
d) *Să* fiarbă..., *să* caute pe cumătru-său (și) *să*-l poftească la praznic.
e) *De* cere iarna.
f) *Nu cumva să*-și închipuie.

4. (...) = vezi pct. 3, ca model.

5. (...)

a) Ca să-l aud mai bine mi-am lipit
de glie urechea-ndoielnic și supus.

b) Te căutam prin lume să mă-ntilnesc cu tine
Să-ți spun că ce făcuseși putea ieși mai bine.

c) Am săpat în munți să aflu rădăcini
Am săpat în cer să știu nesfirșitul
Am săpat în mine să dau de Olimp.

XII. COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE MOD ȘI PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ DE MOD

1. (...)

a) tiptil-tiptil (locuț. adv.).
b) binișor . . . binișor (repetiție adv.).
c) fi, fi, fi, tiha ! tiha ! chiau ! chiau ! chiau, clings (interj.).
d) -ntunecîndu... vîjiind (gerunzii), ca vijelia (subst. cu prep.), ca plesnetul (subst. cu prep.).
e) pe dinafară (loc. adv.).
f) fără de a-și fi găsit (verb., infinitiv, precedat de prep. compusă).
g) de-a mai mare dragul (loc. adv.).
h) decît roșu (adj. cu prep.).
i) mai bine (adv. comparativ de super.), decît noi (pron. cu prep.).
j) ca oricînd (adv. cu prep.) ; mai repede (adv. comp. de super.).

2. (...) = vezi pct. 1, ca model.

3. (...)

a) *Ca și cînd* nu s-ar fi întîmplat nimic.
b) *Pe măsură ce* se gîndea...
c) *Cum* fug razele lunii peste adîncile valuri ale mării.
d) *Precum* stau lucrurile.
e) *Pe cît de* sus se pierdea creștetul ei...
f) *Parcă* n-ar mai vrea.
g) *Fără să* regreți nimic.
h) *De cum* ne-am dus.
i) *Cît* îi putea.

4. (...) = vezi pct. 3, ca model.

5. (...)

a) Le legă la un loc cîte două-trei, cum își știa meșteșugul.
b) Pe măsură ce vara înainta, rămînea tot mai pipernicit și se gălbejea.
c) Precum de pe urma puhoiului de primăvară crește iarba verde, tot astfel și durerea mistuitoare lasă în sufletul tînăr o nouă sete de viață.

XIII. *COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL INSTRUMENTAL ȘI PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ INSTRUMENTAL(Ă)*

1. (...)

a) cu picioarele, cu mîna (subst. cu prep.).
b) din coșul, din donița (idem).
c) -n cobză, cu naiul, cu cimpoiul, cu vioara, cu-un drîmb (subst. cu prep.).
d) cu foame, cu sete, cu dor (idem).
e) din frunză (idem).
f) cu ciocanul, din aripi, din gheare (subst. cu prep.).
g) cu pravila (idem).
h) grație (acestui) cult ; grație (aceleiași) măsuri, mulțumită (aceleiași) foorme.

2. (...) = vezi pct. 1, drept model.

3. (...)

a) *Cu cît* știa (și) *cu cît* era în stare.
b) *Cu ce* poate.
c) *Cu ce*-am apucat.
d) *Cu ceea ce* a acumulat pînă în prezent (și) *cu ceea ce* va acumula și în viitor.
e) *cu cît* știa..., (și) *cu cît* a învățat...
f) *cu ce* poate fiecare (și) *cu ce* primește de la colectivul.

4. (...) = vezi pct. 3, ca model.

5. (...)

a) Sună codrule din frunză
Ca toți codrii să-ți răspunză.

b) Putem trăi de-a pururi prin ceea ce introducem în circulația morală a omenirii...

XIV. *COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL SOCIATIV ȘI PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ SOCIATIVĂ*

1. (...)

a) cu mă-ta (subst. plus adj. pronom. și prep.) ; cu tine (pron. și prep.) ; cu frate-tău (subst. plus adj. pron. și prep.).

b) cu plînsul (subst. cu prep.) ; cu voi (pron. cu prep.) ; cu toamna (subst. cu prep.).

c) cu soarele, cu cerul, cu vîntul, cu nuferii, cu zarzării, cu albinele (subst. cu prep.).

d) împreună cu colegii (subst. cu locuț. prep.).

e) laolaltă cu colegii (subst. cu locuț. prep.).

2. (...) = vezi pct. 1, ca model.

3. (...)

a) Du-te la munte **cu cine** *vrei*

b) Muncim la un loc **cu cine** ***ne apreciază***

c) S-a măritat **cu cine** *i-a plăcut*

d) Pornim la drum **cu ce** *am găsit la îndemînă*

4. (...) = vezi pct. 3, ca model.

5. (...)

a) Am călătorit cu cine am avut plăcerea să călătoresc.

b) Să lucrăm laolaltă cu cine are același interes.

XV. *COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE RELAȚIE ȘI PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ DE RELAȚIE*

1. (...)

a) despre partea (subst. cu prep.).

b) de grăbit (verb la supin).

c) de frumoasă (adj. cu prep.).

d) din punctul de vedere al luptei (subst. cu loc. prep.).

e) din partea (subst. cu prep.).

f) Cît pentru comisar (subst. cu locuț. prep.).

g) Cît pentru fete (idem).

h) Cît despre mine (pron. cu locuț. prep.).

i) Cît despre Pisicuța (subst. cu loc. prep.).

j) Cît despre amestecul (idem).

k) Din acest punct de vedere (idem).

l) După glas..., după deschiderea (subst. cu prep.).

m) Despre partea..., despre partea (idem).

n) Cît despre mine (pron. cu locuț. prep.).

2. (...) = vezi pct. 1, ca model.

3. (...)

a) *În ceea ce privește* însușirile cerute de cultură.

b) *În ce mă privește.*

c) *Cît privește* ecranizările,

d) *Cît privește* procedeele de ordin stilistic, compozițional etc.

e) *În ce privește* tristețea și durerea.

4. (...) = vezi pct. 3, ca model.

5. (...)

a) Despre aceasta, bine ai chitit-o, dragul tatii.

b) Din acest punct de vedere, d-nul Ghervescu primul dascăl, nu se înșelase.

c) În privința aceasta, am băgat de seamă că prietenul meu nu seamănă deloc.

XVI. *COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL CONCESIV ȘI PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ CONCESIVĂ*

1. (...)

a) în ciuda iritării (subst. cu locuț. prep.).

b) cu toate acestea (loc. adv. cu valoare concesivă).

c) cu toată opunerea (subst. cu locuț. prep.).

d) deși rugat (participiu cu conj.).

e) nici zburînd (gerunziu cu adv.).

f) fără a vedea (infinitiv cu prep.).

g) deși puțini (adv. cu conj.).

2. (...) = vezi pct. 1, ca model.

3. (...)

a) *Măcar că* ceasurile nu sînt decît trei, și (măcar că) trenul pleacă la ora 3.

b) *Deși* la începutul lui noiembrie, vremea se strică, (și) (*deși*) ploi mărunte fumegoase întristară orașul.

c) *Oricît* de îndelungată este cercetarea (și) *oricîte* forme logice participă la ea.

d) *Chiar dacă* n-ai rîvnit către Olimp,
ci te-ai culcat cuminte-n clisa grasă.

e) *Cu toate că* mult mai puțin e să pară.

f) *Deși* nu ploua.

g) *Oricît*, aș vrea, *orice* aș face.

h) *Orișicît* ai suferit.

4. (...) = vezi pct. 3, ca model.

5. (...)

a) Cu toate aceste, Budulești erau triști și gînditori.

b) Mare mincinos ești, cît ești tu de micuț.

c) Așa o să facem, deși ai și tu toată dreptatea.

XVII. *PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ CONSECUTIVĂ*

1. (...)

a) *Încît* să te pomenească (și) (*încît*) să-ți laude casa, masa și primirea dumitale atît de cuviincioasă.

b) *De* nu mai știm unul de altul.

c) *Că* i se vedeau pietrele... și se limpezise așa, *încît* te prevedeai prin-tr-însul.

d) *Așa că* Otilia o să aibă casă gratis și venit de la prăvălii.

e) *Astfel încît* sub această repede strălucire toată casa și obiectele păreau a tresări.

f) *Încît* fiecare cititor să creadă.

g) *Că* pîn-la urmă-au izbutit.

h) *Să* nu se schimbe în cîntare.

i) *Că* îi era frică.

j) *De* ți se părea.

2. (...) = pct. 1 (de luat ca model).

3. (...)

a) Pozne făcea cu buzișoarele lui, încît s-a îngrozit și împăratul Roș.

b) Și asta în toate zilele de cîte două-trei ori, de-ți vine cîteodată să-i cosești în bătaie.

c) E atît de înaltă că soarele
îi sărută rotocoalele ochilor,
păsările îi întorc legănarea.

XVIII. *COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL CONDIȚIONAL ȘI PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ CONDIȚIONALĂ*

1. (...)

a) altfel (adv.).

b) altminteri (adv.).

c) în cazul acesta (pron. dem. cu locuț. prep.).

d) în caz de nereușită (subst. cu locuț. prep.).

e) în caz de nevoie (idem).

f) la un caz (subst. cu prep.).

2. (...) = vezi pct. 1, ca model.

3. (...)

a) *De* te-a învățat cineva..., *de*-ai făcut-o din capul tău.

b) *Cînd* ai ști.

c) *Cînd* m-aș încrede în tine...

d) *Să*-l fi cerut pe masă

e) *Dacă* vrei... *dacă* nu vrei

f) *Cînd* m-ai fi chemat la nuntă.

4. (...) = vezi pct. 3, ca model.

5. (...)

a) De stai mult la alții-n casă, ești străin în casa ta.

b) Dacă lumina ar cînta
Vărsîndu-și puzderia,

Noi am vedea cum cîntecul
Consumă materia.

c) De cade-o frunză, pasul de răsună,
Mă-nfiorez ca sunetul în strună.

XIX. *COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL OPOZIȚIONAL ȘI PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ OPOZIȚIONALĂ*

1. (...)
a) în loc de înțelepciune (subst. cu locuț. prep.).
b) în loc de plată (idem).
c) în loc de sunetul (idem).
d) în loc de răspuns (idem).
e) în loc de a aresta (infinitiv cu locuț. prep.).
f) în locul lor (pron. pers. cu locuț. prep.).
g) în locul celor trei (numeral articulat, precedat de locuț. prep.).
h) decît acasă (subst. cu prep.).
i) în loc de asta (pron. dem. cu locuț. prep.).

2. (...) = vezi pct. 1, ca model.

3. (...)
a) *În loc să* contenească, *(în loc) să* se mai moaie.
b) *Decît să* trăiești după o faptă vrednică de moarte.
c) *În loc să* te fi apucat de muncă, de treabă, de vrun meșteșug.
d) *În loc să* se detașeze de ea (și) *(în loc) să* n-o mai vadă niciodată.
e) *În loc să* muște.
f) *În timp ce* vocabularul reprezintă partea mai mobilă.
g) *Dacă* studiul limbilor vechi este de mare folos pentru istorie.
h) *În loc să*-mi strîngă inima (și) *(în loc) să* mă cuprindă mila.
i) *În loc să* obosesc.

4. (...) = vezi pct. 3, ca model.

5. (...)
a) În loc de răspuns, notarul ieși ca o vijelie în verandă.
b) În loc de a-i tăia capul, îi lăsa cea mai importantă operațiune a bătăliei.
c) În loc să-mi dai făgăduita parte,
Ți-ai strîns la piept enorma ta avere.
d) Mai bine să lucrezi în zadar, decît să stai cu mîinile goale.

XX. *COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL CUMULATIV ȘI PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ CUMULATIVĂ*

1. (...)
a) pe lîngă relele (subst. cu prep. compusă).
b) pe lîngă asta (pron. cu prep. compusă).
c) pe lîngă însușirile (subst. cu prep. compusă).

d) în afară de atracțiuni (subst. cu locuț. prep.).
e) afară de aceea (locuț. prep. cu pronume demonstrativ).
f) afară de rîndaș (și) afară de stăpînire (subst. precedate de locuț. prep.).
g) pe lîngă interese (subst. cu prep. compusă).
h) pe lîngă cei trei (numeral cu prep. compusă).

2. (...) = vezi pct. 1, ca model.

3. (...)
a) *Pe lîngă că*-i era mîna dreaptă șubredă.
b) *Las' că* era de la Piatră de locul ei.
c) *În afară că* era micuță.
d) *După ce că* nu sînt buni de nimic.
e) *Plus că* tovarășa Ioana îi are acilea în nas.
f) *Lasă că* disciplina, regula inflexibilă, ordinea și mecanizarea vieții de cazarmă sînt în absolută contradicție cu firea și deprinderile țăranului.

4. (...) = vezi pct. 3, ca model.

5. (...)
a) Pe lîngă șoaptele tainice și înalte ale vîntului cu frunzele, mai adăugați și „hangul", unison, pe care-l ține... sfîrîitul hribilor pe cărbuni.
b) Ele, pe lîngă că dau naștere la cheltuieli, mai sînt și izvoarele unor sume de întîmplări nenorocite.
c) Las' că nici la celelalte nu pot învăța... însă afurisita de gramatică îmi scoate peri albi.

XXI. *COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE EXCEPȚIE ȘI PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ DE EXCEPȚIE*

1. (...)
a) afară de acestea (pron. dem. cu locuț. prep.).
b) decît limba (subst. precedat de adv. provenit din prepoziție. Are valoare modală și apare în comparația de inegalitate).
c) Cu excepția „Asasinului plătit" (subst. precedat de loc. prep.).
d) fără a căuta (infinitiv cu prep.).
e) afară de ai mei (pron. posesiv și locuț. prep.).
f) decît de înfățișare (subst. precedat de locuț. prep.).
g) în afară de patru (numeral cu locuț. prep.).
h) decît pocnetul (vezi lit. b).

2. (...) = vezi pct. 1, ca model.

3. (...)
a) ...*numai cît* nu-mi era treaba pe aici...
b) *Numai* frații cei nemulțumiți trăzneau și bufneau de ciudă.
c) *Decît să* stea (și) (*decît*) *să* se tot uite.
d) *Decît să* se grămădească pe laptele celor douăzeci și patru oi ale lui Moromete (și) (*decît*) *să*-l umple pe el de bani.

4. (...) = vezi pct. 3, ca model.

5. (...)

a) Afară de ochii negri, care erau ai ei, era el întreg, el copilul din portret.

b) ... așa de tîrziu, afară numai dacă...

c) Numai cît, îmi permit.

XXII. *EXERCIȚII RECAPITULATIVE LA PARTEA DE SINTAXĂ*

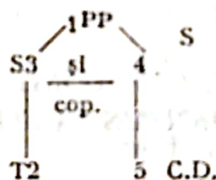
1. (...) **Propoziția**

Analiza sintactică și morfologică a unei propoziții se deosebește de analiza morfologică prin faptul că în analiza sintactică se trec funcțiile părților de vorbire la începutul analizei, în timp ce în analiza morfologică aceleași funcții sînt trecute după ce este arătat cazul sau la sfîrșitul analizei.

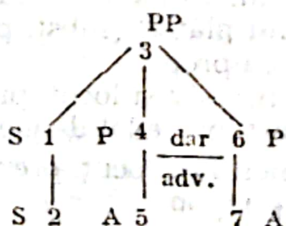
Recomandăm drept model de analiză sintactică și morfologică a propozițiilor de la *Partea I*, cap. XXII, pct. 1, analizele morfologice de la *Partea a II-a*, cap. XI (*Exerciții recapitulative — morfologia*), cu mențiunea de a trece funcția la începutul analizei.

2. (...) **Fraza**

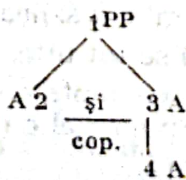
a) E bine[1]/, (cînd) auzi muzică[2]/, (să)-ți închizi ochii[3]/ și (să)-ți închipuiești[4]/ (ce) vrei[5]/.

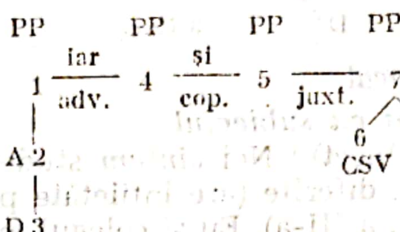
b) (Ceea ce) merită[1]/ (să) fie relevat de artist[2]/, nu este[3]/ (ceea ce) e animalic în om, lucru[4]/ (prin care) toți oamenii se aseamănă[5]/, (dar) ceea ce e omenesc, lucru[6]/ (prin care) oamenii se deosebesc atît de mult[7]/.

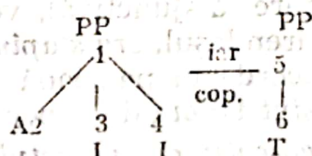
c) În tot cursul unor studii[1]/ (care) nu erau ușoare[2]/ și (care) ceruseră concentrarea cea mai aprigă asupra lucrurilor de scris[3]/, nu întrerupsesem o clipă relațiile cu țara[1]/, (unde) mă aducea fiecare vacanță[4].

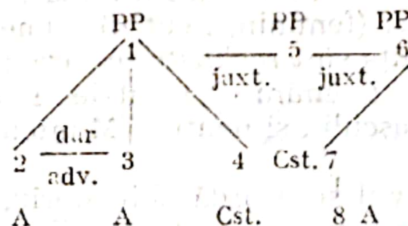
d) Trăiesc acei[1]/ (ce) vreau[2]/ (să) lupte[3]/
(Iar) cei fricoşi se plîng[4]/ (şi) mor,[5]/
(De)-i vezi murind[6]/, (să)-i laşi[7]/ (să) moară[8]/,
(Căci) moartea e menirea lor[9]/.

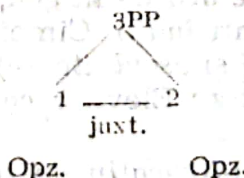
e) Lordul cel mai înalt şi mai neîncrezător[1]/, (care) nu se aştepta la una ca aceasta[2]/, se uită acum nemişcat cu ochii holbaţi[1]/ (cum) Petrea Dascălul se tîra încet-încet în vizuniе[3]/, (cum) îşi introdusese mai întîi capul, pe urmă umerii, apoi picioarele[4]/, (iar)[5]/, (după ce) nu mai văzu nimic[6]/ strigă : „How original !"[5]/

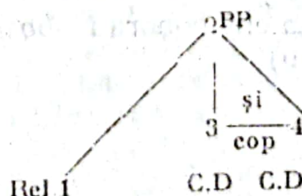
f) Cu toate acestea, surugiii,[1]/ (care) nu le păsau nici de drum, nici de cai,[2]/ (dar) care mirosiseră bacşişul gras,[3]/ mînau de olac,[1]/ (de) scăpărau copitele cailor ;[4]/ trosneau din bici,[5]/ chiuiau cît le lua gura,[6]/ (încît) bieţii englezi, hurducaţi în trăsura[7]/ (ce) se legăna ca o barcă bătută de valuri,[8]/ nu-şi simţeau nici frizura netedă, nici ochelarii drepţi pe nas.[7]/

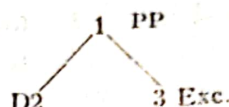
g) (În loc să) fie mare şi temut[1]/, (în loc să) stăpînească[2]/, zace în perne, rănit în coaste...[3]/

h) În ce priveşte dispreţul meu pentru opiniunea publică[1]/ (să)-mi fie permis a aminti[2]/ (că) Socrate îl predica[3]/ (şi)-l profesa[4]/.

i) N-am înțeles niciodată[1]/ (de ce), în tinerețe, alții îl socoteau boem,[2]/ (afară numai) dacă boemă și sărăcie sînt unul și același lucru.[3]/

3. (...) *Acordul gramatical*

a) *Acordul predicatului cu subiectul*

— *În persoană* (un subiect) : Noi *sîntem* studenți ; voi *sînteți* elevi ; subiect multiplu, persoane diferite (are întîietate pers. I față de celelalte și pers. a II-a față de pers. a III-a). Eu și colegul meu *învățăm* ; Tu și colegul tău *învățați* ; Noi și ei *învățăm* ; Voi și ei *învățați* !

— *În număr :*

— la coordonarea copulativă a cuvintelor care alcătuiesc subiectul multiplu verbul se pune la plural. Ex. *A deveni, a rămîne, a însemna,* sînt verbe copulative ;

— cînd unul din cuvintele care alcătuiesc subiectul multiplu le exclude pe celelalte (coordonare disjunctivă), verbul se pune la singular : Boierul sau locțiitorul lui, arendașul, *era stăpînul* satului ;

— verbul auxiliar se acordă în persoană și număr, iar participiul în gen, număr și caz : Legile *sînt votate* de popor.

b) *Acordul numelui predicativ cu subiectul*

— *În gen :*

— la adjectiv sau participiu cu valoare de adjectiv. (El este *silitor*. Ea este *silitoare*) ;

— pronumele se acordă în gen. (Cartea este *a mea* ; Paltonul este *al meu*) ;

— la nume de ființă masculinul are întîietate. (Ei și ele sînt *silitori*) ;

— la nume de lucruri (feminin, neutru) numele predicativ se află la feminin. (Creionul și penița sînt *rechizite* școlare) ;

— idem la masculin și feminin. (Muntele și pădurea sînt *înverzite*) ;

— același lucru la masculin și neutru. (Muntele și cîmpul — cîmpurile sînt *înverzite*) ;

— *în număr* (adjectivul se acordă obligatoriu, substantivul și pronumele numai cînd au forme corespunzătoare). (Ionel este *silitor* : Marioara este *fruntașă* la învățătură ; Ei sînt *silitori* ; Ele sînt *fruntașe*).

c) *Acordul atributului adjectival cu substantivul determinat :*

— Atributul adjectival se acordă în gen, număr și caz cu substantivul (— un singur adjectiv : Munți *înalți*. Cîmpii *înverzite* ; mai multe adjective : Fată *frumoasă, harnică* și *ascultătoare*) ;

— cu articol demonstrativ : Elevilor *celor cuminți*. Școala *cea nouă*. Școlii *celei noi*.

d) *Acordul elementului predicativ de tip nominal cu subiectul sau complementul la care se referă* (caz și număr).

— *în caz :* Cu urechea pleoștită, cu coada-ntre picioare, / Cîinele *trist* și *jalnic* venea pe o cărare (Gr. Alexandrescu) ;

— *în număr :* Cai și oameni coborau *obosiți* (...) vorbele ieșeau greu, *amărite* (M. Sadoveanu).

Partea a III-a

ÎNTREBĂRI FĂRĂ RĂSPUNSURI

MORFOLOGIA

I. *SUBSTANTIVUL*

1. (...)*

a) Cunoaşterea formelor, legilor şi operaţiilor gîndirii logice dă posibilitatea omului să-şi urmărească propriile acte de gîndire..., transformă caracterul spontan al corectitudinii şi justeţei gîndirii în corectitudine şi justeţe conştientă.

(Lucia Wald)

b) În zadar viforul, vijelia şi uraganul se izbiseră oarbe în clădirea de crengi uriaşe a întăriturilor mele, căci nu izbutiseră decît să sfîşie şi să urle de durere şi de ciudă.

(C. Hogaş)

c) A face numai ceea ce cu adevărat poţi este o mare virtute artistică, deoarece în artă se pare că ar fi „posibil şi imposibilul" — dovadă atîtea opere literare în care autorii vorbesc de lucruri pe care nu le cunosc, de sentimente pe care nu le-au simţit, de probleme pe care nu le-au cugetat.

(G. Ibrăileanu)

d) Creangă este un reprezentant perfect al sufletului românesc între popoare; al sufletului moldovenesc între români; al sufletului ţărănesc între moldoveni; al sufletului omului de la munte între ţăranii moldoveni.

(Ibidem)

e) Cu narcişi,cu crini, cu lotuşi
Timpul cald s-apropie
Primăvara asta totuşi
Nu-i decît o copie.

(G. Topîrceanu)

f) Urieşul Strîmbă-Lemne cu-al său gemîn Sfarmă-Peatră
Au văzut căzînd potopul ş-au trecut potopu-not,
De cînd sînt poveşti în lume şi se spun pe lîngă vatră
Ei duc zile cu piticul Statu-Palmă-Barbă-Cot.

(V. Alecsandri)

* (...) = înseamnă întrebarea de la *Partea I*

g) Boliac cîntă iobagul ş-a lui lanţuri de aramă ;
L-ale ţării flamuri negre, Cîrlova oştirea cheamă
În prezent vrăjeşte umbre dintr-al secolelor plan ;
Şi ca Byron, treaz ca vîntul cel sălbatic al durerii,
Palid stinge Alexandrescu sînta candel-a sperării,
Descifrînd eternitatea din ruina unui an.

(M. Eminescu — *Poezii*)

h) Muză ! ce lui Omir, odinioară,
Cîntaşi Vatrahomiomohia,
Cîntă şi mie, fii bunişoară,
Toate cîte făcu ţigănia,
Cînd Vlad-Vodă îi dete slobozie,
Arme ş-olaturi de moşie.

(I. Budai-Deleanu)

2. (...) = pct. 1/a, f, g, h.
3. (...) = pct. 1/b, d, f.
4. (...) = pct. 1/c, e.
5. (...) = văr-vară, miner-mineriţă, berbec-oaie, bou-vacă, moş-babă, sătean-săteancă, croitor-croitoreasă, orăşean-orăşeancă, urs-ursoaică.
6. (...) = cocor, bufniţă, şoim, pupăză, dropie, sitar, vrabie, cioară, struţ, sticlete, piţigoi, furnică, albină, bondar, ţînţar, cărăbuş, bi-tlan, lup, mistreţ, curcan, raţă, urs, vulpe, cocostîrc, vidră, nurcă.
7. (...) = copil, biciclist, aviator, tractorist, agent, telefonist, socialist.
8. (...) = radio, electron, vieţi, încercare, nopţi, locuri, zîmbet, drumuri, strigăt, bucate, grîne, floare, peşte.
9. (...) = vitejie, mazăre, secară, piper, unt, miere, cinste, dreptate, sete, baschet, volei, fizică, geografie, Ialomiţa, Bacău, fier, oxigen, bade, taică, icre, cîlţi, şale, zori, bătrîneţe, minţile, silinţele, ochelari, pantaloni.
10. (...) = sceptru, rasă, deal, coasă, stăpîn, păstor, sat, carte, ziar.
11. (...) = pct. 1 a, b.
12. (...) = bolovăniş, cînepă, ariniş, brădet, fag, funcţionărime, lemnărie, moşierime, nuc, păltiniş, păpuriş, porumbişte, stîncă, mestecăniş, ţărănime, pedestrime, stejăriş, frunziş.
13. (...) = -ăriş, -erie, -ime, -et, -işte.
14. (...) = glas, pîrtie, izbeşte, curte, temniţă, dulce, darnic, sus, rîde, tînăr.
15. (...) = pct. 1 a, c.
16. (...) = muncitor, viaţă, izvor.
17. (...) = vezi pct. 16, dar cu art. hot. enclitic.
18. (...) = odaie, păstaie, văpaie, sabie, melodie.
19. (...) = guraleului, buhaidebaltă, apătare, argintviu, pierdevară, istro-român, nici o dată, ori care, alaltă-seară.

20. (...)

21. a) Ne văd păgînii, sar pe zid
Potop de foc spre noi deschid.

(G. Coşbuc)

b) Pe cîmpia înălbită, netedă, strălucitoare
Se văd insule de codri, s-aud cîini de vînătoare.

(V. Alecsandri)

c) Rînduri-rînduri spre cîmpie
Se perindă nori de plumb...

(G. Topîrceanu)

21. (...) = încercatul, marea, înzecitul, răul, negrul, vechiul.

22. (...) = -ică, -andru, -iște, -er ; pre-, des-, ne-, re-.

23. (...) = pct. a, f.

24. (...) = gură-cască, a căsca gura ; du-te vino, tiriie-brîu, calcă-n străchini, ducă-se pe pustii, linge-blide, zgîrîie-brînză, a călca în străchini, a lua aminte, a da bir cu fugiții.

25. (...) = Vezi Partea I.

26. (...) = culuar, ibrid, hidro-centrală, lighian, ochian, majiusculă, sanviș, obectiv, organizm, petec, paratrăznet, șurup, personagiu, strein.

27. (...) = academician, acalmie, cădea, ceaun, ceașcă, ceainic, lăcrămioară, frontieră, ploaie.

28. (...) = absolut, abuz, aclimatiza, bismut, băcan, culoar, ferigă, fișier, medic, diagnostic, handbal, invazie, teoremă, undiță, veveriță, profesor, volei, volum, vuiet, zahăr.

II. *ADJECTIVUL*

1. (...) = Vezi întrebarea de la Partea I, pct. 1.

2. (...) = Idem, pct. 2.

3. (...) = Idem, pct. 3.

4. (...) = marfă, minte, muncitor, prieten, bolnav, glumă, subiect.

5. (...) =

a) Oricare faptă istorică..., orice faptă vitejească..., orice se atingea, într-un cuvînt, de România..., toate aprindeau în sufletele noastre o electrică scînteie.

(V. Alecsandri)

b) Mulțimea toată pare violetă
Orașul tot e violet

(G. Bacovia)

c) Avem douăzeci și patru de oi, toate cu lapte. Asta înseamnă două sute patruzeci de lei pe zi.

(M. Preda — *Moromeții*)

d) Peste durerile trecute
Prăfuite,
Peste ruine, colțuroase, reci,
De fericiri și deznădejdi trecute,
Tu alergi și urci ușoară.

(Camil Petrescu)

e) Aripi reci și nici un gînd...
Zbor de pasăre uitată
Deznădejde-ntîrziată

(Ibidem)

f) ... La porți albastre grele de vis :
Nici o poartă nu a gemut
Nici un vis nu s-a deschis

(Radu Boureanu)

g) Astfel robit de-aceeași jale
Petrec mereu același drum...

(M. Eminescu — *Poezii*)

h) Pe-un pat alb ca un lințoliu zace lebăda murindă,
Zace palida vergină cu lungi gene, voce blîndă.

(Ibidem)

Eu n-aș alege lira vibrîndă de iubire,
Ci cea care falnic îmi cîntă de mărire.

(Ibidem)

6. (...) = răbdător, silitor, dobrogean, amar, ușor, gras, isteț, corect.

7. (...) = silitor, amar, înalt.

8. (...)

a) Nu e ură mai profundă și mai neîmpăcată ca ura pe care instinctiv o poartă dobitocia în contra inteligenței.

(Al. Vlahuță — *În viltoare*)

b) Dintr-un dulap vechi scotea și așeza încet pe fereastră niște hîrtii îngălbenite, din care, la cea mai mică scuturătură ieșea un rotocol de fum.

(I. Bassarabescu)

c) ...Și-un gînd mă luminează-n minte
Că viața-i cel mai mare bine.

(P. Cerna)

d) Pentru că noi sîntem niște oameni foarte mari
...Nu mai e nimeni mai mare ca noi
Care să ne mîngîie.

(Marin Sorescu)

e) Cea mai frumoasă e în lac,
Cel mai frumos luceafăr e pe mare,
Şi cîntă cel mai sincer pitpalac
Nu-n pomi, ci-n amintiri şi-n nemişcare.

(Al. Andriţoiu)

9. (...) = vezi Partea I.

10. (...) = Idem.

11. (...) = planeta (roşu), pămîntul (ovală), balcaniada (nostru), muntele (înaltă), pepenele (galbenă).

12. (...) = particular, viu, oval, complet, secundar, petrolifer, principal, dulce, liniştit, colosal, genial, strălucitor, interior, inteligent, roditor, ulterior, suprem.

13. (...) = tare, gras, bătrîn, disciplinat, interesant, moral, mort, nou.

14. (...) = silitor — silitoare.

15. (...) = bancă, trenă, bec, stilou, ştiinţă, nouă, strălucitor, neagră, veche, frumos.

16. (...) = Vezi P. I.

III. *ARTICOLUL*

1. (...)

a) Dar vîrsta calului alb
cu arcul şi cununa
nu ne-a adus în stăpînire
Viaţa, pămîntul, luna.

(Radu Boureanu)

b) Semnul cerului, liniştea cîmpului şi apusul soarelui sînt de vară.

(I. A. Bassarabescu)

c) Amintirea lui Ion Corbu e strîns legată de o parte din copilăria mea.

(I. A. Bassarabescu)

d) Avea nişte nasturi de-ţi luceau ochii, căci moş Stan era bătrîn harnic.

(Ibidem)

e) Gîndurile nehotărîte despre zădărnicia străduinţelor omeneşti... se risipeau acum ca valurile de ceaţă la razele soarelui...

(I. Al. Brătescu-Voineşti)

f) Pătruns de focul lui cel blînd
Un strop s-aprinse, tremurînd.

(P. Cerna)

2. (...) =
... Vasile i-a venit mama de la ţară.
La sfîrşitul ... ianuarie ies ghioceii.

La sfîrşitul ... decembrie luăm vacanţa de iarnă.
Inceputul ... 1948 a însemnat trecerea la revoluţia socialistă în ţara noastră.

3. (...) = Vezi Partea I.

4. (...) = Idem.

5. (...) = Oamenii ăi harnici nu au grija zilei de mîine. Lenuţa, fata a mică este zburdalnică. L-am cunoscut pe prietenul tău ăl bun. Elevii ăia silitori ajută pe colegii lor.

6. (...) = Vezi Partea I.

7. (...) = Idem.

8. (...) = Idem.

9. (...)
a) Să urcăm pe muntele ... înalt.
b) Am văzut marea ... albastră.
c) Nu toţi ... noştri sînt prezenţi.
d) Meritele sînt ... oamenilor muncitori.
e) Am cunoscut pe ... patru colege ... tale.
f) Dacă ascultam pe ... mari, sîntem bine educaţi.

IV. *PRONUMELE*

1. (...)
a) Nimic din cîte-n viaţă eu încă n-am gustat
Nu voi, nu pot a-ţi cere nimica pentru mine.

(D. Bolintineanu)

b) — Nu-i nimeni ? întrebă el simulînd disperarea.
— Nimeni.

(G. Călinescu — *Enigma Otiliei*)

c) Astfel încăput pe mîna a oricărui te va drege
Rele-o zice că sînt toate cîte nu vor înţelege...
Dar afară de acestea, vor căta vieţii tale
Să-i găsească pete multe, răutăţi şi mici scandale
Astea toate te apropie de dînşii... Nu lumina
Ce în lume ai revărsat-o, ci păcatele şi vina.

(M. Eminescu — *Poezii*)

d) Nu este acelaşi lucru dacă doi oameni spun acelaşi lucru.

(*dicton latin*)

e) Unii fac pe alţii să sufere ceea ce trebuie să sufere el de la cineva : se găsesc şi de aceia care se păzesc a face altora această suferinţă.

(N. Iorga — *Cugetări*)

f) Cele mai bune gînduri sînt acelea pe care citindu-le ţi se pare că le-a spus şi altul sau că poate să le spuie oricine.

(Ibidem)

g) Aceasta era viaţa mamei Ilincăi pe vremea aceea, şi dacă toate aceste lucruri s-ar fi petrecut aievea în ceasurile acelea, ea n-ar fi deloc mai fericită.

(Al. Vlahuţă — *În viltoare*)

h) Vei înţelege multe lucruri, multe apucături de ale mele şi mai ales această nestăpînită dorinţă a mea de pribegire, prin locurile noastre, prin munţii noştri, prin văile noastre, prin cîmpiile noastre.

(M. Sadoveanu — *Judeţ al sărmanilor*)

i) Deasupra casei tale ies
Şi azi aceleaşi stele
Ce-au luminat atît de des
Înduioşării mele.

(M. Eminescu — *Poezii*)

2. (...)

a) În veci ... doruri mascate cu-altă haină
Şi-n toată omenirea mereu ... om.

(Ibidem)

b) Şi glasul ... devine cîntec
Gîndirea ... devine vers.

(Al. Vlahuţă — *Poezii*)

c) La copacul căzut,... aleargă să taie crengi (proverb).

d) Sărmanii mei desagi ! Ei... erau flămînzi şi costelivi, ei... aveau coapsele deşelate şi pîntecele lipit de spete.

(C. Hogaş)

5. (...) pct. 1 / a, d, g, i.

6. (...) = cîte alea toate, cîte toate, mai nimica.

7. (...)

Iai promis săi aduci cartea aceia interesantă, pe care ai dato şi la alţii, dar a-i uitato acasă. Sora s-a sa dus la bibliotecă săşi citească lecţiile. Acolo miam amintit cămi uitasem stiloul mieu, pe carel primisem cadou de ziua mia. Ea însuşi mia amintit ce iam spus eu însuţi atunci.

V. *NUMERALUL*

1. (...)

a) La ceasul trei pornirăm iuţi,
Dar ne-am întors în văi bătuţi...
De-al treilea rînd deschis-am drum...,
Ne-am dus de-a patra oar-apoi
Şi-acum răzbim şi-i batem noi.

(G. Coşbuc)

b) Trei ostaşi cu arce-n mînă pe movilă-acum se urcă
Doi, ca zimbrul, ageri, mîndri, nalţi ca bradul de la munte.

(V. Alecsandri)

c) Mihai, omorînd mai mult de o mie turci cuprinde Ismailul, unde găsi 70 tunuri de baterie.

(N. Bălcescu)

d) Se-ncepe hora a doua, zise el, pe cea dintii am scăpat-o.

(I. Agîrbiceanu)

e) Amîndoi începuseră să izbească tăcuți... În amîndouă părțile făcuseră în salcîm cîte o tăietură adîncă.

(M. Preda — *Moromeții*)

f) Vai de copilul străin
Că muncește cu dreptate
Și ia leafă jumătate
Și mîncare-a treia parte.

(folclor)

g) Lume, lume și iar lume, sute și sute, mii de oameni un bîlci întreg.

(I. Slavici — *Mara*)

h) Ucis-am numai nouă, și mult îmi pare rău !
Îmi trebuia o mie, ca să răzbun un tată.

(D. Bolintineanu)

i) Iarna, de două ori pe lună se duc amîndoi la teatru...

(Al. Vlahuță — *În viltoare*)

j) Avea un pat în dormitorul băieților, un tacîm la masa lor, douăzeci de lei pe lună și două duminici libere.

(Ibidem)

2. (...) = pct. 1 : a, d, g, i.

3. (...) = Vezi Partea I.

4. (...) = Idem.

5. (...) = Idem.

6. (...) = peste o sută (mie) ; cîte trei, trei ; de două ori pe săptămînă.

7. (...) = cel de-al doilea.

9. (...) = Vezi Partea I.

10. (...) = 12, 18, 22, 34, 86, 105, 176, 245, 686, 1 015, 1 462, 1 976.

11. (...)

În colectivul nostru sînt paișpe muncitori. Fiecare a fost la mare și la munte de cîte doi ori. Cunosc colegi care au citit cîte cinci-zeci de cărți întrun an. Unii au acasă o bibliotecă formată din zecișizeci de cărți.

Uzina noastră are două mii patrusute de lucrători angajați. În fiecare vară se duc la mare peste treisute de lucrători angajați. Blocurile în care locuim sînt compuse din cîte șaispe apartamente.

1. (...)

a) Şi apoi îngenunchind amîndoi dinaintea împăratului Verde îşi jură credinţă unul altuia.

(I. Creangă)

b) Noaptea ajută turcilor a se dezmetici din groaza ce îi cuprinsese şi a se întocmi în rînduială.

(N. Bălcescu)

c) Accentuînd anumite cuvinte, încetinind sau accelerînd debitul verbal, ridicînd sau coborînd tonul, alegînd anumite expresii şi combinîndu-le într-un mod nou, vorbitorul poate să adauge informaţia sa personală la informaţia universală şi naţională a limbii pe care o vorbeşte.

(Henry Wald)

d) Plouă, ninge, îngheaţă, se topeşte ; vifor orb ; o vreme...

(I. L. Caragiale — *Momente şi schiţe*)

e) Să n-ai nici o grijă mămucă, apucară cu gura înainte cei mai mari.

(I. Creangă)

f) Cînd oi veni eu, am să vă dau de ştire... ş-am să vă spun...

(Ibidem)

g) Vom putea veni de hac şi spînului celuia ; nu i-i vremea trecută.

(Ibidem)

h) Altminteri nici nu e chip s-o scoţi la capăt cu buclucaşul acesta.

(Ibidem)

i) Trezite din prăpăstii de plînsetele lor
Cresc negurile sure, alunecînd tăcute.
Ies după stînci în pripă şi pier ca un decor
Retras de mîna unei fiinţe nevăzute.

(Şt. O. Iosif)

j) Cei doi musafiri suiră pe prispă şi scoaseră glugile, se scuturară bine de zăpadă şi intrară-n căldură. Se vedeau, pe cît se poate vedea pe întuneric, oameni cu dare de mînă.

(I. L. Caragiale — *Nuvele şi povestiri*)

2. (...) = Toate verbele de la pct. 1.
3. (...) = Vezi Partea I.
4. (...) = e recomandabil, e rău, e minunat, e de mirare.
5. (...) = a bea, a la, a sta.
6. (...)

a) Din văi tu vezi amurgul
Spre culmi înaintînd,
Pe coaste-auzi pîraie
Prin noapte zgomotînd,

Şi-asculţi ce spune codrul
Cînd plînge ziua-ncet.

(G. Coşbuc)

b) Fericit acel ce noaptea rătăcit în viscolire
Stă, aude-n cîmp lătrare şi zăreşte cu uimire
O căsuţă drăgălaşă cu ferestrele lucind,
Unde dulcea ospeţie îl întîmpină zîmbind.

(V. Alecsandri)

c) A sosi pe lume într-o ţară liberă şi civilizată, este o mare favoare a soartei ; a găsi în acea ţară o limbă cultă şi avută, pentru a-şi exprima ideile şi simţirile este un avantaj imens pentru acei chemaţi a culege lauri pe cîmpul înflorit al literaturii.

(Ibidem)

d) Iar cînd omul se prăvale
Jos, la coasta povîrnită,
Calcă baciul ca pe gratii
Şi-i struneşte blînd cu gura :
Cătinel, feciorii tatii,
Ca să n-o pornim de-a dura !.....

(G. Topîrceanu)

e) E greu a spune ce deosebire
Ne-a despărţit, de nu mergem de-a valma.

(M. Eminescu — *Poezii*)

f) Mire-te, dezmire-te
Cîntecul făpturii,
locul unde toate cresc
inima pădurii.

(I. Blaga — *Poezii*)

g) Nilă opri caii şi rămase tăcut, neştiind ce să mai facă. Apoi pricepu, întoarse caii, le prinse răscrucile de ştreanguri, legă frînghia şi porni cu ea spre tatăl său.

(M. Preda — *Moromeţii*)

7. (...)
eu acoper, sufer ; ei sufere ; noi scrim ;
ei hotărăsc, el hotăreşte ; aprinz focul ca să arză în sobă ;
auz vîntul pe afară ;
tu să sameni grîul ; sai repede pe cal şi piei din calea lor ;
să saie şi ei dacă poate ; trebuieşte să învăţăm mai mult ;
să dădem mai multă atenţie sănătăţii noastre ; nu fă greşala aceasta de a nu da atenţie vecinilor ; a place este un verb impersonal.

VII. *ADVERBUL*

1. (...)
a) Ziua umbla, noaptea se odihnea ; aşa încet-încet, haidea-haidea, marţea următoare...„ a ajuns drumeţul la straja Craiovei.

(I. L. Caragiale — *Nuvele şi povestiri*)

b) — Eu cunosc bine pe aici și poate mai încolo să ai nevoie de mine.
— Poate să am, poate să n-am.

(I. Creangă)

c) Din zorii zilei pînă-n noapte, bătrînul... nu stă o clipă, umblă de colo pînă colo : ici are de plivit buruiană, dincolo are de tuns o ramură...

(I. Al. Brătescu-Voinești)

d) Din vreme în vreme, cînd îl vede prin grădină, îl strigă : „Pst ! mă hoțule, vino-ncoa !

(Ibidem)

e) — Dar nu mîine dimineață, că am nițică treabă.
— Dar cînd ?
— Plecăm mîine, după prînz și ne-ntoarcem duminică seara. Pe aici prinprejur, degeaba, nu sînt prepelițe.

(Ibidem)

f) Din cînd în cînd se auzeau sforăind caii, care păşteau alături ; într-un rînd, departe, tocmai în fundul zării despre miazăzi, s-a auzit uruitul şi fluieratul unui tren.

(Ibidem)

g) Cîteodată ... prea arare ...
A tîrziu cînd arde lampa,
Inima din loc îmi sare,
Cînd aud că sună cleampa ...

(M. Eminescu — *Poezii*)

2. (...) — Vezi Partea I.

3. (...)

Lucra și ziua și noaptea neîncetat. Doar spre ziuă făcea o pauză pentru somn.

Petrecînd și cheltuind a rămas sărac lipit pămîntului. A fost lovit de patru ori de către dușmani. Dar și el le-a răspuns înzecit.

Un om obosit de drum s-a oprit la noi acasă.

Atunci să mergem dar fiecare pe la casa cui ne are.

4. (...) — bine, aproape.

5. (...) — acolo, aici, totdeauna, dimineața, ușor, greu, cam, astfel, așa, tîrziu, curînd, firește, degeaba, lesne, anume, departe.

6. (...) — Vezi Partea I.

7. (...) — Idem.

8. (...) — 10 fraze (cîte două pentru fiecare adverb).

9. (...) — Vezi Partea I.

10. (...)

numai decît, oare cum, de loc, de altfel, de o cam dată, astă vară ; rînduri ușoare de tradus, bagaje grele de ridicat, conferință imposibilă de urmărit ; elevii noi veniți la școală ; păreri adînci înrădăcinate ; Avem copii mai sănătoși, voinici și voioși ; L-am văzut atuncea, aicea, alăturea și numai atîta cît a stat ; El știe lecția pe-de-rost, dar uneori iese un talmeș-balmeș.

1. (...)

a) Stele prin frunzar răsar și pier,
Clintite de răsufletul nopții din ce în ce mai rar,
Și luna se mută din stejar în stejar.

(Radu Boureanu)

b) Un vînt de primăvară aducea prin ferestrele deschise mirosul dulce de la trandafirii din grădină.

(I. A. Bassarabescu)

c) Drumul de țară vine din oraș, trece pe lîngă Valea-Seacă și merge mai departe pe la Valea-Rapiții.

(I. Slavici — *Nuvele*)

d) Prin înfundăturile văilor, de-a lungul Potgoriei..., pînă la cele mai depărtate odăi de pe șes, lumea se pune în mișcare.

(Ibidem)

e) Moș Gheorghe mă ispiti o vreme despre școală, despre cei de-acasă, despre ce se mai aude prin țară.

(M. Sadoveanu — *Județ al sărmanilor*)

f) Da : am crescut cu macii și strugurii pe cîmp,
Da : mai păstrez, ca iarba și-acum, sub pleoape rouă.
Da : m-am scăldat în rîul cu cînepi la topit.
Da : mi-am julit genunchii în vișini și cireși.

(Zaharia Stancu)

g) M-atîrn de tine, poezie,
Ca un copil de poala mumii,
Să trec cu tine puntea lumii
Spre insula de veșnicie
La capătul de dincolo al lumii.

(Al. Philippide)

3. (...)

îndărăt-îndărătul ; dedesubt-dedesubtul ; împrejur-împrejurul ; înapoi-înapoia ; potrivit, aidoma, exceptînd, privind ; drept.

5. (...)

în privința, din pricina, pe dinăuntrul, față de, potrivit cu, relativ la, cu tot cu.

6. (...) = și locuțiuni prep.

mulțumită, în fața, în privința, din pricina, de-a lungul, de-a latul, în loc de, din cauză de, pe dinafară, potrivit cu, relativ la.

(Pentru punctele 4 și 7 nu se pun întrebări)

8. (...)

magazin cu mezeluri ; un elev de reale însușiri ; am încărcat de flori sala de clasă ; sufăr cu ficatul ; s-a interesat despre noi ; ne amintim despre aceștia ; citirea este făcută de către elevi ; înscrieri de abonamente la ziare ; plec din grupă, plec din aceia ; s-a ocupat cu viitorul copiilor lui ; cîntă cu acordeonul ; cîntă cu gura ; ne-a vorbit de venirea ta ; văd oamenii după stradă.

IX. *CONJUNCȚIA*

2—3 (...)

a) Oștirea-l ajunse într-o mlaștină, unde i se nomolise iapa și unde se muncea să o scoată, trăgînd cînd de coadă, cînd de cap, cînd de picioare.

(V. Ene — *Basme populare...*)

b) Și toți solzii-n unde scapă
Și se duc în zbor rotund,
Ca să stea comori pe fund.
Dar în baltă e un vrac
Ce întinde-o bisactea...

(Radu Boureanu)

c) Curgeau apele sterpe prin brazi,
Aci te înălțai străvezie,
Aci te simțeam cum în mine recazi.

(Ibidem)

d) De n-ar fi fost să cadă frunzele și să rămîie scheleți copacii, nimic n-ar trăda sosirea toamnei.

(I. A. Bassarabescu)

e) A învățat că lumea vine la sindrofie să rîză, să vorbească, iar nu să stea smirnă ca să asculte muzica.

(I. Al. Brătescu-Voinești)

f) Și de-aceea spusa voastră era sîntă și frumoasă,
Căci de minți era gîndită, căci din inimi era scoasă,
Inimi mari, tinere încă, deși voi sînteți bătrîni.

(M. Eminescu — *Poezii*)

g) ...Deci cînturilor mele zis
Adio tuturora (...)
Și nici pe buze nu-mi mai vin,
Și nici prin gînd mi-or trece.

(Ibidem)

4. (...) Nu se pune întrebare.

5. (...) = pct. 2—3.

6. (...) = pct. 2—3/b, c, g.

7. (...) = pct. 2—3/d, e.

8. (...)

Nu a văzut nici cînd a venit nici cînd a plecat.

Ne dăm silința să avem realizări frumoase dar trebuie să ne sprijinim reciproc.

Se vedeau norii pe cer cînd în valuri mici cînd în valuri mari și întunecoase.

Dacă vrei să ne ajuți ori lucrează ori nu ne încurca.

9. (...)

Fiecare lecție de istorie este nu numai o lecție instructivă dar și una educativă.

Se spune despre noi că sîntem harnici și disciplinați. Ionel citește ca și un profesor. Atît în ceea ce privește relațiile dintre oameni, cît și belșugul de bunuri materiale și spirituale, socialismul corespunde întrutotul.

Ne bucurau atît rezultatele în muncă la clasă, dar și faptul că nu se despărțea de noi.

X. INTERJECȚIA

1 și 2 de la Partea I nu se repetă.

3. (...)

a) Ei, ei ! Acum scoate, lupe, ce-ai mîncat !... Valeu cumătră, talpele mele !

(I. Creangă)

b) Bravo ! bun vin ai, domnule Stavarache !

(I. L. Caragiale — *Nuvele și povestiri*)

c) Ei, păcatele mele, strigă el. Hai cu mine ! Haid !...

(I. Slavici — *Nuvele*)

d) Cuțu, cuțu ! Bubico băiatul ! Bubico.

(I. L. Caragiale — *Momente și schițe*)

e) Hi ! zmăoaicelor tatei, îndemnați înainte ! Iaca și codrii Grumăzeștilor...

(I. Creangă)

f) Of ! vai ! Duțu mamii ! of, drag nepoțele ! Prea avuși în lume zile puțintele.

(Anton Pann)

g) Cineva bătuse de două ori foarte deslușit în cercevea : tac ! tac !

(M. Sadoveanu — *Județ al sărmanilor*)

h) Eu vă-ntimpin călare pe Pikpok... și pornim pe răcoarea dimineții : Ha-ta-ta... Ha-ta-ta... Ha-ta-ta !

(I. Mironescu)

i) „Cioc ! cioc ! cioc !" se aude de departe. Măcăleandru zice :
— E ciocănitoarea.

(Emil Gîrleanu)

j) Și iar țupai-țupai, iepurele sare vesel...

(Ibidem)

4. (...) = Vezi Partea I.

5. (...) = Idem.

6. (...)

Cînd ia,... ce să vezi. Și nici una, nici două haț, pe ied de gît. Și hap-hap, mai să se înece. Tiii, păcat ; răspunde Pitache. Iată ! ce cred eu. Vivat, Vivat Ungureanu, se auzi din toate părțile. Of, of, of... O să dai de vreo ispită !

XI. *EXERCIȚII RECAPITULATIVE LA PARTEA DE MORFOLOGIE*

(Pentru toate textele : felul părții de vorbire, funcția în propoziție).

1. Cît e noaptea-n lung și-n lat
nu s-aude un lătrat.
Colo numai dintre spini
pîn'la stelele-n vecini
licuricii dau lumini.
Licuricii cu lămpașe
semne verzi dau prin orașe
pentr-un tren care va trece
prin văzduhul mare, rece.

(L. Blaga — *Poezii*)

2. Păi, ne ținea, pesemne proști,
Să-și joace hopa-tropa,
Că nu putem să batem oști!

(G. Coșbuc)

3. Din belșugul de verdeață
Cărăbușul de aramă
Vine din turnătoria
verii, să-l luăm în seamă.
Zgomotos ca o reptilă
printre veacuri se avîntă,
să arate că-i din lumea
celor ce nu prea cuvîntă.

(L. Blaga — *Poezii*)

4. În loc de punte făceau slujbă pietroaie aruncate în șir unul după altul, dar la o așa depărtare că trebuia să faci săritura unei capre sălbatice ca să ajungi de cealaltă parte fără să-ți uzi picioarele.

(Al. Cazaban)

5. Și de unde-ai fi crezut că greutatea unei pene ar fi fost deajuns, ca să-i frîngă mijlocul în două, nici măcar nu se îndoi cînd eu îmi așezai pe spatele ei volumul respectabil al persoanei mele cu întreg tărhatul meu de drum.

(C. Hogaș)

6. Dar lucrul cel mai de seamă pe care-l făcusem la Berlin era altul, unul pe care-l începusem încă de la Paris, iarăși, fără să mi-l fi cerut nimeni, ba chiar fără ca nimeni să fi aprobat și prețuit.

(N. Iorga — *O viață de om...*)

7. Copii eram noi amîndoi,
Frate-meu și cu mine,
Din coji de nucă car cu boi
Făceam și înhămam la el
Culbeci bătrîni cu coarne.

(M. Eminescu — *Poezii*)

SINTAXA

I. *PROPOZIȚIA ȘI FRAZA* (Generalități)

(Pentru punctele de la 1 la 8 inclusiv, rămîn aceleași întrebări aflate la Partea I)

9. (...)

a) — Auzi, măi leneșule : te prinzi să moi posmagii singur, ori ba ?
— Ba, răspunse leneșul.

(I. Creangă)

b) Sfioase-s bolțile spre sară, și mai sfioasă-i iasomia ;
Pe fața ei neprihănită se-ngînă-n veci melancolia
Seninului de zare stinsă, și-n trandafiri cu foi în ceară
Trăiesc mîhnirile și plînge norocul zilelor de vară.

(D. Anghel)

c) Sultanul hotărî dar a potoli cît mai în grabă această răscoală, pîn-a nu se întinde și a lua mai multă putere.

(N. Bălcescu)

d) — Să i-o spunem ?
— A, ba nu.
— Ba da, cum o isprăvi.

(I. Al. Brătescu-Voinești)

e) — Încă o dată vă întreb, vă închinați ori ba ?
— Ba.

(C. Negruzzi)

f) — Se vede de acolo turnul clopotniței ?
— Da ! Se vede.

(Al. Odobescu)

g) Mîinile mamei sînt singure, lungi, prăfuite ca două poteci.

(Maria Banuș)

h) — Să-ți fie de bine, nănașule !

(I. Creangă)

i) Cine mă-ndrumă pe apă ?
Cine mă trece prin foc ?

(L. Blaga — *Poezii*)

j) — Să nu spui cumva cine te-a trimis.
— Atîta ?
— Fuga !

(B. P. Hașdeu)

10. (...)

a) Din cînd în cînd se prăvălea cîte unul, se rostogoleau chiuind pe coastă la vale și erau răstimpuri cînd, din toată ceata abia trei-patru mergeau pe picioare, ceilalți se durigau pe povîrniș, împrăștiindu-se în toate părțile.

(I. Agîrbiceanu)

b) Mă-nfășurai bine, deschisei portița de la gratii și mă culcai pe piatra mare de deasupra.

(M. Eminescu — *Proză literară*)

c) Se părea că vremea asta ticăloasă, care nu mai era nici toamnă dar nu se putea numi încă iarnă, avea o influență covîrșitoare asupra lui.

(I. Agîrbiceanu)

d) Și, cum era moș Nichifor strădalnic și iute la trebile lui, răpede zvîrle niște coșolină (cereale cosite de verzi) la căruță, așterne deasupra o păreche de poclăzi (...), înhamă iepușoarele, își ia cojocul între umere și biciul în mînă și tiva, băiete !

(I. Creangă)

e) Nu e soare, dar e bine
Și pe rîu e numai fum.

(G. Coșbuc)

f) Mie să mi te scoli dimineață la ora șase, să mi te speli, să faci curat în casă, ca să înghiți ceaiul și să te duci la serviciu.

(M. Preda — *Risipitorii*)

g) Înțelepciunea nu se împrumută cu carul, ci se cîștigă cu bobul.

(N. Iorga — *Cugetări*)

h) Nici pasărea nu cîntă printre cremeni,
Nici flori pe stei nu-i chip să răsari.

(Marcel Breslașu)

i) Să rîdă deci astăzi în mine amarul
Și-n hohote mari să-și arunce pocalul în nori.

(L. Blaga — *Poezii*)

II. *SUBIECTUL ŞI PROPOZIŢIA SUBIECTIVĂ*

1. (...)

a) Cocioaba de pe malul stîng al Bistriţei, bărbatul, fata şi boii din pădure, un ţap şi două capre slabe şi riioase ce dormeau pururea în tindă, era toată averea Irinucăi...

(I. C r e a n g ă)

b) Unii dondăneau ca nebunii... alţii o duceau numai într-un muget..., la unii umblau buzele..., cei mai mulţi umblau besmetici şi stăteau pe gînduri.

(I b i d e m)

c) Ai noştri au venit de peste Dunăre, aşa spunea moşu-meu, ca să scape de prigoana turcilor.

(G. C ă l i n e s c u — *Enigma Otiliei*)

d) Un bine nespus îmi umple inima.

(I. A l. B r ă t e s c u-V o i n e ş t i)

e) Vînători şi căruţaşi, mîrţoage şi dulăi, culcaţi toţi la pămînt, dorm acum duşi la tîrlă...

(A l. O d o b e s c u)

f) Trandafirul cel înfocat, crinii de argint, lăcrimioarele sure ca mărgăritarul, mironosiţele, viorele şi flori, toate s-adunară vorbind fiecare de mirosul ei.

(M. E m i n e s c u — *Proză literară*)

g) Miros, lumină şi un cîntec nesfîrşit, încet, dulce, ieşind din roirea fluturilor şi a albinelor, îmbătau grădina şi casa.

(I b i d e m)

h) Pămîntul, apa, aerul şi focul
De mult şi-au irosit în spaţii jocul.

(Ş t. A u g u s t i n-D o i n a ş)

i) Cei trei se întoarseră, căci ajunseră departe.

(I. A g î r b i c e a n u)

2—3 (...) = Vezi Partea I.

4. (...)

a) Cine caută prieteni fără cusur rămîne fără nici un prieten (proverb turcesc).

b) Dacă Ştefan cel Mare şi Mircea sînt veacul de mijloc al istoriei naţionale, Dacii sînt antichitatea legendară, Egipetul acestei istorii.

(G. I b r ă i l e a n u)

c) Se ştie că ceea ce este departe, ni se pare uniform.

(I b i d e m)

d) Cine te iubeşte mult şi cine te urăşte mult iţi vede păcatele.

(N. I o r g a — *Cugetări*)

e) Îmi place
În calendarul inimii
Să răsfoiesc sărbătorile ;
Îmi place
Pe orizontul amintirii
Să văd cum flutură
Steaguri, culorile.

(Radu Boureanu)

f) E de mirare că, lucrurile stînd astfel, literatura aceasta (lit. populară) a preocupat pînă acum atît de puțin pe esteticienii și criticii noștri.

(G. Ibrăileanu)

g) Ceea ce pe noi ne farmecă..., ceea ce ne-a făcut să ni se pară că totul cîntă în natură, la Sadoveanu e un sentiment obișnuit.

(G. Ibrăileanu)

h) Dacă sinonimia reprezintă posibilitatea ca două sau mai multe cuvinte să desemneze în anumite condiții același referent, polisemia este starea unui cuvînt care are capacitatea să indice fie mai multe aspecte ale aceluiași referent, fie chiar doi sau mai mulți referenți diferiți.

(I. Coteanu)

i) Rău e cînd ai de-a face cu oameni care se tem și de umbra lor.

(I. Creangă)

5—6. (...) = Vezi Partea I.

7. (...)
a) Învingătorul pune condiții celui învins.
b) Fricosul vede pericolul la tot pasul.
c) Mincinosul are nevoie de memorie bună.

8. (...)
a) Lui îi place să se rătăcească prin desișul pădurii ; îi place să pocnească și să cînte din frunze ; îi place să-și puie flori la pălărie...

(N. Bălcescu)

b) Cine a primit în el ideea
Nu poate să mai fie tînăr
El este numai conștiința-nsămînțării.

(Grigore Hagiu)

c) E drept, că din încîlcita cronică a vieții prietenului meu lipseau file...

(Matei Caragiale)

d) De bună seamă că au fost crescuți
De mici în cîntec de privighetori.

(Al. Vlahuță — *Poezii*)

9. (...)
(...) să te văd sănătos și fericit
(...) să ne îngrijim sănătatea
(...) să încercăm totul pentru a reuși în acțiunile noastre.

III. *PREDICATUL ȘI PROPOZIȚIA PREDICATIVĂ*

1. (...)

a) Mai multe lighioane, locuind într-o vale
Erau des vătămate d-un iute rîu vecin ?

(Gr. Alexandrescu)

b) Mai poftească de acum..., dacă le dă mîna și-i ține cureaua.

(I. Creangă)

c) Și nici una, nici două, haț ! pe ied de gît.

(Ibidem)

d) Durerea trebuie stăpînită..., iar bucuria prea mare trebuie și ea stăpînită fiindcă poate fi rău înțeleasă.

(M. Preda — *Intrusul*)

e) Iar în zarea grea de plumb
Ninge gri.

(G. Bacovia)

f) Nu era nimic de văzut și totuși... era o împrejurare ce-și merita emoția.

(Geo Bogza — *Paznic de far*)

g) De cînd o țin minte, mama era uscată, scundă, încovoiată. Munca o uzase înainte de vreme.

(Dem. Botez)

h) — Na ! încaltea v-am făcut și eu pe obraz !

(I. Creangă)

2. (...) = Vezi Partea I ; 3 nu se repetă.
4. (...) = idem.
5. (...)

a) Sora mea Viorica este profesoară.
b) Cărbunele este negru.
c) Nu auzeam ce era.
d) Jungla era de nestrăbătut.

6. (...) = Vezi Partea I.
7. (...)

a) Adevărul este că Stănică avea simț familial și că familia lui împărtășea acest sentiment.

(G. Călinescu — *Enigma Otiliei*)

b) Întrebarea era dar cine să dea cinstea, cine să ducă vorba și să primească răspunsul.

(I. Slavici — *Nuvele*)

c) Lumea nu-i cumu-i, ci cum o vedem.

(M. Eminescu — *Proză literară*)

d) Larma cea mare părea că aduce nori nevăzuţi de praf fin şi-i răspîndeşte prin coridor.

(I. Agîrbiceanu)

e) Şi cînd o poezie impresionează sute de ani în şir, înseamnă că are aprobarea unui număr nesfîrşit de oameni înşiraţi de-a lungul vremii.

(G. Ibrăileanu)

8. (...) = De la pct. 1, Partea a III-a.

9. (...)

a) Cu urechea pleoştită, cu coada-ntre picioare,
Ciinele, trist şi jalnic, veghea pe o cărare.

(Gr. Alexandrescu)

b) Tovarăşii păşeau tăcuţi pe hudiţele satului la vale.

(M. Sadoveanu — *Şoimii*)

c) Vîntul bătea mînios, vîjîind în dumbravă;

(Ibidem)

d) Înăbuşite, încurcate, îngrămădite, noutăţile de familie năpădeau abia acum.

(H. P. Bengescu)

e) Obosit şi parcă mîhnit, Nică se uită ţintă la prietenul său.

(M. Preda — *Moromeţii*)

f) Numai caii stăteau tăcuţi, nepăsători, cu buzele lăsate în jos.

(Ibidem)

g) Dunărea bătrînă curge tulburată,
Frumoasa Irină stă îngîndurată.

(Şt. O. Iosif)

10 (...) = Vezi Partea I.

11 (...)

a) Mă faci să te apuc iar la scărmănat, moşule baros.

(I. Creangă)

b) Iubire, sete de viaţă...
Tu faci să circule în lume
Puterea ta de zămislire.

(Al. Vlahuţă)

c) Foi după foi cad, cu inconştienţa copacului le fac să tremure şi să joace în lumină, le las să se veştejească şi să cadă nepăsător lîngă trunchiul meu.

(D. Anghel)

d) ...De aceea mă fac iar cum m-ai văzut în herghelie.

(I. Creangă)

e) ...Linguşitorii
Înalţă imnuri proslăvirii tale
Şi fac să n-auzi cîntecul de jale.

(A l. V l a h u ţ ă)

f) Şi unii ca aceştia sînt trebuitori pe lume cîteodată, pentru că fac pe oameni să prindă minte.

(I. C r e a n g ă)

g) Voiam să mă înţeleg cu el, să-l fac să se ţină de tocmeală.

(M. S a d o v e a n u — *Judeţ al sărmanilor*)

h) Cei mai puţin de o sută de kilometri ai ei, care o fac să rămînă tînără de la început pînă la sfîrşit, sînt o îmbiere pentru un drum pe jos.

(G e o B o g z a — *Paznic de far*)

12. (...) = Vezi Partea I.

13. (...)

a) Cînd povesteşti lucruri atît de intime unui om pe care îl vezi a doua oară înseamnă că eşti dominat de nevoia de a te destăinui.

(M. P r e d a — *Moromeţii*)

b) Am stat şi te-am lăsat să vorbeşti şi să te frămînţi ca să mă lămuresc.

(C e z a r P e t r e s c u)

14. (...)

Muncitorii şi ţăranii făureşte bunurile materiale
Noi şi voi pescuiesc în Dunăre.
Majoritatea elevilor au aprobat excursia
Grupul de elevi pornesc spre înălţime
Ionel şi Marioara pleacă la părinţii lor
Curajul şi priceperea în luptă a lui Mihai Viteazul
a insuflat încredere în luptători
Caietele şi creioanele este rechizite şcolare
Ploieştii sînt departe de Suceava.

IV. *ATRIBUTUL ŞI PROPOZIŢIA ATRIBUTIVĂ*

1. (...)

a) Sus pe dealuri, toamna pune
Mirişti galbene-n lumină,
Arături ca de cărbune
Şi mohoare de rugină.

(G. T o p î r c e a n u)

b) De la poalele lui se desfăşoară larg spre răsărit şi miazăzi priveliştea galbenă a stuhurilor, cu oglinzi neclintite de oţel întunecat şi ostroave lungi de grinduri înverzite proaspăt în lucirea primăverii.

(I b i d e m)

c) Glasul sec al ierburilor trezite de vînturi umplea depărtările și fluturi rari, albaștri sau galbeni, ca atîția fulgi de cer sau de lumină, însuflețeau văzduhurile cu zborul lor nestatornic...

(C. Hogaș)

d) Respirația aburoasă și nemărginită a nopții aruncase un lințoliu subțire și străveziu de neguri albe peste pîrîul care, tremurînd parcă de frig pe pietrele-i reci, luneca cu murmur grăbit.

(Ibidem)

e) Cîntec pierdut... / Cîntec visat... / Cîntec șoptit pentru inima dumisale / În care toate drumurile mor.

(Aurel Rău)

f) Mereu asupra mea, din patru părți,
Apasă patru forțe din patru izvoare
eu însumi patru aripi, la mîini și la picioare,
întind spre orizontul de nenăscuți și morți.

(Adrian Păunescu)

g) Lipsită de imaginație, Sia avea totuși acea nevoie poporană de a mări și denatura lucrurile.

(H. P. Bengescu)

h) E drept că-n cele patru scînduri
Prostia cea mai guralivă
Și capul cel mai dat pe gînduri
Vor amuți deopotrivă.

(Al. Vlahuță — *Poezii*)

2. (...) — Vezi Partea I.
3. (...)

părul (blonda), glasul (puternică), fabrica (frumos), ogorul (arată), inimă (milos), brațe (tare), dragoste (fierbinți), libertate (cucerit).

4. (...)

ochi ..., primăvară ..., seceriș ..., iarnă ..., doină ..., dor ..., iubire ..., fulger ..., părinți ..., lumînare ..., televizor ...

5. (...) — Vezi Partea I.
6. (...)

a) E acolo nalba mare, roșie triumfător deschisă..., este condurașul care-și scoate înainte ciuboțica de un roș brun pătat cu galben palid și trimite o aromă vie, proaspătă, este nemțișorul albastru șters și roz palid care tremură între frunzele mărunte ca a mărarului din toți clopoțeii ciorchinilor sale.

(N. Iorga — *O viață de om...*)

b) Mama îl privește și-n sufletul ei de fugarnică, încolțește un simțămînt stăruitor de milă pentru ființa fragedă căreia i-a dat viață, pe care a hrănit-o cu laptele ei, dar de care trebuia să se despartă chiar azi.

(Emil Gîrleanu)

c) Ce fel de oameni sînt aceia care umblă-n vreme de noapte.

(I. Slavici)

d) Cel ce rîde nu e totdeauna superior aceluia de care rîde.

(N. Iorga — *Cugetări*)

e) Să nu ne scîrbim de vremea trecută, cînd bătrînii povestesc bătăliile cele urieşe şi ne arată dărîmăturile cetăţii ; cînd ne spune lupta, zgomotul, sîngele vărsat şi cîmpiile acoperite de morţi.

(Alecu Russo)

f) Înţeleg fricosul ce ascuns loveşte
Robul ce sărută jugul ce-l striveşte.

(D. Bolintineanu)

g) Îmi plac orele tîrzii ale nopţii,
Cînd toate se linişteşc şi adorm,
Cînd în tăcere mi-adun
Gîndurile frumoase şi triste
Ce-au rătăcit pe pămînt...

(Victor Felea)

h) Hoţul cuminte nu umblă pe coaste, unde lunecă calul şi lasă urme, pe la bălţi, unde rămîne urma, pe lingă buturugi, unde se adună putregaiul şi pămîntul se prăfuieşte sub copita calului.

(I. Slavici — *Nuvele*)

7. (...) — Vezi Partea I.

8. (...) — Idem.

9. (...) — Unde nu trebuia pusă virgula ?

a) Să stăpînim durerea, care pe om supune
Să aşteptăm în pace al soartei ajutor... ?

(Gr. Alexandrescu)

b) Să respiri din adînc aerul acesta proaspăt răcoros ce pare că miroase a zăpadă...

(Al. Vlahuţă — *În viltoare*)

c) Pline de farmec erau acele nopţi cînd tot satul părea scăldat într-o apă de argint...

(Geo Bogza — *Paznic de far*)

d) Greieruş, ce cînţi în lună,
Cînd pădurea sună
Cum nu ştii ce am în mine
Greiere străine ?

(M. Eminescu — *Poezii*)

V. COMPLEMENTUL DIRECT ȘI PROPOZIȚIA COMPLETIVĂ DIRECTĂ

1. (...)

a) Nu ți-am cerut nimic și niciodată,
Și nu-ți pricep mînia răzbunată.

(T. Arghezi)

b) Te-alungi pe tine singur c-un cuvînt
Te cauți mult — și nu te mai ajungi.

(Al. Philippide)

c) Critica literară nu poate trăi, nu poate înfrunta vremea decît numai cînd este psihologică.

(Gr. Ibrăileanu)

d) Prigonind nu distrugi ideea; zdrobind colivia eliberezi vulturul.

(N. Iorga — *Cugetări*)

e) Dinu începu a-și povesti amănunțit suferințele trecute.

(H. P. Bengescu)

f) Se chemau și-și răspundeau :
— Hop — Hop !
— Hop — Hop !

(I. Agîrbiceanu)

g) Bătea din palme și striga mereu :
— Hupa-țupa, hupa-țupa, hop !

(I. Slavici — *Nuvele*)

h) Ține aceste, că au să-ți fie de trebuință.

(I. Creangă)

2. (...)

a) — O, priviți-i cum visează
Visul codrilor de fagi

(M. Eminescu — *Poezii*)

b) Ați luptat luptă deșartă, ați vînat țintă nebună,
Ați visat zile de aur p-astă lume de amar.

(Ibidem)

3. (...) = Vezi pct. 2 ca model.

4. (...) = Idem, Partea I, pct. 4.

5. (...)

a) Spune-le că stejarul, deși se usucă, trunchiul său rămîne tot puternic, și că din a sa tulpină cresc alți stejari nalți ca el și ca el de puternici.

(V. Alecsandri)

b) Fluierul meu să spună
Cît de mîndru-i pe la noi,
Că s-au dus griji și nevoi

(folclor)

c) Să vedem cum le-i duce, și halal să-ți fie!

(I. Creangă)

d) De două ori se întîmplase să vază pe cîmp cum un bărzăune negru-galben se luptase cu un păianjen mai mare decît dînsul, cum îl biruie și cum îl luase între labe și zburase cu el.

(I. A. Bassarabescu)

e) Înțelegea de ce Busuioc nu i-a spus nici chiar nevestei sale adevărul.

(I. Slavici — *Nuvele*)

f) Două zile a umblat buimăcit, căutînd pe cineva... ca să-l întrebe cum se călătorește pînă acolo, cum e localitatea, cît e de scump traiul, ce tren trebuia să ia și altele.

(I. A. Bassarabescu)

g) Dar așteptînd ca singură să bată
ora de noi temută, așteptată,
ne rătăcim prin raiul destrămat.

(Ion Vinea)

h) Nu știu de unde am venit
Nimeni nu știe unde pleacă
Nu știu de ce-am venit și cum
Pe-această minge rotitoare.

(Z. Stancu — *Poezii*)

i) Budulea și Buduleasa nu știau ce să-i facă, unde să-l pună și cum să-i arate părerea de bine.

(I. Slavici — *Nuvele*)

j) El înțelegea pentru ce Lică a vorbit în taină și cu toate acestea destul de tare.

(Ibidem)

k) Aș vrea să văd cine mă oprește să mă duc la nevastă și la copii.

(Ibidem)

l) Ghiță dorise să-l întrebe în taină dacă nu are cumva bani de schimbat.

(Ibidem)

6. (...) = Vezi Partea I.

7. (...)

a) De aceea „Sămădăul"..., știe să afle urechea grăsunului pripășit, chiar și din oala cu varză.

(I. Slavici — *Nuvele*)

b) Pe cei care cred, că poetul e pururea cu mintea în stele... îi voi ruga, să mediteze...

(Al. Vlahuță)

c) Am uitat, pe unde am fost, nu vreau să mai știu, ce valuri au trecut peste mine.

(D. Anghel)

d) Aș vrea să văd acuma natala mea vîlcioară,
Scăldată în cristalul pîrăului de-argint...

(M. Eminescu — *Poezii*)

VI. *COMPLEMENTUL INDIRECT ȘI PROPOZIȚIA COMPLETIVĂ INDIRECTĂ*

1. (...)

a) Vai de norocul tău, vecine,
De ce-ai mai fost pe lumea asta ?...

(Oct. Goga)

b) Patria e aducerea-aminte de zilele copilăriei..., de coliba părintească...

(Alecu Russo)

c) Mă gîndesc cu tristețe la tine
La mîna asta străvezie ca de mălai

(Virgil Carianopol)

d) Ești dincolo de lucruri, precum umbra
Cuvîntului rostit din altă gură.

(V. Nicolescu)

e) Flori de păpădie,
despre voi un cîntec
Nimenea nu scrie...

(Tiberiu Utan)

f) Vreo cincizeci de oameni doritori de a afla ceva despre cele petrecute veneau în urma lor.

(I. Slavici — *Nuvele*)

g) Ghiță privi cîtva timp la hîrtii și la semnele ce acum îi erau cunoscute.

(I. Slavici — *Nuvele*)

h) Omul se împacă foarte bine cu păcatele sale...

(Ibidem)

i) Își aduce aminte de cele petrecute..., de minia lui Sofron, de minia lui Neacșu, de hotărîrea Siminei.

(Ibidem)

j) Vai de ciinele care latră pe stăpinul său (proverb românesc).

2. (...) — Vezi Partea I.

3. (...) — Idem.

4. (...)

a) Cui nu știe să străvadă
adevărul printre rînduri
geaba i-l mai pui la coadă
formulat în patru rînduri.

(Marcel Breslașu)

b) Jandarmii nu mai aveau timp să se gîndească dacă Laie spune ori nu adevărul.

(I. Slavici — *Nuvele*)

c) Nu unul, ci zece plecară deodată, fără ca să-și dea seama despre ce fac.

(Ibidem)

d) Să nu te miri dacă mă vei vedea citeodată schimbat la fire.

(Ibidem)

e) Atunci mi-am dat lămurit seama cît e de greu în țară străină, între străini.

(Matei Caragiale)

f) Pîrgu ajungea să se mire el singur cît era de patriot.

I. Slavici — *Nuvele*)

g) Își dădea seama că în clipele acestea se cîntărește viața lui și auzea parcă un fîlfîit straniu de aripi care stîrnea un vînt rece în sală.

(Liviu Rebreanu — *Pădurea spînzuraților*)

h) Eu, cea de acum, sînt alta... și îmi pare așa de rău că nu mai sînt cea de atunci!

(D. Zamfirescu)

5. (...) — Vezi Partea I.

6. (...)

a) Mi-am dat seama, că declanșarea energiei atomice va avea repercusiuni de neînchipuit, în ceea ce, atîta amar de vreme, fusese truda minerilor, munca lor istovitoare...

(Geo Bogza — *Pagini contemporane*)

b) Fără a se gîndi la ce spune, răspundea corect, se uita în ochii colonelului...

(Liviu Rebreanu — *Pădurea spînzuraților*)

VII. *COMPLEMENTUL DE AGENT ȘI PROPOZIȚIA DE AGENT*

1. (...)

a) Ce dulce e lumina ce-ncepe să pătrundă !
De dînsa despotismul silit e să se-ascundă.

(Al. Macedonski)

b) Plouă ... și peste tîrg, duse de vînt
Grăbite trec frunze liberate.

(G. Bacovia)

c) Pustia e-o mare aprinsă de soare
Nici cîntec de păsări, nici pomi, nici izvoare.

(Al. Macedonski)

d) Și prins de orice stîncă pe care vîntu-o sapă
Gemea mușcat de vînturi un stuf de liliac.

(Ibidem)

e) ...Dar norii fugeau goniți de vînturile din înălțimi.

(Emil Gîrleanu)

f) E atîta nepace în sufletul meu
bătut de alean și de umbre cuprins...

(Emil Botta)

2. (...) — Vezi Partea I.

3. (...)

a) Umblă-n gol și în furtună...
Sufletul meu, părăsit
De ce-a fost și-a fost iubit.

(T. Arghezi)

b) Sîntem apreciați de cine sînt la rîndul lor apreciați.
c) Să nu căutăm să fim tolerați de cine are nevoie să fie tolerat.
d) Vei fi văzut întotdeauna cînd greșești de cine caută numai greșelile lor la alții, recunoscîndu-le.

4. (...) — Vezi Partea I.

5. (...)

a) Acceptă să fii ajutat de cine a fost în viața lui ajutat.
b) E trist să vezi o floare ruptă de cei ce nu iubesc florile.

VIII. *COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE LOC ȘI PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ DE LOC*

1. (...)

a) Peste păduri, peste cîmpii și peste munți,
Peste dorinți, peste uitări, păreri de rău,
Mă întovărășiți pe drumuri paralele.

(Camil Petrescu)

b) Cîntecul vine de sus dintre aripi de îngeri nebuni,
Eu, din golul mușcat de furtuni.
Cîntecul vine din murmurul greu al pămîntului
Eu, din vara-nstelată și fluierul vîntului.

(V. Nicolescu)

c) Mă lași în urmă-ți tot mai departe,
Pe cîmp de ape — fără cărare ?

(Al. Vlahuță — *Poezii*)

d) Dintr-o peșteră, din rîpă, noaptea iese, mă-mpresoară
De pe muche, de pe stîncă, chipuri negre se cobor.

(Gr. Alexandrescu)

e) Mai sus, mai sus..., scrîșnind se-ndeasă,
Sub mulți prăpastia se cască.

(Al. Vlahuță — *Poezii*)

f) În fund, pe o vîlcică singuratică, o turmă de dropii sta tăbărîtă.

(D. Zamfirescu)

g) Din haos și din întuneric
Te-ai smuls fecundă și senină

(Al. Vlahuță — *Poezii*)

h) Altul caută în lume și în vreme adevăr
De pe galbenele file el adună mii de coji,
A lor nume trecătoare le însemnă pe răboj.

(M. Eminescu — *Poezii*)

i) Departe-un fluier se aude
O stea alunecă de sus.

(Al. Vlahuță — *Poezii*)

j) Un cer de stele dedesubt
Deasupra-i cer de stele

(M. Eminescu — *Poezii*)

k) Natura de jur împrejur
Pe sus e-o boltă de azur,
Pe jos e un verde covor

(Ibidem)

2. (...) — Vezi Partea I.

3. (...)

a) Cu voi merg, măi, pînă unde se bat munții în capete.

(M. Sadoveanu — *Județ al sărmanilor*)

b) Acolo, unde izbește puhoiul apelor și precizează țărmul cu o lungă linie de spumă, colo lîngă Cladova..., se mai vede o pată albă — o casă mai răzleață.

(Gala Galaction — *La Vulturi*)

c) M-am scufundat sub hartă
Acolo unde Nilul izvorăşte
din sine şi se varsă calm în sine.

(Şt. Aug.-Doinaş)

d) Noaptea peste turme de oi cărunte
Pe unde aprind stelele focuri în munte,
Pe unde vin umbre obosite la denie
Îţi mai aduci aminte de mine, Oltenie ?

(Virgil Carianopol)

e) Colo unde stau Carpaţii cu de stînci înalte coaste
Unde platinii pe dealuri se înşir ca mîndră oaste,
Munţii ţeapăna lor frunte o suiau-n-albastre bolţi ;
Stau tăcuţi ostaşii Romei, ridicînd fruntea lor lată,
Strălucitele lor coifuri, la stîncimea detunată,
Unde ultima cetate ridica-n nori a ei colţi.

(M. Eminescu — *Poezii*)

f) ... Şi cît e calea de lungă se aud paşi rari de ciubote, cepăit sprinten de opinci, mers legănat de vaci şi boi, trap de copite...

(Eusebiu Camilar)

g) Nici vin cu apă n-am să mestec,
Nici dau un ban pe toată fala.
De-aceea n-am nici un amestec
Oriunde nu îmi fierbe oala

(M. Eminescu — *Poezii*)

h) Oriunde ne vom duce în farmecul iubirii
Chiar de murim, ajungem limanul fericirii.

(Ibidem)

4. (...) = Vezi Partea I.

5. (...)

a) — „Hai, în codrul de verdeaţă,
Und-izvoare plîng în vale"

(M. Eminescu — *Poezii*)

b) Să fi rămas un loc nemaiumblat,
Pe unde nu te-am căutat ?

(T. Arghezi)

IX. *COMPLEMENTUL CIRCUMSTANŢIAL DE TIMP ŞI PROPOZIŢIA CIRCUMSTANŢIALĂ DE TIMP*

1. (...)

a) Ieri ca azi şi azi ca ieri
Frig şi vînt şi ploaie...

(Şt. O. Iosif)

b) Ziua, noaptea, pe ger, pe arşiţă, pe ploaie şi pe furtună, ceasuri interminabile, sta de strajă.

(N. D. Cocea)

c) Bun ai fi de-ai aştepta
Pînă mîini de-amiază.

(Şt. O. Iosif)

d) Şi scoborîră dealul, sfătuindu-se ca, a doua zi, des de dimineaţă, în zori, să vină cu fierăstraie.

(Emil Gîrleanu)

e) Mai tîrziu, peste cîteva zile, îl căutară pe badea Gheorghe un pomojnic şi doi călăreţi.

(I. L. Caragiale — *Nuvele şi povestiri*)

f) De dimineaţă, pînă seara, şi noaptea, frunzele cădeau într-una.

(Emil Gîrleanu)

g) Optzeci de ani îmi pare în lume c-am trăit
Că sînt bătrîn ca iarna, că tu vei fi murit.

(M. Eminescu — *Poezii*)

h) Crini transfiguraţi,
înnebuniţi de distanţe,
stelele
toată noaptea
ţi-au căutat
ochii

(V. Nicolescu)

2. (...) — Vezi Partea I.

3. (...)

a) Pe cînd tradiţiile istorice căzuseră în uitare şi faptele glorioase ale strămoşilor noştri se pierdeau în întunericul ignoranţei, C. Negruzzi avu dorinţa de a deştepta simţul naţional prin poemul istoric : Aprodul Purice.

(V. Alecsandri)

b) Cînd soarele se apleacă spre apus, cînd murgul serii începe a se destinde treptat peste pustii, farmecul tainic al singurătăţii creşte şi mai mult în sufletul călătorului.

(Al. Odobescu)

c) Se-ntind domol părinţii pe sub pietre,
în timp ce în lumini mai adăstăm,
în timp ce fericiri ne-mprumutăm
şi suferinţi şi apă vie pe la vetre.

(L. Blaga — *Poezii*)

d) În vremurile acelea de cumpănă şi de frămîntare, cînd ţara gemea şi multe inimi laşe băteau sub zale aurite, iar trădarea zdrobise odată cu marele Ion-Vodă cel Cumplit, şi nădejdea în zile mai bune, — cîţiva viteji viriseră în spaimă pe duşmanii Moldovei.

(M. Sadoveanu — *Şoimii*)

e) Pe cînd acestea se petreceau la umbra arinilor, din sus, despre deal, veneau trei călăreți în pas.

(I. Slavici — *Nuvele*)

f) De cînd venise toamna drumul era mereu umblat, și nici chiar duminica nu era părăsită circiuma de la Moara cu noroc.

(Ibidem)

g) Ori de cîte ori mă vedea că apar pe ușă, se și ridica.

(M. Preda — *Intrusul*)

h) Și cum mergea el pe drum, numai iacă găsește o pungută cu doi bani.

(I. Creangă)

4. (...) — Vezi Partea I.

5. (...)

a) După ce-și răsturnă scaunul și-l aruncă dintr-o zvîrlitură a piciorului, pînă sub fereastră, porni în fugă de la unul la altul, îmbrîncindu-i pe toți.

(V. Em. Galan)

b) Cînd în geamurile bine spălate cu floarea perdelelor pe ele stelele ce răsăreau aveau mai multe raze... Amelica simțea..., că se făcuse treabă bună.

(M. Sadoveanu — *Locul unde nu s-a întîmplat nimic*)

X. *COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE CAUZĂ ȘI PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ DE CAUZĂ*

1. (...)

a) Sînt bolnav nu de cîntece
ci de ferestre sparte,
de numărul unu sînt bolnav,
că nu se mai poate împarte.

(Nichita Stănescu)

b) Și de furtuni nenumărate
Viața noastră-a tremurat.

(P. Cerna)

c) Tincuța își ridică ochii spre el, bufnind încet, de rîs sau de plîns, nu se știa bine.

(D. Zamfirescu)

d) Se scutură salcîmii de toamnă și de vînt.

(M. Eminescu — *Poezii*)

e) Clocotesc de lungul freamăt și de-a armelor sunare.

(Ibidem)

f) Și acum de frică ar voi să-l dea
În vreo pedepsă spre a nu cădea.

(Anton Pann)

g) Mai rău se sperie cineva din auzit decît din văzut.

(Ibidem)

h) Se trezește dinaintea lui cu o babă gîrbovă de bătrînețe.

(Anton Pann)

i) ... Din pricina ei se fac atîtea jertfe.

(Ibidem)

2. (...) = Vezi Partea I.

3. (...)

a) Dealtfel, nu mă interesează decît aripile păsărilor
pentru că bat foarte încet,
pentru că bat în interiorul lor.

(Nichita Stănescu)

b) De aceea vizirul era prea-ngrijat...
Nu cumva să spună că acel inel
(...) e ascuns de el.

(Anton Pann)

c) Era bănuitor din pricină că de la o vreme băgase de seamă cum muierea îl trimitea la sora lui.

(M. Preda — *Moromeții*)

d) Sună dealul, valea sună
(...) Căci coboară de la munte
Oile, și curg puhoi.

(Șt. O. Iosif)

e) În vacanța următoare m-au ținut părinții la tîrg pentru că trebuia să fac pregătiri mari de învățătură.

(M. Sadoveanu — *Județ al sărmanilor*)

f) Pe spusele oamenilor, firește, mare temei nu putem pune, fiindcă-i știm ce iubitori de adevăr sînt.

(I. L. Caragiale — *Nuvele și povestiri*)

g) Vreau să fac un șopron, nu, că nu-i loc; vreau să îngrădesc ceva, nu, că nu-i place; vreau să sădesc vie, nu, ca să nu-i tai nucu.

(Emil Gîrleanu)

h) Mara era foarte fericită și foarte grăbită, ca nu cumva să-și schimbe din nou gîndul.

(I. Slavici — *Mara*)

4. (...) = Vezi Partea I.

5. (...)

a) Nimeni nu-și iubește patria fiindcă e mare, ci fiindcă este a lui.

(Seneca)

b) Gospodarul Ștefan al Petrei a trebuit totuși să facă pe gustul femeii căci altfel, n-ar fi avut tihnă în casă.

(I. I. Mironescu *despre I. Creangă*)

XI. *COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE SCOP ȘI PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ DE SCOP*

1. (...)

a) După masă, ne pregătim pentru scris și pentru citit lecțiile.
b) Ieri am fost în piață după tîrguieli.
c) Am venit să vă consult pentru aceasta.
d) Timpul este favorabil pentru pescuit.
e) Hai, pentru a te convinge singur.
f) Învățăm pentru viață.

2. (...) = Vezi Partea I.

3. (...)

a) Cosașii mergeau înainte, pas cu pas culcînd lanul greu în brazde lungi și groase și oprindu-se din cînd în cînd ca să-și scoată cutea din teacă și să tragă cu ea de-a lungul coasei ce răsună departe sub bătaia pietrei.

(I. Slavici — *Nuvele*)

b) Mă întorc în nemurire
Să-mi caut altă omenire-n loc
Să-i dau și ei mistuitorul foc.

(Al. Philippide)

c) Tristeți și bucurii rîvnesc de-a valma
Izvor adînc în inimi să le-nsemn
Și ca o frunză lumea-ntinde palma
Să-i descifrez necunoscutul semn.

(Ion Brad)

d) Unul caută-n oglindă de-și buclează al său păr.

(M. Eminescu — *Poezii*)

e) Mă duc la pădure, ca să mai aduc ceva de-a mîncării.

(I. Creangă)

4 și 5 nu se repetă.

XII. *COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE MOD ȘI PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ DE MOD*

1. (...)

a) Suspendată ca o notă
Pe un portativ gigant...

Neagră ca o muscă-n lapte
Fină ca o acadea
De țiței topit la soare.

(G. Topîrceanu)

b) N-a mai intrat în scorbură, și smerită a bătut cu ciocul : Cioc ! cioc ! cioc !

(Emil Gîrleanu)

c) Popläceanu deschise o gură enormă și făcu :
— He-he-he ! he-he-he !

(I. Agîrbiceanu)

d) Ș-apoi n-aleargă drept...
Ci merge tot cotiș
Și sare curmeziș

(Gr. Alexandrescu)

e) Precum călătorul, prin munți rătăcind
Prin umbra pădurii cei dese...

(M. Eminescu — *Poezii*)

f) Mă simt mai bun, mai cald, mai vesel —
Viața toată mi s-arată.

(Al. Vlahuță — *Poezii*)

h) Tăcut ca vremea, orb ca un mormînt
La căpătîiul meu de veghe sînt.

(Al. Philippide)

i) D-l Dincă era un om de douăzeci de mii franci venit.

(Al. Vlahuță — *În vîltoare*)

j) Dînsul își răsuci o țigară, fără a zice nimic, și intră s-o aprindă.

(D. Zamfirescu)

2. (...) — Vezi Partea I.

3. (...)

a) Dar, spre mirarea mea, cu cît profesorul citea, cu atît fruntea i se întuneca mai mult.

(Al. Cazaban)

b) Se depărtă cu pași grabnici, ca și cînd s-ar ști urmărit de cineva.

(I. Slavici — *Nuvele*)

c) Se interesă de prietenii lor comuni, ca și cum ar fi cerut acelora concurs pentru a regăsi intimitatea.

(H. P. Bengescu)

d) Omul, în primejdie, știe să se apere cum nu l-ar apăra nimeni altul.

(M. Preda — *Intrusul*)

e) Ochii săi albaștri ard în lăcrimele
Cum lucesc în rouă două viorele.

(D. Bolintineanu)

f) Stă nedormit zi și noapte... fără să se clintească din loc.

(I. Creangă)

g) S-ascund în numărul mulțimii și umilite stau deoparte
Cum sta între surori sfioasa cenușăreasă din poveste.

(D. Anghel)

4. (...) = Vezi Partea I.

5. (...)

a) Pe măsură ce mergea, nucul se deslușea și mai bine pe fundul cerului.

(Emil Gîrleanu)

b) Pe cît de sus se pierdea creștetul ei pe atît se deschideau două prăpăstii cu adîncimi fioroase.

(C. Hogaș)

XIII. *COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL INSTRUMENTAL ȘI PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ INSTRUMENTALĂ*

1. (...)

a) Apoi, la urma urmelor, năpădiră asupra lui și-i mai trîntiră în cap cu bolovani.

(I. Creangă)

b) Și vin păstori cu gluga albă,
Din fluier povestindu-și dorul.

(Oct. Goga)

c) Ți le prindea cu mîna din zbor.

(I. Creangă)

d) Însîngerat v-am răscolit cărare
Cu inima, cu pumnul și cu dinții.

(Oct. Goga)

e) Cu dreapta se închină, cu stînga smulge, fură,
Despoaie și ucide în setea-i de hrăpire...

(T. Arghezi)

f) Am văzut milioanele de oameni încordați, istoviți, / Sfredelind cu unghiile, cu dinții, cu unelte de fier.

(Z. Stancu)

g) Așa, mulțumită gaiței mele, am ascultat deunăzi, o convorbire între un măcăleandru și-un scatiu.

(Emil Gîrleanu)

h) Datorită confuziilor la care poate da naștere, omonimia a fost considerată adesea un accident supărător, o piedică în actul de comunicare a ideilor.

(I. Coteanu)

2. (...) = Vezi Partea I.

3. (...)

a) Am experimentat inovația cu ceea ce s-a găsit la uzină în acel timp.

b) Fiecare lucrează pămîntul cu ceea ce a creat industria de mașini și unelte agricole.

c) Cu ceea ce învățăm de la noi și de la alții, ne formăm o experiență de viață care ne aparține numai nouă.

4. (...) = Vezi Partea I.

5. (...)

a) Datorită unui fel de „etimologism“ frecvent utilizat de la reclame pînă la nomenclaturile științifice cele mai riguroase, numărul de cuvinte compuse crește în limba română actuală.

(I. Coteanu)

b) Cu ceea ce învățăm în școală și cu ceea ce învățăm în viață ne formăm o personalitate proprie.

XIV. *COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL SOCIATIV ȘI PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ SOCIATIVĂ*

1. (...)

a) Minciuna stă cu regele la masă.

(Al. Vlahuță — *Poezii*)

b) Un om avînd un armăsar
Îl înhamă la jug
C-o vită de măgar
Și cu un bou de plug.

(Gr. Alexandrescu)

c) Cum am fost așa rămînem :
Marea și cu rîurile
Lumea cu pustiurile,
Luna și cu soarele,
Codrul cu izvoarele.

(M. Eminescu — *Poezii*)

d) ... După ele un actor
Stă de vorbă cu el însuși...

(Ibidem)

e) Și unde nu s-au așternut pe mîncate și pe băute, veselindu-se împreună.

(I. Creangă)

f) Dorm visurile tale cu tine-mpreună.

(Şt. O. Iosif)

g) Am ieşit cu tata, cu fraţii mei şi cu vătafii noştri mai mult într-o plimbare decît la vînătoare.

(Gala Galaction — *La Vulturi!*)

2. (...) — Vezi Partea I.

3. (...)

a) ... De nu va vrea aşa, el să mă aştepte în cincizeci de zile să merg cu el cu cîţi perşi mi-au rămas.

(*Alexandria*)

b) Adesea ne întovărăşim cu cine seamănă cu noi.
c) Mergem împreună cu cine are acelaşi drum cu noi.
d) La examenul de bacalaureat m-am prezentat cu cine mi-a fost coleg în ultimul an de şcoală.

4. (...) — Vezi Partea I.

5. (...)

a) În fiecare vară merg la munte şi la mare, împreună cu părinţii.
b) Zăpezile zdrobite sub tălpi de noroi,
Cu noi vor rămîne, cu noi.

(Z. Stancu)

XV. *COMPLEMENTUL CIRCUMSTANŢIAL DE RELAŢIE ŞI PROPOZIŢIA CIRCUMSTANŢIALĂ DE RELAŢIE*

1. (...)

a) Din acest punct de vedere, Eminescu exercită asupra tinerimii noastre o influenţă aproape fascinantă.

(Al. Vlahuţă — *În vîltoare*)

b) Cît despre apă bună, nu vă îngrijiţi.

(I. Creangă)

c) Din partea mea, mîncarea-i numai o zăbavă; băutura este ce este, zise Setilă.

(Ibidem)

d) Cît despre frînar şi casă, erau vechi, avea treizeci de ani.

(M. Preda — *Moromeţii*)

e) De omorît nu l-a omorît jupînul, că jupînul nu era om aşa de rău.

(I. L. Caragiale — *Nuvele şi povestiri*)

f) Despre partea tatei, spune Creangă, puteam să rămîn cum era mai bine: om de treabă şi gospodar la Humuleşti.

(I. I. Mironescu)

g) De cunoscut nu-i cunoştea nimeni.
S-au călătorit pînă la apa Siretului în sat la Fierbinţi.

(M. Sadoveanu — *Şoimii*)

h) Cît despre celelalte ameninţări, Catrina nu voia să ştie de ele.

(M. Preda — *Moromeţii*)

2. (...) = Vezi Partea I.

3. (...)

a) Cît priveşte conţinutul social..., caută să dea răspunsul cerut de o realitate cu o complexitate crescîndă.

(Silvian Iosifescu)

b) Cît priveşte ştiinţa ardeleană, vom constata că istoria şi filologia românească datoresc enorm ardelenilor.

(G. Ibrăileanu)

c) În ceea ce priveşte intensitatea interferenţei dintre limbile folosite în comunicare de către unul şi acelaşi vorbitor, cercetătorii constată că ea este direct proporţională cu înaintarea în vîrstă.

(C. Dominte)

d) În ceea ce priveşte legătura lingvisticii cu alte ştiinţe, s-a arătat că apariţia metodei comparativ-istorice trebuie pusă în legătură cu rezultatele obţinute de paleontologi la începutul secolului trecut în reconstituirea speciilor.

(Lucia Wald)

4. (...) = Vezi Partea I.

5. (...)

a) În ce priveşte morfologia ea este un sector stabil şi foarte puţin penetrabil, aşa încît oferă un material valoros pentru stabilirea înrudirii limbilor prin reconstrucţie.

(Lucia Wald)

b) Îşi luă vorba înapoi şi îndreptîndu-se că în fierbinţeala vînătorii nu va fi văzut bine reduse coada vulpei pînă la vreo doi stînjeni.

(Al. Odobescu)

XVI. *COMPLEMENTUL CIRCUMSTANŢIAL CONCESIV ŞI PROPOZIŢIA CIRCUMSTANŢIALĂ CONCESIVĂ*

a) Cu toate acestea, lumea rămase cam nedumerită şi cei mai chibzuiţi dintre judecători puseră oarecare temei pe cuvintele lui.

(I. Slavici — *Nuvele*)

b) Chiar altmintreli, cu vremea, aş fi isprăvit tot prin a mă înstrăina.

(Matei Caragiale)

c) Cu toate aceste, adică cu toată această siguranţă..., amintirea mea dă tîrcoale.

(M. Preda — *Intrusul*)

d) În ciuda faptului..., am simţit o plăcere ascuţită ca o rană.

(Ibidem)

e) În ciuda scrisorilor ei regulate, nu mi se păruse că o îndeamnă mai mult să scrie.

(Ibidem)

f) În orice caz, văz că guvernul a ieşit bine din afacerea asta ! constată Iocan.

(Ibidem)

2. (...) — Vezi Partea I.

3. (...)

a) Eu, nu-i vorbă, măcar că e aşa de întuneric, deosebesc tare bine firele de mac din cele de năsip.

(I. Creangă)

b) Oricît de neplăcut să fi fost spectacolul pentru simţul estetic al călătorului meu, el avu o influenţă salutară asupra eroului nostru.

(M. Eminescu — *Proză literară*)

c) Deşi e alimentat de particularităţile personale, stilul presupune depăşirea lor.

(Henry Wald)

d) Cu toate că apar, ca atare, abia la un anumit stadiu al dezvoltării sociale, cultura şi civilizaţia sînt de la început cele două dimensiuni fundamentale ale oricărei societăţi.

(Ibidem)

e) Budulea asculta cu mare băgare de seamă, deşi nu înţelegea nimic.

(I. Slavici — *Nuvele*)

f) Trebuie să ştii, nepoate, că unii oameni îs mai a dracului decît dracul..., măcar că au păţit multe.

(I. Creangă)

4. (...) — Vezi Partea I.

5. (...)

a) Sînt adevăruri care nu se pot spune şi nici nu pot fi vreodată înţelese ; adevăruri inutile şi fără sorţi de dezlegare chiar dacă ar fi spuse şi înţelese.

(Cezar Petrescu)

b) La sediu chiar dacă ar fi răsfoit prin dosarele lui Răghină zece ani încheiaţi n-ar fi aflat nimic sigur despre nimic.

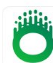
(V. Em. Galan)

XVII. *PROPOZIŢIA CIRCUMSTANŢIALĂ CONSECUTIVĂ*

1. (...)

a) Îndată rămîne cu părul lins-prelins şi tînăr ca un tretin, de nu era alt mînzoc mai frumos în toată herghelia.

(I. Creangă)

b) Miron scotea din șerpar un fluieraș pe care cîntă cîte o doină plină de duioșie, încît oprea răsuflarea celor ce-l ascultau.

(I. Slavici — *Nuvele*)

c) Acest sunet era așa de tare, de aspru și de sfîșietor, încît îl răzbea ca un junghi prin creieri, pînă-n măduva oaselor.

(I. Slavici — *Nuvele*)

d) Ori casa asta nu-i curată, ori s-a cutremurat pămîntul, de mi-a sărit perna de sub cap și eu umblu bădădăind ca un nebun.

(I. Creangă)

e) Lovitura mă ustură așa de tare, că un fior de ură începu să curgă liniștit în mine.

(M. Preda — *Intrusul*)

f) O să fie înzestrată cu multă deșteptăciune, așa că n-are să ia seama nimeni la cusurul ei.

(I. L. Caragiale — *Nuvele și povestiri*)

g) Cerul atît de jos s-a lăsat
încît a strivit în zare un sat.

(Radu Boureanu)

2. (...) — Vezi Partea I.

3. (...)

a) Ești atașat unor idei atît de eronate încît o să-ți fie cu neputință să vezi proporțiile exacte ale lucrurilor.

(M. Preda — *Intrusul*)

b) Deodată se scorni un vînt furios și începu să sufle cu așa turbare și putere încît încovoia pînă la pămînt crăcile copacului sub care stau pitulați.

(V. Ene — *Balade și basme populare*)

XVIII. COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL CONDIȚIONAL ȘI PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ CONDIȚIONALĂ

1. (...)

a) În cazul acesta, sîntem convinși de necesitatea întocmirii unui plan minuțios de activitate.

b) În caz de nevoie, anunță-ne imediat și pe noi.

c) În ipoteza amintită, concluzia se impune de la sine.

d) În locul tău, aș fi căutat să aflu cît mai multe lucruri despre cele ce-mi spui.

2. (...) — Vezi Partea I.

3. (...)

a) Dacă te înșeală cineva o dată, să-i fie rușine lui; dacă te înșeală de două ori, ție să-ți fie rușine.

(Proverb japonez)

b) De-l munceşte dorul, de-l cuprinde veselia, de-l minunează vreo faptă măreaţă, el îşi cîntă durerile şi mulţumirile.

(V. Alecsandri)

c) Să te vezi pe tine însuţi, te-ai speria de ceea ce vezi.

(I. Slavici — *Nuvele*)

d) De vreme ce fiecare avem poftă să plătim
Ce trebuie într-atîta să stăm şi să ne sfădim ?

(Anton Pann)

e) Să fii tu, cîrtiţă, judecătoare —
Minune — ar fi o lume fără soare !

(Al. Vlahuţă)

f) De eşti a mea păzindu-mi arcul şi vatra,
N-aruncă nimenea după tine cu piatra.

(T. Arghezi)

g) Dacă am vedea cu lacurile.
Stelele s-ar apropia,
întîmpinîndu-ne la drumul jumătate.

(L. Blaga — *Poezii*)

h) La „Hanul cu tei", cînd intra vreunul, de era necunoscut, circula o singură ochire bănuitoare, şi, de era cunoscut, era primit cu nepăsare.

(H. P. Bengescu)

4. (...) — Vezi Partea I.

5. (...)

a) Se puse între ele..., că dacă îi va veni somn şi ar moţăi să se lovească cu barba în cel de dinaintea lui şi dacă ar da capul pe spate să se lovească cu ceafa de cel de dinapoi.

(P. Ispirescu)

b) Dacă vei izbuti pe cinstea mea împărătească mă jur că te fac cel dintîi sfetnic iar de unde nu îţi pui capul unde-ţi stau picioarele.

(V. Ene — *Balade şi basme...*)

XIX. *COMPLEMENTUL CIRCUMSTANŢIAL OPOZIŢIONAL ŞI PROPOZIŢIA CIRCUMSTANŢIALĂ OPOZIŢIONALĂ*

1. (...)

a) În loc de materii aşa fără preţ..., în loc de grosolane şi rare cătuşe de argint, o coamă stufoasă de sîrmă aurită.

(Al. Odobescu)

b) Atunci, în loc de o strajă numeroasă, se văzură ieşind şase oameni.

(C. Negruzzi)

c) Să porți în loc de inimă-o gutuie
Iar sîngele nici pîn' la ea să suie.

(Ion Brad)

d) Ea rămase cam zăpăcită cînd văzu că el, în loc de a se turbura, o privește cu dragoste și bucurie.

(I. Slavici — *Nuvele*)

2. (...) — Vezi Partea I.

3. (...)

a) El în loc să asculte pe unul care-i spunea să plece cu trăsura cu coveltir, a plecat cu o brișcă neînvelită.

(I. Al. Brătescu-Voinești)

b) Decît să-l las mort în mîna lor..., mai bine l-am scăpa de toate.

(M. Eminescu — *Proză literară*)

c) În loc să blăstămi în stînga, laudă în dreapta și tot același scop îl vei ajunge.

(N. Iorga — *Cugetări*)

d) În loc să răspundă, Pașadia își sorbi paharul pînă la picătura cea din urmă.

(Matei Caragiale)

e) Cu cît se înnopta însă, vîrtejul, în loc să se domolească, se ducea mai iute.

(Al. Macedonski)

f) În loc ca privirea lui să se aprindă la lumina înțelegerii, vezi cum ochii încep să-i alunece într-o parte.

(M. Preda — *Intrusul*)

g) Te-ai repezit să cumperi plug nou, în loc să mai aștepți.

(M. Preda — *Moromeții*)

h) În loc să vă arăt scurt ce nenorocire s-a întîmplat femeii, să-ncep a vă spune cu ce mi se pare acuma mie c-ar semăna acea nenorocire.

(I. L. Caragiale — *Nuvele și povestiri*)

i) Și în loc să se oprească aci, se pomeniră cu toții auzind pentru întîia oară niște cuvinte cam nepotrivite și supărătoare.

(M. Preda — *Moromeții*)

4. (...) — Vezi Partea I.

5. (...)

a) În loc să stea oasele lui Cănuță de-a lungul cu fața-n sus hîrca sta-n sus cu ceafa.

(I. L. Caragiale — *Nuvele și povestiri*)

b) Toată ziulica bate prundurile după scăldat în loc să pască cei cîrlani și să-mi deie ajutor după cît îl ajută puterea.

(I. Creangă)

c) În loc să se supere că-l gonește cu ocară a ridicat așa din umeri.

(I. L. Caragiale — *Nuvele și povestiri*)

XX. *COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL CUMULATIV ȘI PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ CUMULATIVĂ*

1. (...)

a) Dar, afară de popoare (...), o mare parte din cei mai mari nobili, chema în dorința inimei lor pe Mihai.

(N. Bălcescu)

b) Deosebit de români (...) chiar sașii și săcuii erau cu totul în favoarea lui Mihai-Vodă.

(Ibidem)

c) Pe lîngă această găteală din ștofă..., purtau încă..., niște lungi cercei.

(Al. Odobescu)

d) Pe lîngă șoaptele tainice și înalte ale vîntului..., pe lîngă atîtea melodii ale văzduhului..., mai adăugați și „hangul", unison, pe care-l ține, cu glas înalt de trișcă crăpată, sfîriitul hribilor pe cărbune.

(C. Hogaș)

e) Pe lîngă toate aceste mai era și dedat călugăriei din creștet pînă-n călcii.

(I. Slavici — *Nuvele*)

f) Ce m-a făcut să nu părăsesc neprevăzuta carieră au fost, osebit de statornicia de care am dat dovadă în toate, oarecari stăruințe de sus ades reînnoite.

(Matei Caragiale)

g) Și, pe lîngă asta, putea ca să și-l închipuiască altfel de cum îl cunoscuse.

(Al. Macedonski)

h) Și-n afară de asta el, iarna, nu prea-și lasă bîrlogul.

(M. Sadoveanu — *Județ al sărmanilor*)

2. (...) = Vezi Partea I.

3. (...)

a) Las' că nici ea nu se păzea..., dar lui tot îi zicea să nu mai vie.

(I. I. Mironescu)

b) Lasă că nu mai era bun de nimic în măcelărie, dar îi venea, cînd i-a văzut cartea de călătorie, s-o arunce-n foc...

(I. Slavici — *Mara*)

c) Lasă că tatăl său era, în gîndul lui, vinovat de toate, dar el se mai și temea să facă vreun scandal.

(Ibidem)

d) În afară că a adus bani, a mai venit și cu o cireadă de vite.
e) După ce i-a dat adăpost, i-a mai cerut și bani de drum.
f) Era destul de obosit, plus că era și flămînd.

4. (...) = Vezi Partea I.

5. (...)

a) Lăsă că atita om avea și ea pe lumea aceasta și viața ii era numai o tinguire fără de dinsul dar vedea cu ochii că i s-a stricat băiatul de cind umbla răzleț prin lume.

(I. Slavici — *Nuvele*)

b) Pe lingă aceasta un scriitor satiric tot prin definiție alege aspectele ridicole ale societății, deformind deci realitatea.

(G. Ibrăileanu — *Studii literare*)

XXI. *COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE EXCEPȚIE ȘI PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ DE EXCEPȚIE*

a) Drumul trece printr-o cimpie șeasă și deschisă, afară numai dintr-un loc, două poștii departe de această capitală.

(N. Bălcescu)

b) Căci n-are Pan mai mare bucurie
decit de-aprinde-n palme-ncetișor căpșorul mieilor
și de-ale căuta cornițele sub năstureii moi de lină.

(L. Blaga — *Poezii*)

c) Afară de Livia..., toate celelalte fete vorbeau cu el ca și cu un străin.

(I. Slavici — *Nuvele*)

d) În afară de ceasurile de slujbă, nu se mișca de acasă.

(I. L. Caragiale — *Nuvele și povestiri*)

e) Uși înalte stau închise, afară de aceea a biroului unde intrară.

(H. P. Bengescu)

f) Nimica, doar icoana-ți...
Nimic, doar suvenirea...
Nimic, decit o rază din fața ta senină.

(M. Eminescu — *Poezii*)

g) Nimeni nu se mai uită la cineva care a căzut jos decit unul care e și mai jos ca el.

(M. Preda — *Intrusul*)

2. (...) = Vezi Partea I.

3. (...)

a) Nimic altceva n-au făcut decit să stea.

(M. Preda — *Moromeții*)

b) Fata era vestită de frumoasă ; numai că se uita, uneori, nu totdeauna, cruciș.

(I. L. Caragiale — *Nuvele și povestiri*)

c) Și iar se făcu tăcere. Numai de departe venea vuietul înăbușit al unui zbucium.

(Emil Gîrleanu)

d) Eteriştii nu făcuseră altă vitejie decît să prindă pe Tudor şi să-l omoare, la miezul nopţii.

(Gala Galaction — *La Vulturi!*)

e) N-a plecat să se culce în fînul din podul grajdului decît după ce s-a încredinţat că nu mai avem nevoie de absolut nimic.

(I. Al. Brătescu-Voineşti)

4. (...) = Vezi Partea I.

5. (...)

a) Printre crengi scînteie lacul
Farmec dînd cărării strîmte
În afară doar de ele
Nime-n lume nu ne simte

(M. Eminescu — *Poezii*)

b) Ele au stat acolo tot timpul şi nimic altceva n-au făcut decît să stea şi să se tot uite cum se scurg spre horă fetele de seama lor.

(M. Preda — *Moromeţii*)

XXII. *EXERCIŢII RECAPITULATIVE*

2. (...) = *Fraza (analiza sintactică)*

a) Timpul mi-l voi împărţi după necesităţile înseşi ale acestei ocupaţii absorbante de care, cum e bine în orice faptă omenească şi cum n-o pot recomanda îndeajuns tinerilor de azi, eram legat cu toată inima.

(N. Iorga — *O viaţă de om*)

b) Dar cînd augusta toamnă din nou îl înfăşoară
În tonuri de crepuscul, cînd toamna prinde iară
Sub casa lui de frunze un rod îmbelşugat
Atunci, intrînd în simpla, obşteasca armonie
Cu tot ce-l limitează şi-l leagă, împăcat
În toamna lui, copacul se înclină către glie.

(Ion Barbu)

c) Tare drag îmi este mie
Cînd vin din gospodărie
Cînd vin seara-ncet pe lună,
Cu inima-n voie bună.

(folclor)

d) Un om legase o vacă cu funia de gît şi suindu-se pe o şură, unde avea aruncat oleacă de fîn, trăgea din răsputeri de funie să urce vaca pe şură.

(I. Creangă)

e) Au înflorit şi magheranii şi n-a prins nimenea de veste
Şi-acum se trec, cum trec pe-a lume atîtea vieţi ce pin' la moarte

S-ascund în numărul mulţimii şi umilite stau deoparte,
Cum stă între surori sfioasa cenuşăreasă din poveste.

(D. Anghel)

f) Ordinea e acea stare în care eşti prevenit ce trebuie şi ce nu trebuie să faci, în care ştii mai dinainte binele sau răul care va urma, pentru tine, pentru faptele tale.

(G. Ibrăileanu — *Privind viaţa*)

g) În deobşte toate visurile prea frumoase sînt semne neîndoielnice de mari nenorociri viitoare, şi ar trebui să cunoască, în cele din urmă, că tocmai atunci, cînd se lasă a fi stăpînit de farmecul unor iluzii mai dulci, e o durere mai grea, care i se urzeşte şi aşteaptă în cale-i.

(Al. Vlahuţă — *În viltoare*)

h) De atunci, închipuindu-şi că a atins cea mai înaltă culme a artei dramatice, el nu mai poate vorbi cu glasul ce i-a dat firea ei, sau şopteşte printre dinţi, încît nimeni nu-l aude, sau strigă şi ţipă de ţiuie urechile ascultătorilor, mai vîrtos în momente în care ar trebui să fie pasionat, pentru a face efect mai adînc.

(C. Negruzzi)

i) Dacă aş fi putut să mă înşel eu singur şi să cred că într-adevăr aveam o chemare aşa de mare, desigur că într-un suflet aş fi suit dealul, fără să mai simţesc oboseala picioarelor şi fără să-mi dau seama că mi se înţepenea mîna pe geamantanul încărcat cu cărţi.

(Al. Cazaban)

j) Între oameni trăieşte un mare învăţător, care propovăduieşte la vremea lui ; acest învăţător e nevoia cu gheara ei de fier.

(M. Sadoveanu — *Judeţ al sărmanilor*)

k) Acum, cînd se făcuse mare, i-ar fi plăcut şi lui să aibă o viaţă mai bună şi o haină mai curată pe el, pentru că lumea te socoteşte după ce pari, nu după ce eşti, şi el vedea bine că, în discuţiile ce le avea uneori în şcoală, părerile lui se găseau neîntemeiate, numai din pricină că surtucul îi era cam rupt.

(Al. Vlahuţă — *În viltoare*)

l) Cînd vei ajunge şi tu odată mare şi tare, îi căuta să judeci lucrurile de-a fir-a-păr şi vei crede celor asupriţi şi necăjiţi, pentru că ştii acum ce e necazul.

(I. Creangă)

m) Celor care cred că au şi strivit pe un poet numai prin simpla formalitate de a declara că ei nu l-au înţeles, le voi atrage atenţia asupra faptului că la început nu era „înţeles" nici Eminescu.

(G. Ibrăileanu — *Studii literare*)